

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Ana Bilim Dalı**

Doktora Tezi

**Kredi Riski Takibi, Sorunlu Krediler ve
Erken Uyarı Sistemleri**

**Hüsamettin ATAÇOĞLU
7240**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Merih PAYA

İstanbul , 2006

- Ö Z -

Günümüzde bankalar ekonomi oyununun en önemli oyuncularından biri konumundadır. Bankalar ülke ekonomisine farklı yararlar ve dinamikler kazandırır. Bu dinamiklerin en önemlisi şirketlere ve bireylere kullandırılan kredilerdir. Bu kredilerin küçük bir kısmı banka ortakları tarafından kuruma verilen sermayeden karşılanır. Çok daha büyük kısmı birikimlerini bankalara emanet eden tasarruf sahiplerinin tasarruflarından oluşur. Bu nedenle bankalar tasarruf sahiplerinin haklarını korumak zorundadır. Bankalar aynı zamanda karlarını maksimum yapmaya da çalışırlar. Karı maksimum yapmaya çalışırken karşılaşılma ihtimali en kuvvetli problem verilen kredilerin sorunlu hale gelmesi yani kullananlar tarafından vadesinde geri ödenmemesidir. Hazırladığım bu doktora tezinde bankaların verdikleri kredilerin sorunlu hale gelmemesi için krediyi kullandırmadan önce nasıl davranmaları gerektiği ve eğer herşeye karşın yinede sorunlu hale gelirse nasıl bir yol izlemeleri konusunu inceledim. Bu konular hakkında öneriler getirmeye çalıştım.

Tezin odak noktası 6. bölümde detayları anlatılan derecelendirme sistemi ve bu sistemin yardımıyla yapılan uygulamadır. Her bankanın kendine ait bir derecelendirme sistemine sahip olması gerektiği fikrinden hareketle. Bu bölümde örnek ve tamamen özgün bir derecelendirme modeli kurulmuştur. Sözel ve Sayısal olmak üzere 2 kısımdan oluşan bu model toplam 50 sorudan oluşmakta ve her sorunun bir ağırlık puanı bulunmaktadır. Bu 50 sorunun cevaplarının puanları toplanarak 0-100 arası bir puanlama sistemine göre firmanın A-F arasındaki nihai notunu oluşturmaktadır. Bu bölümün 2. kısmında ise model 12 farklı gerçek firmanın mali tablolarına uygulanmıştır.

Tezimizin ana fikri bankaların bu modele benzer bir model kurarak bunu kredi verdikleri her firmaya hem krediyi vermeden önce hemde kredi vadesi gelene kadar belirli aralıklarla (tercihan 3 ayda bir) uygulamaları gerektiğidir.

- A B S T R A C T -

The banks have nowadays been one of the most important players of the so-called game of economy. Banks contribute to the economy of the country various benefits and dynamics. One of the most important of these dynamics is the credits that are offered to these of companies and individuals. Only a small proportion of these credits are made available from the capital that has been given by the bank shareholders to the bank. A rather larger proportion of these credits come from the savings of the individuals who entrusted their savings into the banks. For this reason the banks have to protect the rights of the owners of those savings. Yet, the banks also try to maximize their benefits. One of the highly likely problem to be encountered during this process of maximizing the benefit by the banks is that credits would become problematic or in other words, they would not be paid back on time. I have prepared this PhD thesis in order to suggest some cautions about the banks how they should behave before they offer any credit and despite all cautions if the credit becomes problematic how they should act on these kinds of credits. I have also tried to offer some suggestions about credits in general.

The thesis contains six chapters: The first chapter deals with the notions of bank and banking in addition to classification of banks according to their areas of activity and their roles in economy. The historical developments of banking both in Turkey and abroad are also the subject matter of this first chapter.

The second chapter is about the notion of credit that is the main function of banks with specific reference to the credit types that are offered by commercial banking.

The next chapter deals with the process of getting credit starting from the application of customer to the allocation of credit. Financial analysis techniques that are widely used by the banks during the evaluation period of companies in the process of credit allocation are also evaluated.

- Ö N S Ö Z -

Gelişen dünya ekonomisinde bankaların önemi hergeçen gün artmaktadır. Bankaların en temel ürünü kredidir. Kredi aynı zamanda bankaların en riskli ürünüdür. Bankalar bu üründen hiçbir zaman vazgeçmeyeceklerine göre yapılması gereken bu riskin ortadan kaldırılmasına çalışmaktır. Dünya var olduğu sürece bankalar ve kredi kavramı var olacak, bunun yanında aynı şekil ve oranda kredi riski de devam edecektir. Bu yüzden gelecekte de şimdi taşıdığı önemi aynen sürdürecektir bir konu olduğunu düşündüğüm kredi riski takibi ve sorunlu krediler konusunu tez konusu olarak belirledim.

En başta tamamlanması uzun bir zaman dilimine yayılan tezimin yazılması esnasında verdiği öğütler ve tezi tamamlamam konusunda yaptığı teşvikler için başta sevgili babam İbrahim Yalçın ATAÇOĞLU'na minnettarım. Kendisinin zamanında bana verdiği destek ve moral olmasaydı bu tez tamamlanamayabilirdi.

Ayrıca tezimin hazırlanması süresince verdiği yüksek destek ve tezime yaptığı eleştiri ve büyük katkılardan dolayı tez danışmanım Sayın hocam Prof. Dr. Merih PAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Yine tezimin hazırlanması esnasında yapılan tez izleme komitesi toplantılarında verdikleri destek ve yaptıkları olumlu katkı ve yönlendirmeler nedeniyle tezimin izleme komitesi üyeleri hocalarım Sayın Prof. Dr. Niyazi BERK ve Sayın Prof. Dr. Targan ÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ve son olarak da özellikle tezimin son dönemlerinde gündüz iş yerinde akşam evde süren uzun çalışmalarım nedeniyle kendilerine yeterince ilgi gösteremememe karşın bu durumu anlayışla karşılayan sevgili eşim NURDAN, ve kızlarım PINAR ile AYLİN'e sevgilerimi sunarım.

Hazırladığım tezin konuyla ilgilenen gerek profesyonel bankacılara gerekse akademisyenlere faydalı olmasını dilerim.

Hüsamettin ATAÇOĞLU

İstanbul Eylül-2006

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
ÖZ	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM : BANKACILIK	4
1.1 : Bankacılığın Tanımı	4
1.2 : Bankaların Fonksiyonları ve İşlevleri	6
1.3 : Bankaların Ekonomik Önemi	11
1.4 : Banka Türleri	12
1.5 : Dünya’da Bankacılığın Doğuşu ve Gelişimi	14
1.6 : Türkiye’de Bankacılığın Doğuşu ve Gelişimi	17
2.BÖLÜM : TİCARİ BANKALARDA KREDİ KAVRAMI VE TÜRLERİ	27
2.1 : Kredinin Tanımı	27
2.2 : Kredinin Unsurları	28
2.2.1 : Zaman Unsuru	28
2.2.2 : Güven Unsuru	28
2.2.3 : Risk Unsuru	29
2.2.4 : Gelir Unsuru	29
2.3 : Kredinin Fonksiyonları	30
2.4 : Firmaların Krediye İhtiyaç Duyma Nedenleri	31
2.5 : Kredi Türleri	32
2.5.1 : Nitelik Yönünden Krediler	34
2.5.1.1 : Nakdi Krediler	34
2.5.1.2 : Gayri Nakdi Krediler	38
2.5.1.2.1 : Akreditifler	39

2.5.1.2.2 : Teminat Mektupları	45
2.5.1.2.3 : Harici Garantiler	50
2.5.2 : Vade Yönünden Krediler	51
2.5.3 : Teminat Yönünden Krediler	52
2.5.3.1 : Teminatsız Krediler	52
2.5.3.2 : Teminatlı Krediler.....	53
2.5.4 : İzin Yönünden Krediler.....	59
2.5.5 : Kaynaklar Yönünden Krediler	59
2.5.6 : Diğer Krediler	61
3.BÖLÜM :KREDİ DEĞERLENDİRME SÜRECİ	62
3.1 : Kredi Talebinde Bulunulması	66
3.2 : İlk Görüşme ve İstihbarat Yapılması	67
3.3 : Finansal Analiz ve Mali Tahlil	69
3.3.1 : Bilanço Kalemleri	71
3.3.1.1 : Bilançonun Aktif Kalemleri	72
3.3.1.2 : Bilançonun Pasif Kalemleri	75
3.3.2 : Gelir Tablosu Kalemleri	78
3.3.3 : Mali Analiz	80
3.3.3.1 : Oran Analizi	81
3.3.3.2 : Karşılaştırmalı Tablolar Analiziz	85
3.3.3.3 : Eğilim Yüzdeleri Analizi	86
3.3.3.4 : Dikey Yüzde Analizi	88
3.3.3.5 : Fon Akım Tablosu	89
3.3.3.6 : Nakit Akım Tablosu	92
3.4 : Kredinin Oluşturulması	94
3.5 : Kredinin Fiyatlandırılması ve Kullanılması	96
3.6 : Kredinin İzlenmesi	100
3.7 : Kredinin Sorunlu Hale Gelmesi Durumunda İzlenmesi	101
3.8 : Kredinin Tasfiye Edilmesi	101

4. BÖLÜM: KREDİ RİSKİ TAKİBİ ve YÖNETİMİ	102
4.1 : Bankacılıkta Risk Kavramı	102
4.2 : Bankacılıkta Risk Türleri	104
4.3 : Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi	114
4.4 : Kredi Riski Takibinde Kullanılan Metotlar	119
4.4.1 : Altman'ın Z Puanı Yöntemi	119
4.4.2 : Tamari Yöntemi	121
4.4.3 : Meyer ve Pifer Yöntemi	122
4.4.4 : 3 K Sistemi	122
4.4.5 : Beaver Değerleme Sistemi	123
4.4.6 : Dun & Bradstreet Sistemi	124
4.4.7 : Weibel Sistemi	124
4.4.8 : Diğer Yöntemler	125
4.5 : Derecelendirme	126
4.6 : Basel-II Sermaye Uzlaşısı	130
4.6.1 : Basel- II nin Tarihçesi ve Kuralları	130
4.6.2 : Basel-II nin Türk Bankacılığına Etkisi	134
5. BÖLÜM: SORUNLU KREDİLER ve ERKEN UYARI SİSTEMLERİ	138
5.1 : Sorunlu Kredilerin Bankaya Maliyeti	140
5.2 : Sorunlu Kredilerin Nedenleri	142
5.3 : Erken Uyarı Sinyalleri	148
5.4 : Sorunlu Kredilerde Neler Yapılacağı	156
6. BÖLÜM: ÖRNEK BİR DERECELENDİRME SİSTEMİ KURULMASI	
ve UYGULAMA	161
6.1 : Örnek Bir Derecelendirme Sistemi	161
6.2 : Derecelendirme Sistemine Uygulama	180
6.3 : Tablolar	189
SONUÇ	225
KAYNAKÇA.....	227

-GİRİŞ-

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında en hızlı gelişme gösteren sektörlerin başında bankacılık sektörü gelmektedir. Bu dönemde bankaların ençok teknolojileri ve ürün çeşitleri gelişmiştir. Ancak bu hızlı gelişme bankaların varolma nedeni ve en temel ürünü olan kredi kavramının öneminde bir azalmaya yol açmamıştır. Günümüzde de bankaların en önemli işlevi geçmişte olduğu gibi yine kredi vermektir. Ancak eskiden olduğu gibi şimdi de kredi bankaların en riskli ürünüdür. Verilen bir kredinin geri ödenmeme ihtimali her zaman bulunmaktadır. Yıllar içerisinde bankalar bu riski ölçebilmek ve yok edebilmek için çeşitli çalışmalar yapmışlar, konuyla ilgilenen birçok kişi farklı ölçüm metodları geliştirmiştir.

Ülkemizde de özellikle 1980 yılından itibaren yaşanmaya başlanan globalleşme çalışmaları Türk Bankacılık sektörünü de yakından etkilemiştir. Bankacılık karlı bir sektör haline gelmiş ve çok sayıda yeni banka faaliyete geçmiştir. 2000 yılında sektörde 82 banka faaliyet göstermekteydi ki bu rakam bankacılık tarihimizin rekorudur. Yurdumuzda da bankalar diğer bankacılık ürünlerini satmaya başlamış olmakla beraber asli işlevleri olan kredi vermeye devam ettiler.

Gerek dünyada gerekse ülkemizde son yıllarda bankaların üzerine ençok odaklandığı konuların başında risk yönetimi gelmektedir. Bankaların maruz kaldığı pek çok risk vardır. Bu riskler arasında ölçümü ve yok edilmesi için alınacak önlemleri en zor olanı kredi riskidir. Kredi riskinin bankaların maruz kaldığı en önemli risk olmasının temel nedeni oluşacak zararın büyüklüğünün bankanın mali yapısını olumsuz etkileyecek hatta geleceğini tehlikeye sokacak kadar büyük olabilmesidir. Aslında bankalar her zaman kredinin önemli bir risk taşıdığının farkındaydılar. Bu nedenle her bankada kredi verilmeden önce gerekli araştırma ve inceleme yapılması için bir mali analiz ve istihbarat birimi bulunmaktadır. Bu birimler her bankada farklı olmakla beraber iyi veya kötü bir çalışma yaparlar ve bankaların ilgili kredi mercileri bu çalışmalara bakarak kredi verip vermeyeceklerine ve kredilerin teminat şartlarına karar verirler. Günümüzde bu işi oldukça iyi yapan bankalar bulunmaktadır.

Bunun yanında bankalar toplumun birçok kesimini yakından ilgilendirdiklerinden başka hiçbir sektörde olmadığı kadar çok kamu otoritesinin takibindedir. Kamu otoritesi

bankaları ilgilendiren pek çok risk sınırları belirlemiş ve kredi riskini önlemeye yönelik hükümler getirmiştir.

Bankaların eksik tarafı kredi verdikleri firmaları kredi verdikten sonra aynı sıklıkta takip etmemeleridir. Aslında hemen her bankada kredi izleme adı altında bir departman bulunmaktadır. Ancak bu departmanların görevi ya sadece kredi tahsis aşamasında kredi merciinin belirlediği teminatların uygun alınıp alınmadığına bakmak, yada kredi sorunlu hale geldikten sonra gerekli önlemleri almaya çalışmaktır. Tabi kredi sorunlu hale geldikten sonra önlemlerin etkin bir şekilde alınma ihtimali zayıflamaktadır.

Tezimin ana fikrini oluşturan konu bankaların kredi izleme departmanlarının krediyi tahsis ettikten sonra belirli aralıklarla bunun takibini yapmaları gerektiği fikri üzerine oluşmuştur. Bu izleme işlemini ise sahip oldukları bir derecelendirme sistemini kullanarak yapmaları hem zamandan tasarruf etmelerini sağlayacak hemde konunun firmanın özelinden kurtararak standart hale gelmesini sağlayacaktır.

Aslında yurdumuzda az sayıda da olsa bazı bankalar bir derecelendirme sistemine sahipler. Ancak bu sistemler kredi verilmeden önce yapılan mali analiz çalışması esnasında diğer yöntemlere bir alternatif olarak kullanılmakta sonra rafa kaldırılmaktadır. Halbuki bu sistemi her kredi verilen firma için en azından 3 er aylık mali verileri kullanarak yeniden uygulamak; eğer kredinin sorunlu hale gelme ihtimali varsa bunun çok daha önce belirlenmesini sağlayacaktır.

Altı ana bölümden oluşan tezin birinci bölümünde banka ve bankacılık terimlerinin anlamları irdelenmiş, banka türleri sınıflandırılmış ve bankaların ekonomi içerisinde üstlendikleri rollerden bahsedilmiştir. Ayrıca bankacılığın gerek yurtdışında gerekse yurtiçinde geçirdiği tarihi gelişimler anlatılmıştır.

İkinci bölümde bankaların en önemli işlevleri olan kredi kavramı anlatılmaya çalışılmış, özellikle ticari bankacılığın konusuna giren kredi türleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde bir kredinin müşteri tarafından bankadan talep edilmesinden başlayarak banka tarafından tahsis edilip kullandırılmasına kadar geçen süreç anlatılmıştır. Bu bölümde ayrıca bankaların kredi verme aşamasında firmaları değerlendirirken yaygın şekilde kullandıkları mali analiz teknikleri aktarılmıştır.

Dördüncü bölümde bankaların maruz kaldıkları risk türleri sınıflandırılmıştır. Bu risklerden en önemlisi olan kredi riski detaylarıyla anlatılmış. Daha sonra bir kredinin

kullandırılmasından başlayarak geri ödenmesine kadar geçen süre içerisinde bankaların uyguladıkları kredi izleme yöntemleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Bu bölümde 01.01.2008 tarihinden itibaren ülkemizde de uygulanmaya başlanacak olan Basel-II kurallarının temel ilkelerinin neler olduğu ve ülke ekonomisine neler getirip neler götüreceği konusuna değinilmiştir.

Bankalar çok kaliteli ve başarılı bir kredi izleme politikası uygulasalar bile sorunlu kredilerle karşılaşma riskini hiç bir zaman sıfıra indiremezler. Beşinci bölümde bankaların verdikleri kredilerin sorunlu hale gelme nedenleri detaylı olarak anlatılmıştır. Bu bölümde ayrıca sorunlu hale gelen kredilerden kurtulmak için neler yapılması gerektiği konusuna değinilmiştir. on bölümde her bankanın düzgün bir kredi izleme sistemine sahip olması için kurmak zorunda olduğuna inandığım derecelendirme sisteminin hangi özelliklere sahip olması gerektiği hakkında özgün bir çalışma yapılmıştır. Bu bölümde basit bir derecelendirme sistemi kurulmasına çalışılmıştır. Son bölümün 2. kısmında ise bu derecelendirme sistemi 12 farklı firma üzerinde 3 er yıllık mali değerleri üzerinden uygulanmış ve çıkan sonuçlar yorumlanmıştır. Derecelendirme sisteminin kredilerin izlenmesinde sağladığı fayda bu uygulamayla ispatlanmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM : BANKACILIK

1.1. BANKACILIĞIN TANIMI

Günümüzde kullanılan Banka terimi sarrafların üzerinde işlevlerini gerçekleştirdikleri İtalyanca masa anlamına gelen ‘Banco’ sözcüğünden gelmektedir.¹

“İlk bankerler sayılan Lombardiya’lı Yahudiler, bankacılık işlemlerini pazarlara koydukları birer masa üzerinde yaparlardı. Bu bankerlerden bazıları taahhütleri yerine getirmeyerek iflas ettikleri zaman halk böyle bankerlerin masalarını kırarlardı. İşte bu nedenle batı dillerinde iflas eden kişilere banco kelimesinden gelen bankrupt denilmektedir.”²

Genel olarak ana işlevleri itibarıyla halktan mevduat toplayıp, kredi veren finansal kuruluşlar banka olarak tanımlanabilir.³ Bankalar en temel anlamda faaliyetlerinin süreleri dikkate alınarak 2 gruba ayrılırlar. Faaliyetleri kısa vadeli olanları ‘ticari banka’, uzun vadeli olanları ise, ‘tasarruf bankaları’ olarak adlandırılır.⁴

Faaliyete başladıkları ilk dönemde sadece fon fazlası olan kişilerin ellerindeki fonları, fona ihtiyac duyan kişilere aktarma görevini yerine getiren bankalar; daha sonraki dönemlerde dış ticarete aracılık etmekten, nakit paranın transferini sağlamaya kadar çok farklı konularda faaliyet göstermeye başlamışlardır.

“Günümüzde bankalar öyle farklı konularda faaliyet göstermektedirler ki, bankanın tam ve her türlü bankacılık faaliyetlerini içeren bir tanımını yapmak oldukça zordur. Konunun yasal tarafı bir yana, salt ekonomik faaliyetler açısından da, bu konuda kusursuz bir tanım yapabilmenin güçlükleri ortadadır.”⁵

Günümüzde bankalar ekonomik ve ticari ilişkiler içinde oldukça önemli bir yer tutmaktadırlar. Bankalar sermaye, para ve kredi konularına giren her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen özel, ya da resmi kişilerle işletmelerin bu alandaki her türlü

¹ G.G. Mann, **Encyclopedia of Banking and Finance**, The Bankers Publishing Co., 1962, Boston, USA, S:11

² Mehmet Murat, **Bankalarda Kredi Verme Sürecinde Bilanço Analiz Tekniklerinin Kullanılması**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002, Ankara, S:1

³ Peter H. Collin, **Dictionary of Business**, Peter Collin Publishing, Middlesex, Second Edition, 1994, USA, S:23

⁴ M. H. Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No.187, 1994, Ankara, S:27

⁵ H. Çivi, **Türkiye’de Bankacılık**, Fon Matbaası, 1985, Ankara, S:17

gereksinmelerini karşılama faaliyetlerini gerçekleştiren iktisadi bir birimdir.⁶ “Günümüzde iktisadi ve ticari hayat içinde çok önemli yeri olan bankayı, sermaye, para ve kredi üzerine her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen, özel ve tüzel kişilerin devletin ve işletmelerin bu alandaki her türlü ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalışan bir iktisadi kuruluş olarak tanımlamak mümkündür.”⁷

“Ülkelerin ticaret ve sanayiindeki gelişiminin tabii ihtiyacı olarak ortaya çıkan bankalar, bugün ekonominin vazgeçilmez bir unsuru halini almıştır. Bankalar insanların günlük yaşamlarına o denli girmiş ve yerleşmiştir ki, artık bankanın ne olduğu şeklinde bir değerlendirme ve anlatım adeta unutulmuştur. Yalnız bankaların ekonomik hayatı yönlendirici etkinliği ve yüklendikleri görevleri ile yerine getirdikleri fonksiyonları üzerinde durulmaya başlanmıştır. Bu nedenle bankaları bir bütün halinde kapsayan ve bir ülkede, her zaman için geçerli olabilecek bir tanımlama yapmak çok güçtür.”⁸

Banka büyük halk kitlelerinden mevduat adı altında daha sonradan geri ödenmesi gereken fonları toplayan ve kendi hesabına kredi veren, ülke ekonomisinde kaydi para yaratan finansal kurumlar veya girişimlerdir. Bankalar kısaca günümüzde müşterilerine her türlü finansal hizmeti veren, büyük finansal mağazalar olarak adlandırılabilir.⁹ Bankalar ekonominin para ve kredi ihtiyacını karşılayan kurumlardır. Merkez Bankası para arzını ekonominin para talebine, iktisadi ve sosyal politikanın hedeflerine göre ayarlamaya çalışır. Bankalar iktisadi hayatta sağlanan ödünç verilebilir fonları sanayi, ticaret ve tarıma, yapı ve onarım işlerine, esnaf ve sanatkarlara, devlete ve ev idaresine vb. gibi kredi şeklinde dağıtarak, bir kısım iktisat ünitelerinin likidite fazlası ile değerlerinin likidite ihtiyaçlarının karşılanmasına, tasarruf edilen paraların piyasaya akmasını sağlamak suretiyle ekonomik faaliyetlerin sürekliliğine ve genişlemesine hizmet ederler.¹⁰

“Bankayı ‘çeşitli şekillerde sermaye ve para ticareti yapan finansal kurum’ olarak tanımlayan uzmanlar yanında, işletme bilimi açısından ‘belirli bir sermaye ile kurulmuş,

⁶ Servet Eyüpgiller, **Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No.286, Beşinci Baskı, 1994, Ankara, S:2

⁷ Sururi Kocaimamoğlu, **Bankacılık Ansiklopedisi**, 3. Baskı, T. İş. Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No.208, Doğu Matbaası, 1993, Ankara, S:69

⁸ Sedat M. Piroğlu, **Ülkemiz Bankacılığının Bünyesel Yapısı ve Ticaret Bankalarında Kredi Maliyetlerini Saptama Yöntemleri**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, İstanbul, S:18

⁹ Öztin Akgüç, **100 Soruda Türkiye’de Bankacılık**, Gerçek Yayınevi, 1987, İstanbul, S:5

¹⁰ Avni Zarakoğlu, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No.232, Bankacılar Serisi No.5, 1989, Ankara. S:57-58

saptanan amaçlara göre örgütlenmiş, bir takım hizmetleri yerine getirerek gelir sağlayan, hissedarları, borçlu ve alacaklıları olan hizmet işletmeleridir’, şeklinde tanımlayan kaynaklarda vardır.”¹¹ Bugünkü çağdaş banka; işlemlerin çok çeşitli ve karmaşık olması, araçların genel ekonomideki etkinliği ve yönetimindeki özellik ve güçlük klasik çağların bankalarından çok değişik ve seçkin bir kurum niteliği kazanmış bulunmaktadır.¹²

“Bankalar (mevduat kurumları), fon talep eden kesime fonları kanalize eden, yatırım fırsatları yaratan ve finansal sistem ile ekonomisinin etkinliğini sağlamada önemli roller üstlenmiş kurumlar olarak kabul edilmektedir. Bununla beraber; bir ticari bankayı diğer mevduat kurumlarından ayıran yönü, ticari bankaların sahibinin veya sahiplerinin isteği üzerine üçüncü kişilere vadesiz mevduatlar sunabilmesidir.”¹³

Bütün bu farklı tanımlamalardan sonra bankanın ve bankacılığın genel ve kısa bir tanımını şu şekilde yapabiliriz.

Ellerinde fon fazlası olan kişi ve kurumlardan fon fazlalarını toplayarak, fon ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla fona ihtiyaç duyan kişi ve kurumlara ulaştıran, uluslararası ticaretin gerçekleşmesinde aktif rol oynayan, kaydi para yaratarak yurtiçi ticaretin gelişmesini sağlayan ve vergi tahsilatı, emeklilerin maaşlarının ödenmesi gibi konularda devlete yardımcı olan; kısacası bilinen tüm finansal hizmetleri gerçekleştiren finansal kurumlar ‘**banka**’, bu kurumların oluşturduğu sektörde ‘**bankacılık**’ sektörü olarak adlandırılmaktadır.

1.2. BANKALARIN FONKSİYONLARI ve İŞLEVLERİ

Yukarıda belirttiğimiz gibi bankaların işlevleri günümüzde çok çeşitlidir. Bu işlevleri şöyle sıralayabiliriz.

“Avrupa Birliği bankacılık kuralları koordinasyon 2. tüzüğü II. No.lu ekinde (89/299/EWG) 14 kalem halinde bankacılık işlemleri tek tek sayılmıştır.

- 1- Mevduat ve başkaca geri ödenebilen paraların kabulü.

¹¹ Nuray Uzkesici, **Modern Banka Yönetimi ve Organizasyonu**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No.274, İletişim Bilimleri Yayınları, Yayın No.22, 1994, Eskişehir, S.25

¹² Servet Eyüpgiller, **A.e.**, S:3

¹³ İlhan Uludağ, Erişah Arıcan, **Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar, Kurumlar, Araçlar)**, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1999, İstanbul, S:200

- 2- Ödünçler (ikraz), özellikle tüketici kredileri, ipotekli krediler, rücu hakkı veren vermeyen factoringler, ticari finansmanlar (Forfaiting'ler dahil).
- 3- Finansal leasing.
- 4- Ödeme işlerinin uygulanmasına dönük hizmetler.
- 5- Ödeme araçlarının (kredi kartları, turist çekleri ve banka çekleri) çıkarılması ve yönetimi.
- 6- Yükümlülükler üstlenme ve kefil olma.
- 7- Müşteri yada kendi adına ticaret:
 - a- Para pazarı enstrümanları (çek, poliçe ve mevduat sertifikaları vb.).
 - b- Kambiyo (para değişimi) işlemleri.
 - c- Vadeli işlemler (finansal futures'lar) ve opsiyon işlemleri.
 - d- Döviz kuru ve faiz oranı enstrümanları.
 - e- Değerli kağıt işleri.
- 8- Değerli kağıt çıkarımına katılma ve bu çerçevedeki hizmetler.
- 9- Sermaye yapıları, sanayi stratejileri ve bunlara bağlı konularda işletmelere danışmanlık ve işletmeler arası birleşme ve devralma konularında danışmanlık ve hizmet verme.
- 10- İnterbank pazarında para komisyonculuğu işleri.
- 11- Portföy yönetimi ve danışmanlığı.
- 12- Değerli kağıtları saklama ve yönetim işleri.
- 13- Ticari istihbarat.
- 14- Kiralık kasa yönetim hizmetleri.”¹⁴

“Bankaların işlevlerini başka bir görüş açısından sıralayacak olsak.;

- Aracılık yapmak.
- Kaynaklara akıcılık sağlama.
- Bireylerin ve kurumların sahip oldukları maddi varlıkların rasyonel kullanılmasını sağlama.
- Kaynak kullanımını iyileştirme.
- Kısa süreli fonları, büyük ölçekli uzun süreli fonlar haline dönüştürme.

¹⁴ A.Sait Yüksel, Aslı Yüksel, Ülkü Yüksel, **Banka Yönetimi El Kitabı**, Alfa Yayınları, Yayın No.1109, Dizi No.90, 2002, İstanbul, S:3-4

- Kaydi para ve banka parası yaratma.
- Para ve maliye politikalarının etkinliğini arttırma.
- Ulusal ve uluslararası ticareti geliştirme.
- Gelir ve servet dağılımını etkileme.”¹⁵ Olarak sayabiliriz.

BANKALARIN İŞLEVLERİ:

1- Aracılık Yapmak :

“Finansal sistem, gelişmiş bir ekonomide belirli kurumların ve pazarın bir arada ve birbirini etkileyerek temel bazı işlevleri gerçekleştirmek üzere bir araya gelmeleri ile oluşan sistemdir. Bu sistemin en önemli işlevi borç alma ve borç verme işlemlerini kolaylaştırmak ve düzenli bir şekilde işleyişini sağlamaktır. Her ekonomide daima bazı kişiler belirli bir zaman dilimi içinde elde ettikleri gelirlerinin bir kısmını tasarruf ederler ve bu tasarruflarının karşılığında belirli bir getiri elde etmek isterler. Bazı kişiler ise elde ettikleri gelirlerden daha fazla harcama eğilimindedirler. Birinci gruba ‘nihai tasarrufçu’, ikinci gruba ise ‘nihai borçlu’ adı verilir. Finansal sistem bu iki grubu bir araya getirerek fonların iki grup arasında kesintisiz akmasını sağlar.”¹⁶

Kısacası bankaların en temel işlevi elinde fon fazlası olan kişiler ile fona ihtiyaç duyan kişiler arasında fonlarının transferinde aracılık görevi görmeleridir.

2- Kaynaklara Akıcılık Sağlama:

Bankalar olmasaydı, ellerinde fon fazlası olan kişiler ile fona ihtiyaç duyan kişiler birbirlerini piyasada kendilerinin bulması gerekecek buda oldukça kısıtlı bir ortamda ve sınırlı sayıda gerçekleşeceği için birbirleri arasındaki bu fon akışı sık kalacaktı. Yine fon fazlasına sahip olan kişilerle fona ihtiyaç duyan kişilerin sayıca fazla olmaları ve farklı yerlerde bulunmaları bunların bir araya gelmelerini zor kılacaktı. Halbuki bankalar bu fon

¹⁵ Öztin Akgüç : A.e., S:5-8

¹⁶ Belkıs Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59, 1990, İstanbul, S:1

transferine hizmet ederek bu transferlerde büyük bir akıcılık sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

3- Bireylerin ve Kurumların Sahip Oldukları Maddi Varlıkların Rasyonel Kullanılmasını Sağlama:

Bankalar olmasaydı ellerinde fon fazlası olan kişiler bu fazlalıkları değerlendirirken kısıtlı imkanlara sahip olacaklar. Bu durumda elde edebilecekleri gelirin çok daha azına razı olacaklardı. Ancak bankalar fonların değerlendirilmesi konusunda daha geniş imkanlar, daha fazla sayıda ürün ve daha yüksek faiz oranları sundukları için bireylerin daha farklı ürünlere yatırım yapmalarını ve daha yüksek getiri elde etmelerine yardımcı olmaktadır.

4- Kaynak Kullanımını İyileştirme :

Bankalar, yeni bir değer, yeni bir servet yaratmamakla beraber, topladıkları kaynakları verimli ve karlı alanlara, sosyo-kültürel açıdan öncelikli sektörlerle aktararak , ekonomide kaynak kullanımını etkilemekte, bu yolla ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Bankalar, kaynakların müessir ve müsmir kullanılmasını sağladıkları süre ve ölçüde gelişmeyi hızlandırmaktadırlar.¹⁷ Örneğin ülkemizde son yıllarda turizm sektörünün gelişmesi ve ülkemize yeni tesislerin kazandırılması bankaların bu sektöre büyük tutarlarda fon aktarmasının büyük etkisi vardır.

5- Kısa Süreli Fonları, Büyük Ölçekli Uzun Süreli Fonlar Haline Dönüştürme :

Genellikle elinde fon fazlası olan kişilerin sayısı fon ihtiyacı olan kişilerin sayısından çok daha fazladır. Ayrıca fon ihtiyacı olan kişi veya kurumların ihtiyaç tutarı, elinde fon fazlası olanlardan daha fazladır. Bu durumda fon ihtiyacı olan bir kişi bu ihtiyacını karşılamak için birden çok fon fazlası olan kişiye ihtiyaç duyacaktır. Aynı zamanda fon ihtiyacı olan kişilerin ihtiyacı daha uzun vadeli iken, fon fazlası olan kişiler bu fonlarını daha kısa vadeli olarak değerlendirmek isterler. İşte böyle bir ortamda bankalar bu dengesiz durumun dengeli hale gelmesini sağlarlar.

¹⁷ Bora Aktan, **Türk Ticaret Bankalarında Problemler Kredilerin Yönetimi, Yapı Kredi Bankası A.Ş.'de Bir Uygulama**, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Yüksek Lisans Tezi, 1992, Aydın, S:7

6- Kaydi Para ve Banka Parası Yaratma :

“Kaydi para (banka parası, mevduat parası veya kredi parası), nakit para kullanmada banka defterleri üzerine yapılan kayıtlarla yaratılan bir değişim, bir ödeme aracı olarak tanımlanabilir. Banka parasının kaynaklarını, bankaya yatırılan paralar, tahsil için verilen senetler, tahvil ve çekler, bankaların kredi olarak verdiği paranın kullanılmayan ve bankada bırakılan kısımları oluşturur.”¹⁸ Bankalar çıkardıkları çek karnesi, kredi kartı, hediye çekleri gibi ürünler ve hesaplar arasında yaptıkları Eft, havale gibi işlemler sayesinde kaydi para yaratırlar.

7- Para ve Maliye Politikasının Etkinliğini Arttırma :

Bankalar özellikle gelişmiş ekonomilerde para politikasının etkinliğinin arttırılması konusunda önemli fonksiyonlara sahiptirler. Para politikasının birçok önemli aracı ancak gelişmiş bir bankacılık sistemine sahip olan ülkelerde başarıyla uygulanacaktır. Para politikasının amacı, ekonomide optimal para miktarını belirlemek, ekonomik istikrarı sağlamak, yüksek istihdam oluşturmak, direkt kredi programlarını geliştirerek ekonomik büyümeyi sağlamaktır.¹⁹ Maliye politikası ise, devletin kamu adına vergi alarak, harcama yaparak, borçlanarak, ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmesidir.²⁰

8- Ulusal ve Uluslararası Ticareti Geliştirme :

Bankaların dış ticaretin gerçekleşmesi konusundaki üstlendikleri fonksiyon ülkelerin dış ticaret hacimlerinin artmasına ve gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Akreditif, Harici garanti gibi ürünler sayesinde firmalar yeni pazarlar bulmuş ve dolayısıyla dış ticaret hacimlerini arttırmışlardır. Bu durum ise ülke ekonomilerine pozitif olarak yansımıştır. “Ülkemizde tasarrufların yetersiz olması ve döviz gelirlerinin ekonomideki büyümeye ayak uyduramaması nedeniyle hedeflenen kalkınma hızına

¹⁸ Faruk Yalvaç, **Bankacılık Terimleri Sözlüğü**, Ekonomi Araştırma Merkezi Yayınları, İkinci Basım No.5, 1994, Ankara, S:65-66

¹⁹ Rıdvan Oruç, **Bankalarda Kredi Portföyü Yönetimi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, Konya, S:13

²⁰ Sadun Aren, **İstihdam, Para ve İktisadi Politika**, Bilgi Yayınları, Özel Dizi No:3, 5. Baskı, 1975, Ankara, S:220-221

ulaşılmasına engel oluşturur. Buna tüketime için yapılan ithalatıda eklememk gerekir. Bankalar bu olumsuz durumun düzelmesine katkı sağlarlar.”²¹

9- Gelir ve Servet Dağılımını Etkileme :

“Bankacılık sistemi izlediği kredilendirme politikası ile ekonomide gelir ve servet dağılımını etkileyebilmektedir. Özellikle son yıllarda teknolojinin sağladığı avantajlar ve ekonomideki gelişmelerin de etkisiyle, bankaların kredilendirme politikalarını ve uygulamalarını bireyler lehine genişlettikleri gözlenmektedir.”²² Banka işletmeleri temelde kredi satın alan ve satan bir firma olmakla beraber, diğer finansal kurumların yeterli ölçüde gelişmemiş olduğu ekonomilerde finansal sistemin, yada pazarların temel taşlarını oluştururlar.²³ Bankalar verdikleri krediler sayesinde küçük girişimcilere iş kurma imkanları sağlamış bu sayede belirli bir kesimin gelirini arttırarak bir üst dilime geçmesine imkan yaratmışlardır.

1.3. BANKALARIN EKONOMİK ÖNEMİ

“Piyasa ekonomisi, Fransız iktisatçı François Perroux’un değimiyle bir ‘işletme ekonomisidir’ Gerçek yada özel hukuk tüzel kişilerince temsil edilen işletmeler piyasa ekonomisinin temel taşıdır. İşletmelerin temel fonksiyonu mal ve hizmet üretmektir. İşletmelerin söz konusu fonksiyonu yerine getirebilmeleri için üretim faktörlerine sahip olmaları gerekir. Bunlar, doğal kaynaklar, sermaye ve emektir. Dördüncü bir faktör olarak teşebbüs, bunları faktör piyasasından fiyatlarını- rant, faiz, ücret ödeyerek tedarik eder ve üretimi gerçekleştirir. Teşebbüsün – teknik anlamda işletmenin – sermayesi faktör piyasasından tedarik etmesi gereken faktörlerin fiyatlarını ödeyebilmesi için yeterli olamaz. Çünkü günümüzdeki üretim ve tüketim hacminin gerektirdiğı sermayeyi işletmelerin hazır vaziyette bulundurmaları mümkün değildir. Dolayısıyla işletmelerin krediye ihtiyaçları vardır. Piyasada, işletmeleri ihtiyacı olan krediyi sağlayan kurumlar ise bankalardır.”²⁴ Bankalar bir yandan tasarruflarını en iyi şekilde değerlendirerek en

²¹ Erdoğan Alkin, **İktisat**, Filiz Kitabevi, 1992, İstanbul, S:223

²² Bora Aktan, **A.e.**, S:9

²³ S. E. Klise, **Money and Banking**, South-Western Publishing, Beşinci Baskı, Cincinnati, 1972, USA., S:108

²⁴ Banka ve Sigorta Sektörleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu, TOBB Yayınları, No.315, 1996, Ankara, S:1-2

yüksek getiriye sahip olmak isteyen kişilere bu imkanı sağlarken diğer yandan, yeni bir yatırım yapmayı planlayan veya işletme sermayesi ihtiyacı duyan birçok kişi veya kurumun bu ihtiyaçlarını en uygun maliyetle karşılarlar. Bu sayede ülkede üretim ve tüketim miktarı artar. Dolayısıyla bankalar bir taraftan Gayri Safi Milli Hasılayı artırırken diğer taraftan da yeni iş imkanları yaratmak suretiyle de işsizlik oranlarının düşmesine katkı sağlarlar.

“Bankalar yatırım ve işletme kredilerinin yanı sıra verdikleri tüketim kredileri ile de bir dönemde kullanılmayan paraları, başkalarının kullanımına yöneltmek, ekonominin gelişmesini sağlar. Tahvil ve hisse senedi satışlarına aracılık yaparak, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunurlar. İhtisas bankacılığı, yada iştirakleri yoluyla yatırımcı veya üretici kurum olarak görev yaparlar.”²⁵ “Bankaların ekonomik yönden önemini arttıran diğer bir husus tedavül edilen paranın miktarına tesir ederek fiyat mekanizması üzerinde etkili olabilmesidir. Para ve kredi politikasının nicelik bakımından başlıca kontrol yöntemleri; reeskont hadleri, açık piyasa işlemleri, mevduat karşılık nispetleri ve tedavüldeki para-kredi miktarının dondurulması, sabit bir seviyede tutulmasıdır. Bunlarda doğrudan doğruya bankalar tarafından uygulanan operasyonlardır.”²⁶ Dolayısıyla bankaların ülke ekonomisine yaptıkları katkılar oldukça fazladır.

1.4. BANKA TÜRLERİ

Bankaları farklı konuları baz almak suretiyle çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflandırma türlerinden birisi bankaların mevduat toplama yetkilerine göre yapılan ayırım türüdür. Buna göre bankaları;

- Mevduat toplama yetkisi olan bankalar : Bunlar ‘Ticari Bankalar’ olarak adlandırılırlar.
- Mevduat toplama yetkisi olmayan bankalar : Bunlar ‘Yatırım Bankaları’ olarak adlandırılırlar.

şeklinde iki gruba ayırabiliriz.

²⁵ M. Toprak, M. Tanyaş, G. Kenanoğlu, M. Soysal, ‘Bankacılık Sektöründe Bilgisayar Kullanımı’, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Yayın No.452, 1991, Ankara, S:20

²⁶ Servet Eyüpgiller, A.e., S:11

Bunun yanında bankaları sermaye yapılarına göre de sınıflandırmak mümkündür. Buna göre;

- Kamu sermayeli bankalar : Bunlar ‘Devlet Bankaları’ olarak adlandırılırlar.
- Yerli özel sermayeli bankalar : Bunlar ‘Özel Bankalar’ olarak adlandırılırlar.
- Yabancı sermayeli bankalar : Bunlar ‘Yabancı Bankalar’ olarak adlandırılırlar.

Ayrıca 4. bir grup olarak da yabancı ve yerli sermaye ortaklığıyla kurulan bankaları sayabiliriz.

Bankaları bir başka sınıflandırma yöntemi ise; işlevleri açısından yapılan sınıflama türüdür. Bu sınıflama şekline göre ise;

- Klasik ticari bankacılık yapan bankalar.
- Özel amaçlı kurulmuş ve özel fonksiyonlara sahip olan bankalar. (Eximbank, İller Bankası, İMKB Takas Bank, vs. gibi)

Bu tezin konusunu ilgilendiren yani ticari kredileri kullandıran bankalar, mevduat toplama yetkisine sahip olan tüm bankalardır.

Yurdumuzdaki bankaları işlevleri açısından sınıflandırdığımız zaman yukarıdaki gibi iki gruba ayırmak yeterlidir. Ancak özellikle gelişmiş ülkelerdeki bankaları sınıflandırırken daha farklı sınıflandırma yöntemleri kullanılır.

“Bir ticaret bankasının yatırım kredisi vermesinin doğru olduğu kadar tarım bankasının da ticari yada yatırım kredisi vermesi doğal olduğundan bu ayırım katı ve kesin değildir. Gelişmiş ülkelerde bankaların en yaygın ayırım şekli aşağıdaki gibidir.

- Emisyon Bankaları (Merkez Bankaları)
- Ticaret Bankaları
- Tasarruf Bankaları
- Yatırım ve Kalkınma Bankaları
- Sanayi Kredi Bankaları
- Halk Bankaları
- Tarım Bankaları
- Dış Ticaret Bankaları
- İpotek ve Emlak Bankaları
- Tüketim Bankaları”²⁷

²⁷ Servet Eyüpgiller, A.e., S:41-42

1.5. DÜNYADA BANKACILIĞIN DOĞUŞU ve GELİŞİMİ

Dünyanın her yerinde ekonomik yaşamın en yaygın ve vazgeçilmez kuruluşlarından biri olan bankaların tarihsel kökeni çok eskilere dayanmaktadır. Gerçekten de yapılan kazıların ortaya çıkardığı Mezopotamya’da Uruk kenti yakınlarındaki kızıl tapınak (İÖ 3400-3200) bilinen en eski banka yapısıdır. Tapınak, günahlardan kurtulmak ve tanrısal kayırmaya ulaşmak isteyenlerin bağışlarını isteyerek yada kiralayarak bankacılık faaliyeti yapmaktaydı. Böylelikle biraz fantezi de olsa Uruk papazlarının tarihin ilk bankacıları olarak anılmaları gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Eski Yunanlılar, bankacılığı Babil ve Finike’den öğrenmişlerdir. Daha sonra Babil İmparatorluğu zamanında da önemini artıran bankacılığın kurallarını ilk kez Hammurabi, yasaları arasına yerleştirmek gereksinimi duymuştur. Özellikle paranın ekonomik yaşama girişi ile Elen Dünyasında ve Roma çağında da bankacılık giderek gelişmiştir. Romalıların bankacılığa ilişkin en kayda değer katkıları hukuk ve muhasebe alanında geliştirdikleri teknikler olmuştur.

Modern anlamda bankacılık etkinliği gösteren ilk banka 1609 yılında kurulan Amsterdam Bankası (Amsterdamsche Bank) olmuş; o günden bu yana bankacılık, gelişen tekniği ve giderek yaygınlaşan işleviyle dünya ekonomisinin en önemli parçalarından biri durumuna gelmiştir.²⁸

“Eski Mısır, eski Yunan ve Roma’da banka işlemleriyle uğraşan kurumların var olduğu bilinmektedir. Hatta eski Mısır’da tefeciliği ve bileşik faizi yasaklayan yasalar vardı. Eski Yunan’da da ticaretin gelişmesi ve halkın zenginleşmesi ile Atina’daki zengin maketlerin yanı sıra trapezitai adlı özel bankerler ortaya çıkmıştır. Eski Yunan’da faize bir sınırlama getirilmemişti. Faiz oranlarının yüksekliği karşısında bağımsız siteler ve devletler belli başlı kentlerde devlet bankaları kurmaya başlamışlardır.”²⁹ “Şehirlere göçün hızlanması ve dış ticaretin genişlemesi, kredi talebini arttırmış, bu talep madenlerden çıkartılan gümüş ile karşılanmıştır. Ödünç alanlar mallarını, topraklarını, aile halkını veya kendilerini teminat göstermişlerdir. Haçlı seferleri sırasında gelişimini sürdüren bankacılık, yeni deniz yollarının keşfiyle evrensel ticaretin daha da genişleme

²⁸ Turgut Sungur, **Bankacılar İçin Banka Tekniği (İşlemler)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No.275, Üçüncü Baskı, Bankacılar Serisi No.23, 1993, Ankara, S:1-2.

²⁹ İlker Parasız, **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, Ezgi Kitapevi, 2000, Bursa, S:108-109.

olanağı bulmasıyla, XV. Yüzyıl sonlarından itibaren yeni ufuklara yönelmiş, özellikle Floransa, Venedik, Cenova gibi İtalyan kentlerinde çok önemli aşamalar kaydetmiştir.”³⁰

Banka adına lâıyk ilk müessesenin 1157 yılında Venedik’te kurulduğu bilinmektedir. Daha sonraları 1401’de Barcelona Bankası, 1407’de Genova Bankası denilen ‘Casa di San Giorgio’ adındaki banka kurulmuştur. Esas itibariyle Avrupalılara bu konuda öneyak olan LOMBARD’lardır. Gerek bunlar ve gerekse Yahudiler gittikleri yerlerde hep aynı kaideleri ve hükümleri uygulamak suretiyle ticaret ve banka işlemlerine değgin hukukta tek tiplik ve genellik sağlamaya yardımcı olmuşlardır.³¹

Batı Avrupa ülkelerinde bu gelişmeler XIX uncu yüzyılda ileri bir aşamaya erişmiştir. 1694 tarihinde kurulan İngiltere Bankası gibi bir iki örnek bir yana bırakılacak olursa, modern bankacılık esas itibariyle XIX uncu yüzyılda gelişmiştir. XIX uncu yüzyıl, W. Sombart’ın dediğı gibi, kredi verilen kimselerle, kredi veren kimseler arasına bankanın girdiğı, alacak haklarının belli şekilde düzenlenen kıymetli senetlerle el değıştirmesinin kolaylaştığı, her çeşit malı temsil eden kıymetli senetlerin geliştiğı (örneğin, banknot, poliçe, bono, çek, varant, konşimento, hisse senedi, tahvil, ipotekli borç senedi, irat senedi gibi) ve çekle ödemelerin yaygın hale geldiğı bir yüzyıldır. Bu yüzyılda Batı Avrupa ülkelerinde büyük mevduat bankaları kurulmuş, merkez bankaları gelişmiş, yatırım ve kalkınma bankaları meydana gelmiştir.³²

“Bankaların doğuşu, büyük ölçüde küçük meta üretiminin gelişimiyle ilgili. Bu gelişim, mal dolaşımının, para dolaşımından dolayı ikiye ayrılmasına ve salt kullanım değerleri yaratan bir toplumda, bir para ekonomisinin gelişmesine yol açmış. Ancak para ekonomisinde para, yalnızca bir değışim aracı olmadığından önemli bir işlev kazanmış. Bu işlev de paranın kendisinin değışim konusu olması. Paranın bu özelliğı kazanmasıyla para ticareti de asıl ticaretten ayrılmış.”³³

Dünya tarihinde modern anlamdaki ilk banka olan Amsterdam Bankası’nın kurulmasından sonra özellikle Avrupa’da sayıları gittikçe artan sayıda banka kurulmaya başlanmıştır. Kuruldukları tarihten sonra bankalar uzun yıllar bugünde tanımlarındaki esas görevlerini oluşturan fon fazlası olanların ellerindeki fonları değerlendirmek

³⁰ Feridun Ergin, **Kredi Sistemi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No.2552, 1980, İstanbul, S:2

³¹ Servet Eyüpgiller, **A.e.**, S:28

³² Avni Zarakoğlu, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No.232, Bankacılar Serisi No.5, 1989, Ankara, S:61

³³ Tuncay Artun, **İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık**, Tekin Yayınevi, 2.Basım, 1983, İstanbul, S:11-12

maksadıyla toplayıp, bunları sermayeye ihtiyacı olan kişilere aktarma görevini yerine getirmişlerdir.

19. Yüzyıldan sonra bankaların işlevleri değişmeye başlamış, mevduat toplayıp, kredi vermenin yanında özellikle dış ticarete aracılık etme gibi konulardaki işlevleri gelişmeye başlamıştır.

20. Yüzyıldan itibaren ise bankacılık sektörü teknolojiye ağırlık vermeye başlamış olup işlemlerine çeşitliliğin yanında hız ve güveni de eklemiştir. 21. Yüzyılı yaşadığımız günümüzde ise teknolojinin son imkanlarından yararlanan bir sektör halini almış ve işlevlerini dolayısıyla da ekonomi üzerindeki etkisini en üst düzeye çıkartmıştır. Bankacılık yeni yüzyılda ulaştığı bu platform sayesinde pazara odaklanabilmekte, rekabet avantajı sağlayabilmekte ve satıcı/müşteri bağlayabilmektedir. Uluslar arası şebekelerin bağlanması ile coğrafi uzaklığın önemi kalmamıştır. İnternet ve ATM ağları ile hesaplara ulaşılabilen ve işlem yapılabilir. Etkinliğin sağlanması, aynı işlemlerin tekrarının engellenmesi ve daha kısa zamanda işlem yapılabilmesi sayesinde standartlaşmaya ulaşılmıştır. Geleneksel bankacılık anlayışının yitirilmesi ile şubeler azaltılmış, telefon ve internet yoluyla işlemler yürütölmeye başlanmış ve maliyetlerde önemli bir düşüş kaydedilmiştir.³⁴

Gelecek yıllarda bankacılık sektöründe teknoloji kullanımı giderek yaygınlaşacak. Özellikle internet bankacılığı çok daha ön plana çıkacaktır. 2003 yılında yapılan bankacılık işlemlerinin %30'u internet üzerinden yapılmıştır. Bu oranın önümüzdeki birkaç yılda %70'lere gelmesi beklenmektedir. Günümüzde oldukça yaygınlaşan kredi kartları ve banka kartlarının kullanımının daha fazla artacağı, bununda nakit para kullanımı çok aza indireceğı bir gerçektir.

Gerek dünyada gerekse ölkemizde bankacılık sektörünün geldiğı durum şu şekilde özetlenebilir: Artık eskiden olduğı gibi belli merkezlerde her türlü işlemleri yapan büyük ve çok sayıda personeli olan şubelerin yerini belirli sayıda personelle çalışan, küçük ve çok sayıda şubeler almaya başladı. Bu şubelerde sadece para yatırma/çekme, çek ve fatura tahsilatı veya tüketici/konut/oto kredileri gibi bireysel kredi işlemleri yapılmakta; Diğer ticari işlemlerin yapıldığı şubeler belirli merkezlerde toplanmaktadır. Bu durum bir

³⁴ Okan ve Seçil Fettahlıoğlu, 'Bilişim Sistemlerinin Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri', Banka ve Para Teknolojileri Dergisi, 4. Sayı, Eylül-Ekim, 1999, İstanbul, S:75

tarafından müşterilere büyük kolaylık sağlarken öbür taraftan bankalara da önemli bir maliyet avantajı yaratmaktadır.

1.6. TÜRKİYE’DE BANKACILIĞIN DOĞUŞU ve GELİŞİMİ

Dünyada bankacılığın geçmişi çok eski dönemlere dayanmasına karşın ülkemizdeki bankacılığın tarihi nispeten daha yeni dönemlerdedir.

“Türkiye’de 19. Yüzyılın ortalarına kadar kredi işlemleri sarraf ve bankerler tarafından ilkel bir şekilde yapılmakta idi. Bu sarrafların yaptığı işlemlerde, ilk bankacılar olan Venedik ve Cenevizlilerin etkisi görülmekteydi. Bunlar İstanbul’da Galata civarında faaliyet gösterdiklerinden ‘Galata Sarrafları’ veya ‘Galata Bankerleri’ olarak adlandırılmaktaydılar. Bu bankerler çoğunlukla senet iskontosu ve ticari özellikte olmayan maaş cüdanı kırılması gibi işlerle uğraşırlardı.”³⁵ Bunlar, Osmanlı hazinesinin para bakımından sıkıntıya düşmesi oranında saygınlık ve etkinlik kazanmışlardır.³⁶ Türkiye’de bankacılık işlemlerinin teşkilatlanmış müesseseler aracılığı ile yürütülmesi 19. yüzyıla rastlamaktadır. Bunda faizi yasaklayan İslam Dininin rolü olduğu gibi, Osmanlı İmparatorlunda, devletin hakimiyetini elinde tutan hakim zümre olarak Türklerin bu işlerle uğraşmayıp, ticareti ve bankacılık işlerini Türk olmayan unsurlara bırakmaları etken olmuştur.³⁷

Ülkemizdeki ilk mali kuruluş 1842’de faaliyete geçen ‘Anadolu ve Rumeli Kampanyaları’ dır. İlk banka ise 1847 yılında Galata Bankerlerinin kendi aralarında birleşerek kurdukları Bank’-ı Dersaadet dir. Diğer ismiyle İstanbul Bankası (Banque de Constantinople). Ancak bu kurum 1852 tarihinde iflas etmiş ve kapanmıştır.

Resmi kayıtlara göre yurdumuzda kurulan ilk banka Osmanlı Devleti ve bir İngiliz grubunun ortaklığıyla 1856 yılında kurulan ‘Bank-ı Osmani-i’ isimli bir bankadır. Bu bankaya 1863 yılında Fransız bir grubun sermayedar olarak katılmasıyla ismi ‘Bank’ı Osmani-i Şahane’, olarak değiştirilmiş ve bankaya banknot çıkartma yetkisi de verilerek

³⁵ O. Altuğ, G. Ünkaya, A. Ersoy, ‘**Banka İşlemleri ve Muhasebesi**’, Evrim Yayınevi, İkinci Baskı, 1995, İstanbul, S:14-15

³⁶ Haydar Kazgan, ‘**Batı Dünyasının Bankerleri ve Galata’nın Efendileri**’, Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Yıl.9, Sayı.103, Eylül 1987, İstanbul, S:45

³⁷ Fikri Pala, ‘**Banka Muhasebesi ve Maliyet Sistemi**’, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No.5, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1993, Bursa, S:9

imtiyazlı bir devlet bankası haline getirilmiştir. Bu durum bir yerde bu bankanın günümüzdeki Merkez Bankaları'nın görevini yapmasını sağlamıştır. Hatta bu banka zaman zaman Osmanlı Devletine dahi borç para vermiştir.

Bu durum Cumhuriyetin ilanına kadar sürmüştür. Bu bankanın ismi daha sonra Osmanlı Bankası'na çevrilmiştir. Banka 2001 yılına kadar faaliyetine devam etmiş, o tarihte Garanti Bankası ile birleşmek suretiyle faaliyetine son vermiştir.

“Ulusal bankacılık hareketinin ortaya çıkmasındaki temel neden, ülke içinde birikmekte olan sermayeyi yabancı ve azınlık kullanmaktır. Kurulan ulusal bankaların kredileme uğraşları daha çok ticari kredi, esnaf kredisi, tarımsal kredi, emlak kredisi ve tüketim kredisi biçiminde olmuştur.”³⁸

Cumhuriyetin ilanına kadar pek çok banka kurulmuş, bunların bazıları belli bir süre içerisinde kapanmış, bir kısmı ise isim ve yapı değiştirmek suretiyle günümüze kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Cumhuriyetin ilanına kadar kurulan bankaların önemli olanlarının bazıları şunlardır;

- 1863 yılında kurulan Ziraat Bankası
- 1866 yılında kurulan Emniyet Sandığı
- 1914 yılında kurulan Adapazarı İslam Ticaret Bankası
- 1914 yılında kurulan Milli Aydın Bankası
- 1919 yılında kurulan Adapazarı Emniyet Bankası

Türkiye’de ilk ulusal bankacılık girişimlerinin 17.Şubat.1923 tarihinde toplanan İzmir İktisat Kongresi’nde ortaya atılan fikirlerle başlatıldığını söyleyebiliriz.³⁹

Cumhuriyet döneminde kurulan ilk ve en önemli banka 1924 yılında kurulan Türkiye İş Bankası’dır. Atatürk’ün isteği üzerine cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra kurulmuş bu banka Cumhuriyet’in ilk yıllarında ülkenin sanayileşmesinde önemli görevler üstlenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan bazı bankalar sırasıyla aşağıda sıralanmıştır. Ancak bugün itibarıyla bu bankaların sadece bir tanesi dışında diğerlerinin faaliyetleri sona ermiştir.

- 1924 yılında kurulan Akhisar (Türkiye) Tütüncüler Bankası
- 1927 yılında kurulan Türkiye Emlak Kredi Bankası

³⁸ Tuncay Artun, A.e., S:39

³⁹ Ömer Güven, **Bankacılık ve Mali Kurumlar**, Okan Yayıncılık, 1984, İzmir, S:49

- 1927 yılında kurulan (Denizli) İktisat Bankası
- 1927 yılında kurulan Eskişehir Bankası
- 1927 yılında kurulan Kocaeli Halk Bankası (şimdiki ismiyle Türkiye Ekonomi Bankası – TEB.)
- 1928 yılında kurulan Türkiye İmar Bankası
- 1929 yılında kurulan Lüleburgaz Birlik Bankası

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen süre içerisinde çok sayıda banka kurulmuş, birçoğunun da faaliyetine farklı nedenlerle son verilmiştir. En son olarak 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz Türk bankacılık tarihindeki en fazla sayıdaki bankanın faaliyetine son verildiği dönemin yaşanmasına neden olmuştur. 2001-2004 yılları arasında 32 bankanın faaliyetine farklı nedenlerle son verilmiştir.

Bugün itibarıyla ülkemizde 3 tanesi yabancı sermayeli yatırım bankası, 8 tanesi yerli sermayeli yatırım bankası, 3 tanesi de kamu sermayeli yatırım bankası olmak üzere toplam 14 adet Yatırım Bankası. 13 tanesi yabancı sermayeli ticaret bankası, 1 tanesi tasarruf sigorta fonunda bulunan banka, 3 tanesi kamu sermayeli ticaret bankası ve 18 tanesi özel sermayeli ticaret bankası olmak üzere toplam 35 adet Ticaret Bankası olmak üzere toplam 49 adet banka faaliyetini sürdürmektedir.

Halen faaliyetine devam eden bankaların listesi Tablo: 1-I de gösterilmektedir.

Yıllar itibarıyla ülkemizdeki banka sayısı şu şekilde oluşmuştur.

<u>YILLAR</u>	<u>BANKA SAYISI</u>	<u>YABANCI BANKA</u>	<u>ŞUBE SAYISI</u>
1926	42	18	356
1945	40	7	411
1961	53	5	1.736
1973	44	5	4.023
1980	44	4	5.975
1986	56	17	6.372
1992	69	20	6.194
2001	82	25	6.600
2005	48	15	5.500

31.12.2005 TARİHİ İTİBARIYLA BANKA BİLGİLERİ

BANKA ADI	BAĞLI OLDUĞU GRUP	ŞUBE SAYISI
Ticari Bankalar		
Kamusal Sermayeli Ticaret Bankaları		
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Kamu	1.146
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Kamu	592
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Kamu	302
Özel Sermayeli Ticaret Bankaları		
Adabank A.Ş.	TMSF	1
Akbank T.A.Ş.	Sabancı Grubu	654
Alternatif Bank A.Ş.	Anadolu Endüstri Holding	25
Anadolubank A.Ş.	Habaş Grubu	63
Denizbank A.Ş.	Zorlu Grubu	219
Finans Bank A.Ş.	Fiba Holding	194
Koçbank A.Ş.	Koç Grubu-Uno Credito	172
MNG Bank A.Ş.	MNG Holding	10
Oyak Bank A.Ş.	Oyak Grubu	306
Şekerbank T.A.Ş.	Pancar Kooperatifleri Birliği	201
Tekfenbank A.Ş.	Tefken Holding	30
Tekstil Bankası A.Ş.	GSD Holding	40
Turkish Bank A.Ş.	Kıbrıslı İş Adanı	13
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Çolakoglu Grubu - Bank Pariba	101
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Doğuş Holdng - GE.	418
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Banka Çalışanları Munzam Sandığı	869
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Koç Grubu-Uno Credito	405
Tasarruf Mevduatı Sig. Fon. Devr. B.		
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	TMSF	1
Yabancı Bankalar		
Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Bankalar		
Arap Türk Bankası A.Ş.	Libya Bankası	3
BankEuropa Bankası A.Ş.	Portekiz Bankası	12
Citibank A.Ş.	A.B.D. Bankası	24
Deutsche Bank A.Ş.	Alman Bankası	1
Fortis Bank A.Ş.	Hollanda Bankası	175
HSBC Bank A.Ş.	Honkong Bankası	159
Türkiye’de Şube Açmış Yabancı Bankalar		
ABN AMRO Bank N.V.	Hollanda Bankası	1
Banca di Roma S.P.A.	İtalyan Bankası	1
Bank Mellat	İran Bankası	3
Habib Bank Limited	Pakistan Bankası	1
JPMorgan Chase Bank N.A.	A.B.D. Bankası	1
Sociate Generale (SA)	Fransız Bankası	1
WestLB AG	Alman Bankası	1
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar		
Kamusal Sermayeli Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar		
İller Bankası	Kamu	1
Türk Eximbank	Kamu	2
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	Kamu	1

Özel Sermayeli Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar		
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.		3
Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	Çalık Grubu	1
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	Diler Grubu	1
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	GSD Holding	1
İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	İMKB	1
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	Nurol Holding	3
Tat Yatırım Bankası A.Ş.	Tatlıcı Grubu	1
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	Çeşitli Bankalar	2
Yabancı Sermayeli Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar		
Calyon Bank Türk A.Ş.	İsrail Bankası	1
Taib Yatırım Bank A.Ş.	Pakistan Bankası	1

Tablo: 1-I Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Türk Bankacılık sektörünün gelişimi beş döneme ayrılabilir.

- Ulusal bankacılık dönemi (1923-1932)
- Devlet bankacılığı dönemi (1933-1944)
- Özel bankacılık dönemi (1945-1962)
- Planlı dönem (1963-1979)
- Dışa açılma dönemi (1980- devam)⁴⁰

1- Ulusal Bankacılık Dönemi (1923-1932) :

Cumhuriyetin ilanından sonra İşbankası'nın kurulmasıyla başlayan dönemde özellikle Anadolu'daki bir çok bölgede yerel halkın aralarında birleşmek suretiyle pek çok banka kurduklarına şahit oluyoruz. Bu bankaların esas amacı yöredeki üretim ve ticaretle uğraşan halka hizmet sunmaktır. Bu dönemde kurulan diğer önemli bankalar Sanayi ve Maadin Bankası ve Emlak ve Eytam Bankası'dır. Bu dönemde kurulan diğer tüm bankaların tamamına yakın bir kısmı sermaye yapıları kuvvetli olmaması nedeniyle 1929 dünya ekonomik buhranından sonra kapanmıştır. Bugün hiçbir tanesi faaliyetine devam etmemektedir.

2- Devlet Bankacılığı Dönemi (1933-1944) :

Bu dönemde ekonomide izlenen devletçilik politikasının etkisi bankacılık sektöründe de görülmüştür. Pek çok sektörde devlet tarafından kurulan sanayi tesisleri

⁴⁰ Kasım Eren, **Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Bankacılık**, Beta Basım Yayım, 1. Baskı, Ocak 1996, İstanbul, S:95-104.

gibi birçok devlet bankasının da kurulmuştur. Bu bankalardan bazıları olarak Sümerbank, Etibank, Denizbank ve Halk Bankası'nı sayabiliriz. Ayrıca bu dönemin en önemli özelliği 1933 yılında Merkez Bankası'nın kurulmasıdır.

3- Özel Bankacılık Dönemi (1945-1962) :

Özellikle 1950 yılından sonra Demokrat Parti iktidarının iş başına gelmesi sonrasında izlenen liberal ekonomik politikalar ve 2. dünya savaşının ülke ekonomisi üzerindeki olumsuz etkisinin kısmen ortadan kalması sonrasında ülkede özel ulusal bankaların kurulmasına başlanmıştır. Bu dönemde kurulan özel bankalar arasında bugünde faaliyetine devam eden pek bankalar bulunmaktadır. Bu bankaların en önemlileri : T. Garanti Bankası, Akbank, Yapı Kredi Bankası, Vakıfbank ve Şekerbank'tır.

Bu özelliklerin yanı sıra söz konusu dönemde önemli kurumsal gelişmelerde gerçekleşmiştir. Bunlar arasında 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun çıkarılması (1958), Türkiye Bankalar Birliği'nin kurulması (1958), tasarruf sahibini güvence altına almak amacıyla Merkez Bankası nezdinde Bankalar Tasfiye Fonu'nun kurulması (1960) sayılabilir. Bu fon 1983'de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulunca buraya devir edilmiştir.⁴¹

4- Planlı Dönem (1963-1979) :

“Bu dönemin bankacılık alanındaki özelliği;

- Kalkınma planları ile mali örgütlemeye ve bankaların kaynak kullanımlarına yön verilmesi.
- İhtisas bankalarına, kalkınma ve yatırım bankacılığına önem verilmesi.
- Yeni ticaret bankaları kurulmasının sınırlandırılması bu alanda yeni kuruluşlara izin verilmemesi.
- Holding bankacılığının gelişmesi olarak ortaya konabilir.”⁴²

Bu dönemin planlı dönem olarak adlandırılmasının nedeni 5 yıllık kalkınma planlarının bu dönemde uygulanmaya başlanması ve bu planlarda özel kredi ihtiyaçlarına

⁴¹ Kasım Eren, A.e., S:97-98

⁴² Öztin Akgüç, A.e., S:52.

karşılık verecek bankaların kurulmasının planlanmasıdır. Bu dönemde kurulan Turizm Bankası ve Sınai Yatırım Bankası buna iki örnektir.

5- Dışa Açılma Dönemi (1980 – devam) :

Türk Bankacılık sektörünün tarihine baktığımız zaman sektörü ve yapısını derinden etkileyen birkaç farklı tarih olduğunu görürüz. Bunlar içinde sektörü en derinden etkileyen radikal kararların alındığı ve sektör için en önemli dönüm noktası sayılabilecek tarih 24.Ocak.1980 dir.

Bu dönemin en önemli özellikleri; faizlerin serbestleştirilmesi, yabancıların Türkiye’de faaliyet göstermesi için uygun bir ortamın hazırlanması, ticari banka kuruluşunun kolaylaşması, Türk bankacılığının dışa açılması ve otomasyonun artması olarak sayılabilir.⁴³ “24.Ocak.1980 tarihinde alınan tedbirler, ekonomide serbest piyasa mekanizmasına işlerlik kazandırmayı amaçlamıştır. Söz konusu tedbirlerle Türkiye’de bankacılık dışa açılmaya başlamıştır. 1980-1987 yılları arasında kurulan 25 bankadan, 17’si yabancı bankadır. 70 sayılı bankalar hakkında KHK (1983) ve 3182 sayılı Bankalar Kanunu (1985), bu dönemde 1990 öncesinde yapılan başlıca yasal ve yönetsel düzenlemeleri oluşturmaktadır.”⁴⁴

1980 öncesinde ülkemizdeki ticari bankacılığın görünümü şu şekilde idi.

- Banka sayısı bugüne göre daha az idi. (1980 yılında 46 adet banka var iken bu sayı 2000 yılında 81 ‘e çıkmıştı.)
- Müşterinin ayağına giderek mevduat toplama stratejisi gereği her köşe başında her bankanın şube açma merakı ve tüm bankalarında birbirini takip etme sevdaları mevcuttu. Bu yüzden aynı cadde üzerinde tüm bankaların şubelerini bulmak her yerde mümkün hale gelmişti.
- Bankalar son derece yetersiz teknolojik alt yapı sistemlerine sahiptiler. 1980 önceki dönemi yaşayan herkes bilir ki bankalarda bilgisayar denen icadın henüz girmediği dönemlerde mevduat kartonları elle tutulur, çek provizyonları bir iki saatten bir iki güne kadar varan sürelerde faks veya telefon ile alınırdı.

⁴³ Fikret Çankaya, Mehmet Öz, **Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi**, T.B.B. Yayınları, Yayın No.221, 1998, Ankara, S:17

⁴⁴ Kasım Eren, **A.e.**, S:99.

- Temel bankacılık faaliyetleri olan mevduat ve kredi haricinde başka para kazanma yolları son derece kısıtlı idi.
- Tüm bankacılık faaliyetleri mevduat toplamaya dönük idi. (çocuklar için çıkartılan albenisi yüksek kumbaralar dahi çocukların topladıkları harçlıklardan mevduat yaratmak amacı güdüyordu.)
- Son derece güçsüz öz sermaye yapıları mevcuttu.
- Yurtdışı banka limitleri son derece yetersiz idi.
- Sabit kur sisteminin hüküm sürmesi, döviz taşımanın suç sayılması; bankaların sadece yurtdışına çıkan kişiler ve ithalatlar için dövizli işlemler yapabilmelerini mümkün kılıyordu.
- İşlemlerden alınan komisyon oranları son derece yüksek idi.
- Mevduat ve kredi faiz oranları devletin baskısı altında idi ve serbestiyet yoktu.
- Sanayi ve diğer hizmet sektörlerine göre daha az tercih edilen bir meslek dalı idi.

Bu maddeleri arttırmak mümkün ancak en önemli özellikleri bu şekilde sayabileceğimiz 1980 öncesi bankacılık faaliyetleri 1980'den sonraki kanunlar neticesinde şu değişikliklere uğramıştır.

- Teknolojik altyapılarını yenilenmeye başlandı. Artık çek provizyonlarının en uzununu 1-2 dakika içerisinde alınabiliyor. Hatta bireysel bankacılık konularında yapılan yatırımlar sayesinde çok kısa bir süre içerisinde Avrupa ve Amerika bankalarının teknolojilerinin seviyelerine gelindi , bazı yerlerde geçildi bile.
- Mevduat ve krediden farklı bankacılık işlemlerinin olduğu öğrenildi. Özellikle sabit kur sisteminden serbest kur sistemine geçilmesi ve değişen kambiyo mevzuatı sonrasında ülkemizde o güne kadar hiç uygulanmayan hazine işlemlerinin farkına varıldı ve para kazanma yolları çeşitlendi.
- Rekabetten dolayı komisyon oranları geriledi.
- Ücret düzeyi yükseldiği için daha fazla kalifiye kişi tarafından tercih edilen bir meslek haline geldi.
- Değişmeyen tek şey sanırım öz sermayelerinin yurtdışındaki bankalara göre hala oldukça düşük olması.

1980 ‘den günümüze bankacılık sektöründe bazı değişen rakamları Tablo: 1-II’de görebilirsiniz.

Bankacılık Sektöründeki Gelişmelere İlişkin Bazı Göstergeler

	1980	1990	2000	09/2005
Banka Sayısı	43	66	79	48
Şube Sayısı	5.954	6.560	7.837	6.164
On-Line Şube Sayısı	--	--	7.523	6.164
ATM Sayısı	--	3.209	11.991	50.000
POS Sayısı	--	--	299.950	3.000.000
Personel Sayısı	125.312	154.089	170.401	131.012
Kredi Kartı Sayısı (Bin)	--	--	13.408	30.000
Banka Kartı Sayısı (Bin)	--	--	29.560	60.000
K. Kartı İşlem Hacmi (Mil. \$)	--	--	16.413	380.779

Tablo: 1-II

Kaynak: BDDK, Türkiye Bankalar Birliği

24.Ocak.1980 tarihinde alınan radikal ekonomik kararlar birçok sektörü ve ekonomiyi temelden etkilerken bankacılık sektörünü de bundan nasibini almıştır. Bu tarihten sonra alınan kambiyo kararlarının da etkisi ile bankalar eskiden olduğu gibi sadece TL. Mevduat toplayıp, TL. kredi vermek yerine farklı bankacılık ürünlerinin de farkına varmışlardır. Ancak 1980 den sonrada özellikle 1990-2000 yılları arasında yaşanan birçok ekonomik kriz nedeniyle sektör yara almıştır.⁴⁵

Türkiye’de, 1982 yılından itibaren , mali piyasaların serbestleştirilmesi amacıyla bir dizi yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler başlıca iki bölümde ele alınabilir. Bunlardan ilki yurtiçi mali piyasaların serbestleştirilip, derinleştirilmesine yönelik tedbirlerden oluşmaktadır. Bu tedbirler arasında mevduat ve kredi faizlerinin piyasa güçlerince belirlenmesine izin verilmesi ve mali kesimin kurumlarının oluşturulması yer almaktadır. Konunun ikinci kısmını ise 1989’da gerçekleştirilen türk lirasının konvertibil kılınması oluşturmaktadır. Uluslararası sermaye hareketlerine yönelik devlet müdahalesi dış dünya ile mali ilişkilerde tam bir serbestleşmeyi ifade eden konvertibilite ile birlikte ortadan kaldırılmıştır. Bu kararlar birlikte, uluslararası piyasalarda türk lirası lehine oluşan faiz avantajları, uluslararası yatırımcılar açısından Türkiye’deki mali piyasaları yatırım yapılabilir duruma getirmiştir.⁴⁶

⁴⁵ Hüsamettin Ataçoğlu, **Ticari Bankalarda Kısa Vadeli Krediler ve Kredilendirme Süreci**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002, İstanbul, S:4-6

⁴⁶ Ömer Günçavlı, Haluk Levent, Burç Ülelgin, **İMKB’ye kayıtlı firmaların Finansal Yapı ve Tercihleri Üzerine Bir İnceleme**, Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını No.28, 1999, İstanbul, S:16-17

“1990’lı yılların başında bütün ülkeleri etkileyen ticaret daralması son elli yılın en düşük enflasyon oranlarıyla birlikte en yüksek işsizlik oranlarının yaşanmasına sebep oldu. Bu daralma etkisini Türkiye’de de gösterdi. Sanayicilerimiz bu dönemi atlarmak için değişik tedbirlere başvurdular. Azalan iç ve dış talep karşısında nefeslerini en uzun tutanlar ile rekabet güçleri en yüksek olan bazı sanayi kollarımız bu zorlu dönemi başarıyla atlarmayı başarabildiler.”⁴⁷

Türk Bankacılık sektörü yüzyıldan uzun zamandan bu yana birçok ekonomik krizle karşılaşmıştır. Bu krizlerin sektörü en derinden etkileyeni 2000-2001 yıllarında yaşanan kriz olmuştur. Bu kriz sonrasında sektördeki banka sayısı 81 den 48 a inmiş. Faaliyetine devam eden tüm bankalarda derin yaralar almışlardır. Bu krizin etkilerine ve sektörün daha sonraki faaliyetlerine ait ileride daha detay bilgiler verilecektir.

⁴⁷ Hüsnü Erhan, **Ege Bölgesinin Ekonomik Gelişme Potansiyeli ve Büyüme Stratejisi**, Seminer Tebliği, İktisadi Araştırmalar Vakfı, 6.Ekim.1995, Ege Bölgesi Sanayi Odası, İzmir

2. BÖLÜM : TİCARİ BANKALARDA KREDİ KAVRAMI VE TURLERİ

2.1. : KREDİNİN TANIMI

Kredi kelimesi mevduat kelimesi ile birlikte bankacılık sektöründe en çok kullanılan 2 kelimeden biridir. Farklı yerlerde farklı tanımları yapılmıştır. En basit anlamıyla; “Bir mevcudun belirli bir süreyle ve geri almak koşulu ile verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunması olayıdır.”¹ Latince inanma, güven anlamına gelen kredi ‘credere’ sözcüğünden gelmekte, saygınlık ve itibarı ifade etmektedir.²

Kredi bir başka şekilde ise şöyle tanımlanabilir : Taraflardan birinin diğer tarafa fonlarını karşılık isteyerek yada istemeyerek kiralamayı kabul ettiği bir işlemdir.³

Kreditin ansiklopedik anlamda tanımı ise şu şekildedir : “Alacaklı yada ödünç verenin borçlu yada ödünç alana, geleceğe yönelik ödeme vaadi karşılığında para, mal, hizmet yada menkul değer vermesi işlemidir.”⁴

4389 sayılı bankalar kanununda ise : “Bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayri nakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle yada herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler ve gayri nakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, izlendikleri hesaba bakılmaksızın kredi sayılır.”⁵ şeklinde tanımlanmaktadır.

Daha birçok farklı anlamda ifade edilebilen krediyi en iyi şu şekilde tanımlayabiliriz. Kredi: bir bankanın yapacağı istihbarat sonucunda, gerçek ve tüzel kişilere; yasalar, bankanın iç politikaları ve kredi kaynakları da göz önünde

¹ Tümay Ekşioğlu, **Bankacılıkta Kredi Politikası, Risk Unsurları, Türkiye’deki Bankaların Karşılaştıkları Kredi Problemleri ve Uygulamaları**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999, İstanbul, S:3

² Credit Management Handbook, **National Association of Credit Management**, (Credit Research Foundation), Second Edition, Richard D. Irwin Inc., 1965, USA, S:6

³ Jerry M. Rosenberg, **Dictionary of Banking and Finance**, John Willey&Sons Inc., 1982, Canada, S.312

⁴ **Ana Britannica Ansiklopedisi**, 13. Cilt, 1992, İstanbul, S: 616

⁵ **Bankalar Kanunu**: Türkiye Bankalar Birliği, 1999, İstanbul, Madde:11/1, S: 53-54

bulundurularak teminat karşılığı veya teminatsız olarak, para, teminat veya kefalet vermektir.⁶

2.2. : KREDİNİN UNSURLARI

Bankacılıkta kullanılan kredi ürününün 4 temel unsuru söz konusudur. Bu unsurlar;

- Zaman Unsuru
- Güven Unsuru
- Risk Unsuru
- Gelir Unsuru dur.

2.2.1 : KREDİNİN ZAMAN UNSURU

Kredinin zaman unsuru ; kullanıldığı tarihte geri ödeneceği tarihin belirlenmiş olmasıdır. Yani kredinin süresinin (ki bu bankacılık dilinde vade olarak adlandırılmaktadır) belirlenmesidir. Bunun tek bir istisnası ileri bölümlerde daha ayrıntılı olarak değinilecek olan süresiz teminat mektuplarıdır.

Kredinin süresinin belirlenmesi krediyi veren kurum açısından daha fazla önemlidir. Çünkü vade uzadıkça riskte artar. Ayrıca vade maliyeti belirleyen bir etkidir. Vade uzadıkça fiyat yükselecektir. Kredi kullanılırken gelecek yüzde yüz bilenemeyeceği için ancak tahmin edilmek suretiyle kullanılır. Ancak geleceğin belirsiz olduğu unutulmamalıdır.

2.2.2 : KREDİNİN GÜVEN UNSURU

Para, mal, itibar gibi değerler belli bir süre sonra geri alınmak suretiyle verilirken, arada güven unsurunun bulunması gerekir. Kredi alan kişi ve kurumun banka nezdinde bir saygınlığı olmalıdır. Çünkü güven kredinin temel unsurudur. Borç verirken; Borçlu borcunu vadesinde ödemek ister mi? Borçlunun vadesinde borcunu ödeme gücü olacak

⁶ Done Danışmanlık, **Kısa Süreli Seminer Programları**, Körfezbank Kredi Eğitimi Notları, 2000, İstanbul, S:4

mı? Borçlu borcunu vadesinde ödemediği takdirde, borçluyu ödemeye zorlamak mümkün mü? Sorularına cevap aranır.⁷

Banka ile kredi kullanan kişi arasındaki güven konusu ilişkinin ilk başladığı anda henüz oluşmamış olabilir o nedenle güven ilişkisinin oluşmasına kadar geçen zamanda banka daha kuvvetli teminatlar almak suretiyle kredi kullandırımı yolunu seçebilir. Kredi kullandırılmadan önce piyasadan yapılacak araştırmalarda ulaşılabilecek sonuçlara bağlı olarak güvenin ilk oluşturulmasına çalışılır. Böyle bir güven oluşmazsa kredide verilemez.

2.2.3 : KREDİNİN RISK UNSURU :

Kredi bünyesinde borcun, işin ve hizmetlerin yerine getirilmemesi tehlikesini de taşır. Bu da risk unsurunu oluşturur. Bankacılıkta risk, verilen bir kredinin ya da girişilen bir taahhüdün tahsil edilmesine ve yerine getirilmesine kadar meydana gelmesi olası tehlikelerdir. Diğer bir anlamda risk, gerçek ya da tüzel bir kişiye nakit, mal, kefalet ve teminat şeklinde açılan kredilerden herhangi bir tarihte kullandırılmış olan miktarların toplamıdır.⁸ Her kredide mutlaka bir risk vardır. Krediyi kullanan kurumun mali yapısının iyi olması, teminat yapının kuvvetli olması risk unsurunun tamamen sıfırlamaz. Bu nedenle risk unsuru kredinin en temel unsurlarından biridir. Krediyi veren kurumlar yani bankalar kediye kullandırmadan önce bu riskin ne olduğunu tam olarak belirlemek zorundadırlar. Bu riskin hangi risklerden oluştuğu konusu 4. bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2.4 : KREDİNİN GELİR UNSURU

Kredinin bir başka unsuru da gelir unsurudur. Her kredinin kullandırana bir gelir sağlaması gerekir. Bu gelir faiz veya komisyon şeklinde farklı yapıda olabilir. Bazı durumlarda maliyetin altında faiz oranıyla kredi kullandırıldığı durumlarda olabilir. Ama bu durumların mutlaka farklı bir nedeni vardır. Bankalar bir firmaya verdikleri bir

⁷ Halil Caymaz, **Krediler**, T.ürk Ticaret Bankası Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1989, İstanbul, S:20

⁸ Binnaz Gökçek, **Bankacılıkta Matematiksel İşlemler**, Garanti Bankası Eğitim Merkezi Yayınları, Yayın No.61, Mart-Kasım 1994, S:12

krediden para kazanmaya bilirler ama buna karşılık başka bir bankacılık ürününden kazandıkları gelikle bunu telafi edeceklerdir.

“Krediler, bankanın en önemli gelir sağlayan varlık kalemidir. Kredinin geliri faiz ve/veya komisyondan oluşmaktadır. Faiz parasının alternatif gelirinden yararlanamayan alacaklı bankanın bunun karşılığı olarak daha önceden belirlenmiş olan tutar veya süreye bağlı olarak borçlanılan paranın yüzdesi olarak ifade edilen bir çeşit teminat niteliğindedir.”⁹

2.3. : KREDİNİN FOKSİYONLARI

“Kredi, bir ülkede ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi ve ekonomik büyümenin sürekliliği açısından kullanımı zorunlu olan bir finansal kaynaktır. Ekonomide iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli artması ve gelişmesi, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ya da hızlı değişimlere uyum sağlayabilmesi için fon ihtiyacı yaratmaktadır. Bu fon ihtiyacı ise büyük ölçde bankalardan sağlanan kredilerle karşılanmaktadır.”¹⁰

“Kredinin ülke ekonomisindeki fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir.

- Kredi tasarruflarının atıl kalmasını önleyerek, üretilen malların bireyler tarafından kullanılmasını sağlamak için iyi bir araçtır.
- Günümüz ekonomilerinde uzmanlaşma ve iş bölümü yaygın olarak görülen bir özelliktir. Kredi kullananlar, aldıkları kredi ile üretimini yaptıkları malın üretiminde veya diğer ihtiyaçlarında kullanırlar. Kredi verenler ise, kredi kullananlara karşı alacak hakkı elde ederler.
- Devletin müdahale etmediği ve tam rekabet şartlarının hakim olduğu piyasalarda faiz haddi-tasarruf, yatırım eşitliği sağlanır.
- Alınan kredi ile gelecekte ki sahip olacağımız gelirleri, harcama olanağı verir. Böylece ekonomideki satın alım gücünü arttırabilir.
- Kredi girişimcilerin uğraşlarına hız vererek tasarruflarını biriktirmeden veya belli bir

⁹ Sait A. Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 7. Baskı, Met-er Matbaacılık, İstanbul, 1992, S:298

¹⁰ Güler Aras, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No.30, İstanbul, 1996, S:5

seviyeye gelmesini beklemeden işlemlerini gerçekleştirme imkanı verir.”¹¹

Kredinin genel faydalarını ise şöyle sıralayabiliriz.

- “Kredi milli serveti oluşturan tüketim ve sermaye malları stokunun en yararlı ve verimli şekilde kullanılmasını sağlar.
- Bugün çeşitli sektörlerde gördüğümüz büyük firmaların kurulması ve yaşaması kredi ile mümkün olabilmektedir.
- Kredi gelecek gelirler hesabına harcama olanağı vermek suretiyle mübadele alanının genişlemesini sağlar.
- Kredi tasarrufu ödüllendirmek suretiyle teşvik eder. Bununla birlikte tasarrufların faiz oranlarından çok gelir düzeyine de bağlı olduğunu unutmamak gerekir. İnsanlar genelde faiz elde etmek için değil, gelecek endişesi, ekonomik durumlarını düzeltmek, servet sahibi olmak gibi farklı amaçlarla tasarrufa gider.
- Bazı kredi çeşitleri paraya benzer bir likiditeye sahiptir.”¹²

Kredinin gerek finans sektörü gerekse ülke ekonomisi için en önemli fonksiyonu aslında varlık sebebini de oluşturmaktadır. Kredi sisteminin iyi işlemesi bankacılık sektörünün düzenli çalışmasını sağlar. Bankacılık sektörü düzenli çalışan bir ülkenin de ekonomisi düzenli çalışacaktır. Ekonomik krizler gibi özel dönemlerde geçici olarak sorunlar yaşasa da bankacılık sektörü bunları atlatmasını bilmiştir.

2.4. : FİRMALARIN KREDİYE İHTİYAÇ DUYMA NEDENLERİ

Borç verme uzun yıllar hayatımızın önemli bir parçası olmuştur, geçen zaman içinde geleneksel yöntemler meydana çıkmış ve bu da bu alanda oldukça fazla deneyim kazanılmasını sağlamıştır. Denenmiş yöntemlerin günümüz ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı yada yeni borçlanma tekniklerini gerektirip gerektirmediğini ise şahısların ve firmaların finansal işlemlerinin niteliği ve boyutları belirleyecektir.¹³

¹¹ Rıdvan Oruç, **Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001, S:48

¹² Avni Zarakoğlu, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No:232, Bankacılar Serisi No.5, 1989, Ankara, S:24-25

¹³ Stuart Dyner, **The Management of Traditional Credit Facilities**, Edited by Richard Handscambe, Bankers Management Handbook, Mc Graw Hill Company, New York, 1976, U.S.A., S:165

Ticari bankalar son yıllarda başarılı kredi kullandırma yöntemleri geliştirmiş ve farklı koşullarda, farklı amaçlarla firmalara uygun kredi çeşitlerini başarılı şekilde sunmuşlardır. Hemen her iş kolunda firmalar kredi kullanırlar. Hatta büyük kamu kuruluşlarının da banka kredisiyle finansman sağlama yoluna gittikleri sıkça görülmektedir.¹⁴

“Firmaların neden kredi kullanmak istediklerine dair çok çeşitli nedenler sıralanabilir. En önemli nedenleri şu şekilde sayabiliriz.

- Firmanın hızlı büyümesi.
- Firmaların zarar etmesi yada karlılığının yetersiz oluşu.
- Firmanın aşırı ölçüde kar dağıtımı yapması veya firmadan büyük ölçüde kaynak çekilmesi.
- Mevsimsel hareketler.
- Spekülatif amaçlar.
- Mevcut borçların ödenmesi.
- Sermaye taahhüdünün yerine getirilmesi.
- Firma satın almak için kredi ihtiyacının doğması.
- Mevsimlik çalışma sermayesi ihtiyacının finansmanı.
- Uzun vadeli çalışma sermayesi oluşturulması.
- Duran varlıkların finansmanı.
- Duran varlıkların yenilenmesi.
- Vadeli ödeme yerine peşin satın almanın finanse edilmesi.
- Beklenmeyen olağanüstü olayların gerektirdiği harcamaların finanse edilmesi”¹⁵

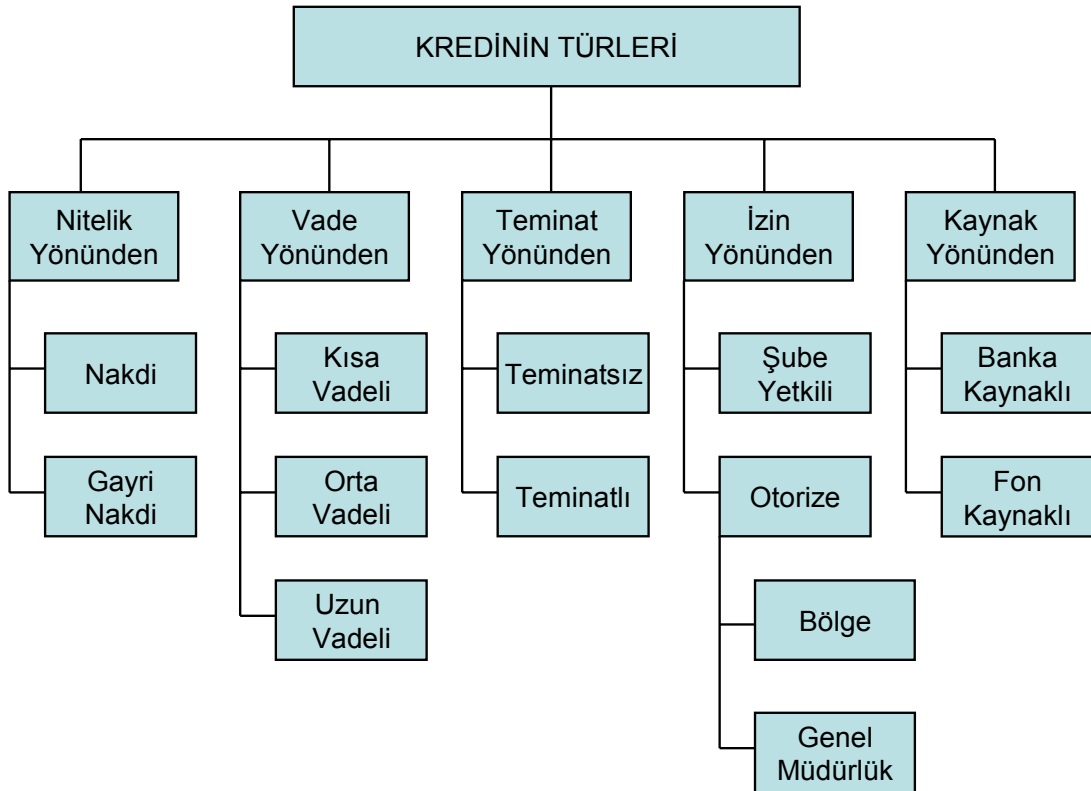
2.5. : KREDİ TÜRLERİ

Ticari bankacılıkta krediler farklı açılardan sınıflandırmaya tabi tutulurlar. En temel anlamda kullanılan ayırım vadelerine veya teminat şartlarına göre yapılan ayırımdır. Bunun yanında en geniş anlamıyla sınıflandırma şu şekilde yapılabilir.

¹⁴ George H. Hempel, Alan B. Coleman, Donald G. Simpson, **Bank Management Text and Cases**, Second Edition, John Willey and Sons, New York, 1986, U.S.A., S:449

¹⁵ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No:266, 4. Baskı, 1994, İstanbul, S:2-3-4-5

- a- Niteliklerine göre sınıflandırılması.
- b- Vadelerine göre sınıflandırılması.
- c- Kullanım amacına göre sınıflandırılması.
- d- Teminatlarına göre sınıflandırılması.
- e- Kullanılan sektörler açısından sınıflandırılması.
- f- İzin açısından sınıflandırılması.
- g- Kaynaklarına göre sınıflandırılması.¹⁶

Tablo: 2-I

Kaynak: Binnaz, Gökçek, A.e., S:131

¹⁶ Done Danışmanlık, **Kredi Eğitimi**, Körfezbank Kısa Süreli Eğitim Programı, Eğitim Notları, 2000, İstanbul, S:9

2.5.1 : NİTELİK YÖNÜNDEN KREDİLER

Nitelik açısından krediler, faiz ve komisyon veya sadece faiz karşılığında ödünç para verilmesi şeklinde kullanılan kredilerdir. Bu tür krediler iskonto-iştira ve borçlu cari hesaplar, avanslar şeklinde kullanılır.¹⁷

Niteliklerine göre krediler 2 ye ayrılır.

2.5.1.1 : NAKDİ KREDİLER

Belirli bir gelir getirecek şekilde faiz ve/veya komisyon karşılığında nakit para şeklinde kullanılan kredilerdir. Bankacılıkta en yaygın kredi türüdür. Bankacılık sektörünün ortaya çıkması ve tarih içerisinde gelişmesi bu tür kredilere olan ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Bu tür krediler borçlu cari, iskonto, iştira veya avans gibi farklı şekillerde kullanılabilir.

İskonto ve iştira kredileri; müşterinin elindeki bono yada poliçenin vadesinden önce bankaca alacaklısından satın alınması işlemidir. Buna halk arasında kırılması da denilmektedir. Bu krediler genellikle bir defaya özgü olmak üzere, belli bir vade ile, açılan kredilerdir. Borçlu cari hesaplar ise, belli bir vadeye bağlı olmaksızın T.T.K.'nın 87. Maddesine göre belli bir limit içerisinde, müşteriye para çekme ve yatırma yetkisi veren güvenceli yada güvencesiz kredilerdir.¹⁸

En çok kullanılan nakit kredi türleri şunlardır.

A- Cari Hesap Kredisi : En yaygın şekilde kullanılan kredi türüdür. Bu tür kredilerde bankanın önceden belirlediği ve kredi mercii tarafından onaylanmış bir limit çerçevesinde firmalar ihtiyaç duydukları zaman ihtiyaç duydukları tutarda krediyi kullanır, istedikleri zamanda kapatabilirler. Aksi durum önceden belirtilmediği sürece belirlenen limit geçerli olur.

¹⁷ Halil, Caymaz, **Krediler**, Türk Ticaret Bankası, Eğitim Müdürlü Yayınları, 1989, İstanbul, S:20

¹⁸ Mehmet Takan, **Bankacılık, Teori, Uygulama ve Yönetim**, 1. Baskı, Nobel Yayınları, 2001, Ankara, S:246

Bu tip kredide banka faiz oranını istediği zaman değiştirme hakkına sahiptir. Bankanın havuz maliyetine ve firmanın banka nezdindeki itibarına bağlı olarak faiz arttırabilir veya indirilebilir.

Bu tür kredilerde firmalar kullandıkları kredinin adat üzerinden hesaplanan toplam faizini faiz tahsilat devrelerinde bankaya öderler. Faiz tahsilat devre tarihleri 31.Mart-30.Haziran-30.Eylül-31.Aralık dır. Bu tarihlerden farklı bir tarihte banka faizin ödenmesi talebinde bulunamaz. Ancak anaparanın geri ödenmesini her zaman talep edebilir.

Özellikle işletme sermayesi eksikliği nedeniyle kredi kullanan firmalar için bu tür krediler en uygun kredi türüdür. Çünkü firmaların krediye ne zaman ihtiyaç duyacakları belli değildir.

Bu tür krediler genellikle TL. olarak kullanılırlar. Ancak ihracat taahhüdünü karşılamak şartıyla ihracat yapan firmalar borçlu cari şeklinde döviz kredisi de kullanabilirler. Bu tür kredilerin sektörde kullanılan bir başka ismi de rotatif kredidir.

Yukarıda bahsedildiği gibi faiz oranının değiştirme yetkisi bankanın elinde olan bu kredinin bir başka kullanım şekli spot diye adlandırılan kredi şeklindedir. Rotatif krediden farklı olan spot kredinin özellikleri,şöyle sıralanabilir.

- Kredi kullanılırken belirli bir vade belirlenir ve vadeden önce bankanın krediyi kapatmasını borçludan talep edemediği gibi borçluda krediyi kendi isteğiyle kapatamaz.
- Kredinin vadesi boyunca uygulanan faiz oranı başta mutabakata varılan faiz oranıdır. Ekonomik şartlara veya firmanın kredibilitesine bağlı olarak değiştirilemez.
- Faiz kredinin vadesinde anapara ile birlikte ödenir.

B- İskonto – İştira Kredisi : Bu tür krediler daha önce farklı iki kişi arasında borç-alacak ilişkisi nedeniyle oluşturulmuş olan bir borç senedinin ki bu borç senedi bono, senet veya çek şeklinde olabilir. Alacaklı tarafından vadesinden önce bankaya verilerek bedelinin belirli bir kısmını tahsil etmesi şeklinde kullanılırlar.

Bu tür kredilerde banka açısından risk iskonto edilen senedin vadesinde ödenmemesi durumunda oluşacağı için kredibilite değerlendirilmesinde krediyi kullanan firma kadar senedin borçlusu olan kişi/firmanında itibarı önemlidir. Birçok durumda krediyi kullanacak kişinin itibarı krediyi kullanmaya yetmese dahi senedin borçlusunun

itibarı nedeniyle senedin ödenmeme riskinin minimum olduğu durumlarda bankalar krediyi kullanabilirler.

Vadesi gelmemiş olan bir senedin önceden ödenmesinden dolayı bu tür kredilere iskonto kredileri denir. İskonto edilecek olan senedin ödeme yeri krediyi kullanan firmanın bulunduğu belediyenin sınırları dışında yer alıyorsa bu durumda kredinin ismine İştira kredisi denir. Bankalar çoğu zaman iskonto ettikleri senetleri portföylerinde tutmak yerine Merkez Bankası'na reeskonta verirler. Bankalar bu sayede kredi verebilecek fonlarının tutarını arttırarak ilave gelir kaynaklarına kavuşurlar. Aynı zamanda bu olanak ile bankadan kredi talebinde bulunan müşterilerin gereksinmelerini karşılayarak gelecekte de iş yapma olanağı sağlarlar.¹⁹

1970 li yıllarda çok sık kullanılan bu kredi türü 1990 lı yıllarda faktoring sektörünün ortaya çıkışı ve faktoring firmalarının yaygınlaşması sonrasında bankacılık sektöründen faktoring sektörüne kaymış ve biraz şekil değiştirerek çek/senet karşılığı kredi şeklinde kullanılmaya devam edilmiştir.

C- İhracat Kredisi : İhracat yapan firmaların işletme sermayesi ihtiyacı veya ihracat bedellerinin yurda gelene kadar duyacakları ihtiyaçlar için kullandıkları kredilerdir. En önemli özelliği; bu krediyi kullanan firmaların 1 yıl içerisinde kullandıkları en yüksek kredi ve faiz tutarı kadar ihracat bedelini 18 ay içerisinde yurda getirerek döviz alışıını yaptırmak zorunda olmalarıdır.

Kredi döviz veya TL. şeklinde kullanılabilir. Ayrıca rotatif veya spot şeklinde de kullanılabilir. Rotatif kullanılan ihracat kredilerinde ihracat taahhüdü yıl içerisinde kullanılan kredilerin toplamı kadar değil. Kullanılan en yüksek tutar esas alınarak belirlenir. İhracat kredileri diğer kredilerde uygulanan vergi, resim, harç gibi maliyetlerden muaftır.

Bu kredilerde bankaya ihracat bedeli geleceği için genelde normal kredilerden daha düşük bir faiz oranı ile kullanılırlar.

İhracat kredilerinin kaynağı 2 türdür. Birincisi diğer kredi türlerinde olduğu gibi banka kendi kaynaklarında kullanır. Bunun yanında ileride değinileceği gibi farklı kaynaklardan da kullanabilir.

D- Döviz-Prefinansman Kredileri : Bankaların kendi kaynaklarından yada yurtdışından farklı kaynaklardan temin ederek kullandıkları ve vadesi 1 yılı aşmayan nakit kredilerdir.

“Döviz kredisi uygulamasının işletmelere sağladığı üstünlükler aşağıdaki başlıklar altında sıralanabilirler.

- Kısa süreli gereksinimlerin karşılanması.
- TL. üzerinden sunulan kredilere oranla maliyetinin düşük olması.
- Vergi, resim ve harç istisnaları.
- Dış satım vergi iadesinden yararlanabilmesi.
- Döviz girdisine göre maliyetin düşük olması.
- Kaynak kullanımı destekleme fonundan prim sağlaması.”²⁰

“Döviz kredisi alınması; Türkiye’de yerleşik kişilerin yurtdışından sağladığı döviz kredileri şeklindedir. Aynı ve nakdi şekilde olabilen bu krediler şu şekilde belirlenir.

- Bankaların yurtdışından borçlu sıfatıyla sağladıkları 1 yıla kadar vadeli krediler ve döviz tevdiat hesapları.
- Özel finans kuruluşlarının sağladıkları fonlar.
- İhracatçı sermaye şirketlerince, ihracat faaliyetleri ile ilgili olarak, yurt dışından sağlanan azami iki yıl vadeli krediler.
- Yatırım teşvik belgesi çerçevesinde döviz kredisi alınması öngörülen Türkiye’de yerleşik kişilerce temin edilecek kabul kredisi emtia kredisi ve benzeri ile azami iki yıl vadeli krediler.
- Alınmış izinler çerçevesinde yurtdışında iş yapan Türkiye’de yerleşik türk müteşebbislerinin yurt dışındaki işleri ile ilgili olarak yurt dışından sağlayacakları krediler.
- Dış ticaretin finansmanı amacıyla, Türkiye’de yerleşik firmaların bankaların aracılığı ve garantisi altında sağladıkları krediler.
- Bankalarca sağlanan kurye ve rambursman kredileri.
- Bakanlığın iznine tabi krediler.
- Türkiye’de iş yapan yabancı müteşebbislerce yurt dışından sağlanan döviz kredileri.

¹⁹ Sururi Kocaimamoğlu, **Modern Bankacılıkta Senetler ve İşlemler**, 1986, Ankara, S:156

- Türkiye’de yerleşik kişiler lehine yurtdışından sağlanan Türkiye’de yerleşik kişilere muhatap dövizli garantiler.”²¹

“Bir çeşit döviz kredisi olan prefinansman kredileri, ihracat veya döviz kazandırıcı işlemlerle ilgili mal ve hizmet alımının finansmanında kullanılmak üzere, firmaların bizzat kendilerince yurtdışındaki alıcıdan veya uluslar arası finans kuruluşlarından döviz veya efektif olarak sağlanan, Türkiye’deki bankalar aracılığı ile (garanti verilerek veya verilmeksizin) yurda getirilmek suretiyle türk lirasına çevrilerek kullanılan (döviz olarak kullanılmaz) ana para, faiz ve masraflarının ihracat veya döviz kazandırıcı işlemlerden sağlanan dövizlerle ödenmesi gerekli azami bir yıl vadeli kredilerdir.”²² “Bu kredilerin bankalar açısından yararlı yönleri; bankaya döviz girdisi sağlamasına karşılık bir döviz çıkışına sebep olmaması, harici garanti komisyon geliri sağlaması, ihracat işlemi yaratılmasına neden olması ve döviz tevdiatı ve TL. mevduatı sağlamak olarak belirtilebilir.”²³ Bu kredilerde de firma belirli bir ihracatı yapmayı kabul etmeli ve verilen sürede bu ihracatı gerçekleştirmelidir. Eğer verilen sürede taahhüt edilen ihracat yapılmaz veya bedeli yurda getirilerek döviz alışı gerçekleşmez ise diğer kredilerde olan ama bu kredide olmayan vergi, resim, harç gibi masraflar cezasıyla birlikte tahsil edilir. Ancak burada otorite bankayı muhatap aldığı için bu cezaların ödenmesinden banka sorumludur. Bu durumda banka açısından kredi riski sadece kredinin anaparası ile sınırlı olmayıp bu tür cezayı şartları da kapsamaktadır.

2.5.1.2 : GAYRİ NAKDİ KREDİLER

Bu tür kredilerde bankalar firmalara direkt olarak nakit para vermezler. Onun yerine firmaların 3. kişilere olan borçlarına çeşitli yollardan ödeme garantisi verirler yani bir nevi kefil olurlar. Bu tür kredilerin en yaygın olarak kullanılanları Akreditifler, Teminat Mektupları, Harici Garantiler ve Kabul Aval kredileridir.

²⁰ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, Bilim Teknik Yayınevi, 1990, İstanbul, S:155

²¹ Güler Aras, **A.e**, S:23-24

²² Belkıs Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59, 1990, İstanbul, S:1

²³ Güler Aras, **A.e**, S:27-28

2.5.1.2.1 : AKREDİTİFLER

Bankacılıkta çok yaygın kullanılan bu kredide esas firmanın yurtdışından satın alacağı hammadde, yatırım malı, yarı mamul veya ticari mallar için ihracatçı firmaya ödeme garantisi verilmesidir. İngilizce ‘Letter of Credit’ şeklinde tanımlanır. Türkçe anlamıyla kredi mektubu denilmesinin amacı kredinin nakit olarak ödenmeyip bir ödeme mektubu şeklinde garanti edilmesidir. Anlamının baş harfleri olan L/C şeklinde tanımlanır.

Dış ticaret işlemleri geliştikçe farklı ülkelerdeki firmaların birbirleriyle mal alışverişleri arttıkça birbirlerini tanımayan bu firmalar arasında mal bedelinin ödenmesi ve malların teslim edilmesi konularında bir güven sorunu ortaya çıkar. Bu güven sorunun ortadan kaldırması için bankalar akreditif ürününü geliştirmişlerdir. Akreditif bir taraftan ihracatçının sattığı malın bedelini almasını garanti ederken, diğer taraftan ithalatçının da satın aldığı malın istediği özelliklerde olmasını garanti eder.

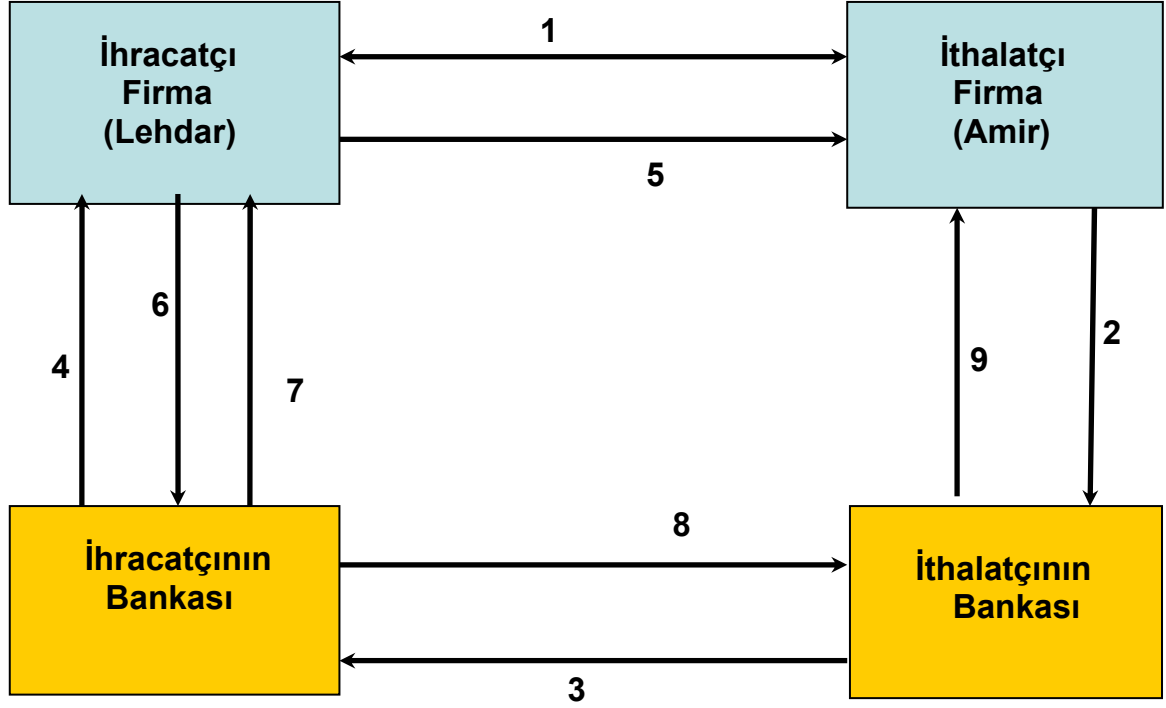
Bir akreditifin açılması için 4 taraf bulunması gerekir.

- 1- AMİR : İthalatçı firma olup, akreditifi açtıracak olan taraftır.
- 2- AMİR BANKASI : İthalatçı firmanın talimatıyla akreditifi açan bankadır.
- 3- İHBAR BANKASI : Gelen akreditifi ihracatçıya bildiren bankadır.
- 4- LEHDAR : Adına akreditif açılan , ihracatçı firmadır.

“Akreditifli ödeme, alıcının ve satıcının risklerini giderdiği için uluslararası ticarete en çok kullanılan ve tercih edilen bir ödeme türüdür. Satıcı, malları akreditifte belirlenen koşullara uygun olarak sevk ettikten sonra bedelinin tahsil edememe riskini, alıcı ise, parasını ödediği halde malların gönderilmeme riskini akreditif sayesinde gidermiş olur. Bankalar içinde riskinin az komisyonun tatminkar olması nedeniyle cazip bir kredi türü olarak kabul edilir.”²⁴

²⁴ Belkıs Seval, A.e, S:75

Klasik bir akreditif açılışından ödemenin yapılıp riskin kapanışına kadar 9 farklı operasyonel işlemden oluşur. Bu işlemler sırasıyla şunlardır.

Tablo : 2-II

- 1- Farklı ülkelerde yer alan ihracatçı ve ithalatçı 2 firma birbirleriyle görüşerek bir mal alış verişinde bulunma konusunda mutabakata varırlar.
- 2- İthalatçı firma kendi bankasına başvurarak ihracatçı firma ile bir kontrat yaptığını bunun için bir akreditif açmak istediğini belirtir.
- 3- İthalatçının bankası firma nezdinde kredi limitini tahsis ettikten sonra ihracatçının ülkesinde bulunan muhabir bankaların birisiyle temasa geçer ve müşterisi için akreditif açmak istediğini bildirir.
- 4- İhracatçının bankası ithalatçının bankasına kredi limiti tesis etmişse, ihracatçıya akreditifin açıldığını ve riskin kendisinde olduğunu bildirir.
- 5- İhracatçı kendi ülkesindeki bankayı tanıyıp güvendiği için kabul edip, söz konusu malları nakliye firmasına teslim eder.
- 6- Malları nakliye firmasına teslim ettikten sonra gerekli evrakları kendisine akreditif açıldığını bildiren bankaya teslim eder.

- 7- İhracatçının bankası evrakları inceleyip, malların anlaşma çerçevesine uygun şekilde gönderildiğini gördükten sonra malın bedelini ihracatçıya öder.
- 8- Daha sonra ithalatçının bankasına malların gönderildiği belirtip mal bedelini talep eder.
- 9- İthalatçının bankası mal bedelini ihracatçının bankasına öder ve sonra aynı bedeli ithalatçıdan talep eder.

AKREDİTİF TÜRLERİ

Bankacılık literatüründe farklı akreditif türleri bulunmasına karşın pratikte kullanılan akreditif şekilleri sayılıdır. En çok kullanılan akreditif türleri şunlardır.

I- DÖNÜLEMEZ-DÖNÜLEBİLİR AKREDİTİFLER

Başka bir şekliyle Kabili Rücu olarak adlandırılan bu akreditif türünde akreditifin açıldığı andan ödemenin yapıldığı ana kadar geçen süre içerisinde amir akreditiften vazgeçerek ödemedi cayıabilir. Bu tür akreditiflerde lehdarın zor durumda kalma ihtimali yüksek olduğundan lehdar açısından tercih edilmezler.

“Kabili rücu akreditifler belli bir vade ile veya iptaline kadar geçerli olmak üzere açılabilirler. Gayrikabili rücu olduğu açıkca belirtilmeyen akreditifler belli bir vadeyi içerseler dahi kabili rücu sayılır.”²⁵

İthalatçının akreditifin şartlarının yerine gelmesi durumunda ödemedi kaçamayacağı akreditiflere ise Gayri Kabili Rücu akreditifler denilir.

II- TEYİTLİ - TEYİTSİZ AKREDİTİFLER

İhracatçı ithalatçıyı tanımadığı ve malının bedelini almayı garanti etmek amacıyla akreditif açılmasını ister. Bu durumda ithalatçı kendi ülkesinde kendi bankasına akreditif açtırmak için başvuru yapar. Ancak ihracatçı firma ithalatçının bankasını da tanımadığı için ithalatçının bankası tarafından açılacak olan akreditifi tam güvenli olarak kabul

²⁵ Vecdi Ünay, **Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri**, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş., Yayın No.6, Met-er Matbaası, 1989, İstanbul, S:88

etmek istemeyebilir. Bu durumda kendi ülkesinde bildiği ve tanıdığı bir bankanın bu akreditif teyit etmesini ister.

Bu durumda ithalatçının bankası akreditif açıp, ihracatçının bankasındaki bir bankaya ihbar yapması için gönderdiğinde bu banka veya ihracatçının istediği başka bir banka bu akreditife teyit verir. Yani akreditif bedelinin ödenmesini garanti eder. Tabi bu teyit için belirli bir komisyon alır. Yani bu tür akreditifte ithalatçının bankası ithalatçı adına ödeme garantisini ihracatçının teyit bankasına verir. İhracatçının bankası da teyit vermek suretiyle bu ödeme garantisini ihracatçıya verir. Bankaların açılan bir akreditife teyit verebilmeleri için akreditifi açan bankalara belli bir limit tahsis etmeleri gerekir. Bu limit çerçevesinde çalışırlar. Bu tür akreditife teyitli akreditif denir.

İhracatçının ithalatçının bankası tarafından açılan akreditif kabul etmesi başka bir teyit istememesi durumunda bu tür akreditiflere de teyitsiz akreditif denir.

Genellikle gayrikabili rücu akreditifler teyitli olurlar. Kabili rücu akreditiflerden amirin heran vazgeçme ihtimali bulunduğu için muhabir bankalar teyid verip bu riski almak istemezler. Teyit komisyonunun kim tarafından ödeneceğine ihracatçı ve ithalatçı aralarında karar verirler. Genellikle ekonomik olarak zayıf olan taraf bu komisyonlara katlanır.

III- ROTATİF AKREDİTİFLER :

Akreditifler belirli bir tutar karşılığında açılır. Açılan bu tutar kadar malların ihracatçı tarafından gönderilmesini (yüklenmesini) izleyen belli bir süre sonra ödeme ihracatçıya yapılır. Normal şartlarda akreditifler bir kez işleme tabi tutulur. Yani bir akreditif açıldıktan sonra mallar yüklenir ve bedeli ödenir. Bu işlemlerin tamamlanması sonrasında akreditifin fonksiyonu biter. Bu tür akreditiflere ‘**adi**’ akreditif denir.

Bazı akreditif türlerinde ise akreditif belirli bir vade için açılır. Akreditif açıldıktan sonra belirlenen vade içerisinde her yükleme-ödeme sonrasında akreditifin ödeme yapılan kısmı için yeniden yükleme-ödeme işlemleri yapılabilir. Yani yeni bir akreditif açılmasına gerek yoktur. Bu tür akreditiflere ise ‘**rotatif akreditif**’ denir. Bu tür akreditifler iki taraf arasında mal alışverişinin devamlılık arz ettiği durumlarda kırtasiyeciliği önlemek dolayısıyla zaman kazanmak ve masrafları azaltmak açısından önem taşır.

“Rotatif akreditifte yapılacak ödemeler için bir sınır belirlenmemesi; gerek alıcıyı gerek akreditifi açan bankayı büyük bir sorumluluk altına sokacağı için rotatif akreditifin rotatiflik şartı ya miktarla yada süre ile sınırlandırılır. Rotatif şartının miktarla sınırlandırılmasında; ya akreditife bir limit tespit edilir. Bu limiti aşmamak üzere ve akreditif vadesiyle sınırlı olarak belirlenir. Bu çeşit akreditifte amir banka, ithalatçı tarafından vesaiki çekilen akreditifi muhabirine bildirmek suretiyle lehdarın aynı tutarda yeni poliçeler çekmesine imkan verir. Veya akreditifte bir limit tespit edilmeyerek sadece bir defada çekilebilecek poliçenin tutarı ve kaç polise çekilebileceği belirlenir. Süre ile sınırlandırılmış olan rotatif akreditifler ; birikimli veya birikimsiz olarak açılabilir. Birikimli akreditifte bir dönemde kısmen veya tamamen kullanılmamış olan akreditif tutarı sonraki dönemde kullanılabilir. Birikimsiz akreditifte ise; bir dönemde kullanılmayan akreditif tutarı sonraki dönemde kullanılmaz ve iptal edilmiş sayılır.”²⁶

IV- ÖDEME KOŞULLARINA GÖRE AKREDİTİFLER :

- **Görüldüğünde Ödemeli Akreditif :** Görüldüğünde ödemedi kasıt amir bankanın muhabir banka tarafından kendisine gönderilen belgeleri (ki bankacılık dilinde bu belgeler vesaik olarak adlandırılır) inceledikten ve uygun bulduktan sonra akreditif tutarını hemen öder. Bu akreditife sight akreditif denir. Bankacılıkta en çok uygulanan akreditif türü sight akreditiftir. Eğer Amir banka vesaiklerde uygunsuzluk bulursa ödemeyi yapmaz ve muhabir bankaya söz konusu uygunsuzlukların giderilmesi için haber verir.
- **Ertelenmiş Ödemeli Akreditif :** Bu akreditif türünde akreditif bedelinin ne zaman ödeneceği konusunda taraflar başta anlaşılır. Malların yüklenmesi ve vesaiklerin uygunluklarının araştırılması sonrasında ödeme daha önce belirlenen tarihte yapılır. Bu tarih istenilen uzunlukta belirlenebilir. Ancak uygulamada 1 yıldan uzun vadelere fazla rastlanmaz. Ödemenin belirli bir vadede yapılacak olması nedeniyle bu akreditiflere vadeli akreditif denir. Ülkemizde vadeli akreditiflerin %3 KKDF ‘ye tabi olması (Kaynak Kullanım Destekleme Fonu) sight akreditiflere göre daha maliyetli olmasına neden olmaktadır.

²⁶ Vecdi Ünay, A.e, S:93

- **Kabul Kredili Akreditif :** Bu akreditif türünde akreditif açıldıktan sonra lehdar bir poliçe düzenler. Bu poliçeyi teyit bankasına gönderir. Teyit bankası bu poliçeye avalini verir. Yani ödeme garantisini ekler. Bu akreditif aslında teyitli akreditife benzer. Tek farkı lehdar teyitli akreditifteki gibi vade sonuna kadar bekleyip vade de akreditif bedelini tahsil edebildiği gibi, bu poliçeyi herhangi bir bankada kırdırıp vadesinden önce bedelin tahsil edilmesini de sağlayabilir. Burada önemli olan akreditifi kırdırdığı bankanın avalı veren bankaya limitinin olup olmadığı konusudur. Kabul kredili akreditifler birden fazla kırdırılabilirler için en son nerede olacağı bilinemeyeceğinden bankalar tarafından pek sevilen bir akreditif türü değildir.
- **Devredilebilir Akreditif :** Eğer malı satın alan firma direkt olarak satıcıdan değil de aradaki bir alıcıdan satın alıyorsa. Önce akreditif aracı lehine açılır daha sonra mal yüklenmeden önce söz konusu akreditif ana satıcıya devir edilir. Bu devir işlemi yapılacaksa akreditif açılmadan önce akreditif şartlarına mutlaka eklenmesi gerekir. Aksi takdirde devir edilemez.
- **Kırmızı Şartlı Akreditif :** Bu akreditif türünde esas amaç akreditif açıldıktan sonra yükleme yapılınca kadar satıcı firmaya bir miktar avans ödemesinin yapılmasıdır. Akreditif açılırken akreditif şartlarının içerisine hangi tutara kadar avans ödemesinin yapılacağı belirtilir. Satıcıda vesaikleri teyit bankasına verdikten sonra bu avans tutarını talep eder. Bu akreditif türünde amir bankanın aldığı risk muhataptan çok lehdarın riskidir. Yapılan bu ön ödeme akreditif bedelinin içerisinden yapılan bir ödeme olmasına karşın kredi özelliği taşır ve belirli bir faiz yükü vardır. İngilizce ismi '**Red Clause Credit**' olan akreditiflere kırmızı şartlı denilmesinin nedeni ödenecek olan avans tutarının kırmızı renkli bir kalem ile yazılmış olmasından kaynaklanmaktadır.
- **Yeşil Şartlı Akreditif :** Kırmızı şartlı akreditiflerle aynı özelliğe sahip olan bir akreditiftir. Tek farkı avans ödemesinin lehdarın istediği an değil, malların belirli bir yere gönderilmesinin belgelenmesi sonrasında yapılmasıdır. İngilizce karşılığı '**Green Clause Credit**' dir.
- **Garanti Akreditifi:** "Bu tür akreditifle, amir banka akreditif amirinin akreditif lehdarı ile yaptığı sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, akreditifte gösterilen tutardaki parayı lehdara ödemeyi taahhüt eder. Ülkemiz bankalarında da daha ziyade stand-by akreditif deyimi kullanılan garanti akreditifi bir

teminat mektubu niteliğindedir. Stand-by akreditifler genellikle lehdarı adına düzenlenerek ya doğrudan doğruya veya lehdarın bulunduğu ülkedeki bir banka aracılığıyla kendine gönderilmektedir. Amir banka aracı bankadan, bu akreditif karşılığında ayrı bir garanti mektubu düzenlenmesini istemez. Aracı banka garanti akreditifini, amir bankanın talimatına uyarak ve bir sorumluluk almadan lehdara ya elden teslim eder veya iadeli taahhütlü olarak posta ile gönderir.”²⁷

2.5.1.2.2 : TEMİNAT MEKTUPLARI

“Teminat mektupları bankaların verdiği bir tür güvencedir. Bankaların, yurt içinde ve yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi ve benzeri akla gelebilecek çeşitli yasal konularda, işi yüklenenin yükümlülüğünü önceden kararlaştırılan şartlara uygun olarak yerine getirmesini sağlamak için verdikleri garanti (güvence) belgelerine (mektuplarına) Teminat Mektupları denir. Bu mektuplarla bankalar, söz konusu yüklenimin yerine getirilmemesi durumunda (malın teslim edilmemesi, işin yapılmaması, borcun ödenmemesi vb.) belli bir meblağı (parayı) nakit olarak kayıtsız, şartsız ödeyeceklerini garanti ederler. Teminat mektubu vermekle banka kendi saygınlığını ve güvenilirliğini müşterisinin kullanmasına izin vermektedir. Böylece ilgili işlemlerde hız ve güvenlik sağlanmış olur.”²⁸

TEMİNAT MEKTUBUNDA TARAFLAR :

Teminat mektubunda lehdar, muhatap ve banka olmak üzere 3 taraf bulunmaktadır.

Lehdar: İş veya mal alan taraf.

Muhataap: İş veya mal veren taraf.

²⁷ Vecdi Ünay, A.e, S:108-109

²⁸ Belkıs Seval, A.e, S:90-91

Banka : İşin veya malın bedelinin ödeneceğinin garantisini lehdar adına mutaba veren banka.

Banka teminat mektubu karşılığında lehdar dan komisyon alır. Bu komisyon sabit bir tutar olduğu gibi mektubun vadesi, tutarı ve muhatabına bağlı olarak belirli bir yüzde şeklinde de olabilir.

TEMİNAT MEKTUBU TÜRLERİ

A- ŞEKİL YÖNÜNDEN TEMİNAT MEKTUPLARI

GEÇİCİ TEMİNAT MEKTUPLARI

Firmaların herhangi bir konuda açtıkları ihalelerde ihaleye girecek olan kuruluşların ciddiyetlerini ölçmek ve daha sonra ihalede zor durumda kalmamak için kendilerini güvenceye almak maksadıyla talep ettikleri mektup türleridir. Kamu kuruluşlarında bu tutar ihale tutarının %3'üdür. Bu teminat mektubu ihaleye girmeden önce talep eden kuruma verilir. Eğer ihaleyi kazanamazsa teminat mektubunu geri alır. Eğer ihaleyi kazanırsa 15-30 gün içerisinde bu kez ihale tutarının %6 sını içeren kesin teminat mektubunu getirip geçici mektubu geri alır. İhaleyi kazandığı halde kesin mektup getirilmezse ihale mercii geçici mektubu tazmin ederek gelir yazma hakkına sahiptir.

KESİN TEMİNAT MEKTUPLARI

Yukarıda belirtildiği gibi ihale kazanıldıktan sonra verilmesi gereken teminat mektubuna kesin teminat mektubu denir. Genellikle bankalar geçici teminat mektubunu verdikten sonra kesin teminat mektubunu da kendileri verirler. Ancak devlet ihale yasasında geçici teminat mektubunu veren bankanın kesin teminat mektubunu da vermesini zorunlu tutan bir madde bulunmamaktadır.

“Kesin teminat mektubunun konusunu, lehdarın mektupda belirtilen yükümlülüğünü zamanında ve kusursuz yerine getireceği ile ilgili garanti vermesi

oluşturmaktadır. Yükümlülüğün kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi halinde banka tazmin yükümlülüğü altına girmektedir.”²⁹

Kesin teminat mektupları verildikten sonra ihalenin tamamen sona ermesine kadar muhatapta duran mektuplardır. İhale sonrasında muhatap tarafından iade edilmediği sürece risk teşkil etmeye devam ederler.

AVANS TEMİNAT MEKTUPLARI

İhaleyi kazanan firmalar ihaleye konu olan malların üretimi için bir ön hazırlık devresine ihtiyaç duyarlar. Bu ön hazırlık devresinde ihalenin konusuna bağlı olarak şantiye kurulması, hammadde temini, işçi istihdamı gibi konular için bir harcama yapması gerekecektir. Bu harcamalar için ihale makamı ihale sonrasında ön ödemede bulunur. Yani avans ödemesi yapar. Bu avans ödemesi karşılığında da firmadan bir teminat mektubu talep eder. Bu tür teminat mektuplarına avans teminat mektubu denir. Her türlü ihalelerde sık sık rastlanılan bir teminat mektubu türüdür.

Avans tutarı ihale bedelinin belirli bir yüzdesi olabildiği gibi matbu bir tutar şeklinde de olabilir. Genellikle ihalenin başında bu tutar belirlenir. Ancak bazı durumlarda ihale mercii ekstra avans ödemesinde de bulunabilir. Bu avans ödemeleri zaman içerisinde hak edişlerden tahsil edilir. Avans ödemesi tahsil edildikçe teminat mektubu kısmi olarak çözülür.

B- VADE YÖNÜNDEN TEMİNAT MEKTUPLARI

SÜRELİ TEMİNAT MEKTUPLARI

Teminat mektubunun üzerinde belirli bir tarihten sonra geçersiz olacağı kesin bir ifade ile belirtilmiş olan teminat mektuplarıdır. Bu tür teminat mektuplarında vade belirli olduğu için bankalar ne kadar süre ile bir risk taşıyacaklarını önceden belirlemiş olduklarından daha rahat hareket ederler. Genellikle mal alımına yönelik teminat mektupları bu sınıfa girer. Muhatap mal satmaya devam edecekse mektupta belirtilmiş

²⁹ Seza Reisoğlu, **Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler**, Sevinç Matbaası, 1983, Ankara, S: 35

olan vadeden belirli bir süre önce mektubun vadesinin uzatılmasını talep eder. Lehdar mevcut teminat mektubunun vadesini uzattığı gibi yeni bir teminat mektubu ile yer değiştirebilir. Bu mektuplarda vade belirli bir tarih şeklinde belirtildiği gibi verildiği tarihten itibaren belirli bir süre geçerlidir şeklinde de düzenlene bilinirler.

SÜRESİZ TEMİNAT MEKTUPLARI

Teminat mektubunun üzerinde belirli bir vade bulunmayan mektuplardır. Genellikle kamu ihale mektupları ve gümrük mektupları bu türe girer. İhalelerde ihalenin ne zaman tamamlanacağı tam olarak belli olmadığı için süresiz olması normaldir. Ancak mal alım mektuplarının süresiz olması yüksek risk taşıdığı için lehdarın kredibilitesi önemli olmaktadır. Çok uzun zaman sonra dahi tazmin edilebildiği için özellikle döviz bazında süresiz mektupların kur farkı riski nedeniyle tutarları aşırı boyutlara gelebilme ihtimali bulunmaktadır.

C- SERBEST KONULU TEMİNAT MEKTUPLARI

“Bireylerin ve özel kuruluşların ihale işleri dışındaki çeşitli sebeplerle kullandıkları teminat mektuplarıdır. Bu tür mektupların belirli bir formu yoktur. Her olaya veya konuya göre farklı düzenlenmektedir. Özellikle bayilik, acentalık gibi satılmak üzere mal gönderilmesi durumunda ve kira işlerin de uygulanmaktadır.”³⁰

D- LİMİT YÖNÜNDEN TEMİNAT MEKTUPLARI

LİMİT DAHİLİ TEMİNAT MEKTUPLARI

Bir tüzel veya gerçek kişiye bir bankanın verebileceği en yüksek montanlı kredi bankalar kanununun krediler ile ilgili hükmünde belirlenmiştir. Bunun dışında teminat mektupları ile konuda ise farklı bir limit uygulaması söz konusudur.

³⁰ Güler Aras, A.e, S:41

2886 sayılı Devlet İhale Kanunun 26 ve 27. Maddelerinde devlet bunu belirlemiş ve Bakanlar Birliği’de bunu bankalara duyurmuştur. Bu maddelere göre bazı devlet kuruluşlarına ki onlar şu şekilde sıralanabilir;

- Genel Bütçeye Dahil Daireler.
- Katma Bütçeli İdarelerin Özel İdareleri.
- Belediyeler.

Burada önemli konu bankalara tahsis edilen limiti bankada şubeleri bazında dağıtır. Ve her şubenin ne kadar limiti olduğunu açıkça belirtir.

“Limit Dahili teminat mektubunda aranan özellikler 30.12.1983 tarih, 1 sıra nolu Devlet İhale Genelgesi ile şu şekilde belirlenmiştir.

- Başbakanlı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca belirlenen bankalarca verilebilir.
- Geçici, kesin yada avans olduğuna bakılmaksızın süresiz olarak düzenlenir.
- 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun 27. Maddesindeki şekle uygun olarak düzenlenir.

Her birinde, daha önce ilgili banka şubesince verilen teminat mektupları ile aynı şubenin limitleri de gösterilir.”³¹

LİMİT HARİCİ TEMİNAT MEKTUPLARI

Limit dahili işler dışındaki konular için resmi kuruluşlara hitaben verilen teminat mektupları ile gerçek ve tüzel kişilere hitaben özel ilişkilerden ve özellikle acentelik ve bayilik gibi kredili ya da ticari işlemlerden doğabilecek alacakların zamanında ödenmesini sağlamak amacıyla verilecek olan teminat mektuplarıdır.³²

“Limit Harici Teminat Mektupları Şunlardır.

- Genel, katma ve özel bütçelerle yönetilen daire ve müesseselere hitaben 2886 sayılı ihale kanunu kapsamı dışında kalan işler için.
- Katma bütçe ile yönetildikleri halde, özel kuruluş yada tüzüklerinde, devlet daire ve kuruluşları gibi teminat kabul etmeyecekleri belirtilmiş daire ve müesseselere hitaben.
- İktisadi devlet teşekküllerinin her türlü işleri için.

³¹ Güler Aras, A.e, S:38-39

³² Bülent Gülmüş, Oyal Çiftçi, **Krediler**, Garanti Bankası, Eğitim Merkezi Yayınları, Yayın No:41, 1991, İstanbul, S: 128-129

- Geçici kabul yolu ile ülkeye ithal edilen mallar, gümrük resimleri, fiktif antrepo, vergi ertelemeleri, gümrük taksitlendirmeleri, transit geçişler, vb. işler için gümrük müdürlüklerine hitaben.
- Peşin olmayan satışlarda tekel müdürlüklerine hitaben.
- Tahir'i icra, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz konularında mahkemelere, vergi ve ceza tahakkuklarının ertelenmesi için vergi dairelerine hitaben.
- Yurt dışında kara yoluyla yolcu ve eşya taşıma ve bu konuda acentelik ve komisyonculuk hakkındaki yönetmeliğe dayanarak yetki belgesi alabilmek için Ulaştırma Bakanlığı'na başvurular lehine, anılan Bakanlığa hitaben.
- Bütün gerçek ve tüzel kişilere hitaben.
- 2886 yasa kapsamına giren, genel katma ve özel bütçeli daire ve müesseselerin ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşların özel yasalarındaki hükümlere göre bilanço ile gösterilmesi gereken ticari nitelikteki işleri ile, sermayenin yarısından fazlası devlete ait olan müesseselerin inşaat ve önemli tamirattan başka işleri için bu daire ve müesseselere hitaben.
- Nato müşterek enfrastrüktür programlar gereğince Türkiye'de yapılacak havaalanlarının, haberleşme ve akaryakıt tesislerinin inşaatı, telekomünikasyon ve radyolink inşaatı, harb karargahları, radyo ile gidiş-geliş kolaylıkları, radar tesisleri, deniz üsleri inşaatı işleriyle ilgili etüd, proje, inşaat ve tesisat için.
- Yabancı bankaların yada benzer kuruluşların kontragarantileri karşılığında, verilecek teminat mektupları limit harici düzenlenir.”³³

2.5.1.2.3 : HARİCİ GARANTİLER

Bankacılık dilinde harici garanti olarak adlandırılan kredi türü aslında teminat mektubundan başka bir şey değildir. Adından da anlaşılacağı gibi yurtdışından bir mal alımı yapıyorsa veya yurtdışı bir ihaleye giriliyorsa verilecek garantiye harici garanti denir. Burada da tıpkı yurtiçinde verilen teminat mektubu şartları aynen geçerlidir. Buradaki en önemli fark taraflar arasında oluşacak olan anlaşmazlık durumunda konuya hangi ülkenin mahkemelerinin bakacağı konusudur. Bu durum harici garanti metninde

³³ Sait A. Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 7. Baskı, Met-Er Matbaacılık, 1992, İstanbul, S: 341

mutlak suretiyle belirtilmelidir. Aksi belirtilmedikçe muhatabın ülkesindeki mahkemeler yetkilidir.

Harici Garantilerin kullanım amaçlarını şöyle sıralayabiliriz.

- Yurtdışından sağlanan nakit kredilerin teminatı olarak.
- Yurtdışı finansmanla temin edilecek makine-teçhizat ithalatının teminatı olarak.
- Yurtdışında yapılan döviz bazlı ihalelerde ve alınan projelerde işverene hitaben verilen harici garantiler.
- Lehine ihracat akreditifi açılan firmaların ihracatı yerine getireceğinin teminatı olarak.

Yurtiçinde yapılan uluslararası nitelikte döviz bazlı projelerde geçici, kesin ve avans olarak düzenlenebilirler³⁴

2.5.2 : VADE YÖNÜNDEN KREDİLER

Kısa Vadeli Krediler : Kredinin kullandırıldığı tarihle geri ödendiği tarih arasındaki süre 365 günden kısa ise bu tür kredilere kısa vadeli krediler denilmektedir. Vade 1 günde olabilir. (bu kredilere overnight kredi denir) Bazı durumlarda yurtdışından sağlanan işletme kredilerinin fon ve vergilerden muaf olmaları için 1 yıl+1 hafta vadeli olması gerekir. Bu kredilerde vadesi 365 günden uzun olsa da belli bir amacı olması nedeniyle kısa vadeli kredi kapsamında kabul edilirler.

Orta Vadeli Krediler : Vadesi 1 yıl ile 5 yıl arasında olan krediler bu gruba girerler.

Uzun Vadeli Krediler : Vadesi 5 yıldan uzun olan krediler uzun vadeli kredi şeklinde adlandırılırlar. Bu tür krediler genellikle belli bir yatırımın finansmanı için kullandırılan kredilerdir. Nakit kredi şeklinde olduğu gibi haricigaranti şeklinde de kullandırılırlar. En yaygın kullanılan süresiz teminat mektuplarıdır. Geri dönüşü 1 yıldan kısa da sürse verilirken vadesi net olarak belli olmadığı için bu teminat mektupları bu gruba girer.

³⁴ Done Danışmanlık, A.e., S: 25

2.5.3 : TEMİNAT YÖNÜNDEN KREDİLER

2.5.3.1 : TEMİNATSIZ KREDİLER

Herhangi bir teminata bağlı olmadan kullanılan kredilerdir. Bankacılık literatüründe bu tür krediler ‘**açık**’ kredi şeklinde adlandırılırlar. En yüksek riske sahip kredilerdir. Herhangi bir şekilde geri ödenmemesi durumunda banka elindeki genel kredi sözleşmesi sayesinde firmadan borcunu kanuni yollarla tahsil etme yoluna gidecektir. Ancak firmaların ödeme zorluğu içerisine düşmesi durumunda bankalardan önce kamu ve personel alacakları öncelikli olduğu için tahsil kabiliyeti daha zayıf olacaktır.

Bu nedenle bankalar bu tür kredileri sadece kredibilite yönünden son derece sağlam olan ve mali yapısı oldukça kuvvetli firmalara kullanırlar.

Teoride teminatlı kredilere göre daha riskli olarak kabul edilmelerine karşın, pratikte sadece çok iyi ve sağlam firmalara kullanıldıkları için diğer kredilere göre daha az risk taşırlar.

“Açık kredinin açılması özel bazı koşulların varlığını gerektirmektedir. Bunlar Kredi müşterisinin;

- Uzun bir ticari geçmişe sahip olması,
- Müşteri firma itibarının kamuoyunda üstünlüğü,
- Yerel rekabet üstünlüğü,
- Bankaların likidite durumu,
- İş konularının krediyi bağlı tutmadan kullanmaya elverişli olması,
- İşlerinde deneyimli, konularında uzman olması,
- Bankada yeterli mevduat bulundurması,
- Komisyonlu işlemler ile banka verimliliğini artırma

Olarak özetlenebilir.”³⁵

2.5.3.2 : TEMİNATLI KREDİLER

Müşterinin imzasının yanında ek olarak herhangi bir maddi teminat olarak kullandırılan kredilere teminatlı krediler denir. Bankaların kullandırdıkları krediler için alabilecekleri çok farklı teminat çeşitleri bulunmaktadır. Firmanın mali analiz çalışması tamamlandıktan sonra alınması gereken teminat şekli belirlenir. Teminatın kuvvet derecesine göre teminatlı kredileri şu şekilde sıralanabiliriz.

- Kefalet Karşılığı Kredi
- Senet Karşılığı Kredi
- Emtia Karşılığı Kredi
- İpotek Karşılığı Kredi
- Temlik Karşılığı Kredi
- Menkul Kıymet Karşılığı Kredi
- Nakit Karşılıklı Kredi

Kefalet Karşılığı Kredi

Sözleşmeye kredi müşterisi işletmeden ayrı başka bir işletmeninde kefil sıfatıyla imzasının alınmasıyla açılan borçlu cari hesap şeklinde çalışan bir kredi türüdür³⁶

Bu tür krediler açık kredilerden bir derece daha az riskli kredilerdir. Burada esas olan kefalet imzası alınan kişi veya firmanın güvenilirlik sınırının iyi belirlenmesidir.

Bu tür kredilerde “Kredinin teminatı, ikinci kişinin kefaletidir. Kefalet öyle bir akittir ki, onunla kefil borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde bundan şahsen mesul olmayı alacaklıya taahhüt eder. Kefaletin geçerli olabilmesi için;

- Kefalet akdinin yazılı olması.

³⁵ Niyazi Berk, A.e., S: 145-146

- Kefilin sorumlu olacağı belirli bir tutarın bu yazılı akitte belirtilmesi.
- Asıl borcun geçerli olması.
- Kefilin medeni haklarını kullanma ehliyetine hazi olması gereklidir.”³⁷

“Kefalet karşılığı kredi, uygulamada genellikle küçük işletme sahiplerinin başvurdukları bir kredi olmakla beraber özellikle Halkbankası ve Ziraat Bankası kaynaklarında kredi kullananlar bu krediye başvurular.”³⁸

Senet Karşılığı Kredi

“Senet karşılığı krediler, ticari senetlerin rehin olarak alınması karşılığında açılan ve borçlu cari hesap şeklinde çalışan kredilerdir. Senetler karşılığı kredilerin teminatı olarak genellikle bonolar alınmaktadır. Kabul edilecek senetlerin vadesi genellikle en fazla altı ay olmakla beraber süreleri daha uzun olan senetlerin kabulü izne bağlıdır. Ayrıca hatır, ya da finansman senetleri teminata kabul edilmemelidir. Gerçek satışa dayanan senetler vadelerinde borçlu tarafından ödeneceğinden senetler karşılığı kredide risk kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Buna karşı hatır ve finansman senetlerinin banka için oldukça büyük risklere yol açabileceği bilinmektedir.”³⁹

Uygulamada en çok rastlanılan kredi türlerinden biridir. İsmi senet karşılığı kredi olarak anılsa da günümüzde ticarete çek kullanımı senet kullanımından daha yaygın olduğu için bu kredi türüne çek/senet karşılığı kredi de denilmeye başlanmıştır. Her ne kadar borçlar kanunu gereği çek bir ödeme aracı olup vade içermemesi gerekmesine karşın gayri resmi olarak vadeli çek kullanımı oldukça yaygındır.

Bankaların çek karnesi verirken müşterilerinin durumuna eskisine nazaran daha fazla dikkat etmeleri çekin senede göre daha fazla itibarlı bir ödeme aracı olmasını sağlamıştır.

Ancak çek/senet karşılığı kredilerde bankalar teminata aldıkları çek/senet müşterilerinin Merkez Bankası kayıtlarından araştırmalarını yapmalı. Teminata alınan

³⁶ İlker Parasız, Tuğrul Dirimtekin, **Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No.384, 1998, Eskişehir, S.68

³⁷ Bülent Gülmüş, Oyal Çiftçi, **A.e.**, S.42

³⁸ Ali Ceylan, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Ekin Yayınevi, 1995, Bursa, S.33

³⁹ Niyazi Berk, **A.e.**, S: 153

çek/senet deposunun çerisinde belli bir müşteriye ait olan çek/senet hacminin toplamdaki oranının makul seviyeleri geçmemiş olmasına dikkat etmelidir.

Emtia Karşılığı Kredi

“Belirli özelliklere sahip emtianın rehni karşılığında açılan ve borçlu cari hesap şeklinde çalışan bir kredidir. Bu tür kredi zaman içinde değeri eksiltmeyen, fiyatları kararlı ve kolayca paraya dönüşebilen malların rehni karşılığında açılan teminatlı bir kredi türüdür.”⁴⁰

Çok yaygın olarak kullanılan bir kredi türü değildir. Bunun nedeni; teminata bir emtianın alınmış olmasıdır. Borçlunun borcunu ödeyememe gibi bir durum hasıl olursa banka teminata aldığı emtiayı satmak suretiyle kredi borcunu tahsil etme yoluna gidecektir. Teminata alınan emtia satışı kolay bir ürün olsa dahi bunun çek/senet gibi rahat bir şekilde tahsil edilmemesi bu kredi türünün yaygın kullanımını engellemektedir.

Bunun yanısıra batılı ülkelerde banka kendini iki şekilde daha güvenceye alabilme olanağına sahiptir. Bunların ilkinde, müşterinin malları üçüncü bir şahsın deposunda saklanır ve ancak bankanın onayı ile bu depodan çıkarılır. İkinci metod da ise, mallar müşterinin deposunda kaldığı halde, bu depo üçüncü bir şahıs tarafından işletilir. Her iki yöntemde de üçüncü şahıs bankaya depolama belgelerini verir ve banka bu belgelerin belli yüzdesi oranında (%50, %80) müşterisine kredi verir. Bu iki yöntemde maliyetinin çok yüksek olması nedeniyle ancak büyük montanlı işlemlerde kullanılmaktadır.⁴¹

İpotek Karşılığı Kredi

Genellikle orta ve uzun vadeli kredilerde rastlanılan bir kredi türüdür. Ancak günümüzde de özellikle kendisini güvenceye almak isteyen muhafazakar bir kredi politikası izleyen bankaların kısa vadeli kredilerde de sık sık kullandıkları bir kredi

⁴⁰ Vecdi Ünay, A.e, S:208-209

türüdür. Bu tür kredilerde kredinin teminatına krediyi kullanacak firmanın, firma ortaklarının veya ipoteği vermeye razı 3. şahısların üzerine kayıtlı olan herhangi bir gayrimenkul, arsa, hava, deniz veya kara taşıtının belli bir kısmı banka lehine ipotek alınmaktadır. Bu tür krediyi helede kısa vadeli olarak kullanmak isteyen firmanın mali yapısı zayıf olup, başka bir kredi türünü bankalardan sağlayamadığı anlamı çıkartılabilir. Çünkü bu kredi türünde faiz ve komisyonun yanında ipoteğe konu olan gayrimenkulun sigorta ettirilmesine dair tüm masraflarla birlikte gayrimenkulun değerinin tespitine yönelik ekspertiz ücretleri ile ipoteğin alınması ve kredi kapandıktan sonra kaldırılması esnasında doğacak hertürlü vergi, harç gibi masraflar krediyi kullanana aittir. Tüm bu masraflarda kredinin maliyetini oldukça arttırmaktadır.

Bu kredi türünün kullanan firmaya bir başka dezavantajı ise ipotek verilen gayrimenkul kredi kapatılana ve ipotek çözülene kadar ihtiyaç anında bir başkasına satılamaz.

Yine eğer bir firma herhangi bir bankadan özellikle kısa vadeli bir krediyi ipotek karşılığı kullanmış ise bundan sonra aynı tür bir krediyi başka bankadan daha az bir teminat karşılığında kullanması zorlaşacaktır. Çünkü teminat eşitliği kavramına çok önem veren bankalar başka bankanın ipotek karşılığı kredi verdiği bir firmaya daha düşük bir teminatla kredi vermek istemeyeceklerdir.

Bankaların ise bu tür kredilerde dikkat etmeleri gereken konular şöyle sıralanabilir;

- İpotek alınacak gayrimenkul veya arsanın mutlaka önceden görülüp tapu kayıtları uzman gözüyle incelenmelidir. Daha önceden verilmiş bir ipotek söz konusu ise daha sonradan alınacak 2. veya 3. derece bir ipoteğin hiçbir önemi kalmayabilir.
- İpotek alınacak gayrimenkul profesyonel bir kişi tarafından ekspertiz edilmeli ve gerçek değeri tespit edilmelidir.
- Ekonomik kriz gibi nedenlerle birçok gayrimenkul zaman zaman değerinin çok altında satılmaktadır. Bu yüzden ekspertiz yaptırırken gerçek değerinden çok satılabilme değerinin tespit edilmesine çalışılmalıdır.
- İpotek alınacak gayrimenkulün tarihi eser olup olmadığına, sit alanında bulunup bulunmadığına veya ileride kamulaştırılma ihtimali bulunan bir yerde olup

⁴¹ George H., Hempel, Alan B. Coleman, Donald G. Simpson , **Bank Management, Text and Cases**, Third Edition, New York, U.S.A, S:449

olmadıya çok dikkat edilmeli aksi takdirde alınan ipotek ileride hiçbir teminat oluşturmayabilir.

- İpotek TL. olarak alınabildiği için özellikle döviz kredisi karşılığında alınacak olan ipoteklerde olası kur farkları dikkate alınarak yeterli bir marj bırakarak ipotek alınmalıdır.
- İpotek alınacak taşınmaz üzerinde intifa hakkı varsa intifa hakkı sahibinin Tapu Sicil Müdürlüğü'ne başvurarak bu hakkından feragat etmesi sağlanmalı, daha sonra ipotek alınmalıdır.⁴²

Temlik Karşılığı Kredi

Bu tür kredide borçlu 3. bir kişiden olan alacağını bankaya temlik eder. Bu durumda banka açısından krediyi direkt olarak kullanan müşterinin yanında alacağı temlik edecek olan 3. kişinin de kredibilitesi gündeme gelir. Borcunu temlik edecek müşteri yüksek itibarlı bir müşteri ise borçlunun itibarındaki bazı olumsuzluklar göz ardı edilebilir.

Ancak bu kredi türünde 3. şahsın borcunu bankaya karşı temlik ettiğini yazılı bir beyanla bankaya bildirmesi gerekir. Bazı büyük kurumlar bu işlemi yapmaktan kaçınabilirler. Temlik edilecek alacak yurtiçi veya yurtdışı bir alacak olabilir. Daha çok müteahhit firmaların yaptıkları işlerden doğan hak edişlerini temlik etmek suretiyle kullandıkları bir kredi türüdür.

Menkul Kıymet Karşılığı Kredi

Bu tür kredilerde teminata herhangi bir menkul kıymet rehin alınır. Kredi borçlu cari hesap şeklinde kullanılır. Söz konusu menkul kıymet hazine bonosu, devlet tahvili veya özel sektör tahvili veya bonosu olabildiği gibi, İstanbul Menkul Kıymetler Borsa'sında işlem gören bir şirketin hisse senedi de olabilir. Yine söz konusu menkul kıymet yerli veya yabancı piyasalarda işlem gören bir menkul kıymet de olabilir. Önemli

⁴² Hüsamettin Ataçoğlu, **Ticari Bankalarda Kısa Vadeli Krediler ve Kredilendirme Süreci**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002, İstanbul, S:46-47

olan söz konusu menkulun herhangi bir borsada kabul edilmiş ve işlem görüp görmediğidir.

Bu tür kredilerde özellikle rehni söz konusu olan menkul kıymet sabit getirili ve değer düşüşü mümkün olmayan hazine bonosu veya devlet tahvili bir ürün ise krediyi veren banka açısından risk minimize edilmiş demektir. Ancak özellikle borsada işlem gören bir şirketin hisse senedi rehin alınacaksa borsada meydana gelebilecek iniş çıkışlar göz önüne alınarak krediye marjlı hisse senedi alınmalı ve hisse senetlerinin günlük değeri takip edilerek kredinin teminatında açık oluşup oluşmadığı kontrol edilmelidir.

“Banka bu kıymetli kağıtların bizzat mudiye ait olup olmadığını, çalınma, bulma sonucu ele geçip geçmediğini kontrol etmelidir.”⁴³

“Bu amaçla rehin alınacak hisse sedeni ve tahvillerin;

- İtfa edilmemiş olması.
- Üzerine mahkemece ödeme yasağı konulmamış olması.

Nama yazılı olması durumunda bunların rehin edilmesi halinin ait oldukları kuruluşların pay senetleri ve tahviller defterine kaydedilmiş ve bunun ilgili şubeye bildirilmiş olması gerekmektedir.”⁴⁴

Nakit Karşılıklı Kredi

Krediyi veren banka açısından en az riskli kredi türü budur. Bu tür kredilerde banka teminata TL. veya Döviz şeklinde nakit bir parayı rehin alır. Söz konusu nakdin krediyi kullanan kurum üzerinde olmasına gerek yoktur. 3. bir şahsın hesabında bulunan vadeli veya vadesiz bir mevduatta söz konusu şahsın bu bedeli kredi kullanan firmanın kullandığı krediye ve faizine karşılık rehin ettiğini belirtir bir rehin blokaj sözleşmesi imzalaması durumunda tutar blokeye alınarak kredinin hertürlü faiz ve masrafları ile birlikte kapatılmasına kadar bankada kalır.

Herhangi bir nakdin blokeye alınması suretiyle verilen kredi nakit bir kredi olabildiği gibi gayri nakit bir kredi de olabilir. Bu tür krediler bankaların hem aktiflerini, hemde pasifleri büyüttükleri için ve sermaye yeterlilik rasyosu gibi hesaplamalarda hesap

⁴³ Sait A. Yüksel, A.e., S:328

⁴⁴ Niyazi Berk, A.e., S: 145-146

dışı tutuldukları için ve de en az riskli kredi türü olduğundan bankaların en fazla tercih ettikleri kredi türünü oluşturmaktadır. Uygulamada da özellikle nakit blokaj karşılığında akreditif açılması veya teminat nektubu verilmesi konularına sıkça rastlanılmaktadır.

2.5.4 : İZİN YÖNÜNDEN KREDİLER

Banka bazında değişiklik göstermesine karşın izin yönünden baktığımız zaman krediler genelde 5 farklı kategoriye ayrılırlar.

- Şube limitinde verilen krediler.
- Bölge Müdürlüğü limitinde verilen krediler.
- Genel Müdür limitinde verilen krediler.
- Kredi komitesi limitinde verilen krediler.
- Yönetim Kurulu limitinde verilen krediler.

Bu kategorilerde yukardan aşağıya inildikçe kredi limiti artış gösterirken teminat şartlarında farklılık gösterir. Örneğin çoğu bankada açık kredi kullandırım yetkisi sadece kredi komitesine veya yönetim kuruluna verilmiştir. Şube veya Bölge yetkisinde kullandırılan kredilerin artması müşterilerin kredi isteklerinin daha hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlamasına karşın krediyi değerlendirecek şube müdürlerinin hepsinin aynı düzeyde kredi bilgisine ve risk nosyonuna sahip olmaması bu kredilerin sağlıklı bir yapıda olmasını engelleyecektir. Bu nedenle banka yönetimleri limit tahsis yetkilerini belirlerken bu unsurları gözönüne alarak bir denge oluşturmak zorundadırlar.

Bu yetki limitleri belirli süreler için verilip banka yönetimlerince ekonomik krizler gibi durumlar dikkate alınarak sık sık revize edilirler.

2.5.5 : KAYNAKLAR YÖNÜNDEN KREDİLER

Kaynak yönünden baktığımızda banka kredileri 2 ye ayrılır.

1- Banka kaynaklı Krediler.

2- Yabancı Kaynaklı Krediler.

Bankalar farklı kaynaklardan elde ettikleri fonları müşterilerine kredi olarak kullandırır. Bu kaynakları şöyle sıralayabiliriz.

- Sermaye
- Mevduat
- Sendikasyon Kredileri

Bankaların yukarıdaki yollardan elde ettikleri kaynaklardan kullandıkları kredilere banka kaynaklı krediler denir. Çünkü bu kaynaklar bankaların bilançolarında yer alır.

Bunun yanında bankalar bazı yabancı kaynaklardan da kredi kullandırır. Bu yabancı kaynaklar. Yurtdışındaki bazı bankalar olduğu gibi Eximbank gibi yurtiçi bankalarda olabilir.

Türk Eximbank ülkemizde ihracatın artırılmasına yardımcı olmak amacıyla ihracat yapan kuruluşlara piyasa koşullarından daha ucuz kredi temin etmek amacıyla kurulmuş bir kamu bankasıdır. Kendisi firmalarla direkt muhatap olarak kredi kullandırabildiği gibi, kredinin riskini kendisi taşımamak gayesiyle tüm riskin aracı bankalarda olduğu bir sistemle ticari bankalar vasıtasıyla kredilerini kullandırmaktadır. Burada ilk önce hangi ticari bankalar kanalı ile kredi vermek istiyorsa o bankalara öz varlıklarının büyüklüğü, şube sayıları, kredi hacimleri veya müşteri sayıları gibi bilgilere dayanarak aracı olacakları kredi tutarını tanımlayan bir limit tanımlar. Bankalar kendilerine tanımlanan limit çerçevesinde bu tür kredilere aracılık ederler.

Burada aracılık 2 türlü yapılmaktadır. Ya krediyi direkt olarak aracı banka firmaya kullandırır ki bu tür kredilere sevk öncesi ihracat kredisi denir. Yada krediyi eximbank verir ancak aracı banka kredi kullanan firma adına eximbank'a hitaben teminat mektubu verir. Bu tür kredilere ise performans kredisi adı verilir. Sevk öncesi ihracat kredilerinde eximbank tarafından her firmanın kullanabileceği maksimum kredi tutarı için bir limit tanımlanmıştır. Bu limit tüm firmalar için aynıdır. Performans kredisi limiti ise her firma için ayrı ayrı firmanın önceki yıllarda yaptığı ihracat tutarına bağlı olarak tespit edilir. Aracı bankaların komisyon oranları TL. Krediler için %2/yıl, Döviz Kredileri için %075/yıl dır. Ancak aracı bankaların bu işdeki tek kazançları bu komisyon oranı değildir kuşkusuz. Bunun yanında çapraz satış imkanı ile firmaların birçok bankacılık işlemlerinde de pay almaktadırlar. Bankalar çoğunlukla kısıt olan eximbank kredilerini

firmalara karşı bir koz olarak kullanıp onlardan mümkün olduğu kadar daha fazla bankacılık işlemi almaya çalışmaktadırlar.

Yine bankalar yurtdışı kurumların bazı kredilerinde aracılık etmektedirler. Bu tür kredilerde prefinansman, post finansman, İslam Kalkınma Bankası, Dünya Bankası v.s. gibi kurumların kullandıkları krediler olup daha önceki bölümlerde bahsedilmişlerdi.

2.5.6 : DİĞER KREDİLER

Yukarıda anlatılan kredilere ilave olarak firmalara kullandırılan ve bankalar açısından risk taşıyan diğer kredi türleri olarak şunları sayabiliriz.

Şirket Kredi Kartı : Türk Ticaret Kanununa tabi firmalarda firmanın sahipleri, yöneticileri veya pazarlama kadrolarının firma adına yapacakları harcamalarda kullanmak amacıyla belirli bir limit çerçevesinde verilen kredi kartlarıdır. Son yıllarda kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır.

Ticari Araç Kredisi: Firmanın bünyesinde kullanmak amacıyla satın alınacak otobüs, minübüs, kamyonet veya binek araçlarının finansmanı amacıyla bu aracın rehni karşılığında kullandırılan kredilerdir.

Konfirmasyon Kredisi : İthalat akreditifin tersi bir kredidir. Burada banka ihracatçı firması adına açılmış ihracat akreditife teyit vererek mal bedelini ödemeyi karşı taraf adına taahhüt eder.

Forfeiting : Vadeli ihracat yapan bir firmanın ileride alacağı ihracat bedelinin banka tarafından üstlenilerek vadesinden önce iskonto edilerek firmaya ödenmesidir. Burada ithalatçının vadede ödeme yapmama riski tamamen banka tarafından üstlenilmektedir. “Senetli ve senetsiz hertürlü alacak forfeiting konusu olabilirse de, bu işle genellikle, uluslar arası ticarete basit ve alışılmış bir finansman aracı olarak eski tarihlerden beri kullanılan poliçe ve bono ile temsil edilen alacaklar üzerinde yapılmaktadır.”⁴⁵

⁴⁵ Vecdi Ünay, A.e., S: 177

İşyeri Kredisi : Son yıllarda konut kredilerinin popüler olmasıyla yaygınlaşan bir başka kredi türüdür. Firmaların yeni bir işyeri veya depo gibi bir bina veya kat alımlarında söz konusu yerin değerinin belirli bir yüzdesinin; teminata aynı yerin ipoteğinin alınması suretiyle kullandırılan kredi türüdür.

3. BÖLÜM : KREDİ DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Bu bölüme gelene kadar geçen 2 bölümde banka, bankacılık ve kredi kavramları anlatıldı. Bu bölümle birlikte tezimizin ana konusu olan kredi izleme ve sorunlu kredi takibi konularına giriş yapacağız.

Bir kredinin izlenmesi ve sorunlu hale gelmesinin engellenebilmesi için önce kredinin kullandırılmış olması gerekir. Kredi kullandırımı ise bir seri işlemlerin yapılması sonrasında gerçekleşir.

Bir kredinin müşteri tarafından başvurunun yapılmasıyla başlayan ve kredinin tavsiye edilmesine kadar geçen süreleri kapsayan işlemlerin tümüne '**Kredilendirilme Süreci**' adı verilir. Kredilendirme Süreci her bankaya göre küçük farklılıklar içermesine karşın temelde 8 aşamadan oluşur.

Bu aşamaları şöyle sıralayabiliriz.

- 1.Aşama : Kredi talebinde bulunulması.
- 2.Aşama : İlk görüşme ve istihbarat yapılması.
- 3.Aşama : Finansal analiz-mali tahlil yapılması.
- 4.Aşama : Kredinin oluşturulması.
- 5.Aşama : Kredinin fiyatlandırılması ve kullandırılması.
- 6.Aşama : Kredinin izlenmesi.
- 7.Aşama : Kredinin sorunlu hale gelmesi durumunda takibi.
- 8.Aşama : Kredinin tasviye edilmesi.

Bankaların bireysel ve tüzel müşterilerine uygulayacakları kredi prensipleri farklıdır. Her iki müşteri türü için kredi kararları benzerlikler gösterebildikleri gibi büyük

farklılıklar da gösterirler. Kredilendirme prensiplerinin oluşturulurken hem elde edilecek kar hem de katlanılacak risk birlikte gözönünde bulundurulmalıdır. Burada öncelikli amaç, krediden elde edilecek karı maksimum yapmak değil, en iyi müşterileri seçip değerlendirebilmektir. Bu da risk ile karlılık arasında doğru orantılı olan bir ilişkiyi ortaya koyar.⁴⁶ Kredilendirmede ilk önce dikkate alınması gereken konular ticari borçlanmanın temel ilkeleri olarak da adlandırılan 3 temel sorudan oluşur. Bu sorular:

- Kredinin görülen ve gerçek amacı nedir?
- Krediyi kullanan kişi geriye nasıl ödeyecek?
- Kredi ne kadar risklidir?⁴⁷

Çoğunlukla firmaların kredi başvurusunda bulunurken ileri sürdükleri krediye ihtiyaç nedenleri ile gerçek kullanımlar arasında büyük farklılıklar olmaktadır. Genellikle firmalar tarafından kredi talebinde işletme sermayesi yetersizliği nedeniyle ihtiyaçları olduğu vurgulanır. Ancak kredi işçilik giderleri veya vergi borcunun ödenmesi yada alacak veya stok finansmanı gibi çok farklı alanlarda da kullanılabilir. “En tehlikeli olanı ise kısa vadeli kredilerin sabit varlık yatırımlarında kullanılmasıdır.”⁴⁸ Bu nedenle kredinin gerçek amacının belirlenmesi en önemli maddedir.

Krediyi kullanan firmanın bu krediyi nasıl ödeyeceği ikinci önemli husustur. Firma krediyi asıl faaliyetlerinden yarattığı nakit akımdan ödeyecekse asıl faaliyetleri, başka bir kaynaktan ödeyecekse söz konusu kaynak çok iyi incelenmeli ve krediyi geri ödeme gücünün olup olmadığı tespit edilmelidir.

Üçüncü önemli konuda kredinin ne kadar riskli olduğudur. Riski doğru tespit edilen krediler doğru teminatlarla teminatlandırılabilirler. Bu suretle sorunlu hale gelme ihtimali de azaltılabilir.

Gerek bireysel müşteriler, gerekse ticari müşteriler için bu alanda temel prensipler oluşturulmuştur ve pek çok banka tarafından bu prensiplere özenle uyulmaktadır. Söz konusu prensipler İngilizce literatürde 5C kuralı olarak bilinmektedir.⁴⁹

Karakter (Character)

⁴⁶ C. Freds, C. Yeager, Seitz. E. Neil, **Financial Institution Management, Text and Cases**, Third Edition, Prentice Hall Englewood Cliffs, New Jersey, 1989, U.S.A., S: 282

⁴⁷ Wayne R. Mills, **Traditional Credit Principles for Changing Times**, Edited By William W. Sihler, Robert Morris Associates, Volume 2, Philadelphia, 1985, U.S.A., S:13

⁴⁸ James A. Cractchfield, Charles N. Herring, **Money and Financial Institution and Economy**, EWilliam Pigott, Prentice Hall, Inc., 1965, New York, U.S.A., S:68

Kapasite (Capacity)

Yasal Güvence, Teminat (Collateral)

Sermaye (Capital)

Koşullar (Condition)

Bir kredi yetkilisinin başlıca görevlerinden biri müşterinin kredibilitesini analiz etmek, müşterinin risk derecesini belirlemektir. Kredi analizi bir kredinin verilip verilmeyeceğini ve bir müşterinin hangi risk grubuna dahil edileceğini belirler. Tabii ki kredi verirken bankaların cinsiyet, ırk, din veya medeni duruma göre ayırım yapması kanunlara aykırıdır. Yalnızca ekonomik faktörler göz önüne alınır. Bu 5 K analiz edildiğinde müşteri bir kredi değerlendirme sınıfına sokulur. Herbir sınıf için ödeme risk derecesi bankanın çeşitli iç gruplarıyla olan kredi kayıplarının analizinden belirlenir.⁵⁰

KARAKTER : Borçlunun itibarı, ödeme ahlakı ve ödeme alışkanlığını göstermektedir. Pek çok bankacı kredilendirme işleminin başarılı olabilmesindeki en önemli etkenin borçlananın, açıklık, dürüstlük ve iyi niyetine önem vermek gerektiği konusunda birleşirler. Zira bankayı yanlış yönlendirmeyi amaçlayan bir müşterinin, kredinin riskini analiz etmekle yükümlü banka görevlisini yanlış bilgilendirme sonucu yanıltabilmesi ve böylece krediyi alabilmesi olanaklıdır.⁵¹

Bankacıların müşterilerinin özelliklerini belirlerken üzerinde en çok durmaları gereken konulardan birisi müşterinin karakter yapısıdır. Bazı müşteriler ödeme gücü olsa dahi kötü karakterli olmaları nedeniyle krediyi geri ödemekten kaçabilirler. Bu müşterilerin yapısı baştan tespit edilebilmesi kredinin sağlıklı yönetimi için çok önemlidir. Hatta kredi tahsisine yönelik çalışmanın devam edip etmeyeceği bu noktadan sonra karar verilmelidir. İyi ahlaklı olmayan, daha önce kredi borçlarının ödemesinde problem yaşamış olan kişilerin ortağı oldukları firmalara kredi verilmesinden kaçılmalıdır.

KAPASİTE: Krediyi kullanan kişi veya kurumun krediyi geriye ödeyebilme gücünü

⁴⁹ Roland I. Robinson, **The Management of Bank Funds**, 2 nd Edition, Mc Graw Hill Company, Inc., New York, 1962, U.S.A., S:152

⁵⁰ David S. Kidwell, Richard Peterson, **Financial Institution Markets, and Money**, Third Edition, The Dryden Press, New York, 1987, U.S.A., S: 225

⁵¹ Rose Fraser, **Financial Institutions**, Second Edition, Business Publications Inc., New York, 1985, U.S.A., S: 289

gösterir. Gerçi kredi verilmeden önce yapılan detaylı mali analiz çalışmasında firmanın krediyi geri ödeyip ödeyemeyeceğine dair bilgiler edinilse de burada önceden firmanın tesisleri, kapasite kullanım oranı, v.s. gibi konulara bakarak da bu konuda bir fikir edinilebilir.

Kapasite analizinde mali analizden farklı olarak başka faktörlerde rol oynamaktadır. Bunlardan birincisi, yönetimin kalitesidir. Değerlendirmede iş alanındaki deneyim ve işe hakimiyet derecesi önemli faktörlerdir. Kuşkusuz burada temel hareket noktasını verilen kredilerin nasıl geri ödeneceği oluşturmaktadır. Ticari müşterilerin kredilendirilmesinde, kredi müşterisinin çalışma planı bu sorunun cevabının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.⁵²

YASAL GÜVENCE (TEMİNAT) : Bankacılıkta ,Teminatlı krediler teminatsız kredilere göre daha az risklidir’ şeklinde bir teori vardır. Bu teori büyük oranda doğrudur. Ancak pratikte firmanın mali yapısına bağlı olarak açık kredilerin teminatlı kredilerden daha güvenli olduğu durumlara da rastlanılmaktadır. Bu nedenle kredi kullandırımında teminatın cinsi, değeri, bulunduğu yer, kimin üzerine kayıtlı olduğu, ekonomik kriz durumunda satılabilirliği gibi konular oldukça önem arz ederler.

SERMAYE : Sermaye, müşterinin finansal yönden değerini ifade eder ve genellikle net değer (Toplam Varlıklar – Toplam Yükümlülükler) ile ölçülür.⁵³ “Sermaye firmaya verilen kredilerin geri ödenmesinde ve zararların ortadan kaldırılmasında bir tampon görevini üstlenir. Diğer taraftan sermaye, işletmenin daha etkin ve verimli çalışmasını ve faaliyetleri için gerekli nakit akışını gerçekleştirmesini sağlayacak olan işletme varlıklarıdır. Bu nedenle, kredi değerlendirmelerinde dikkate alınan unsurlardan birini oluşturmaktadır. Banka, kredi müşterisinin finansal analizini yaparken sermayesinin alacaklarına karşılık yeterli güvence sağlayıp sağlayamayacağına büyük önem verir.”⁵⁴

⁵² Rose Fraser, A.e., S: 289-290

⁵³ R Duane B. Graddy, Austin H. Spencer, **Managing Commercial Banks**, Prentice –Hall Inc. International Editions, New Jersey, 1990, U.S.A., S: 458

⁵⁴ R Güler Aras, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No:30, 1996, İstanbul, S: 53

KOŞULLAR : Yukarıda sıralanan tüm prensipler kredi kullandırılmadan önce incelenerek hakkında olumlu veya olumsuz sonuçlara yol açıp açmayacağı yönünde fikir verebilirler. Ancak ekonomik ortam ve koşullar hakkında önceden yüzde yüz tahminde bulunmak çok zordur. Ülke genelinde veya uluslararası oluşabilecek bir ekonomik kriz, ağırlıklı olarak mal sattığı ülkelerin uygulayacakları bir kota veya ambargo bir firmanın işlerinin birden bozulmasına, stoklarının artmasına ve başta planladığı dönemde kredilerini geri ödeyememesine neden olabilir.

Kredi analistleri, sektörlerin yapılarını işsizliğe, satış azalışlarına ve faaliyet zararlarına neden olabilecek tüm olumsuz faktörleri belirleyen erken uyarıları dikkate almak durumundadırlar. Düşen satışlar ve gelir kaybının olumsuz baskısı altında, güçlü, hatta dürüst olan müşteriler dahi varlıklarını koruyabilmek için bankaya karşı olan sorumluluklarını yerine getiremeyebilir.⁵⁵

3.1 : KREDİ TALEBİNDE BULUNULMASI

Kredi kullandırılmasında ilk aşamadır. Müşterinin ihtiyaç duyması durumunda bankaya gelerek kredi talebinde bulunmasıdır. Müşteri kredi talebinde bulunurken istemiş olduğu krediyi hangi amaçla kullanacağını, talep ettiğini kredinin miktarını, kullanmak istediği süreyi ve vermeyi düşündüğü teminatları açık bir şekilde ifade edebilmelidir. Bu konuları henüz kendi aklında dahi açıklığa kavuşturmamış bir müşteri daha ilk aşamada olumsuz bir görüş oluşmasına neden olur.

“İşletmeler aşağıdaki nedenlerle kredi talebinde bulunurlar.

- İşletmenin büyüme içinde olması.
- İşletmenin ticari faaliyetinin zararlı veya kar oranının düşük olması.
- Mevsillik hareketler nedeniyle.
- İşletmenin aşırı kar dağıtması veya işletmeden büyük ölçüde kıymet çekilmesi sonucu.
- Mevcut bir borcun ödenebilmesi için.

⁵⁵ Robert O. Edmister, **Financial Institutions**, Second Edition, Mc.Graw – Hill Book Company, New York, 1986, U.S.A., S: 319

- Yakın bir gelecekte doğacak olan ödemelerin karşılanması için.
- İşletmelerin bazı yatırımlarını veya kaynaklarını takviye etmek için.”⁵⁶

3.2 : İLK GÖRÜŞME ve İSTİHBARATIN YAPILMASI

Kredi başvurusu yapan bir müşteriye kredi verilebilip verilemeyeceğine dair karar verilmesinden önce bankanın istihbarat ve kredi değerlendirme birimi söz konusu müşteri hakkında araştırma yaparak bir kredi değerlendirme raporu hazırlar. Araştırmanın ilk aşaması, müşteri hakkında ön görüşme ve istihbarat aşamasıdır. Bu aşamada bankanın elemanları önce firma yetkilileri ile yüzyüze bir görüşme yaparlar, daha sonra farklı kaynaklardan istihbarat araştırması yaparak elde ettikleri bilgileri bir rapor haline getirirler.

“Firma yöneticileri ile ön görüşme yapan krediler bölümü yetkililerinin soracakları sorular şüphesiz bankanın kredi politikasına bağlı olarak değişkenlik gösterecektir. Ancak yine de standart bir görüşmede sorulması gereken soru örnekleri bulunmaktadır. Bu soru örneklerini şöyle sıralayabiliriz.

- Müşteri Hakkında Bilgiler.
- Kredinin Amacına Yönelik Bilgiler.
- Müşterinin Borcu Geri Ödeme Kapasitesi.
- Talep Edilen Miktar ve Vadeye İlişkin Ayrıntılı Sorular.
- Teminatlara Yönelik Bilgiler.”⁵⁷

Firma ile yapılan ön görüşmede yukarıda sayılan bilgiler temin edilirken firma yetkililerinin sorulara cevap veriş biçiminden, sorular karşılığında sergiledikleri tutuma kadar pek çok subjektif davranışında müşteri hakkında bilgi edinmek için sözler kadar önemi vardır. Müşterinin söylediği sözler ve ifade ettiği konuların doğruluk derecesinde bu şekilde anlaşılabilir.

Müşteri ile yüzyüze yapılan görüşmeden elde edilen bilginin doğruluğunun test edilmesi ve daha farklı bilgilere ulaşılabilmesi için bankaların başvurdukları farklı kaynaklarda vardır. Bu kaynaklar;

⁵⁶ Erdoğan Çiloğlu, **Bankacılıkta İstihbarat**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:151, 1988, Ankara, S: 3-4

⁵⁷ George E. Ruth, **‘Commercial Lending’**, American Bankers Association, 1987, U.S.A., S: 102

- Merkez Bankası Risk Santralizasyon Bilgileri
- Protesto Olmuş Senet – Karşılıksız Çek Bilgileri
- Diğer İstihbaratlar yerleri sayılabilir.

Bu konudaki başvurulabilecek diğer istihbarat kaynakları şu şekilde sayılabilir.⁵⁸

I- Firma ve sahipleri hakkında bilgi öğrenilen yerler.

- Diğer bankalar
- Sektördeki rakip firmalar
- Kendisine mal satan firmalar
- Müşterileri
- Ticari sicil kayıtları
- Meslek kuruluşları (oda-dernek v.s.)
- Tapu kayıtları
- Noterler
- Vergi Daireleri

II- Sektör hakkında bilgi öğrenilebilecek yerler.

- Sanayi odaları
- Ticaret odaları
- Meslek kuruluşları
- Diğer bankalar
- Sektördeki diğer firmaların faaliyet raporları

Firmanın istihbaratında dikkat edilmesi gereken diğer önemli konular ise şunlardır. “Firma bankanın çalışmayı düşündüğü sektöre giriyor ise elde edilen rakamsal olmayan bilgilerin yorumlanması ve değerlendirilmesi sorunu söz konusu olmaktadır. İstihbarat ve ilk görüşmede elde edilen bilgiler aşağıdaki kategorilerde değerlendirilebilir.

- a- Firma yapısı ve özelliklerinin değerlendirilmesi.
- b- Firmanın teknik açıdan değerlendirilmesi.
- c- Firmanın pazarlama faktörünün değerlendirilmesi.
- d- Firmanın durumuna etki eden ekonomik faktörlerin değerlendirilmesi.
- e- Diğer faktörlerin değerlendirilmesi.”⁵⁹

⁵⁸ DC Gardner Türkiye, ‘İleri Düzeyde Kurumsal Kredi Analizi’, Eğitim Notları, 1994, İstanbul.

“Kredi analizlerinde göz önünde tutulacak başlıca etmenler kredi isteklisinin kişisel nitelikleri mali ve ekonomik faktörler olmakla beraber bunların yanısıra kredi talebeden firmanın hukuki yapısı alınacak güvence, kredi isteğinin bankanın kredi politikasına uyumu ve verilecek kredinin bankaya sağlayacağı verimde dikkate alınmalıdır. Kredi talep eden firmanın hukuki yapısı tek sahipli veya ortaklı şeklinde olabilir.

Tek sahipli firmaların kredilendirme açısından üstün yönleri şöyle özetlenebilir.

- a- Bu tür firmalarda yönetim diğer hukuki şekillere kıyasla daha az masraflıdır.
- b- Karar almada formaliteler yok denecek kadar az olduğundan, süratle karar almak ve uygulamak kolay olur.
- c- Şahıs firmalarında fiili vergi yükü görece olarak daha hafif, dolayısıyla firmanın yarattığı fonların kredinin geri ödenmesine tahsis edilmesi olasılığı daha fazladır.
- d- Şahıs firmasının diğer hukuki şekillere dönüşmesi görece olarak daha kolaydır.
- e- Firma sahibi firmanın borçları nedeniyle tüm mal varlığı ile sınırsız şekilde sorumludur.”⁶⁰

3.3 : FİNANSAL ANALİZ ve MALİ TAHLİL

Yapılan ön görüşmeden ve diğer istihbarat kaynaklarından elde edilen bilgiler toplanarak tasnif edilir. Daha sonra firmanın mali analizi esnasında kullanılacak belgeleri firmadan temin edilir. Firmaların bankalara verdiği belgeleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Son 3 döneme ait Bilanço
- Son 3 döneme ait Gelir Tablosu
- Son döneme ait detay Mizan
- Satılan Mal Maliyeti Dağılımı Tablosu
- Banka kredilerinin limit-risk, faiz ve vade dökümü.
- Son dönemdeki borç ve alacaklarının yaşlandırma tablosu.
- Ticaret Sicil Gazetesi (kuruluş ve sermaye arttırım)

⁵⁹ Murat Büyükkürkçü, **Kredi Değerlendirme Süreci**, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 1993, İstanbul, S: 42

⁶⁰ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, T.İş Bankası Yayınları Yayın NO: 266, 4. Baskı, 1984, İstanbul, S: 25

- Faaliyet Belgesi
- İmza Sirküleri
- Ortaklarına ait Gayrimenkul tapu fotokopileri.
- Vergi Levhası
- Verdiği kefalet ve vekaletlerin listesi.

Her bankanın kendi yapısına, çalışma büyüklüğüne, kredi hacmine veya müşteri ve şube sayısına bağlı olarak değişiklik gösteren bir mali analiz yöntemi vardır. Temin edilen mali tablolar ile firma veya diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler birleştirilerek bir mali analiz raporu hazırlanır. Bu raporu bankalarda firmaların müşteri temsilcileri yaptıkları gibi ayrı bir departman olarak yapılandırılmış olan mali analiz departmanı elemanları da yapabilir.

“Muhasebenin, işletmede meydana gelen ve para ile ölçülebilen kıymet hareketlerini kaydedip niteliklerine göre sınıflandırmak suretiyle ürettiği finansal bilgileri, başta işletme sahipleri ve alacaklılar olmak üzere, işletme ile ilgili grupların yararına, belli aralıklarla, sunduğu raporlara ‘Finansal Raporlar’ denilmektedir. Birer bilgi aktarma aracı niteliği taşıyan finansal tablolar, kullanacak olanlara; işletme çalışma sonuçlarının anlaşılması, çeşitli karşılaştırmalar yolu ile işletme hakkında daha doğru yargılara varılması alanında çok önemli yararlar sağlar.”⁶¹ “Müşterinin kredi değerliliğini saptamak üzere yapılan finansal analizin hammaddesini oluşturan finansal tablolar sadece kredinin ilk verildiği zaman değil, kredinin izlenmesi süreci içerisinde de kredi analizinin en önemli unsurlarından birini oluşturur. Bu nedenle bankalar kredinin vadesi süresince belirli aralıklarla kredi müşterilerinden finansal tablolarını bankaya vermelerini talep ederler. Kredi dosyalarında toplanan finansal tabloların sağladığı bilgi akışı etkin bir kredi izleme yönteminin takip edilmesi açısından da önem taşır.”⁶²

“Bankalar, kendilerine sunulan mali tabloların doğruluğu ve güvenilir olmaları ile ilgilidirler. Mali tablolar sağlıklı bir şekilde hazırlanmadığı takdirde ne kadar ileri analiz teknikleri uygulanırsa uygulansın, kredi isteklisinin mali durumu hakkında güvenilir sonuçlara ulaşmağa olanak yoktur. Mali tablolar bazen kasten sağlıklı olarak düzenlenmediği gibi, bazen de genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine veya

⁶¹ Orhan Sevilengül, **Bankalarda Kredi Müşterilerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirmesi**, 1993, Ankara, S: 2

⁶² Belkis Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, İ.Ü., İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:59, 1990, İstanbul, S:162-163

yöntemlerine uygun şekilde hazırlanmadıkları için yanıltıcı olabilmektedir. Aktiflerin aşırı iyimser şekilde değerlendirilmesi, borçların olduğundan daha az gösterilmesi, aktif ve pasifin sınıflandırılmasında yapılan hatalar sonucu firmanın döner değerlerinin yüksek, kısa vadeli borçlarının düşük, dolayısıyla net işletme sermayesinin şişkin hesaplanması, mali tablolarda sık görülen yanlışlıklardır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde bankalar mali tabloların bağımsız ve tarafsız uzmanlarca tasdik edilmesini ön koşul olarak ileri sürmektedirler.”⁶³

Mali analizde ki en temel konu firmanın geçmiş dönem rakamlarına bakarak gelecek dönem rakamlarını tahmin etmektir. Bankalar firmaların geleceklerine kredi verirler. Ancak bankalar falcı olmadıkları için geleceği sadece geçmiş dönem verilerinden yararlanarak tahmin ederler. Tecrübe ve istatistiki veriler bankaların doğruya daha yakın tahmin yapmalarını sağlar.

Mali analiz yaparken bir takım teknik yöntemlerden faydalanılır. Bu yöntemlerin ençok kullanılanları şunlardır:

- Oran Analizi
- Karşılaştırmalı Tablolar Analizi
- Eğilim Yüzdeleri Analizi
- Dikey Yüzde Analizi
- Fon Akım Analizi
- Nakit Akım Tablosu

Bu analiz türlerine geçmeden önce mali tabloların bazı kalemlerini bilmekte fayda var.

3.3.1 : BİLANÇO KALEMLERİ

Bilanço bir firmanın herhangi bir anında borç-alacak-sermaye ilişkisini gösteren tablodur. Bir başka ifade ile firmaların sahip oldukları ekonomik değeri ve bu değerlere hangi kaynaklar sayesinde sahip olduğunu gösteren bir tablodur. Bilanço bir fotoğraf gibi sadece belirli bir tarihteki durumu gösterir.

⁶³ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, T.İş Bankası Yayınları Yayın NO: 266, İstanbul, 1984, 4. Baskı, S: 35

Firmalar halka açıksa yılda 4 kez 31.12-30.06-30.09-31.12 tarihlerinde, halka açık değilse sadece 31.12 tarihinde bilançolarını resmi olarak hazırlamak ve beyan etmek zorundadırlar.

Bilanço bir denkliftir. Bilanço Aktif ve Pasif isminde 2 temel bölümden oluşur. Hazırlanan her bilançoda en temel özellik bu 2 bölümün birbirine daima eşit olduğudur.

3.3.1.1 : BİLANÇONUN AKTİF KALEMLERİ

1-Kasa-Banka : Firmanın kasasında ve bankalarda duran paralarının toplam değerini gösteren kalemdir.

2- Menkul Kıymetler : Firmanın bünyesinde bulunan hazine bonosu, devlet tahvili, hisse senedi ve eurobond gibi menkul kıymetlerinin bugünkü değerini gösteren kalemdir.

3- Alacaklar : Firmanın hertürlü alacağını gösterdiği kalemdir. Bu alacaklar ürünlerini sattığı firmalardan doğan ticari alacakları olduğu gibi borç verdiği veya hizmet sağladığı yerlerden olan ticari olmayan alacakları da olabilir. Senet ve çek karşılığı olan alacaklar senetli alacaklar, cari hesap bazında takip edilen alacaklar senetsiz alacaklar başlığı altında takip edilir.

4- Stoklar : Firmaların satmak veya üretmek için bünyelerinde bulundurdıkları malların değerini gösteren kalemdir. 4 temel alt başlık altında takip edilir.

* Hammadde ve malzema stokları

* Yarı mamul stokları

* Mamul stokları

* Ticari Mal stoklar.

Stokların değerini belirlenirken izlenen yöntem önem arzeder. Bu nedenle farklı stok değerlendirme yöntemlerinden hangisinin kullanıldığı belirlenmelidir.

Bu yöntemlerden ençok kullanılanları : LIFO ve FIFO olarak adlandırılan yöntemlerdir.

“Tek düzen hesap planında stoklar kaleminin alt hesaplarından birisi stok değer düşüklüğü karşılığı isimli bir kalem dir. Bu hesap, yangın, deprem, su basması, doğal

afetler ve bozulmak, çürümek, kırılmak, çatlamak, paslanmak, teknolojik gelişmeler ve moda değişiklikleri nedeniyle stokların fiziki ve ekonomik değerlerinde önemli azalışların ortaya çıkması veya bunların dışında diğer nedenlerle stokların piyasa fiyatlarında düşmelerin meydana gelmesi dolayısıyla, kayıpları karşılamak üzere ayrılan karşılıkların izlendiği hesaptır.”⁶⁴

5- Gelecek Aylara Ait Gider ve Gelir Tahakkukları : Bu grupta bulunan hesaplarda, cari dönemde ortaya çıkan ancak gelecek faaliyet döneminden sonraki yıllara ait olan giderler ile cari faaliyet yılına ait olan ancak gelecek bir yıldan daha sonra tahsil edilebilecek gelirler izlenir. Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları şeklinde 2 hesapdan oluşur.⁶⁵

6- Diğer Döner Değerler : “Yukarıda sıralananlar dışında kalan bir yıldan kısa süreli varlıklar: Gelecek Yıllara Ait Giderler, İndirilecek KDV., Geçici Vergi vb. varlıklardan oluşur. Bu bölümde yer alan geçici vergiler ve tamamlanan inşaat işleri ile ilgili gelir vergidi stopajları , kurumlarda kar üzerinden hesaplanan vergi ve diğer yükümlülük karşılıklarından indirilmeli, şahıs işletmelerinde ve şahıs şirketlerinde ise ortakların veya işletme sahibinin hesabına aktarılmalıdır. Peşin ödenen vergilerden iadesi istenenler varsa bunlar , Diğer Alacaklar’ hesabına aktarılmalıdır.”⁶⁶

7- Dönen Varlıklar (Değerler): Bilançonun aktif tarafının 2 temel bölümünden birisi olan Dönen Varlıklar yukarıda açıklanan ilk 6 kalemin toplamından oluşur.

8- Uzun Vadeli Alacaklar : Alacak bilanço tarihinden itibaren 1 yıldan uzun bir zaman diliminde tahsil edilebilecekse döner varlıklar içerisinde yer alan alacaklar yerine burada takip edilir.

9- Bağlı Menkul Kıymetler - İştirakler – Bağlı Ortaklıklar : Firmanın elinde başka bir firmanın hisse senedi var; ve bu hisseler kısa sürelerde alım-satım yaparak kar elde etmek

⁶⁴ Özmen Sibel, **Tek Düzen Hesap Planı – Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Mevzuatı**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 2000, Ankar, S:101

⁶⁵ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Uludağ Üniversitesi, Güçlendirme Vakfı Yayınları, Yayın No:154, 2000, Bursa, S:27

amacıyla değilde enaz 1 yıl süre ile elde tutulmak amacıyla alınmışsa bu kalemlerde takip edilir. Bu hisse senetleri firmanın sermayesinin %10'undan az ise bağlı menkul kıymet, %10-50 arasındaysa İştirak, %50 den fazla ise Bağlı Ortaklıklar adı altında takip edilirler. Bu kalemlerde değerler güncel piyasa değerleri üzerinden değerlendirilebildiği gibi firma halka açık değilse sermaye üzerinden de değerlendirilebilir. Ancak eğer halka açık bir firma ise borsada meydana gelecek fiyat düşüklükleri değer düşüklüğü şeklinde rakamlara yansıtılmalıdır.

10- Maddi Duran Varlıklar : Firmanın faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldığı ve enaz 1 yıl süreyle kendisinde tutacağı fiziki varlıklar burada bulunur. Kendi arasında farklı isimler altında sınıflandırılırlar.

- Arazi ve Arsalar
- Yeraltı ve Yerüstü Düzenler ve Binalar
- Makina ve Ekipmanlar
- Büro Malzemeleri ve Demirbaşlar
- Taşıt Araçları
- Devam Eden Yatırımlar

“Kredi analistleri, sabit değerlerle ilgili inceleme ve değerlendirmelerini şu hususlar üzerinde yoğunlaştırabilirler.

- Maddi sabit değerler arasında gösterilmemesi gereken değerlerin, bu bölüme dahil edilip edilmediği.
- Maddi sabit kıymetlerin değerleri ve değerlendirme yöntemleri
- Sabit değerlerin durumu ve piyasadaki benzerlerine kıyasla verimleri
- Maddi sabit değerlerin satılabilme olasılığı
- Sabit değerler üzerinde tesis edilmiş ayni hakların varlığı.
- Sabit değerlerin sigorta durumu.”⁶⁷

11- Amortismanlar : Maddi sabit kıymetlerin belli bir ekonomik ömrü olur. Ekonomik ömürleri bittikten sonra hurda haline gelirler. Bu nedenle her yıl maddi duran varlıklar

⁶⁶ Orhan Sevilengül, A.e., S: 43

⁶⁷ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, İstanbul Üniversitesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:61, 8. Baskı, 1990, İstanbul, S:54-55-56-57

için farklı oranlarda amortisman ayrılması gerekir. Bu amortisman oranı arsa lar için %2, otolar için %25, makina ve tachizat için %5-25 aralığında değişik olabilir. Amortisman ayrılmasının en temel nedeni ekonomik mrn dolduran maddi duran varlığın yenisinin alınabilmesi için firmanın elinde en azından eski duran varlığın değeri kadar bir tutarın hazır bulunmasının sağlamaktır. Her yıl ayrılan amortisman tutarı gelir tablosuna gider olarak yansır. Ayrıca birikmiş amortisman tutarında duran varlıklar kaleminden düşürülerek net maddi duran varlıklara ulaşılması sağlanır.

12- Maddi Olmayan Sabit Kıymetler : Mevcut haliyle bir fiziki değere sahip olmayan ancak satılması veya devir edilmesi durumunda firmaya bir gelir sağlayabilecek değerlerdir. Bu değerler; telif ve imtiyaz hakları, patent ve marka değerleri gibi değerlerdir.

13- Diğer Duran Varlıklar : Diğer döner varlıklarda yer alan kalemlerin vadesi 1 yılı aşanları burada yer alır.

14- Duran Varlıklar Toplamı : Yukarıda açıklanan 8-13 nolu kalemlerin toplamına Duran Varlıklar denir.

Bir firmanın bilançosunun aktif toplamı Döner Varlıkları ile Duran Varlıklarının toplamından oluşur.

3.3.1.2 : BİLANÇONUN PASİF KALEMLERİ

Bilançonun Pasif tarafı 3 Bölümden oluşur.

- Kısa Vadeli Borçlar
- Uzun Vadeli Borçlar
- z Varlıklar

1- Kısa Vadeli Borçlar : Oluşturulan tarihten itibaren 1 yıl içerisinde tamamı ödenmesi gereken borçların takip edildiği yerdir. Kendi içinde 3 bölümde incelenir.

* **Finansal Borçlar :** Vadesi 1 yıl içerisinde gelen banka kredisi, leasing borcu, faktoring kredisi, finansman bonusu ve diğer kanallardan temin edilen finansman niteliği taşıyan kredilerin ana para ve faizlerinin toplamı bu kalem altında yer alır. Uzun vadeli kredilerin 1 yıl içerisinde ödenecek faiz ve anapara borçları da buraya aktarılır. Burada en çok dikkat edilmesi gereken bu borçların vadesi, teminat şartları ve faiz oranıdır. Firmaların mali yapılarını en çok etkileyen bilanço kalemidir.

* **Ticari Borçlar :** Firmaların ticari faaliyetlerini sürdürmek için ihtiyaç duydukları hammadde, yarımamul, emtia gibi ticari nitelikli malların alımından doğan borçlardır. Ticari alacaklarda olduğu gibi senet veya çek ile yapılan alımlardan dolayı oluşan borçlar senetli borçlar kaleminde, açık hesap şeklinde yapılan alımlardan oluşan borçlar ise senetsiz borçlar kaleminde gösterilir. Burada da dikkat edilmesi gereken konu mal alımlarının kimlerden hangi şartlarda yapıldığı, ne kadar vade farkı ödendiği gibi konulardır.

* **Diğer Borçlar :** Firmaların ticari ve finansal olmayan borçlarından oluşur. Bunlar arasında

- 1- Ortaklara olan borçlar.
- 2- İştiraklere olan borçlar.
- 3- Alınan depozito ve teminatlar.
- 4- Vergi, resim ve harç borçları.
- 5- Borç ve vergi karşılıkları.
- 6- Alınan sipariş avansları.
- 7- Tahakkuk etmiş ancak ödenmemiş borçlar.
- 8- Temettü Ödemesi gibi borçlar sayılır.

2- Orta ve Uzun Vadeli Borçlar : Vadesi bilanço tarihinden itibaren 1 yıldan uzun olan borçlardan oluşur. Alt kalemleri kısa vadeli borçlarla aynıdır. Kısa vadeli borçlardan farklı olarak burada diğer uzun vadeli borçlar kalemi içerisinde Kıdem

Tazminatı Karşılığı isminde bir kalem bulunur. Özellikle işçi sayısı yüksek olan firmalarda bu kalem yüksektir. Her yıl çalışan sayısı kadar yıllık kıdem tazminatı ayrılarak buraya ilave edilir. Halka açık firmalar Sermaye Piyasası Kanunu gereği bu karşılığı ayırmak zorundadır. Halka açık olmayan firmaların ayırma zorunluluğu yoktur. Bu karşılığın ayrılma nedeni herhangi bir nedenle yüksek sayıda işçi çıkarımıyla karşılaştırılması durumunda firmaların ellerinde bunu karşılayacak bir fonun hazır bulunmasını sağlamaktır.

3- Öz Varlıklar : “Firmanın sahip veya sahiplerinin firmadaki payına Öz Sermaye denir. Daha açık bir deyişle, Öz Varlıklar, firmanın kuruluşunda ve/veya faaliyeti sırasında sahip veya ortaklar tarafından konan sermaye ile, firmanın sağlamış olduğu karlardan dağıtılmayarak, yedek akçeler, dağıtılmamış karlar, karşılıklar gibi çeşitli adlar adı altında firmanın bünyesinde bırakılan kaynaklardan oluşur. Teknik bir tanım vermek gerekirse, bir firmanın Öz Varlıkları, net aktif tutarı ile borçları arasındaki olumlu farktır.”⁶⁸

Şu kalemlerden oluşur.

- Ödenmiş Sermaye : Ortaklar tarafından taahhüt edilen sermayeynin fiilen ödenen kısmıdır.
- Hisse Senedi İhraç Primi : Firmalar hisse senedi ihraç ettiği zaman hisse senedinin nominal değeri ile satış değeri arasındaki farkının yazıldığı kalemdir.
- Yeniden Değerleme Artış Fonu
- Kar Yedekleri
- Dönem Kar/Zararı.

Ödenmiş Sermaye : Firma ortaklarının ödemeyi taahhüt ettikleri sermaye tutarının fiilen ödenen kısmıdır. Sermaye belirlendikten belli bir süre içerisinde fiilen ödenmesi gerekir. Bu nedenle birçok durumda ödenen sermaye görülen resmi sermayeden oldukça düşük olabilir.

⁶⁸ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, A.e., S:74

Hisse Senedi İhraç Primi : Firmalar bazı durumlarda hisse senetlerinin bir kısmını nominal değerin üzerinde bir fiyatla satarlar. Böyle durumlarda hisse senedinin nominal değeri ile satış değeri arasındaki fark bu kalemde yer alır.

Yeniden Değerleme Artış Fonu : Firmaların maddi duran varlıkları heryıl yeniden değerlendirme oranı olarak adlandırılan ve hükümet tarafından belirlenen bir oranla artışa tabi tutulurlar. Aynı şekilde amortisman tutarında bu artışa tabi olur. Belirlenen yeni değerden yeni amortisman tutarı düşüldükten sonra oluşan artı değer özkaynaklara ilave edilir ve bu adla takip edilir.

Yedekler : Firmalar her yıl elde ettikleri karın belirli bir yüzdesini kanunlar gereği sermayelerine ilave etmek zorundadırlar. Ortaklara dağıtılmayan ve sermayeye ilave edilen bu tutar burada yer alır. Kanunen ayrılmak zorunda olan kısma zorundu yedekler, Firma yönetim kurulu tarafından ayrılmasına karar verilen kısma ihtiyati yedekler denir.

Başka bir ifadeyle; İlerde ortaya çıkması olası genel nitelikteki zararları karşılamak ve sermayenin azalmasını önlemek gayesiyle her yıl kardan ayrılan meblağların toplamı burada gösterilir.⁶⁹

Dönem Karı/Zararı : Henüz nasıl dağıtılmasına karar verilmemiş olan dönem karının tamamı öz varlıklar içerisinde takip edilir. Dönem zararı söz konusu ise bu durumda öz varlıklardan düşülür.

3.3.2 : GELİR TABLOSU KALEMLERİ

Firmanın belirli bir faaliyet dönemi içerisinde elde ettiği gelirlerle yaptığı giderler arasındaki farkı gösteren tabloya gelir tablosu denir. Bilanço nasıl bir fotoğraf gibi belirli bir anı göstermekte ise, gelir tablosuda bir film gibi belirli bir dönemi gösterir. Gelir Tablosu şu kalemlerden oluşur.

“Gelir Tablosu rakamları şu amaçlar için kullanılır.

- a- Firmanın faaliyet sonucu, bir hesap döneminde öz sermayede meydana gelen değişikliği ve sermayedarlarca yatırılan fonların getirisini, karlılık oranını ortaya koymak.
- b- Firmanın izleyeceği yaturum, pazarlama, üretim, finansman, personel ve diğer işletme politikalarına ilişkin kararlar almak.

⁶⁹ Cavit Ertan, **Bankalar İstihbaratı Yönünden İşletmeler İçin Bilanço Analiz Tekniği**, Can Matbaası, 2. Baskı, 1970, İstanbul, S: 26.

- c- Firmanın kar dağıtım politikası veya firma sahiplerinin işletmeden çekebilecekleri değerlerin tutarı konusunda bir ölçü oluşturmak.
- d- Firmaya gerek sermaye gerek kredi şeklinde kaynak sağlayan kişi ve kuruluşlara, bu konuda alacakları kararlara, temel oluşturacak veriler sağlamak.
- e- Firmanın hukuki şekline göre, gelir veya kurumlar vergisi matrahını belirlemek.”⁷⁰

- **SATIŞLAR** : Gelir Tablosunun kapsadığı dönem boyunca firmanın esas faaliyetlerinden dolayı elde ettiği başka bir ifade ile faturasını kestiği tüm satış hasılatı satışlar adı altında yer alır. Bu kalemin ilk ismi Brüt Satışlardır. Daha sonra iade ve iskontoların buradan düşülmesi sonrasında Net Satış tutarına ulaşılır. Satışlar kendi içerisinde Yurtiçi ve Yurtdışı satışlar şeklinde 2 ye ayrılır. Bu 2 ayırmadan başka birde ticari mal alım satımı söz konusu ise buda diğer satışlar adı altında izlenir.
- **SATILAN MAL MALİYETİ** : Üretilen veya satın alınan malların toplam maliyetlerini gösterir. 3 temel alt bölümü vardır. 1- Hammadde ve Malzeme giderleri. 2- İşçilik giderleri. 3- İşletme Giderleri. Burada dikkat edilmesi gereken önemli yönler. Hangi harcamaların hangi yöntemlerle hesaplanarak giderleştirilmiştir. Üretim makineleri için ayrılan amortisman giderleri hammadde alımları için oluşan finansman giderleri gibi kavramların nasıl hesaplandığı konusu önemlidir.
- **FAALİYET GİDERLERİ** : Firmaların fiilen yapmış olduğu ancak satılan mal maliyeti içerisine girmeyen harcamalarıdır. 3 ana başlık altında takip edilir.
 - 1- Pazarlama ve Satış Giderleri.
 - 2- Araştırma ve Geliştirme Giderleri.
 - 3- Genel Yönetim Giderleri.

⁷⁰ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi, A.e., S:179**

“Analistler, genel idare giderleri arasında özellikle maaş ve ücretler üzerinde durmalıdırlar. Özellikle aile sermaye şirketlerinde, işletme sahiplerinin veya ortaklarının yakınlarına yüksek ücretler ödenerek, gizli bir kar dağıtımı yapılabilir. Kuşkusuz, yüksek ücretler ödenmesi, firmanın fonlarını azaltarak, borç ödeme kabiliyeti üzerinde olumsuz etki yapmaktadırlar.”⁷¹ “Hesaplanacak yıllık amortisman giderlerinin, kar veya zarar şeklindeki dönem sonucu, sabit kıymetlerin bilançoda gösterilen net değerleri ve firmanın öz varlığı üzerinde etkisi vardır. Dönem sonuçlarını olduğundan daha parlak göstermek isteyen firmaların elindeki olanaklardan biride, ilgili hesap döneminde ya hiç amortisman ayırmamak veya gereğinden daha düşük oranlarda amortisman ayırmaktır. Amortisman giderleri, ticari işletmelerde ve finansman kurumlarında genellikle önem taşımadığı halde, sınai işletmelerde özellikle kamu hizmet işletmelerinde giderler arasında büyük paya sahiptir.”⁷²

• **FİNANSMAN GİDERLERİ** : Firmaların kullandıkları hertürlü kredi, çıkarttıkları finansman bonosu, tahvil, yaptıkları faktoring ve leasing gibi finansal araçlar için ödedikleri faiz ve komisyonların toplam değerleridir.

Özel finans kurumları vasıtasıyla alınan mallar ile ilgili ödenen faizler ismi faiz olarak algılanmadığı için satılan mal maliyetinin içerisinde gösterilmektedir. Bu durumda finansman gideri olması gerekenden düşük çıkmakta ve firma ile ilgili yapılan yorumların yanlış sonuçlar vermesine neden olmaktadır. Aklandırma arındırma işlemlerinde bu gibi konulara dikkat etmek gerekir.

• **DİĞER GELİR/GİDERLER** : Firmaların esas faaliyetleri haricinde farklı yollarla elde ettikleri gelir veya giderlerdir.

“Bu tür gelirler arasında firmanın almış olduğu faizler, iştiraklerden sağlamış olduğu kar payları, kira gelirleri, royaltiyler, sabit değer satış karları, menkul değer satış kararı, geçmiş dönem şüpheli alacak karşılığı ayrılmış olan bir alacağın tahsil edilmesi gibi gelirler varken. Giderler arasında ise Sabit değer satış zararları, menkul değerler satış

⁷¹ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, A.e., S:97**

⁷² Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, A.e., S:99**

zararları, doğal yıkımlar sonucu oluşan ve sigorta ile karşılanmayan giderler sayılabilir.”⁷³

- **VERGİ ve DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIKLARI :**

Firmaların ilgili dönem sonunda gelir ve giderleri arasındaki fark tutarından devlete ödemek zorunda oldukları vergi miktarıdır. Geçmiş yıllarda zarar eden firmalar bu zararı kara geçtikleri yıllarda mahsup edebilirler.

3.3.3 : MALİ ANALİZ

Firmaların bilanço ve gelir tablolarından faydalanılarak ve farklı yöntemler kullanarak mali analiz yapılabilir. Ama her şeyden önce bankalar kendilerine bir kredi politikası belirlemelidirler. Banka kredilerinin kalitesi ve yapısı, o bankanın kredi politikasının yansımasıdır. Politikalar, bankanın kredi felsefesini ve prosedürlerini ortaya koyar.⁷⁴ “Kredi politikası oluşturulmasının gelişen finansal piyasalar açısından çok önemli avantajları vardır. Örneğin böyle bir politika:

- 1- Kredi çalışmalarının her kredi değerlendirmesinde üst makamlara referans için çıkmalarını önleyerek kararlarını vermelerinde belirli standart ve referans noktalarını belirler.
- 2- Kredi kararlarını üst yönetici tarafından verilmesini önleyerek, kredi değerlendirme prosesinde hızı ve yeknesaklığı sağlar.
- 3- Bankanın kredi risk ve geri dönüşü ile ilgili olarak banka objektiflerini belirler.”⁷⁵

Her bankanın yazılı bir kredi politikası olmalıdır. Bu yazılı dökümanda kredi başvurularının nasıl değerlendirileceği, mali nanlizin nasıl yapılacağı ve nihai kredinin tahsisi edilip edilmeyeceğinin kararına nasıl varılacağı konuları detaylarıyla yer almalıdır.

Mali analiz yöntemlerinden en çok kullanılanları şunlardır.

⁷³ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, A.e.,** S:102

⁷⁴ George H. Hempel, Alan.B. Coleman, Donald. G. Simenson, **Bank Management Text and Cases,** Second Edition, John Willey and Sons, 1986, New York, USA., S:342

⁷⁵ Wilbert D. Boscom, **Bank Management and Supervision in Developing Financial Markets,** Macmillan Press Ltd, 1997, U.K., S: 101-102

3.3.3.1 : ORAN ANALİZİ

Oran analizi özellikle kredi verenler açısından kullanışlı bir yöntemdir. Ancak bu yöntem, mali tablolarda gerekli düzeltmeler yapılmadan ve ilişkiler üzerinde yeterince düşünmeden mekanik bir biçimde uygulandığında tehlikelidir.⁷⁶

Ençok kullanılan analiz yöntemidir. Bu analiz yönteminde matematiksel olarak hesaplanan farklı kategorilere ayrılmış oranların yorumlanması yapılır.

“Oran analizinden gerektiği gibi yararlanılabilmesi için hesaplanan oranların iyi bir şekilde yorumlanması, yorumda bazı ölçülerden yararlanılması gerekir. Yorumda dikkate alınması gerekli ölçü veya standartlar aşağıda sıralanmıştır.

- Analistin kendi şahsi tecrübe ve gözlemleriyle oluşturduğu yargı yeteneği.
- İşletmenin geçmiş faaliyet dönemleriyle ilgili olarak hesaplanmış oranlar.
- Rakip ve başarılı işlemlerin oranları.
- Bütçelenen verilere dayanılarak hesaplanan oranlar.
- İşletmenin faaliyette bulunduğu sektöre ait oran veya standartlar.
- Genel Standartlar. “⁷⁷

Oran Analizinde ençok kullanılan oranlar şu şekilde sıralanabilir.

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Cari Varlıklar (Döner Varlıklar)}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar Toplamı}}$$

$$\text{Likidite Oranı} = \frac{\text{Döner Varlıklar - Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar Toplamı}}$$

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Hazır Değerler + Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar Toplamı}}$$

⁷⁶ Brigham F. Eugene, **Fundamentals of Finacial Management**, The Dryden Press, 1992, USA, S:69

⁷⁷ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, A.e., S:185

$$\text{Alacak Devir Hızı} = \frac{\text{Toplam Vadeli Satışlar}}{\text{Toplam Ticari Alacaklar}}$$

$$\text{Alacak Tahsil Süresi} = \frac{\text{Toplam Ticari Alacaklar}}{\text{Toplam Vadeli Satışlar}} * 365$$

$$\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{(\text{D.Başlı Stok} + \text{D.Sonu Stok}) / 2}$$

$$\text{Stok Devir Süresi} = \frac{(\text{D.Başlı Stok} + \text{D.Sonu Stok}) / 2}{\text{Satılan Mal Maliyeti}} * 360$$

$$\text{Ticari Borç Ödeme Hızı} = \frac{\text{Toplam Vadeli Mal Alımları}}{\text{Toplam Ticari Borçlar}}$$

$$\text{Ticari Borç Ödeme Süresi} = \frac{\text{Toplam Ticari Borç}}{\text{T. Vadeli Mal Alımları}} * 365$$

$$\text{Öz Sermaye Devir Hızı} = \frac{\text{Toplam Net Satışlar}}{(\text{D.Başlı Öz Sermaye} + \text{D.Sonu Öz Sermaye}) / 2}$$

$$\text{Aktif Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

$$\text{Borçluluk Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Toplam Öz Varlık}}$$

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

$$\text{Maddi Duran V. Karşılama Oranı} = \frac{\text{Net Sabit Kıymetler}}{\text{Toplam Öz Varlık}}$$

$$\begin{aligned} \text{Öz Sermaye Karlılığı} &= \frac{\text{Net Kar}}{(\text{D.Başı Öz Sermaye} + \text{D.Sonu Öz Sermaye}) / 2} \\ \text{Aktif Karlılık} &= \frac{\text{Bilanço Karı} + \text{Faizler}}{\text{Aktif Toplamı}} \end{aligned}$$

$$\text{Satış Karlılığı} = \frac{\text{Bilanço Karı} - \text{Faaliyet Dışı Gelir}}{\text{Net Satışlar}}$$

$$\text{Faiz Ödeme Gücü} = \frac{\text{V. Öncesi Kar} + \text{Finansman Gideri}}{\text{Finansman Giderleri}}$$

KREDİ KRİZİ ORANLARI :

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Finansal Borçlar Toplamı}}{(\text{D.Başı Öz Varlıklar} + \text{D.Sonu Öz Varlıklar}) / 2}$$

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Finansal Borçlar Toplamı}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Finansal Borçlar Toplamı}}{\text{Net Satışlar}}$$

“Oran analizinde dikkate alınması gereken hususlar şunlardır.

- Oran analizinde anlamsız oran kullanmaktan kaçınılmalıdır.
- Oranlar doğru ve amaçlara uygun biçimde yorumlanmalıdır.

- Oranlar üzerindeki mevsimlik ve konjonktür hareketlerinin etkileri yorumda dikkate alınmalıdır.
- Oranlardaki değişikliklerin nedenleri ve işletme açısından taşıdığı önem doğru belirlenmelidir.
- Oranlardaki değişimler ek bilgilerle desteklenerek yorumlanmalıdır.
- Oran sonuçları, oranda yer alan değerlerin tutarlarıda dikkate alınarak yorumlanmalıdır.
- Oranlar değerlendirilirken işletmenin kendi geçmiş yıllar bilgileri yanında sektörün genel gidişide dikkate alınmalıdır.
- Oran analizi ile işletmenin geçmiş performansı değerlendirilirken gelecekle ilgili ip uçları yakalamak bir hedef olmalıdır.⁷⁸

3.3.3.2 : KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ

“Karşılaştırmalı tablolar analizi, finansal tablolardaki verilerin zaman içindeki değişmelerinin incelenip, değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilir. Bunun için işletmenin en az iki yıllık finansal tabloları yan yan getirilip her bir kalemin ilk yıla veya bir önceki yıla göre farkları alınır. Söz konusu farklar analiz edilir. SPK’ya tabi şirketlerin bilanço ve gelir tabloları, kullanıcılara bu analiz imkanının verilmesi için, karşılaştırmalı olarak ilan edilmektedir. Menkul değerlerini halka arz yoluyla sunacak şirketlerin ise son üç yıllık bilanço ve gelir tablosunu yatırımcıların analizi için, sunmaları zorunlu bulunmaktadır. Aynı amaçla hesap durumu belgesinde de bilanço ve gelir tablolarının karşılaştırmalı olarak verilmesi istenmektedir.”⁷⁹ “Karşılaştırmalı analiz tekniğinin en büyük avantajı, mali analiz çalışmasına konu işletmenin gelişme yönü hakkında yeterli bilgileri sağlamasıdır Bilindiği gibi mali tablolarda ve özellikle bilançonun kaynak ve kullanım yapısında yer alan hesaplardaki değişmelerin incelenmesi, işletmenin mali yönden hangi doğrultuda gelişmekte olduğunun belirlenmesi bakımından önem taşır. Bunun yanında karşılaştırmalı analiz işletmenin muhtemel gelişme yönü ile ilgili öngörünümde bulunmak açısından da yararlıdır. Ekonomik koşullarda önemli değişiklikler olmadığı takdirde, işletmenin geçmişteki gelişme eğilimine uyum düşen bir

⁷⁸ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, A.e., S:186-187

büyüme düzeyine ulaşacağı öngörümlenebilir. Ancak bu analiz tekniğinin uygulanması sırasında analistin, mali tabloların fonksiyon sınırları içerisinde yapılmış bulunan yönlendirici açıklamaları göz önünde bulundurulması gerekir.”⁸⁰

Karşılaştırmalı analizde elimizde 2 den fazla yıla ait verinin olması durumunda uygulanabilecek 4 türlü yöntem vardır.

- 1.Yöntem :** İlk yılı temel alıp, diğer 2 yılın verilerinin ilk yılın verilerine göre mutlak değer olarak ne kadar değişikliklerinin belirlenmesi ve yorumların buna göre yapılmasıdır.
- 2. Yöntem :** Her yılın bir önceki yıla göre değişiklik miktarını mutlak değer olarak belirlenip yorumların buna göre yapılması.
- 3. Yöntem :** İlk yılı temel alıp, diğer 2 yılın verilerinin ilk yılın verisine göre yüzde değişikliğinin belirlenerek yorumların yapılmasıdır.
- 4. Yöntem :** Her yılın değerlerinin bir önceki yılın değerlerine göre yüzde değişikliğinin belirlenerek yorumun yapılmasıdır.

Yukarıdaki yöntemlerin hangisini kullanılırsa kullanılsın bilanço ve gelir tablosu kalemlerindeki değişiklikler tek tek yorumlanır. “İkiden fazla yıla ait mutlak rakamlar karşılaştırılacaksa, bu takdirde farklar bulunurken önceki yıl veya baz yıl esasına uyulur. Önceki yıl esasında her yılın kendinden önce gelen yıl ile arasındaki farkın bulunup, karşılaştırması yapılır. Baz yıl esasında ise, karşılaştırmalı tabloya alınan yıllardan biri baz yıl kabul edilir ve diğer her yıl ile baz yıl farkı bulunarak yorumlanır. Baz yılın normal bir faaliyet yılı olmasına dikkat edilmelidir. Eğer olağanüstü bir yıl baz yıl seçilirse diğer yıl faaliyetlerinin olduğundan daha kötü görünmesine neden olur. Yada olağanüstü kötü bir kriz dönemi baz yıl olarak seçilirse diğer yıllar olduğundan daha iyi izlemine verecek ve analistin yorumunu yanıltacaktır.”⁸¹

3.3.3.3 : EĞİLİM YÜZDELERİ ANALİZİ

⁷⁹ Orhan Sevilengül, A.e., S:140-141

⁸⁰ Necmettin Erdoğan, **Mali Tablolar Analizi**, Atilla Yayıncılık Kitabevi, Ders Kitapları, 1997, Ankara, S: 270

⁸¹ Ümit Gücenme, **Mali Tablolar Analizi**, Marmara Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, 1996, Bursa. S: 74

Birkaç yıllık mali tabloları karşılaştırmalı tablolar analizi yöntemiyle yorumlayabiliriz. Eğer yorumlayacağımız mali tablolar çok sayıda mali dönemi kapsıyorsa bunların sağlıklı bir şekilde yorumlayabileceğimiz yöntemle eğilim yüzdeleri yöntemi denir.

Bu yöntemde bir baz yıl tespit edilir. Bu yılın verileri 100 kabul edilerek diğer yılların verilerinin baz yılın verilere göre nasıl değiştiği tespit edilir ve yorumlama bu değerler üzerinden yapılır.

“Ancak bu analiz tekniğinin uygulanmasında üzerinde önemle durulması gereken noktalar üç grupta toplanmaktadır.

- Analiz için her yönüyle normal sayılabilecek bir yıl baz olarak alınmalıdır.
- Eğilim yüzdelerine dayanılarak üretilen sonuçların açıklanmasında, kaynak ve kullanım kalemlerine ilişkin mutlak rakamlar bulundurulmalıdır.
- Fiyatlar genel düzeyindeki değişiklikler özenle incelenmelidir.”⁸²

Eğilim yüzdeleri belirlendikten sonra yorumlar birbiriyle ilişkili kalemler arasında yapılırsa daha anlamlı sonuçlar ortaya çıkar. Örneğin ticari alacaklardaki değişimin veya satışlardaki değişimin tek başlarına yorumlanmasının yanında birideki değişikliğe diğeri nasıl karşılık vermiş diyerek bu 2 kalemdeki değişiklikleri birlikte yorumlamak daha doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlar. Yine aynı şekilde Döner Varlıklar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar arasındaki ilişki birlikte yorumlanmalıdır. Birinin düşmesine karşı diğeri artıyorsa bu durumun firmanın lehine veya aleyhine bir durum oluşturup oluşturmadığına bakılır.

Ancak bazı durumlarda sadece yüzdelere bakmal yanıltıcı olabilir. O yüzden bazen mutlak değerlerdeki değişime de bakmak gerekir. “Bu yöntemin yararlı olarak kullanılabilmesi için bazı koşulların ve bazı sınırlamaların göz önünde tutulması gerekir. Bunlar şunlardır.

- Para değerindeki düşmenin etkisi giderilmelidir.
- Baz seçilen yılın normal bir yıl olması gerekir.
- Her kalemin yüzde verileri ayrıca değerlendirilmelidir. Büyüme hızı büyük olan bir kalem bütün içinde önemsiz olabilir.

⁸² Necmettin Erdoğan, A.e., S:290

- İşletmenin muhasebe uygulamalarında zaman içinde değişiklikler olmuşsa bunların yarattığı etkiler dikkate alınmalıdır.
- Analizde gelişmeler arası ilişkilerde araştırılır. Bu ilişkilerin olumlu yorumlanabilmesi için.

- 1- Hazır değerlerin iş hacmine ve kısa vadeli kaynak kullanımına
- 2- Stokların, satış hacmine
- 3- Duran varlıkların , satışlara ve uzun vadeli kaynaklara
- 4- Kısa vadeli boçların döner varlıklara
- 5- Satışların maliyetinin satış hasılatına
- 6- Dönem giderlerinin iş hacmine

Göre daha düşük bir artış eğilimi göstermiş olması beklenir.”⁸³

3.3.3.4 : DİKEY YÜZDE ANALİZİ

Bu mali analiz tekniliğindeki temel ilke bilanço da aktifi ve pasifi 100 kabul ederek diğer kalemlerin bunların içindeki paylarının belirlenmesidir. Dikey analiz olarak da adlandırılan bir analiz yöntemidir. “Söz konusu inceleme yönteminin diğer analiz tekniklerine kıyasla iki önemli üstünlüğü vardır.

- 1- Diğer analiz teknikleri, bilanço kalemlerinin toplam içindeki göreceli önemlerini göstermedikleri halde, bu metod her kalemin toplam içindeki göreceli önemini ifade eder.
- 2- Bilançolar ve bunlardaki değişiklikler salt rakam olarak gösterildiği takdirde, aynı endüstri kolundaki işletmeler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapmaya olanak yoktur.

Buna karşılık bilançoların ortak bir ölçüye indirgenerek, yüzdelerle ifade olunması halinde, aynı işletme kolundaki işletmeler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapma olanağıda elde edilebilir.”⁸⁴ “Dikey yüzdeler yöntemine göre düzenlenmiş mali tablolar, farklı büyüklükteki işletmeler arası karşılaştırma için ortak bir baz oluştururlar. Bu yöntemle işletmenin mali tabloları rakip işletmelerin mali tabloları ile karşılaştırılabilir. Dikey yüzde yöntemi ile tek bir yıla ait mali tablolar analiz edilebileceği gibi birden fazla dönemin mali tabloları da analiz edilebilir. Bu nedenle dikey yüzdeler hem statik hem de dinamik bir analiz yöntemi niteliği taşır. Dikey

⁸³ Orhan Sevilengül, A.e., S:152-153-154

⁸⁴ Öztin Akgüç, Mali Tablolar Analizi, A.e., S:179

yüzdelere yöntemi işletmeler arası karşılaştırmalar veya işletmenin sektör içindeki yerini belirleme açısından veya işletmenin mali yapısında meydana gelen değişiklikleri izleme açısından yararlı bir araç niteliğinde dir.”⁸⁵ “Dikey analize dikkat edilirse, hesaplama tablo içinde yapıldığı için statik bir analiz söz konusudur. Ancak, tablolar içinde yapılan çalışmalar birbirini takip eden yıllarda tekrarlanıp yıllar arası karşılaştırmalar şekline dönüştürülürse analiz dinamik bir yapı kazanabilir.”⁸⁶

Dikey yüzde analizi 2 türlü hesaplanır. 1. Yöntemde Aktif ve Pasif toplamı 100 kabul edilerek Aktif ve Pasifte yer alan kalemlerin 100 içerisindeki payları belirlenir. 2. Yöntemde Aktif içerisindeki Döner Varlıklar ve Duran Varlıklar, Pasif içerisinde ise Kısa Vadeli Kaynaklar, Uzun Vadeli Kaynaklar ve Öz Varlıklar ayrı ayrı 100 kabul edilerek diğer kalemlerin bunların içerisindeki payları hesaplanır. Ortaya çıkan rakamlar yorumlanır.

3.3.3.5 : FON AKIM TABLOSU

Yukarıda anlatılan mali analiz yöntemlerinden başka firmaların mali yapıları hakkında bilgi veren tablolar vardır. Bu tablolardan en önemlisi fon akım tablosudur.

“Fon akım tablosu, belirli bir dönem içinde işletmenin sağladığı mali kaynakları ve bunların kullanılış yerlerini göstermek suretiyle, işletmenin söz konusu dönemdeki mali işletmelerini özetler. Amacı diğer mali tablolarda görülmeyen fon akımını ortaya koyarak, gerek faaliyet sonucu yaratılan, gerek ek finansman şeklinde elde edilen mali olanaklarla neler yapıldığını, kaynakların nerelere ayrıldığını açıkça belirtmektir. Bu niteliği ile fon akımı tablosu , mali bilgilerin yorumunu kolaylaştıran ve geleceğe ait fon gereksinmesi tahminlerine dayanarak hazırlanan faydalı bir araçtır.”⁸⁷

Fon Akım Tablosu 2 Bölümden Oluşur.

A- FON KAYNAKLARI

1- Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar

a- Olağan Kar

⁸⁵ Adem Çabuk, İbrahim Lazol, A.e., S:171

⁸⁶ M. Tükenmez, T.Susmuş, S.Özkan, N. Kutay, P. Evrim, ..., **Finansal Yönetim**, Vizyon Yayınları, 1999, İzmir, S:361-362

- b- Amortismanlar (+)
 - c- Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)
 - d- Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)
- 2- Olağan Dışı Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar
- a- Olağan Dışı Kar
 - b- Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)
 - c- Fon Girişi Sağlamayan Gelirler
- 3- Döner Varlıklar Tutarındaki Azalışlar
- 4- Duran Varlıklar Tutarındaki Azalışlar
- 5- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar
(Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz)
- 6- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar
(Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz)
- 7- Sermaye Artırımı (Nakit Karşılığı veya Dışarıdan
Getirilen Diğer Varlıklar)
- 8- Hisse Senetleri İhraç Primleri

B- FON KULLANIMLARI

- 1- Faaliyetler İle İlgili Kullanımlar
- a- Olağan Zarar
 - b- Amortismanlar (+)
 - c- Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)
 - d- Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)
- 2- Olağan Dışı Faaliyetler ile İlgili Kullanımlar
- a- Olağan Dışı Zarar
 - b- Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)
 - c- Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)
- 3- Ödenen Vergi ve Benzerleri
(Bir Önceki Dönem Karından Ödenen)
- 4- Ödenen Temettüleri.

a- Bir önceki Dönem Karından Ödenen

b- Yedeklerden Dağıtılan

5- Döner Varlıklar Tutarındaki Artışlar

6- Duran Varlıklar Tutarındaki Artışlar

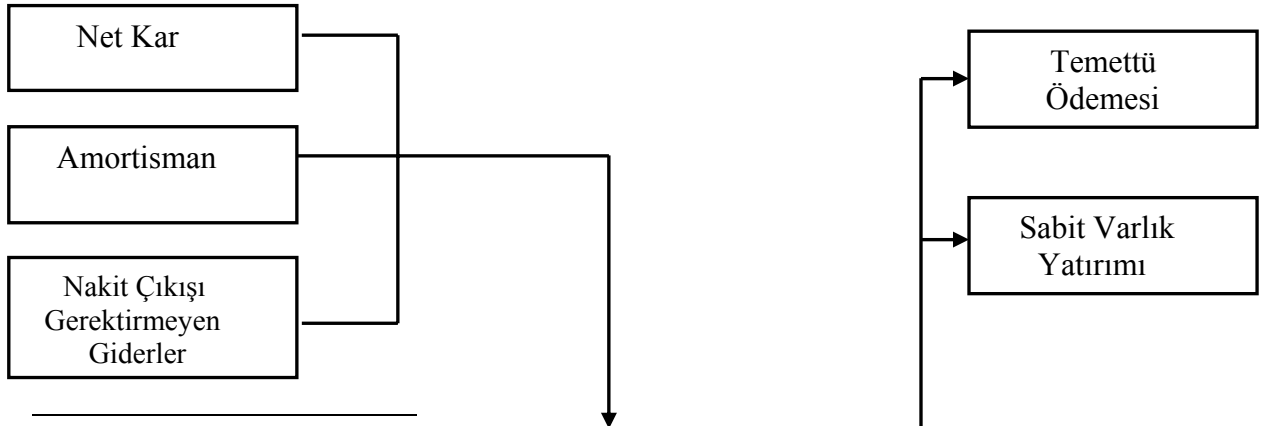
7- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar

8- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklarsaki Azalışlar

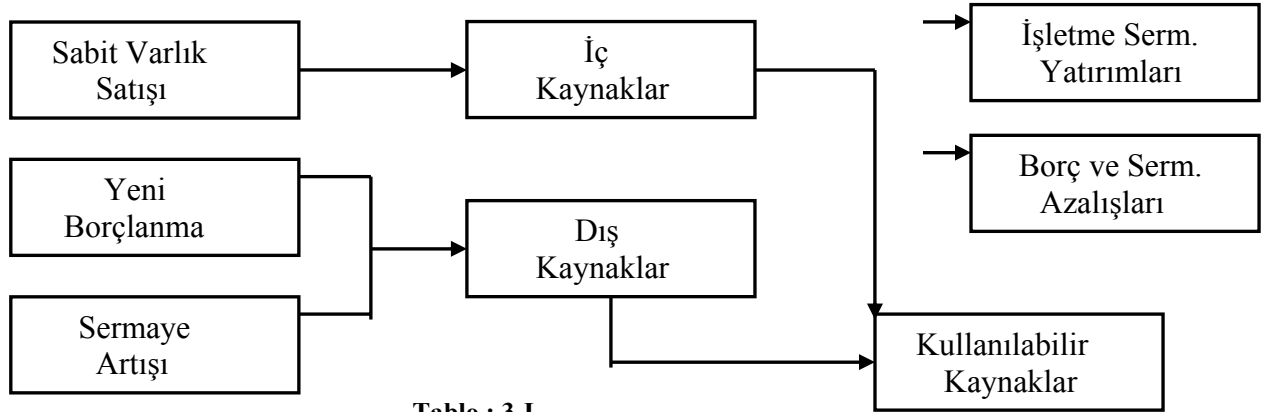
9- Sermayedeki Azalışlar.

“Kredilendirilecek firmaların değerlendirilmesinde işletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını gösteren bilanço ve gelir tablosu ve bu tablolardaki finansal verilerle hesaplanan oranlar işletmenin fonlarının sağlanması ile bunların kullanılış şekline, diğer bir ifade ile mali durumu değiştiren nedenlere ilişkin yeterli bilgi vermemektedir. İşletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçları hakkında ileriye dönük isabetli tahminler yapılarak, sağlıklı kararların alınabilmesi için, kredi analistinin fon hareketlerini analiz edip Mali durumdaki değişikliğin nedenlerini incelemesi gerekir. Bu bilgi ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olan fon akım analizi fon tabloları aracılığıyla yapılır.”⁸⁸

Fon akım tablosu düzenlenirken 2 döneme ait normal, bilanço ve gelir tablolarının yanında o dönem için yapılan kar dağıtım tablosu, o dönem ayrılan ancak nakit çıkışı gerektirmeyen giderlerin (amortisman, kıdem tazminatı karşılığı gibi) tam olarak bilinmesi gerekir. Ayrıca dönem içerisinde yapılan sermaye artırımında detaylarının (ne kadarı nakit, ne kadarı yeniden değerlendirme fonundan, ne kadarı yedeklerden gibi) bilinmesi gerekir. Fon akım tablosunun işleyişini Tablo: 3-I de görebiliriz.

⁸⁸ Güler Aras, **Fon Akım Analizi ve Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Testil Sanayii İşletmelerinde Bir Uygulama**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1990, S:45

Tablo : 3-I

Kaynak : D.E Giacomino, D.E. Mielke, *Using The Statement of Cash Flows to Analyze Corporate Performance*, Managemet Accounting, Vol:LXIX, No.11, May 1988,S:54-57

3.3.3.6 : NAKİT AKIM TABLOSU

Firmalara kredi tahsisi aşamasında bankaların firmalar hakkında bilgi edindikleri önemli tablolardan bir tanesinde Nakit Akım Tablosudur. Nakit akım tablosu fon akım tablosuna göre daha dar kapsamlıdır. Bu tablo firmanın incelenen dönem içerisinde nakit hareketlerini gösterir. Firmanın bünyesine giren nakitlerle, çıkan nakitlerin listesini gösteren tablodur.

“Nakit akım tablosunun şu şekilde farklı tanımları vardır.

- İşlemler sonucu işletmede oluşan para hareketlerini, kaynak ve kullanım yeri esasına göre düzenleyen tabloya nakit akım tablosu denir.
- Nakit akım tablosu: belirli bir dönemde işletmenin para hareketlerini başka bir ifade ile nakit tahsilat ve nakit ödemelerini özetleyen bir tablodur. Bu bakımdan bu tabloya para akımı tablosu adı da verilir.
- Nakit akım tablosu, tahsilatlar ve ödemelere ilişkin işletme faaliyetlerinin akışını gösteren bir tablodur.”⁸⁹

Kredilendirilecek işletmelerin kredi değerliliklerinin belirlenmesi için finansal yapılarının analiz edilmesinde kullanılan yöntemlerden nakit akış analizi kredi analizinin gerçekleştirilmesinde kullanılacak oran analizi ve diğer yöntemlerin uygulanması

⁸⁹ Necmettin Erdoğan, A.e., S:162

öncesinde en önemlisidir.⁹⁰ Bir nakit akım tablosu oluşturabilmek için elimizde 2 döneme ait bilanço ve son döneme ait gelir tablosu olması gerekir. Nakit akım tablosunu oluştururken nakit çıkışı gerektirmeyen kalemlere dikkat etmek gerekir. Genel muhasebe standartlarına göre hazırlanacak bir nakit akım tablosunda şu kalemler yer alır.

I- Dönem Başı Nakit Mevcudu

II- Dönem İçi Nakit Girişleri

- Satışlardan elde edilen nakit.
- Diğer olağan gelirlerden elde edilen nakit
- Kardan elde edilen nakit
- Olağan dışı gelirlerden elde edilen nakit
- Kısa vadeli yabancı kaynaklardan elde edilen nakit.
- Uzun vadeli yabancı kaynaklardan sağlanan nakit.
- Sermaye artışından sağlanan nakit.
- Hisse senedi satış priminden sağlanan nakit.

III- Dönem İçi Nakit Çıkışları

- Maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışları
- Faaliyet giderlerine ait nakit çıkışları
- Diğer giderlerden dolayı oluşan nakit çıkışları.
- Olağanüstü giderlerden dolayı oluşan nakit çıkışları
- Finansman giderlerinden dolayı oluşan nakit çıkışları
- Duran varlık yatırımlarından dolayı oluşan nakit çıkışları
- Kısa vadeli yabancı kaynak ödemesi
- Uzun vadeli yabancı kaynak ödemesi
- Vergi ödemeleri
- Temettü ödemeleri
- Diğer nakit çıkışları

IV- Dönem Sonu Nakit Mevcudu

V- Nakit Azalışı veya Artışı

⁹⁰ Edward I. Altman, **Managing the Commercial Lending Process**, Edited By. Richard C. Aspinwall, Interscience Publication, New York, USA.,1985, S: 487

Nakit akım tablosu oluşturulduktan sonra bilgiler 4 ana başlığa ayrılan rasyolar yoluyla yorumlanır.

- Kazanç kalitesi ile ilgili nakit akım rasyoları
- Finansal yönetimle ilgili nakit akım rasyoları
- Zorunlu faaliyetler ile ilgili nakit akım rasyoları
- Takdiri Faaliyetlerle ilgili nakit akım rasyoları

“Yukarıdaki nakit akım rasyoları ile anlatılmaya çalışılan dört boyutlu analiz, geleneksel finansal rasyolardan farklılık arzeder. Bu oranlar yardımıyla işletmenin, ödeme, verimlilik ve kaynak yaratma potansiyelinideğişik açıdan görme olanağına sahibiz. İşletme ile ilgilenen gruplar; yatırımcı, kreditor ve diğerleri bu rasyolar yardımıyla tahakkuk esasına dayanan karlılık rasyolarından daha kapamlı ve etkin bilgiler edinebilir. Çünkü nakit kar tahakkuk eden kardan daha somut bir şekilde işletmenin başarısını yansıtır. Bu nedenle tahakkuk esasına dayanan analizlerle birlikte verimsel işletmenin finansal başarısının ölçülmesi açısından çok önemlidir.”⁹¹

Nakit akım tablosu firmanın ana faaliyetleri hakkında her türlü bilgiyi bize verebilir. Nakit çıkışı gerektirmeyen harcama kalemlerini net kara ekleyerek firmanın operasyonlarından kar elde edilip edilemediği görülür. Yüksek tutarda kredi kullanan firmalarda bu borcun nekadarlık kısmının operasyondan elde ettiği karla kapattığı bilanço ve gelir tablosundan görülemez. Bunu bize gösteren nakit akım tablosudur.⁹²

3.4 : KREDİNİN OLUŞTURULMASI

Kredi talebinde bulunan ve hakkında ilk görüşme ve gerekli istihbarat yapılan firma hakkında daha sonra mali analiz raporu tamamlanır. Mali analiz raporu firma hakkında oldukça fazla bilgi verir.

“Denetim şirketleri raporlarını hazırladıktan sonra firmalar hakkında dört tip görüş bildirirler.

⁹¹ Cengiz Erol, **Nakit Akımı Yaklaşım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:167, 1991, Ankara, S: 109

⁹² Metin Canoğulları, **Mali Tablo Analizi, Nakit Akım Tablosunun Önemi**, Activeline Gazetesi, Makale, Şubat 2003, İstanbul.

I- Olumlu Görüş :

Firmanın finansal tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak tutarlı bir biçimde ve tabloların yanıltıcı bilgi vermesini önleyecek bütün açıklayıcı dip notları kapsayacak şekilde hazırlandığı konusunda denetim şirketinin yeterli kanıt toplamış olması gerekir.

II- Şartlı Görüş :

* Firmanın finansal tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğu ve yeterli açıklayıcı notları içerdiği konusunda belirsizlik olduğu zaman bu tür görüş bildirilir.

* Şüpheli görülen konuların boyutları ve tablo sonuçlarına etkisi tabloların tümü hakkında olumsuz görüş bildirmeye gerek kalmayacak kadar önemli olmaması gerekir.

III- Olumsuz Görüş :

Finansal tabloların firmanın finansal durumunu yeterli derecede yansıtmadığı ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uymadığı zaman verilir. Bu tür görüş çok nadir verildiği için nedenleri ayrıntıları ile açıklanmalıdır.

IV- Görüş Bildirmekten Kaçınma :

* Hiç denetim yapılmadığı veya kısmen yapıldığı zaman bildirilir. Bağımsız denetçinin görüşünün oluşmasını engelleyen önemli bir belirsizliğin veya incelemeyi engelleyen önemli bir kısıtlamanın var olması gerekir.

* Bu tür görüşün nedenlerinin denetçiler tarafından açıkça belirtilmesi gerekir.”⁹³

Mali analiz raporu kredi mercileri tarafından incelendikten sonra 3 farklı şekilde görüş ortaya çıkabilir.

- 1- Firmanın kredi talebi aynen kabul edilir.
- 2- Firmanın kredi talebi kısmen kabul edilir.
- 3- Firmanın kredi talebi red edilir.

“Kredi kararlarında çok sayıda faktörün etkili olması kredi analistinin temel önemli noktaları gözden kaçırmaması bakımından etkileyici faktörleri önem derecesine

⁹³ Ersin Güredin, **Denetim**, İstanbul Üniversitesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:57, 1988, İstanbul, S:35

göre sıralayarak dikkate alması gerekebilir. Tüm etkileyici faktörleri göz önünde bulunduran analist sorumluluk üstleneceği için kararı tek başına almak zorundadır. Bir yandan işletmenin kredi sistemi ve bunu belirleyen koşullar, öte yandanda geleceğe ilişkin beklentileri yargı gücü ve risk üstlenme sorumluluğu ışığında kredinin hangi sınırlar içinde karşılanması gerektiğini ilgili güvenceleride göz önünde bulundurarak karar alması gerekir.”⁹⁴ Yapılan görüşmeler ve analizler sonrasında kredi tahsis edilmesine karar verildikten sonra kredi sürecinde kredi oluşturulması (yapılandırılması) aşamasına gelinmiş olur. Kredinin yapılandırılması, uygun kredi türü, vade, teminat, fiyat ve diğer özel şartların bankanın ve firmanın karşılıklı çıkarları ve hedefleri doğrultusunda belirlenmesidir. Müşterilere tahsis edilen krediler çok çeşitlilik gösterir. Kredi yapılandırılmasının başarılı olabilmesi için uygulanacak temel ilke, müşterinin finansman ihtiyaçları ile kredi imkanlarını uyumlu bir şekilde birleştirmek, müşterinin ihtiyaçlarına cevap verecek kredi olanaklarını sunmaktır. Müşterinin kredi değerliliği yüksek bile olsa kredinin kötü bir şekilde yapılandırılmış olması, kredinin geri ödenmesinde problemler yaratabilir.⁹⁵

Bir kredinin oluşturulması öncesinde karar verilmesi gereken 2 önemli konu. Kredinin vadesinin ve teminatlarının belirlenmesidir. Her kredinin bir vadesi olmalıdır. Bir firmaya ne kadar süre boyunca kredi kullanılacağı önceden mutlaka net biçimde belirlenmelidir. Buna tek istisna süresiz teminat mektuplarıdır.

Bunun yanında firmalardan kredi kullandırımı esnasında alınacak olan teminatta önemlidir. Firmanın mali yapısının gücüne, ortaklarının moralitesine ve firmanın piyasada ve diğer bankalar nezdindeki yerine bağlı olarak farklı teminat çeşitlerinden bir tanesi kabul edilir. Günümüzde bankacılık sektöründe en fazla rastlanılan teminat şekilleri şunlardır.

- Kefalet
- Müşteri Çek/seneti
- Gayrimenkul İpoteği
- İşletme Rehni
- Nakit Blokaj

⁹⁴ Niyazi Berk, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, Esbank Yayınları, 1987, İstanbul, S:81

⁹⁵ Done Danışmanlık : **Kredi Eğitimi**, Körfezbank, Kısa Süreli Eğitim Programı, Eğitim Notları, 2000, İstanbul, S:30

3.5 : KREDİNİN FİYATLANDIRILMASI ve KULLANDIRILMASI

Başvurusu yapılan, inceleme ve istihbaratı tamamlanan ve mali analizi incelenerek limit tahsisine karar verilen bir kredide bundan sonraki aşama fiyatlandırma ve kullandırmadır.

Her kredinin kullanan firma açısından bir maliyeti vardır. Bu maliyete nakit kredilerde faiz, gayri nakit kredilerde komisyon denir.

Bankalar açısından da her nakit kredinin bir kaynak maliyeti vardır. Bu maliyetin üzerine diğer giderler ve kar ile risk primi eklenmek suretiyle nihai kredi faizine ulaşılır.

Teorik anlamda banka açısından bir kredinin maliyeti şu şekilde hesaplanır.

$$\text{Kredi Maliyeti} = \text{Kaynak Maliyeti} + \text{Kanuni Maliyetler} + \text{Operasyon Maliyeti} \\ + \text{Risk Primi} + \text{Kar}$$

Kaynak maliyeti : Bankaların toplam kaynaklarının havuz maliyetidir. Bankaların en önemli kaynak türleri şunlardır.

- Vadesiz TL ve YP Mevduatlar
- Vadeli TL ve YP Mevduatlar
- Sendikasyon Kredileri

Bu kaynakların ortalama maliyetinin üzerine diğer maliyetler eklenir.

Kanuni Maliyetler : Bankalar hükümetler tarafından belirlenmiş bir takım maliyetlere katlanmak zorundadırlar. Bu maliyetlerden en önemlileri Disponibilite ve Munzam maliyetleridir. Bankalar toplamış oldukları mevduatın bir kısmını merkez bankasında bloke etmek zorundadırlar. Merkez Bankası'nın bu tutarları kendisinde bloke etmesindeki amaç ileride bankanın herhangi bir sebeple nakit sıkışıklığına düşmesi durumunda yedek bir rezerv bulundurma maksadıdır. Bu bloke edilen mevduatların bir kısmı hazine bonosuna yatırılırken bir kısmı vadesiz mevduatta tutulur.

Operasyon Maliyeti :

“Bu maliyetlerin başlıcaları şunlardır.

Personel Giderleri

Bankanın kendisine ait yada kiraladığı alanların maliyeti

Büro, tesis donanım ve bakım giderleri

İletişim giderleri

Verilen komisyonlar

Temsilcilik ve reklam giderleri

Personel eğitim ve geliştirme giderleri

Diğer giderler”⁹⁶

Risk Primi : Krediyi kullanacak olan firmanın mali yapısına bağlı olarak belirlenen bir maliyettir. Ancak belirlenmesi zor bir maliyettir. Firmanın mali yapısının yanında alınan teminatın cinsi, kredinin tutarı, piyasa koşulları, diğer bankaların fiyatlama teknikleri gibi farklı konulara da bağlı bir maliyettir.

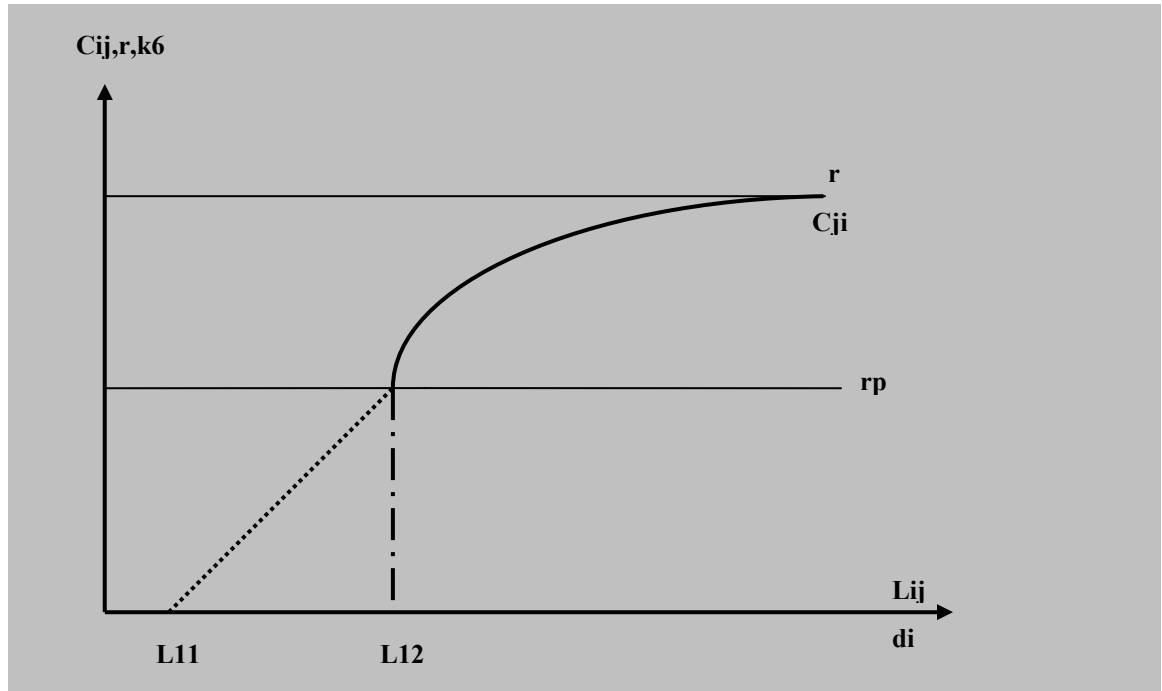
Kar : Bankanın söz konusu krediden elde etmeyi planladığı kardır. Piyasa koşullarına göre zaman zaman değişiklik gösterir.

“Ucuz faiz politikasının temel nedeni, işletmelerin üretim maliyetlerini düşürmek, böylece firmaların dış pazarlardaki rekabet gücünü arttırmaktır. Bunun yanı sıra enflasyonist baskılarla mücadelede düşük faiz politikasının etkili olduğuda belirtilmektedir. Ne varki kredi arzının talebi karşılayacak düzeyde olmaması, oldukça büyük bir gayri resmi piyasasının oluşması ve bankaların sabit tutulan faizlere yüksek bir komisyon oranı eklemeleri düşük faiz politikasının beklenen sonucu vermesini engellemektedir.”⁹⁷ “Oligopol pazarında faaliyet gösteren bankalar faiz, komisyon ve ücret düzeyini belirlerken, diğer bankaların tepkilerini hesaba katarlar. Eksik rekabet pazarının tipik özelliği olan iletişim eksikliğinden yararlanan bankalar, fiyat belirlemede müşterilerden daha çok rakip kurumların davranışlarına önem verirler. Öte yandan mevduat müşterilerine sunulan işlemlerin fiyatı kamuya açıklanırken firma müşterilerine uygulanan fiyat pazarlıkla belirlenmektedir. Ayrıca banka hizmetlerinin sosyal karakterinin yoğun olduğu düşünülürse bankalar fiyat dışındaki değişkenleride göz

⁹⁶ Niyazi Berk, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, A.e, S:43**

önünde bulundurulur. Müşterilerine iyi hizmet sunan bir bankayı müşteriler küçük bir fiyat farkı içinde terk etmedikleride görülmektedir.”⁹⁸

Aktiflerin getirileri ve fiyatları, bankanın içsel olarak hesaplanan borçlanma maliyetleri yerine, detaylı olarak hazırlanan dış piyasalardaki fiyatlar baz alınarak belirlenmelidir. Risk dinamiktir. Bu yüzden, belirli piyasa ve kredi koşullarına karşı taşınan riskler belirlenerek, piyasa fiyatları bulunmalı ve devamlı ince ayar yapılmalıdır.⁹⁹ “Kredi isteklisinin mevduat bakımından bankaya kazandıracağı gelir, kredi maliyetini değiştirmektedir. Bankada cari hesabı bulunan müşterinin değişik zamanlarda kullanacağı kredi maliyetinin bankadaki mevduat bakiyesine göre değişmesi Şekil: 3-I ‘de izlenebilir.”¹⁰⁰

r : Bankada mevduatı bulunmayan kredi isteklisine uygulanacak faiz oranı..

di : i. nci müşterinin bankadaki mevduat düzeyi.

Ci : i. nci müşterinin istediği krediye uygulanacak öncelikli faiz oranı.

⁹⁷ Ertuna Özer, Özler G., **Sermaye Piyasasının Banka Sistemi Üzerine Etkileri**, İstanbul Bankası Yayınları, Yayın No: 1, 1976, İstanbul, s:85

⁹⁸ Öztin Akgüç, **Bankacılıkta Pazarlama**, Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Temmuz-1986, İstanbul.

⁹⁹ T.S., Angus, R.F., Lawrence, **Improving Qualification of Risk-Adjusted Performance Within Financial Institutions**, Commercial Landing Review, Boston, USA, 1998, Volume 13, Issue: 3, S: 48-57

¹⁰⁰ Niyazi Berk, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, A.e., S: 44

Lij : i. nci mevduat sahibi müşteriye sunulan j. nci kredinin düzeyi.
Rp : Alternatif yatırım karlılığı.”

Şekil:3-I: Müşteri ilişkileri açısından kredi fiyatlaması.

Kaynak: Niyazi Berk, **Kredi Yönetimi, A.e.,S:** 44

“Grafikte görüldüğü gibi müşteri açısından kredi/mevduat oranının arttığı dönemde faiz oranı da artmaktadır. Kredinin üst fiyat sınırı müşterinin mevduat yatırmadığı durumdaki faiz oranı, alt marjinal fiyat ise, sabit faizli taşınır değerlerin alternative geliridir. Böylece kredi isteklisinin bankaya karlı işler getirmesi durumunda banka, kredi maliyetine risk primini eklemeyi gerekli görmemektedir.”¹⁰¹

Bunun yanında kredi fiyatlaması yapılırken müşterinin bankada bulundurduğu mevduatın ortalaması da önem taşır.¹⁰²

¹⁰¹ Niyazi Berk, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, A.e., S:** 45

¹⁰² Charles R. Keneddy, **Polilitical Risk Management**, International Lending and Investing Under Euromental Uncertainty, 1997, USA., S: 129

3.6 : KREDİNİN İZLENMESİ:

“Kredinin tahsisi ile geri dönüşü (vadesi) arasında geçen süre içerisinde müşterinin kredi değerliliğinde meydana gelecek değişimleri saptamak, sorun yaratabilecek kredileri önceden belirlemek ve bunları bünyesine alarak sorunları çözme işlemine kredi izleme denilmektedir.”¹⁰³ “Tahsis aşamasından sonra krediyi tamamen unutup bir kenara koymak ve soruna bitmiş gözüyle bakmak mümkün değildir. Kredinin tahsisi ile geri dönüşü arasında geçen süre içerisinde kredi müşterisinin kredi değerliliği artabilir, tamamen yok olabilir veya bu iki sınır arasında değişiklikler gösterebilir. Kredi kalitesinin hiç değişmeden sabit kalması son derece nadir rastlanan bir durumdur. Kredi izlemeden sorumlu olan yönetici elindeki sınırlı imkanlarla çok sayıda kredi müşterisini izlemek ve mevcut kredi ilişkilerini gözden geçirmek durumundadır. Bu imkanların etkin bir biçimde amaca yöneltilmesi önemli ölçüde yaratıcı bir yönetim becerisini gerektirir.”

104

“Krediyi izlemenin ve belirli aralıklarla gözden geçirmenin bankaya sağlayabileceği çeşitli yararlar arasında kredi müşterisinin kredi sözleşmesi koşullarına uygun hareket edip etmediğinin saptanması, problem yaratan ve yaratmaya yatkın kredilerin vakit geçirmeden belirlenmesi, sorun yaratan kredilerin çözümü için önlemlerin gecikmeden alınabilmesi banka yönetimine kredilerin kalitesi tahsil kabiliyeti ve kredi portföyünün yapısı hakkında bilgi sağlaması ve bankanın şüpheli kredi karşılığının veya sermayesinin uğrayabilecek zararlar için yeterli olup olmadığı konusunda yönetime fikir verme gibi faktörler sayılabilir.”¹⁰⁵ Kredinin izlenmesinin batık krediyi tespit etmekten başka amaçları da vardır.

Bu amaçlar;

- “Olası zararın mümkün olduğu kadar erken teşhis edilmesi.
- Kredi yetkililerine kredi hakkında bilgi vermek.
- Tek tip raporlama yapmak.

¹⁰³ Yapı Kredi Bankası, **Risk Yönetimi Notları**, İstanbul

¹⁰⁴ Belkıs Seval, **A.e.**, S: 254

¹⁰⁵ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, A.e.**, S: 152

- Kredilerin banka kurallarına göre verilip verilmediğini takip etmek.
- Kredi portföyü hakkında üst yönetime bilgi vermek
- Batık krediler için karşılık ayırmak.”¹⁰⁶

Kredi riski izleme konusu 4. Bölümde detaylarıyla incelenecektir.

3.7 : KREDİNİN SORUNLU HALE GELMESİ:

Kullandırılmadan önce gerekli tüm istihbarat ve analizler yapılmış ve yakından takip edilmiş olmasına karşın her kredinin farklı nednelerle sorunlu hale gelme ihtimali vardır. Kredinin sorunlu hale gelmemesi için alınması gereken önlemler ve her şeye rağmen sorunlu hale gelmesi durumunda yapılması gereken konular. 5. Bölümde ayrıntısıyla ele alınacaktır.

3.8 : KREDİNİN TASFİYE EDİLMESİ:

Kullandırılan ve vadesi gelmiş bir kredi mutlaka kapatılması gerekir. Kredi faizi, anaparası ve tüm komisyonları tahsil edilmek suretiyle kapatılır. Bu durumda alınan ve kullanılmamış teminatlarda firmaya iade edilir.

Ancak bazı durumlarda vadesi gelen kredinin vadesi yeniden yapılacak bir anlaşma çerçevesinde teminatların, faiz oranının, komisyonların yeniden belirlenmesi sonrasında anlaşılan süre kadar uzatılır.

Ancak bazı durumlarda ise kredinin vadesi gelmesine karşın borçlu tarafından tamamı veya bir kısmı ödenemiyor ise, sorunlu kredi halini almış demektir. Her zaman kredi müşterisinin borcunu zamanında ömem riski vardır.¹⁰⁷

¹⁰⁶ George H. Hempel, Alan B. Coleman, Donald G. Simpson, **Bank Management Text and Cases**, Second Edition, John Willey and Sons, New York, 1986, U.S.A., S:406

¹⁰⁷ Herberth M. Kaufman, **Financial Institution, Financial Market and Money**, Harcourt Brace, 1983, New York, U.S.A, S:153

4. BÖLÜM : KREDİ RİSKİ TAKİBİ ve YÖNETİMİ

Bu bölüme gelinceye kadar geçen 3 bölümde; bankacılıkta kredi kavramının tanımı yapıldı ve kredi riskinin oluşumuna kadar yaşanan evreler anlatıldı. Bu bölümden sonra kredi riskinin oluşması sonrasında başlayan ve kredi riskinin kapanmasına kadar geçen süre içerisinde söz konusu riskin nasıl yönetilebileceği anlatılmaya çalışılacaktır. Tezimizin ana konusunu oluşturan Kredi Riski Yönetiminde kullanılan ve kullanılması gereken tekniklerinden bu bölümde bahsedilecektir.

4.1 : BANKACILIKTA RİSK KAVRAMI

“Risk, tarih boyunca başarıya ulaşmak isteyen herkesin başvurduğu en önemli araç olmuştur. Hindistan ve Ortadoğu’ya seferler düzenleyen Makedonyalı İskender, büyük savaş sırasında İngiltere’den mücadeleyi sürdüren ve Fransa’da Beşinci Cumhuriyet’in mimarı olan de Gaulle, gemileri Tophane’den kızaklarla Kasımpaşa’ya yürüten Fatih Sultan Mehmet ve tarihte cesaretleri ile isim yapmış birçok devlet adamı risklere girmişler ve bu risklerin sonucunda başarıya ulaşmışlardır. Risk, hayatın her alanında olduğu kadar birer güven müessesesi olan bankaların da temel problemidir. Hükümetlerin uyguladıkları para politikaları, dış finansal güçlerin ülke içi finansal yapıya müdahale sıklıkları ve toplumdaki gelir eşitsizliğinin yönü bankalarda risk derecesini belirler.”¹⁰⁸

Genel anlamda risk; Bir işleme ilişkin bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın ortaya çıkması ile neticelenebilecek ekonomik faydanın azalması ihtimalidir.¹⁰⁹ Başka bir ifadeye göre risk; “Bir olayın yada olaylar setinin ortaya çıkma olasılığıdır.”¹¹⁰ “Risk kavramı şans kavramı ile yakından alakalı bir kavramdır. Ancak şansın pozitif ve negatif versiyonlarının bulunduğu bilinmektedir. Buna göre risk şansın negatif şeklini, diğer bir ifadeyle şanssızlığı ifade etmektedir.”¹¹¹ “Risk, sözcüklerle en

¹⁰⁸ Mehmet F. Eken, **Bankalarda Risk Yönetimi ve Türkiye Uygulaması**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004, İstanbul.

¹⁰⁹ A.Nejat Yüzbaşıoğlu, **Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi**, Risk Yönetimi Konferansı, Risk Yöneticileri Derneği-Finans Dünyası, 16.01.2003, İstanbul, S:2

¹¹⁰ Ali İhsan Karacan, **Bankacılık ve Kriz**, Creative Yayıncılık, 2000, İstanbul, S:19

¹¹¹ Niyazi Berk, **Sigortacılıkta Risk Kavramı**, Emek Sigorta Yayınları, 1992, İstanbul, S:6

kısa biçimde, belirsizliğe açık olma durumu olarak tanımlanmakta olup, bankacılıkta ‘bankanın zararlarla karşılaşma olasılığı’ olarak tanımlamak mümkündür. Resmi olarak da, ‘bir işleme ilişkin parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin yada zararın vuku bulması nedeniyle ekonomik faydanın azalması ihtimali’ olarak tanımlanmaktadır.”¹¹²

1970’li yılların ikinci yarısında hız kazanan dünya ticaret hacmindeki yükselme ve ekonomik büyüme, özellikle gelişmekte olan ülkelerin ödemeler dengesi finansmanına yönelik fon ihtiyacını arttırmıştır. Sayıları giderek artan ve bilançoları büyüyen uluslar arası şirketler, finansal kurumlar ve bankalar; farklı para birimlerinden oluşan fonları farklı merkezlerde yönetmeye başlamışlardır. Bu dönemde uluslar arası para birimi üzerinden yapılan işlemler konusunda para otoritelerince getirilen esneklikler bankaların yeni iş olanaklarını arttırmış, buna bağlı olarak karlılık ve risk alanları da genişlemiştir.¹¹³

Bankacılık sektörü zaman içerisinde en hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerin başında gelmektedir. Bu hızlı büyüme ve gelişme olumlu gelişmelerin yanında farklı olumsuz yönleri de beraberinde getirmektedir. Bu olumsuz yönlerin başında çeşitleri artan risk türleri gelmektedir. Bugün bankacılık sektörü farkında olunan veya olunmayan veya önlem almak için özel bir sistem kurulan veya hiç ilgilenilmeyen, hatta bazı bankaların farkında dahi olmadıkları birçok riskler taşımaktadır. Bir bankanın karşılaşabileceği en büyük risk, aktiflerinin değer kaybetmesiyle öz kaynaklarının azalması; sermaye yapısının zayıflamasıyla da piyasadaki güvenilirliğinin azalması ve büyümesinin sınırlandırılmasıdır.¹¹⁴

“Ekonomik sistem içinde tasarruf sahipleriyle fon kullanıcıları arasındaki en önemli aracılığı bankaların yapması nedeniyle bankacılık sektörü kamu otoritesinin ekonomik sisteme yönelik düzenlemelerinden fazlasıyla etkilenmektedir. Güven ilkesi doğrultusunda faaliyet gösteren bankaların üstlendikleri görevler ve fonksiyonlar dikkate alındığında en azından birkaç kuruluşun zor bir süreç içine girmesi tüm bankacılık sektörünün olumsuz etkileyerek tüm ekonomiyi sarsacak boyutlara ulaşabilecektir. Bu nedenle düzenleyici organlar ekonomik sistemi böylesine zor bir sistemden korumak amacıyla çeşitli kontrol mekanizmaları oluşturmuştur. Bankaların aktif pasif kalemlerinin

¹¹² BDDK, **Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik**, 08.02.2001, İstanbul, S: 1

¹¹³ Richard B. Days, **Your Investment Banker Can Help**, Financial Executive Magazine, May-June 1992, USA, S: 29

¹¹⁴ Gonca Kılınç, **Planlama, Uygulama, Kontrol : Aktif-Pasif Yönetimi**, Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1991, İstanbul, S:55

çeşitli oranlar vasıtasıyla incelenmesi gibi uygulamaları kapsayan bu mekanizmaların temel amacı, karşılaşılabilecek riskleri minimum seviyede tutarak olumsuz gelişmeleri engellemektedir.”¹¹⁵

4.2 : BANKACILIKTA RİSK TÜRLERİ

Bankaların faaliyetleri esnasında karşı karşıya kaldıkları temel riskleri dört başlıkta toplamak mümkündür.

- Kredi Riski
- Likidite Riski
- Kur Riski
- Faiz Oranı Riski¹¹⁶

Ayrıca en önemli riskler arasında sayılmamasına karşın yukarıdaki sayılan risklerle karşılaştırılabilecek şu türev riskler sıralanabilir.

- Ülke ve Transfer Riski
- Piyasa Riski
- Faaliyet Riski
- Yasal Risk
- İtibar Riski¹¹⁷

Bu risklerden başka bankacılık sektörünü ilgilendiren ve karşı karşıya kalabileceği diğer riskleri de şu şekilde sıralayabiliriz.

- Operasyonel Risk
- Bilanço Riski
- Karlılık Riski
- Sermaye Yeterliliği Riski
- İş Stratejisi Riski

¹¹⁵ Zekai Özgün, **Bankacılıkta Risk Kavramı ve Denetim**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İstanbul, S:12

¹¹⁶ İlhan Uludağ, Erişah Arıcan, **Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar-Kurumlar-Araçlar)**, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1999, İstanbul, S.376

- Teknoloji Riski
- Yönetim Riski
- Yasal Düzenleme Riski
- Politik Risk
- Ödeme Güçlüğü Riski
- Genel İşletme Riskleri
- Pazarlama Riskleri
- Hisse Senedi Fiyat Değişim Riski
- Karşı Taraf Riski
- Takas yada Teslim Riski
- Yoğunlaşma Riski
- Baz Riski
- Menkul Kıymet Spekülasyon Riski

Şimdi bu risklerden önemli olanlarına kısaca bakalım;

1- Kredi Riski :

En temel ifade şekliyle kredi riski kullandırılan bir kredinin vadesinde kısmen veya tamamen tahsil edilememe ihtimalidir. Bu risk türünü tezimizin temel konusu olması sebebiyle birazdan daha detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

2- Likidite Riski :

Bankaların nakit akışlarını iyi planlayamamaları nedeniyle nakit giriş ve çıkışlarında karşılaşılabacakları risktir. Günlük bankacılık faaliyetleri genelde kaydi para şeklinde dönmesine karşın özellikle bireysel müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak için bankalar ellerinde belirli bir miktar nakit para bulundururlar. Bu nakit para miktarını iyi ayarlayamazlarsa müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılayamama durumu ortaya çıkabilir. Ayrıca bankalar ellerinde nakit para bulundurmalarının yanında bunu ihtiyaç duyan şubelerine zamanında iletmek için gerekli organizasyonu da yapmak zorundadır.

¹¹⁷ The Basel Committee on Banking Supervision, **Core Principles for Effective Banking Supervision (Basel Core Principles)**, 1997, S:21

Likidite riski farklı tanımlarla ifade edilebilir. Bu tanımlar; Likidite sınırı, likit aktiflerce meydana getirilen güvenlik sınırı ve standart maliyetlerle kaynak bulma kapasitesidir.¹¹⁸ Likidite riski genelde varlık ve yükümlükler arasındaki vade farkı uyumsuzluğundan kaynaklanır. Bu durumla karşılaşan bankalar ihtiyaç duydukları nakdi farklı kaynaklardan temin ederler. Ancak bu durumda kaynaklardan uygun maliyetle temin edilip edilemediği konusu da önemlidir. Likidite riski ile karşılaşmak istemeyen bankaların yapması gereken mevcut risklerini taşıyabilecek kadar kuvvetli bir sermaye yapısına sahip olup olmadığını iyi hesaplamalıdır.

Bankaların yeterli likiditeye sahip olmalarının 4 ana nedeni vardır.

- “Toptan fonların yenilemesi veya perakende fonların çekilmesi sonucu ortaya çıkan net fon çıkışlarının yeniden yerine konması gerekliliği.
- Beklenen fon girişlerinin gerçekleşmemesi durumunda bu fonların karşılanması gerekliliği.
- Olası sorumluluklar doğması halinde ihtiyaç duyulan yeni fonları bulma gerekliliği.
- Bankanın yeni yatırımlara yeni işlere girme veya yönelme isteği.”¹¹⁹

3- Piyasa Riski :

Global ekonomik piyasalarda meydana gelen değişiklikler karşısında bankaların karşılaşacakları risklere piyasa riski denir. Piyasa riskine konu teşkil eden varlık ve yükümlülükler kuralları belirlenmiş bir piyasada düzenli bir şekilde değişikliğe uğrayanlardır. Piyasadaki değerleri değişen bu ürünler; Hisse senedi fiyatları, Faiz oranı, Döviz Kurları ve Mal fiyatlarındaki değişimlerdir.¹²⁰

İki adet önemli piyasa riski vardır.

A - Kur Riski : Döviz kurunda meydana gelen değişiklikler karşısında bankanın

¹¹⁸ Dennis, G. Uyemura, **Financial Risk Management in Banking**, The Theory & Application of Asset & Liability Management, Bankers Publishing Company, 1993, Chicago, USA., S: 234-235

¹¹⁹ Erol M. Aydın, **Aktif-Pasif Yönetiminde Likidite ve Faiz Oranı Riski**, **Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi**, Makale, Eylül-Ekim 1993, S:65-68

dövizle bağılı bilanço kalemlerinin maruz kalacakları risklerdir. Bankaların bilançolarının aktif ve pasifte yer alan döviz cinsi varlık ve yükümlölükleri kendi içerisinde dengede değılirse bilançoları kur riskine açık demektir. Türk Lirasında meydana gelebilecek bir değıer değışikliğı bu riskin olumlu veya olumsuz bir şekilde ortaya çıkmasına neden olacaktır. Başka bir ifade ile bankanın döviz pozisyonu long (uzun) pozisyonda ise yani döviz bazındaki borçları döviz bazındaki varlıklarından daha küçük ise Türk Lirasının değıer yitirmesi bankaya olumlu bir sonuç doğuracakken, tersi durumda yani bankanın bilançosunda kısa (short) pozisyon taşıması durumunda olumsuz etki yaratacak ve zarar etmesine neden olacaktır.

Kur riski ikiye ayrılır. Birincisi Türk Lirasının diğier yabancı para birimi karşısındaki değıerinin değışmesi riskidir. İkincisi ise farklı yabancı döviz cinslerinin değıerleri arasındaki parite de meydana gelebilecek olan değışikliğın doğuracağı risktir. Özellikle günümüzde Dolar ve Euro arasındaki parite bankalar için ciddi bir risk taşımaktadır.

B - Faiz Oranı Riski : Faiz oranlarında meydana gelebilecek değışikliğın banka bilançolarında oluşturacağı risk olarak tanımla bilir. Burada yine bankaların varlıkları ile yükümlölükleri arasındaki vade önemlidir. Örneğın banka kaynaklarını büyük oranda orta ve uzun vadeli kredilere plase etmiş, ancak buna karşılık kaynaklarını kısa vadeli kaynaklardan oluşturmuşsa faiz oranı riski ile karşı karşıya demektir.

2001 yılında yaşanan ekonomik kriz esnasında bunun çok belirgin bir örneğı Demirbank'ın Tasarruf Sigorta Fonuna devir edilmesi esnasında yaşanmıştır. Ekonomik kriz öncesinde Demirbank kısa vadeli fonlarla hatta O/N şeklinde günlük borçlanma yaparak uzun vadeli Hazine Bonosu yatırımı gerçekleştirmişti. Ekonomik krizin başlamasıyla birlikte kısa vadeli faiz oranlarının artması bankanın almış olduğı hazine bonolarını fonlamasını imkansız hale getirdi. Bunun sonunda da sermayesi yetersiz kalan banka battı.

“Faiz riski yukarıda da belirtildiğı gibi, aktif-pasif kalemler ile bilanço dışı işlemlerin yeniden fiyatlandırılması (repricing risk) , getiri eğrisinde beklenmeyen değışiklikler olması (yield curve risk), fonlama maliyeti ile yatırımın getirisi arasında

¹²⁰ Claudia Dziobek, **Market Based Policy Instruments for Systemic Bank Restructuring**, IMF Working Paper, 1998, Washington, USA., S:98

korelasyon bulunmaması (basis risk) ve varlığa dayalı menkul kıymetler gibi standart olmayan finansla varlıklar üzerinden opsiyon alım-satımının yapılması (embedded options risk) gibi risklerin bütünüdür.”¹²¹

Faizlerde meydana gelen değişiklikler bankayı iki yönden etkiler. Birincisi gelir yönünden, ikincisi varlıklarının değeri yönünden. Gelir yönünden bakıldığında faizlerin yükselmesi veya azalması direkt olarak gelir tablosundaki karını etkiler. Değer yönünden ise, uzun vadeli varlıklarının değerini belirler.

4- Operasyonel Risk :

“Banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin görülmemesi, banka ve personelinin zaman ve koşullara uygun hareket etmemesi, banka yönetimindeki hatalar, bilgi sistemlerindeki hata ve aksamalar gibi iç etkenler ile banka dışında, üçüncü kişilerle ilgili sahtekarlık olayları, doğal afetler, terörist faaliyetler, sosyal kargaşa gibi dış faktörlerden kaynaklanabilecek gerçekleşmiş kayıp yada zarar uğrama ihtimalidir.”¹²²

Aslında bu tanımdan da anlaşılacağı gibi Operasyonel Risk : Piyasa ve Kredi Riski dışında kanla tüm risklerin toplamıdır. Ancak bu genel tanımlama risklerin yönetilmesi açısından sorun yaratacağından bunun alt kademeleri olarak diğer risk türleri belirlenmiştir. Operasyonel Riskleri Tablo:4-I de ki şekilde sınıflandırabiliriz.

İşlem Kaynaklı Riskler	Operasyonel Kontrol Kaynaklı Riskler	İşletim Sistemleri Kaynaklı Riskler
İşletim Hataları	Limit Aşımları	İşletim Sistemlerinin Çalışmama Riskleri
Kayıt Hataları	Kara Para Aklamaya Yönelik İşlemler	Modelleme Hataları
Ödeme Hataları	Güvenlik Riskleri	Yönetimi Yanlış Bilgilendirme
Belgeleme Hataları	Anahtar Elemanlar Kaynaklı Riskler	Programlama Hataları
	Süreç Riskleri	İletişim Riskleri

Tablo:4-I : Kaynak : Funke E. Kupper, Risk Management in Banking, New York, USA., 2001, S:27

¹²¹ Gökçen Süer, **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türkiye Uygulamaları**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002, İstanbul., S:22-23

“Operasyonel Riskler arasında literatürde aşağıdaki risklerde sayılmaktadır.

- Performans Baskısı
- İş Çeşitlendirmesi
- Zayıf Kişilik (Zararı Taşıyamama)
- Gereksiz Hırs, İhtiras
- Alışlagelmiş Uygulamalardan Sapma İsteği ve Ahlak Dışı Davranış
- Eğitim Yetersizliği
- Stres Altında Çalışmaya Dayanıksızlık
- Fiziksel Dayanıklılık Yetersizliği
- Yanlış Anlamalar
- Lisan Sorunu
- Yazım Hatası
- Takım Çalışmasına Uyumsuzluk
- Beyin Avcıları
- Çalışma Koşulları Sebebiyle Tatminsizlik
- Kişisel Problemler”¹²³

Operasyonel riskin;

- Tamamını yakalamak veya tespit etmek imkansızdır.
- Kapsamında sadece ölçülebilen riskler bulunmaktadır.
- İçerğinde kredi veya piyasa riski ile ilişkilendirilmeyen riskler yer almaktadır.¹²⁴

Yukarıdaki sayılan risklerin bazıları küçük ve önemsiz gibi görülmesine karşın gerçekleşmesi durumunda bankayı önemli sorunlarla karşı karşıya bırakabilirler. Bu nedenle hiçbir göz ardı edilmeyip gerekli önlemlerin zamanında alınması gereken risklerdir.

¹²² Şenol Babuşcu, **Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Consulting&Training ,Eylül-2005, İstanbul, S:26

¹²³ Emre Aklın, A.T. Savaş, V. Akman, **Bankalarda Risk Yönetimine Giriş**, 2001, İstanbul., S:162

¹²⁴ Jacques Pezier, **Operasyonel Risk : Basel II ve Sonrası**, Activeline Dergisi, Makale, Ekim-2002, İstanbul.

5- Ülke ve Transfer Riski :

Bankalar sadece kendi ülkelerinde değil uluslar arası piyasalarda faaliyet göstermektedirler. Şimdiye kadar sayılan risk türleri için gerekli önlemler alınsa da krediye aracılık edilen veya transfer yapılacak olan yabancı ülkelerin kendine has birtakım risklerinin de olduğu unutulmamalıdır. Ülkelerde meydana gelen doğal afetler, siyasi problemler, sivil veya askeri darbeler, ideolojik çatışmalar, grevler, iç veya dış savaş durumları beklenmeyen problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Nitekim dünyadaki birçok banka bu tip durumlarla sık sık karşılaşmıştır. Bunlar arasında en büyüğü Rusya’da yaşanan ekonomik kriz sonrasında ülkenin konkordatoya gitmesi sonrasında yaşanmış, birçok uluslar arası banka yüksek tutarda para kaybetmiştir.

Bu nedenle bankalar transfer yapacakları ülkelerin döviz rezervlerini, ekonomik ve siyasi durumlarını yakından takip etmeli ve gerek duydukları yerlerde farklı önlemler almaya çalışmalıdırlar. “Uluslar arası aktivitelerle ilgili doğabilecek riski etkili bir şekilde kontrol edebilmek için, kurumların genişçe tanımlanmış ülke riski konsepti üzerinde odaklanan bir risk yönetimi metodu izlemeleri gerekiyor. Etkin bir ülke risk yönetiminin, unsurları arasında; yönetim kurulunun gözetimi, uygulanan politikalar ve prosedürler, ülke faaliyetlerini raporlama sistemi, ülke risk analiz yöntemi, ülke risk belirlemesi, ülke etkinlik sınırları, şartların denetlenmesi, stres ölçümü, iç kontrol ve denetim yer alıyor.”¹²⁵

Günümüzde bankalar Orta Doğu ülkeleri, Türkiye Cumhuriyetleri gibi ülkelere yaptıkları transferlerde bu risklere daha fazla dikkat etmektedirler.

6- Ödeme Gücü Riski :

“Ödeme gücü riski, kısaca mevcut sermaye ile alınan tüm risklerin yarattığı zararın karşılanamaz hale gelmesi durumu olarak tanımlanabilir.”¹²⁶

¹²⁵ Activeline, **Ülke Riskine Dikkat**, Aylık Gazete, Makale, Haziran 2002, İstanbul.

¹²⁶ Joel Bessis, **Risk Management in Banking**, Second Edition, John Wiley & Sons, 2002, New York, U.S.A., S: 217

Bankaların tüm riskler karşısında kendisini güvende hissedeceği en önemli kaynağı sermayesidir. Sermayesi kuvvetli olduğu ölçüde oluşan riskleri sorunsuz karşılama imkanı kuvvetli olur.

“Beklenmedik durumlarda önemli para çekimlerine rağmen bankanın faaliyetlerinde bir aksama gözükmemesi halinde likiditesinin kuvvetli olduğu ve ödeme gücünün bulunduğundan söz etmek mümkün olacaktır.”¹²⁷

7- Yasal Risk :

Bankaların gerek yurtiçinde gerekse uluslar arası piyasalarda gerçekleştirdikleri işlemlerde yasal yola başvurmak zorunda kaldıkları zaman karşılaştıkları risklerdir. Bu risklerin ortaya çıkmasındaki en büyük neden mevzuat bilgisi yetersizliği, doküman takip yanlışlığıdır. Ülke mahkemelerinin yasalarının belirli bankacılık konularında yetersiz kalması bir başka yasal risk olarak karşımıza çıkabilir.

8- İtibar Riski :

Bankanın izlemiş olduğu genel politika, yasalara uygun davranmama, başarısız uygulamalar veya rakipleri tarafından çıkarılan söylentiler neticesinde müşteriler nezdinde itibarının kaybolması riskidir.

Bu nedenle bankalar dışarıya karşı her zaman imajlarını kuvvetli tutmak ve güven vermek durumundadırlar. Bu da son yıllarda bankaların müşteri memnuniyetine daha fazla önem vermelerine ve bu konuda stratejiler geliştirmelerine ve reklam bütçelerini daha fazla arttırmalarına neden olmuştur.

Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde itibar riskinin ortaya çıkması bankaların hem müşteri hem de kar kaybetmelerine neden olur.

9- Politik Risk :

¹²⁷ Koray Tulgar, **Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:177, 1993, Ankara, S:39

“Politik risk, normal olarak kamunun bir ticari bankaya olan borcunu ödememesi olasılığı demektir. Politik risk, özel sektör bankacılığı işlemlerine politik müdahale riskidir.”¹²⁸

“Genel ekonomi politikaları sonucu ortaya çıkan politik riskin değerlendirilmesi ülkenin sahip olduğu sosyal ve politik faktörlerle ilişkilidir. Bir ülkenin yükümlülüklerini karşılamak konusunda gösterdiği kararlılık ve isteklilik ülkenin taşıdığı politik risk konusunda bir göstergedir. Ülkenin gösterdiği istekliliğin ve kararlılığın ölçülmesi konusundaki göstergeler şöyle sıralanabilir.

- İktidar partisi/partileri programı/programları ve iktidarda kalabilme süreleri.
- Politik sistemin karakteri
- Siyasi parti ve çevreler açısından ülkenin içinde bulunduğu durum.
- Ülke halkının beklentilerinin gerçeklerle karşılaştırılması
- Ülkeye etki edebilecek olan dış siyasi güçlerin varlığı
- Ülkede uygulanan kanun ve düzenlerin uygulabilirliği
- Dini ve etnik grupların siyasetteki etkinlikleri
- Ülkenin stratejik konumu ve önemi
- Ülkenin uluslararası çevreler ile entegrasyonu.
- Ülke içi bürokrasinin kalitesi.

Ülkenin komşularıyla ve diğer ülkelerle olan ticari ve politik ilişkileri.”¹²⁹

Politik riskten korunabilmek için özellikle kısa vadeli hedeflerin belirlenmeden önce ülkenin politik kararlarının yakından takip edilmesi gerekir. Özellikle genel seçim dönemlerinde stratejik kararlarda daha dikkatli olunmalıdır.

10- Pazarlama – Strateji Riski :

Bu riskler bankanın yeni çıkardığı ürünlerin piyasa tarafından beğenilmemesinden kaynaklanan risklerdir. Bu riskler üst yönetimin hatalarından kaynaklanır. Hem para hem de itibar kaybına neden olur. “Pazarlanabilme gücü riski, firma ve piyasa koşullarından

¹²⁸ İlker Parasız, **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**, Kuşak Ofset, 2000, İstanbul, S: 186.

¹²⁹ Şenol Babuşcu, **Bankacılıkta Risk Derecelendirilmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulaması**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1997, Ankara, S:40-41

kaynaklanmakta olan türev bir risk çeşidi olup, menkul kıymetin pazarlanmasında kullanılan fiyat ve indirimleri veya satış komisyonlarının getiri üzerinde yaptığı etkiden kaynaklanan bir risktir. Menkul kıymetin nominal değeri ile satış fiyatı arasındaki fark bu riskin derecesini belirler.”¹³⁰

11- Hisse Senedi Fiyat Değişim Riski :

“Menkul kıymet riski ya bankanın hisse senetlerine yatırım yapmasından ya da özel veya kamu kesimi borçlanma araçlarına yatırım yapmasından kaynaklanabilir. Hisse senetlerinin fiyatları borsada dalgalanma gösterdiği için bankalar bu yatırımlarından zarar görebileceği gibi, bunları satmak istediklerinde ya büyük zararlarla karşılaşabilirler. Yada satma güçlüğü çekebilirler.”¹³¹

“Hisse senetleri fiyat değişim riskini en aza indirmek için, hisse senedine yatırım yapacak olan bankanın yatırım yapacağı işlemlerin durumunu, sektörel analizini ve ekonomik konjonktürü dikkate alması zorunludur. Bu yöntem için gelişmiş ülkelerde uygulanan borsa endeks sözleşmesi ve taahhüt sözleşmesi gibi yöntemler mevcuttur fakat henüz bu yöntemler ülkemizde kullanılmamaktadır.”¹³²

12- Karşı Taraf – Takas ya da Teslim Riski :

Bu risklerden karşı taraf riski ; menkul kıymetin bedelinin ödenmesi sonrasında karşı taraf tarafından menkul kıymetin teslim edilmeme riskidir. Takas ya da Teslim riski ise; vadeli işlemlerde vadesi gelmesine karşın mal veya işlemin geri ödenmeme riskidir.

“Takas teslim riski, sermaye tabanı yükümlülüğü gerektiren bir risktir. Avrupa Topluluğu yönergesince bu zarar olasılığı için gereken sermaye tabanı yükümlülüğünün hesaplanabilmesi için iki alternatif yöntem geliştirilmiştir.”¹³³

¹³⁰ Serdar Çıtak, **Geleneksel Risk Yönetiminden Programlanmış Menkul Kıymet İşlemlerine**, Dünya Yayıncılık, Ekonomi Dizisi No:7, 1999, İstanbul, S:24

¹³¹ Ali İhsan Karacan, **Bankacılık ve Kriz**, Creative Yayıncılık, Finans Dünyası Yayınları, Yayın No.1, Tütünbank, 1996, İstanbul, S:29

¹³² Murat Atan, **Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2002, Ankara, S:39

¹³³ Hasan Kaval, **Bankalarda Risk Yönetimi**, Yaklaşım Yayınları, 2000, Ankara, S:302

13- Yoğunlaşma Riski :

Bankanın sermayesinin büyük kısmını tek bir bankacılık ürününe veya tek bir müşteriye bağlaması riskidir. Ancak bankalar kanununda özellikle müşteriler tarafı bir takım sınırlandırmalarla engellenmeye çalışılmıştır.

14- İşlemsel Risk :

İşlemsel Risk, bankanın maliyetlerinin gelirlerini aşan bir biçimde faaliyette bulunması ve bu nedenle özkaynaklarını yitirmesi şeklinde tanımlanabilir.¹³⁴ “Bankanın ödeme sisteminde yeterli kontrolün yapılmaması veya bilgi işlem teknolojisinin yarattığı olanaklar sayesinde müşterileri tarafından dolandırılmak bir işlemsel risktir. Bir bankanın faaliyetleri sırasında oluşan maliyetleri bu faaliyetlerin yarattığı getirileri çok önemli bir ölçüde aşıyorsa bu bir işlemsel risk ölçüsüdür.”¹³⁵

4.3 : BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

Bankalar yukarıda anlatılan risklerin biri veya birkaçıyla her an karşılaşabilirler. Bu nedenle bu risklerle karşılaştıkları zaman baş edebilmek için iyi bir risk yönetimi planlaması yapmaları ve bir sistem gelişmeleri gerekir.

Bankacılık sektörü yukarıda anlatıldığı gibi birçok risklerle karşı karşıya olmasına karşın bu risklerden en önemlisi ve yönetilmesi en zor olanı Kredi Riskidir. Diğer riskler için önceden önlem alındığı takdirde riskler iyi yönetilebilir. Örneğin, Bankalar bilançolarını TL ve YP cinsinden dengeli oluşturdukları, Varlık ve Yükümlülüklerinin vadelerini uyumlu gerçekleştirdikleri ölçüde Kur Riski ve Döviz Riskini iyi yönetebilirler. Diğer riskler arasında en önemlisi olan Operasyonel Riskler ise başlangıçta gerekli önlemler alındığı takdirde sorunsuz yönetilebilir. Ülke Riski, İtibar

¹³⁴ Murat Atan, A.e., S:30

¹³⁵ Ali İhsan Karacan, A.e., S:27

Riski, Geri Ödemem Riski gibi riskler Bankaların her an karşılaşma ihtimali olmayan ancak gerekli önlemler alındığı takdirde herhangi bir sorun yaşanmayacak risklerdir.

Ancak Kredi Riski bunlardan farklı bir risktir. Kredi kullanıldıktan sonra başlayan ve kredi kapatılana kadar devam eden süreçte her an karşılaşılma ihtimali olan bir Risktir. Ne kadar önle alırsanız alın kendinizi %100 güvenceye almanız imkansızdır.

3. Bölümde bir kredinin tahsisine karar vermeden önce neler yapılması gerektiği konusu anlatılmıştı. İlk görüşmeden sonra mali tablolar yardımıyla oran analizi, dikey yüzde analizi, nakit akış tablosu veya fon akım tablosu gibi yöntemlerle firmanın mali yapısı hakkında detay bilgi edinilir. Bu bilgiler ışığında da kredinin teminatı, vadesi ve tutarı belirlenir.

Genellikle riskler finansal krizlerden sonra ortaya çıkar. Finansal krizler birçok farklı nedenle ortaya çıkarlar. Bu nedenler arasında en önemlileri;

1- “Ekonomik ortamda bir değişme korkusunun eşlik ettiği bekleyişlerdeki yaygın bir değişme. Bekleyişlerdeki bu değişme geçmişteki reel olaylara (savaş, tarımsal ürün yetersizliği gibi) dayanacağı gibi parasal olaylara da dayanabilir.

2- Bazı finansal kurumların ödeyebilirliğini yitirmesi korkusu.. Ödeyebilirliği yitirme veya iflas kötü yönetimden, öngörü yetersizliğinden, kırılgan bir borçlanma yapısından gelebileceği gibi sistemin bütününe dayanan bir likidite yetersizliğinden de doğabilir.

3- Reel ve likit olmayan varlıkları nakde dönüştürme çabaları ve bu çabaların faiz oranlarını yükseltip varlık fiyatlarını düşürmesi ve likidite krizi.

4- Zorunlu varlık satışlarının (yada likiditasyonlarının) bir sonucu olarak sağlam bankaların ve diğer finansal kurumların portföylerinin değerinin düşmesi nedeniyle bunların ödeyebilirliklerinin tehdit altında kalması.

5- Ödeyebilirliğe yönelik bu tehditler nedeniyle ortaya çıkan banka tahaccümü. Münferit bankalara yönelik tahaccümün genel bir banka paniğine dönüşmesi.

6- Banka paniği para arzının düşmesine neden olur. Mevduat/emisyon oranı düşer ve bankalar likidite durumlarını iyileştirmek amacıyla açtıkları kredileri azaltarak mevduat/rezerv oranlarını düşürürler. (yada mevduat/rezerv oranlarını yükseltirler)

7- Hem reel ekonomik faaliyet hem de fiyatlar seviyesi para arzındaki bir düşme yada gömülemenin yol açtığı bir devir hızındaki azalma nedeniyle düşer.

8- Karlarda ve servetlerde düşüşler olurken bunu iflaslardaki artış izler.

9- Likiditasyonun eşlik ettiği varlık fiyatlarındaki düşme ile fiyatlar düzeyindeki düşme borç krizi yaratır. Fiyatlardaki düşmenin kredi teminatlarını firmaların, hane halklarının, bankaların net servetlerini düşürmesi anlamına gelen bir Fisherian borç-deflasyon sürecinin mevcut olma olasılığı geniş çaplı iflaslara banka tahaccümüne ve para arzının daha da düşmesine yol açabilir.

10- Otoriteler (son kredi mercii) zamanında müdahale (bir cezai faiz oranı ile kredi vererek veya açık piyasa işlemlerine girişerek) ile bütün süreci daha başlangıcında önlenabilir ve tutulabilir.”¹³⁶

Uygulamada ise risk yönetimi şu şekilde gerçekleşir: Risk yönetimi bankaların veya bankacılık sektörünün risk konusuna yaklaşımları ve bunu değerlendirme şekline bağlı olarak ortaya çıkar. Çünkü asıl problem riskin kendisi değil, yanlış yönetilmesi, yanlış değerlendirilmesi veya yanlış fiyatlandırılmasıdır. Bu nedenle karşılaşılan tüm riskleri önce belirlemek, birbiriyle olan ilişkilerini ortaya koymak gerekmektedir. Burada her riskin neden oluştuğu belirlenmeli, bu nedenlere yol açabilecek beklenmeyen olaylar tahmin edilmelidir. Yine, riske neden olan olaylar süreci iyi algılanmalı ve riski en aza indirecek şekilde yönetilmelidir.¹³⁷

Bu yöntemler Kredi değerliliği belirlemek için önemli ve uluslararası alanlarda kullanılan yöntemlerdir. Ancak bu yöntemlerin yanında Kredi Riskini iyi bir şekilde yönetebilmek için bankaların yapması gereken bir derecelendirme sistemi kurmak ve bu sistem yardımıyla kredi verilen firmayı yakından takip etmektir.

“Günümüzde Modern Kredi Riski Yönetiminde;

- Müşteriler hakkında çok yönlü veriler sağlayacak spesifik bilgiler elde edilmelidir.
- Analitik araçların kullanımına yoğun bir şekilde başvurulmalıdır.
- Fiyatlama politikaları revize edilmelidir.
- Bankaların örgüt yapısında gerekli değişikliklere gidilmelidir.
- Ayrıntılı, detaylı ve esnek yönetim araçları kullanılmalıdır.
- Doğru bilgilendirme sistemleri ve raporlama tekniklerine başvurulmalıdır.”¹³⁸

¹³⁶ Ali İhsan Karacan, A.e., S:32-33

¹³⁷ George J., Benston, **The Nature, Importance and Measurement of Risk in Banking**, Measuring Financial Risk in the 21 st Century, OCC Conference, 21 July 2002, Washington D.C., U.S.A.

¹³⁸ Clive Wykes, **Ortakların Hisse Değerlerini Artırmak ve Risk Yönetimi**, ActiveLine Dergisi, Makale, Ekim-2002, İstanbul.

Etkili bir risk yönetim süreci, maruz kalınan riskleri kontrol eder, bilançonun mali performansını olumlu yönde etkiler, yapısal değişimleri kolaylaştırır ve düzenleyici otoritelerin güvenlikle ilgili beklentilerini karşılayabilmeyi sağlar. Bu alandaki genel yanlış ise risk yönetiminin maliyetli olduğu, çok az sayıda firmanın faiz riski nedeniyle başarısızlığa uğradığı ve belirsizliği yönetmenin mümkün olmadığı şeklinde düşüncedir.¹³⁹

Risk, kredilendirme sürecinin en başından başlayarak her aşamasında bulunur. Ancak zaman içinde kredinin vadesi gelmeden riskin derecesinde bazı değişiklikler olabilmektedir. Kredi tahsis kararı verenler risk derecesindeki bu değişiklikleri de göz önüne almalıdırlar.¹⁴⁰

Bir çok bankanın sorunlu kredilerinin oluşma nedeni kredi verildikten sonra takibinin yapılmamasıdır. Günümüzde yaşanan birçok bankacılık krizinden sonra bankalar artık kredi verirken firma değerlendirmesini oldukça iyi bir şekilde yapmaktadırlar ancak hala birçoğunda kredi riski tabi yapacak bir departman dahi yoktur. Ülkemizde hemen hemen her bankada Kredi İzleme adı altında bir departman mevcuttur. Ama bu departmanın görevi bir kredi sorunlu hale geldikten sonra sorunu çözmektir. Yani bir kredi bu departmanın görev alanına ancak sorunlu olduktan sonra girer. Halbuki Kredi İzleme Departmanının görevi Kredi Riski doğduktan sonra başlamalıdır. Amacında kredinin sorunlu hale gelmesini engellemeye çalışmak olmalıdır.

“Bunun için çalışan elemanların deneyimli ve bilgili olmaları yanında etkin bir izleme sistemleri de bulunmalıdır. Bunun için;

- Kredili müşterilerden mutlaka belirli aralıklarla mali tablolar temin edilmeli ve incelenmelidir.
- Firma düzenli olarak ziyaret edilerek ortaklar ve yöneticilerle görüşme yapılmalıdır.
- Her ay merkez bankası risk santralizasyon bilgileri düzenli olarak takip edilmelidir.
- TCMB, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi kurumların raporları okunarak sektör ve firmalar hakkında devamlı istihbarat yapılmalıdır.

¹³⁹ Thomas Bowers,, **Bankacılıkta Etkili Risk Yönetimi Geliştirme**, Yordam Risk ve Karlılık Yönetim Danışmanlık A.Ş., Seminer Tebliği, Mart-2001, İstanbul.

¹⁴⁰ Mahmut Usta, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi**, Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Yayın No.24, 1994, İstanbul, S: 41

- Mal aldığı ve mal sattığı müşteriler hakkında sürekli olarak istihbarat yapılmalıdır.
- Gerekli belgelerin tamamı toplanmadan kredi limiti tahsis edilmemelidir.
- Üst yönetim talebi ile kredi kullandırılmamalıdır.
- İş tecrübesi yetersiz kişilerin kurduğu firmalara kredi verilmemelidir.
- Daha önce iflas eden bir firmanın yerine kurulan bir firmaya kredi verilmemelidir.
- Limit artışı sık yapılmamalı ve teminat kalitesi düşürülmemelidir.”¹⁴¹

BDDK tarafından yayımlanan 8 Şubat 2001 tarihli ‘Bankaların İç Denetimi ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik’ ile bu yönetmeliğin uygulamasına ilişkin 1 sayılı tebliğ ile, bankaların iç denetimi ve risk yönetimi sistemlerinin kurulmasına, faaliyetine ve uygulamasına ilişkin esaslar belirlenmiştir. Bu çerçevede, bankalarda aşağıda belirtilen alanlarda değişiklik yaratmıştır.

- Yönetim Kuruluna İlave Sorumluluk
- Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Daha Etkin Uygulaması
- Sermaye Yeterliliği Hesaplaması
- Piyasa ve Kredi Riski Yönetimi
- Organizasyon Yapısında Değişiklik
- Daha Etkin İç Kontrol Sistemi
- İlave Raporlama ve Bildirim Yükümlülüğü
- Banka Risklilik Düzeyinin Belirlenmesi, Bankanın Temel İşlevsel Faaliyet Alanlarının Özel Kontrol ve İncelenmesi.

Bankaların Organizasyon Yapılarını şu şekilde yapılandırması gerekecektir. Yönetim Kurulu tarafından İç Kontrol Faaliyetlerini yönetmek amacıyla 3 temel birim bulunacak. Bu birimlerin yöneticileri Yönetim Kurulu tarafından atanacak ve Bu birimlerin başında bulunan kişiler Yönetim Kurulu Üyelerinden Risk Yönetiminden Sorumlu olan üyeye direkt bağlı olacaklardır.

Söz konusu 3 birim

¹⁴¹ Banu Ş. Akkale, **Factoring’de Erken Uyarı Sistemleri ve Bir Örnek Olay Çözümü**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İstanbul, S: 38

- Risk Yönetimi Grubu
- İç Kontrol Grubu
- Teftiş Kurulu dur.

BDDK'nın bu tebliği sonrasında birçok banka organizasyon yapılarını tebliğe uygun şekle getirmişlerdir. Özellikle İç Kontrol Grubu sayesinde operasyonel riskler kontrol altına alınmıştır. Risk Yönetimi Grubu bankanın özellikle Faiz ve Kur riskleri başta olmak üzere diğer riskleri kontrol altına almak için bir takım çalışmalar yapmaktadır. Ancak halen Kredi Riskinin yakından takip edilmesi için etkili bir sistem henüz çoğu bankada geliştirilmemiştir.

Bankalar Kredinin Tahsisine yönelik iyi ve kaliteli sistemler kurmuşlardır. Farklı mali analiz yöntemleri geliştirmişler ve kendi bünyelerine uygun sistemler kurmuşlardır. Ancak hala kredi riskini takip etmede etkin bir uygulama yoktur.

4.4 : KREDİ RİSKİ TAKİBİNDE KULLANILAN METODLAR

Bankalar; Kredi tahsis aşamasında kullandıkları yöntemler olan oran analizi, yüzde analizi, fon akımı ve nakit akımı tabloları gibi yöntemleri Kredi Riski takibinde de kullanmaya devam ederler. Ancak bu yöntemlerden başka Kredi Riski takibinde kullanılan birkaç teorik yöntem vardır. Bu yöntemlerin en önemlileri şunlardır.

4.4.1 : Z PUANI YÖNTEMİ

Muhasebe Metodu adıyla başlayan ve geliştirilen bir metodun son şeklini aldığı yöntemdir. Bu metodu ilk uygulamaya başlayan İsrail'li bir bankacı olan Meir Tamari dir. Daha sonra geliştiren kişi ise William H. Beaver' dır. Bu araştırmacılar firmaların iflas etmeden önce durumlarını en iyi gösterecek finansal oranları belirlemeye çalışmışlardır.

Beaver bir çalışmada finansal oranların şirketlerin iflas etmeden 5 yıl önce olumsuz durumlarını gösterdiklerini anladı. Bu nedenle Beaver firmaların batacak mı batmayacak mı olduklarını anlamak için bu oranların kullanılmasını önermiştir. Önerdiği

oranlar içinde en önemli 3 rasyonun Nakit Akışı / Toplam Borç Rasyosu, Sermaye Yapısı Rasyoları ve Likidite Rasyoları olduğunu belirtmiştir. En kötü oranlar ise Devir Hızı rasyoları olduğunu ifade etmiştir.¹⁴² Baever 1968 yılında etkili sermaye pazarı kuramından hareketle yapmış olduğu ikinci çalışmasında hisse senedi fiyatlarının piyasa değerlerini ve bunlardaki değişimleri kullanmış ve bu değerlerle işletmelerin başarısızlıklarını tahmin etmeye çalışmıştır. Analizin sonucunda ulaştığı noktada finansal oranlar dışındaki verilerin finansal başarısızlığının tahmin edilmesine olan marjinal katkılarının önemli olmadığıdır.¹⁴³

Daha sonra Edward Altman; Beaver'ın çalışmasını geliştirmiş ve finansal oranlardan 5 tanesini belirleyerek bunları kullanarak bir formül geliştirmiştir. Bu formül yardımıyla yaptığı örneklemelerde İflas eden firmaların iflas etmeden 2 yıl önce %72 ihtimalle belirlenebileceğini belirlemiştir.

Altman'ın geliştirdiği Z puanı formülü şu şekilde hesaplanmaktadır.

$$Z = 1.2 A + 1.4 B + 3.3 C + 0.6 D + E$$

Net İşletme Sermayesi

$$A = \frac{\text{Net Likit Aktifler}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

Dağıtılmamış Kar

$$B = \frac{\text{Birikmiş Kar}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

Faiz ve Vergi Öncesi Kar

$$C = \frac{\text{Aktifin Verimliliği}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

Piyasa Değeri

¹⁴² Leopold A. Bernstein,, **Financial Statement Analysis : Theory, Application and Interpretation**, The Robert N. Anthony / Willard J. Graham series in accounting, Irwin Publishing, 1993, New York, USA., S:645

D = Ödeme Zorluğuna Düşmeden Aktiflerin Azalma Ölçüsü = -----

Toplam Borç

Toplam Satışlar

E = Rekabetçi Ortamlarda Satış Kabiliyeti = -----

Toplam Aktifler

Altman'a göre bu değerler hesaplandıktan sonra bulunan Z Puanı 1.81 in altında ise firma kesinlikle iflas edecek, değer 3.00 ün üzerinde ise kurtulacaktır.

Altman Z puanı formülünü geliştirerek 1995 yılında Z * Puanı formülünü buldu. Bu formüldeki en önemli fark E değişkeninin bulunmaması ve D değişkeninin hesaplanırken firmaların piyasa değeri yerine defter değerinin esas alınmasıdır. Formül şu şekilde hesaplanmaktadır.

$$Z = 6.56 A + 3.26 B + 6.72 C + 1.05 D$$

4.4.2 : TAMARI YÖNTEMİ

Meir Tamari, 1966 yılında o güne kadar kullanılan tek değişkenli istatistiksel yöntemleri geliştirerek çok değişkenli bir model geliştirmiştir. Tamari'nin çalışmasına göre birden fazla oran farklı ağırlıklar bazında birleştirilerek nihai bir yüzde belirlenmektedir.

Çalışmaya esas alınan oranlar ve yüzdeleri şöyledir.

(Ödenmiş Sermaye + Yedekler) / Toplam Borçlar : %25

Kar Trendi : %20

Cari Oran : %20

Üretim Değeri / Stoklar : %15

Satışlar / Kısa Vadeli Alacaklar : %10

Üretim Değeri / Çalışma Sermayesi : %10

¹⁴³ Targan Ünal, **Firma Başarısızlıklarının Erken Uyarı Göstergeleri : Finansal Oranlar**, Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Yıl:9, Sayı:103, Eylül 1987, İstanbul, S:43.

TOPLAM

: %100

Tamamı bu hesaplamada ortaya çıkan değeri 30 dan küçük olan firmaların %50 sinin iflas ettiğini , buna karşın bu değeri 30 un üzerine çıkan firmalarda iflas etme oranının %3 de kaldığını tespit etmiştir.

4.4.3 : MEYER ve PİFER YÖNTEMİ

“Paul A. Meyer ve Howard W. Pifer 1970 yılında diskriminant analizinden farklı olarak, fakat aynı sonucu veren 0-1 regresyon tekniğini bankalar üzerinde uygulamaya çalışmışlardır. Doğrusal olasılık fonksiyonu bağımlı değişkeni 0 veya 1 değerini alan bir regresyon fonksiyonudur. Böyle bir fonksiyon gözlenen değişkenlerin bir lineer kombinasyonu olup her bir gözlem elemanını iki gruptan birine sınıflar. Bu yöntem kullanıldığında seçilecek başarılı firmalar için $Y=1$, başarısız firmalar için $Y=0$ değerleri alınarak matrix notasyonu şeklindeki $Y=XB + E$ regresyon denkleminin parametreleri hesaplanabilir. Y tahmin değerleri de performans indeksi olarak kullanılır.

Mayer ve Pifer çalışmalarında 39 başarısız banka seçmişlerdir. Beaver ve Altman gibi, başarısız işletmeler olarak seçtikleri bankaları, başarılı bankalarla eşleştirmişler; Başarısız firmalara eşlendirme yapılırken aynı şehirde bulunma, benzer büyüklük ve yaşta olmalarına ve verilerin aynı tarihte olmasına dikkat etmişlerdir.

Başarılı firmalar için $Y=1$, başarısız firmalar için $Y=0$ değerleri alınarak parametreleri hesaplanan $Y=XB + E$ regresyon denkleminde B katsayısı, E hatayı belirtmektedir. X yerine seçilen bankaların finansal oranları konularak regresyon yapılmıştır. Daha sonra seçilen modelin vermiş olduğu Y değerleri arasından en az hatayı sınıflandırmayı yapacak kritik değer seçilmiştir. İflas tarihinin 1 veya 2 yıl öncesinde tahmin edilebilmesinde, seçilen örnekteki bankaların %80 i doğru gruplara ayrılabilmiştir.”¹⁴⁴

4.4.4 : 3 K SİSTEMİ

¹⁴⁴ Vildan Ömür, **İşletme Başarısızlıklarının Önceden Tahmininde Kullanılan Erken Uyarı Modelleri ve Sektörel Bir Uygulama**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1992, İstanbul, S:28-29

3 K olarak adlandırılan Karakter, Kapasite ve Kapital kelimelerinin nitelikleri esas alınarak oluşturulan değerlere göre rakamsal ifadelere başvurmadan yapılan bir değerlendirme sistemidir. Krediyi kullanan firmanın borçlanma kapasitesi ve geri ödemede kullanılacak kaynakları esas alır. Şu şekilde bir tabloya göre yorum yapılır.

“Karakter + Kapasite + Sermaye	= En düşük kredi riski
Karakter + Kapasite + Yetersiz Sermaye	= Olumlu kredi riski
Kapasite + Sermaye + Yetersiz Karakter	= Şüpheli kredi riski
Karakter + Kapasite – Sermaye	= Sınırlı başarı
Kapasite + Sermaye – Karakter	= Tehlikeli risk
Karakter + Sermaye – Kapasite	= Düşük riskli kredi
Sermaye – Karakter – Kapasite	= Oldukça sınırlı başarı
Karakter – Kapasite – Sermaye	= Düşük riskli kredi
Kapasite – Karakter – Sermaye	= Hileli kredi riski” ¹⁴⁵

4.4.5 : BEAVER SİSTEMİ

“Oran analizinde yararlanarak firma riskini belirlemede önemli bir çalışma Beaver’a aittir.”¹⁴⁶ Beaver bu çalışmasında aynı işkolunda yer alan 79 tane başarısız ve 22 başarılı firmayı esas alarak incelemiştir. Sonuçları diskriminant analizi kullanarak yorumlamıştır. Beaver analizinde aşağıdaki oranları kullanmıştır.

- Nakit Akış / Dış Kaynak
- Net Satışlar / Ödenmiş Sermaye
- Dış Kaynak / Ödenmiş Sermaye
- Döner Varlıklar / Kısa Vadeli Borçlar
- Toplam Borçlar / İşletme Giderleri

¹⁴⁵ Rıdvan Oruç, **Bankalarda Kredi Portföyü Yönetimi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, Konya, S:199

¹⁴⁶ Sıddık Köksal, **Bankalarda İstihbarat ve Sorunlu Krediler**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995, İstanbul, S:339

Baever sisteminin başarılı olması için 5 yıllık bir dönem için uygulanması gerektiğini düşünmüştür. Bu sistemin eksik yanı sistemin tek bir değişkene ve oranlara bağlı olmasıdır.

4.4.6 : DUN & BRADSTREET SİSTEMİ

Amerika Birleşik Devletlerinin en büyük istihbarat kurumu pozisyonunda olan Du&Bradstreet firması kendine özgü sistemiyle tüm dünyada milyonlarca firmanın derecelendirmesini yapmaktadır. Bu firmanın rating sistemi 2 farklı bölümden oluşur. Bunlardan birincisi özsermaye, ikincisi ise ödeme gücü ile ilgilidir. Firmaların notları harfler ve sayılaral belirlenir. Harfler finansal gücü, sayılar ise ödeme gücünü gösterir. Dun&Bradstreet şu kriterleri kullanır.

- “İşletmenin yaşı
- İşkolunun gelişimi
- Geçmişteki ödeme durumu
- Yönetimin başarıları
- Genel finansal durum
- İşletmenin hukuki yapısının sağlamlığı
- Yıllık bilanço ve gelir tablosunun hazırlanması ve sunulması.”¹⁴⁷

4.4.7 : WEİBEL SİSTEMİ

“Weibel’in bilanço kalemlerinin analizi, bir İsviçre Bankası’nın geliştirdiği ve müşterilerine uyguladığı bir sistemdir. 36 adet yi durumda olan firma ile 36 adet sorunlu hale gelmiş firma karşılaştırılmıştır. Weibel bu sistemde kriter olarak işkolu, işletme büyüklüğü, işletmenin yaşı, hukuki şekil, kuruluş yeri gibi konular ele alınmıştır. Wilcoxon testi yardımıyla 42 orandan 20 tanesi 6 grup altında toplanmıştır. Bu 6 grup;

- Cash Flow / Kısa süreli dış kaynak
- Döner Varlık / Kısa süreli dış kaynak

¹⁴⁷ Rıdvan Oruç, A.e., S:197-198

- (Kısa süreli döner varlık – Borçlar) / Amortismanlar dışındaki işletme harcamaları
- Ortalama stok tutarı / Materyal harcamaları
- Ortalama kredi tutarı / Alışlar
- Dış kaynak / Tüm sermaye”¹⁴⁸

“Seçilen oran dizisinin sayısı subjektif olarak saptanmakta, öngürülen koşullarda bir başka değerlendirmeci kişisel tercihlerine göre başka sonuçlara varabilmektedir. Ayrıca sonuçların yorumu da kesin bir kurala bağlanmış değildir.”¹⁴⁹

4.4.8 : DİĞER YÖNTEMLER

Bunlardan başka tarih boyunca birçok finansçı veya ekonomist özellikle oranları kullanmak suretiyle birçok analizler geliştirmişlerdir. Bunlardan bazıları buldukları yöntemleri birer formül haline getirmişlerdir. Bu formüller çeşitli analistler tarafından belirli dönemlerde kullanılmış olmasına karşın genelde fazla rağbet görmemiştir. Bu analistlerin önemli olanları şöyle sayılabilir.

- James Horrigan..
- Alexander Wall.
- A. Winakor ve R. Smith.
- James A. Fitzpatrick.
- Ramser ve Foster.
- Chris Weibal
- Joseph F. Sinkey

Z puanı da dahil olmak üzere yukarıda anlatılan tüm formüller her zaman doğru sonuçlar vermediğinden çok yaygın olarak kullanılmamaktadırlar. Spesifik olarak bazı Risk uzmanları kullanmaktadır. Bu nedenle firmaların farklı konulardaki bilgilerini bir potada eriterek doğruya daha yakın bir sonuç veren derecelendirme sistemi icad olmuş ve kullanılmaya başlanmıştır.

¹⁴⁸ Sıdık Köksal, **Bankalarda İstihbarat ve Sorunlu Krediler**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995, İstanbul., S:108

4.5. : DERECELENDİRME (RAİTING)

Derecelendirme gerek sözel gerekse rakamsal değerlerin birlikte değerlendirilerek yorumlanması ve bir not sistemine tabi tutulmasıdır. Oluşturulan bu sistem sayesinde kredi verilecek firma hakkında nihai karara varılır. Zaman içerisinde firmaların her yeni mali tabloları yayımlandıktan sonra yeniden derecelendirmeye tabii tutularak farklı bir durum olup oluşmadığı araştırılır. “Dereceler, borçlunun anapara ve faiz ödemelerini ödünç sözleşmesinde yer alan hükümlere uygun olarak zamanında ve tam yapabilme olasılığının, diğer bir anlatımla, ödememe riskinin (default risk) göstergesi olarak tasarlanır.”¹⁵⁰

Dünyadaki ilk derecelendirme kuruluşu 1841 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin New York kentinde ortaya çıkmıştır. İlk derecelendirme kuruluşu esnafa kredi veren bir ticari kredi kuruluşu olan Louis Tapan isminde bir kreditorüdür. Kendi kredi verdiği esnafın bu krediyi geri ödeyip ödeyemeyeceğini anlamak için onları kendine göre derecelendirmiştir. Daha sonra Şirketi Robert Dan isminde bir kişi satın almış ve 1859 yılında ilk resmi derecelendirme listesini yayınlamıştır. Yine 1849 yılında John Bradstreet aynı şekilde bir firma kurmuştur. 1933 yılında ise bu 2 firma birleşerek Dun&Bradstreet ismini almıştır. Dun&Bradstreet bugün dünyanın 100 den fazla ülkesinde faaliyet gösteren en büyük derecelendirme kuruluşlarından birisidir.

Bugün bütün dünyada kullanılmakta olan şekliyle ilk derecelendirme notu 1909 yılında John Moody tarafından kullanılmıştır. Moody 250 den fazla demiryolu tahvilini derecelendirmesiyle meşhur olmuştur. Moody nin o yıllarda kullandığı Alfabenin harflerine dayalı derecelendirme sistemi bugünde dünyada en çok kullanılan derecelendirme sistemidir.

¹⁴⁹ Niyazi Berk, **Bankacılığın Dışa Açılması ve Dış Kredi İlişkileri**, Yapı Kredi Bankası, Bankacılık Araştırmalar Dizisi, No.4, 1985, İstanbul, S: 102-103

¹⁵⁰ Özer Özdiç, **Derecelendirme Sürecinde Ekonometrik Bir Değerlendirme**, SPK Yayınları, Yayın No:130, Pelin Ofset, 1999, İstanbul, S:7

Daha sonra tarihte kurulan ünlü derecelendirme kuruluşları şunlardır.

- 1922 yılında kurulan Fitch Investor Service.
- 1941 yılında kurulan Standard and Poor's
- 1972 yılında kurulan Canadian Bond Rating Service
- 1974 yılında Bank Watch adıyla kurulan, 1989 yılında ismi Thomson Finansial Bank Watch olarak değişen kuruluş.
- 1978 yılında kurulan IBCA
- 1980 yılında kurulan Duff&Phelps Credit Raiting Corporation
- 1985 yılında kurulan Japanese Credit Raiting Service
- 1985 yılında Nippon Investor Service dir.

“Genel olarak rating uygulamalarının amacı;

- Firmaların risk derecelerini ölçümleyebilmek suretiyle, banka portföyündeki risk dağılımını Yönetim Kurulu'nun kararları doğrultusunda optimum düzeyde tutmak ve sorunlu kredi ilişkilerini en aza indirmek.
- Firmaların risk derecelerinin dönemler itibarıyla trendini gözlemlemek ve analiz etmek.
- Firmanın risk derecelerine göre birbiriyle karşılaştırmak.
- Objektif kriterleri ön plana çıkartmak ve bireysel/kişisel yorumları veya kararları en aza indirmek.
- Sorunlu kredi potansiyeli taşıyan firmaları daha kısa dönemler itibarıyla incelemek.
- Risk/getiri perspektifiyle fiyatlamaya yardımcı olmak ve farklı risk dereceleri için farklı fiyatlar uygulayabilmek.
- Üst yönetim açısından detayları tek bir kritere indirgemek.
- Kredilendirme fonksiyonunda görev alan tüm çalışanlar için süreci standardize etmek.
- Kredi riski yönetim fonksiyonu için bir temel teşkil etmek ve ileriki aşamalarda gerekli tarihsel veri setini oluşturmak.”¹⁵¹

Risk rating kurumları bankaların kredi riski için yararlandıkları bir kurum olmanın

¹⁵¹ Şenol Babuşçu, **Bankalarda Risk Yönetimi, A.e.,** S: 105-106

yanında özellikle ihracatçı firmaların mal satmayı düşündükleri firmalar hakkında bilgi almak için başvurdukları bir kurum olarak da çalışırlar.¹⁵² A.B.D.'de 1975 yılında faaliyete geçen McCarty, Crisanti and Maffei isimli rating şirketinin diğerlerinden farklı bir derecelendirme anlayışı vardır. İhracatçı şirketlerin talepleri doğrultusunda derecelendirme sonucunu kamuoyuna duyurmadan sadece müşterisine bildiriyordu.¹⁵³

Derecelendirme daha önceleri hisse senedi, bono gibi menkul kıymetlere uygulanırken zaman içerisinde sabit getirili menkul kıymetlere uygulanmaya başlamıştır.¹⁵⁴ Genel olarak derecelendirme kapsamına alınan menkul kıymetler şu şekilde sınıflandırılabilir.¹⁵⁵

Ülkemizde derecelendirme ile ilgili gelişmeler batıyla kıyaslandığında henüz çok yenidir. Derecelendirme konuları ile ilgili ilk kanunlar 1997 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır. Derecelendirme faaliyeti SPK tebliğine göre;

- Ortaklıklar ve sermaye piyasası kurumlarının risk durumları ve ödeme güçlüklerinin,
- Borçluluğu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerinde karşılanabilme riskinin derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyeti olarak belirtilmiştir.¹⁵⁶

Ülkemizde kurulan ilk derecelendirme kuruluşu IBAR-DUFF Phelps Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. isimli firmadır. Firmanın %40 ortağı USA kökenli derecelendirme firması Duff&Phelps, %20 ortağı IFC dir. Türk firması olan Ibar'ın payı %40 dır.

Her rating firmasının birbirine benzer özellikler göstermelerine karşın farklı derecelendirme şekilleri vardır. Derecelendirme şirketleri finansal sisteme yeni giren finansal araçların değerlendirilmesini sağlamak amacıyla derecelendirme işini çeşitlendirme ihtiyacı duymuşlardır. Firmaların derecelendirme türlerini 2 gruba ayırılır.

¹⁵² Kohn Meir, **Money, Banking and Financial Markets**, The Dryden Press, London, 1990, England.,S: 28

¹⁵³ Ayşe Gülden Ataman, **Derecelendirme Kurumları ve Türkiye’de Olası Rolü**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995, Ankara, S:9

¹⁵⁴ Ufuk Çolpan, **Kredi Derecelendirme ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İstanbul, S:6

¹⁵⁵ Mustafa Büyükbacı, **Rating ve Türkiye’nin Kredi Notu**, Çerçeve Dergisi, Makale, Mayıs-Haziran, 1994, İstanbul.

¹⁵⁶ Resmi Gazete, 06.Mart.1997, Sayı:22925

Birincisi geleneksel derecelendirme ve kredi fonları, diğeri piyasa riskinin derecelendirilmesidir.¹⁵⁷

Bu gösterimlere örnekleri aşağıdaki Tablo:4-II de görebiliriz.

MOODY'S	S&P	DCR (D&P)	FİTCH IBCA	TBW	KISA TANIM
Aaa	AAA	AAA	AAA	AAA	Maksimum Güvenirlik
Aa	AA	AA	AA	AA	Çok Yüksek Derece Güvenirlik
A	A	A	A	A	Orta Seviye Üzeri
Baa	BBB	BBB	BBB	BBB	Orta Seviye
Ba	BB	BB	BB	BB	Spekülatif
B	B	B	B	B	Çok Spekülatif
Caa	CCC	CCC	CCC	CCC	Çok Yüksek Risk
Ca	CC C		CC C	CC	Çok Yüksek Spekülatif
C	D	DD	D	D	Faiz ve Anapara Geri Ödeme İmkansız.

Tablo : 4-II : Risk Rating Kuruluşlarının Notları

Bankaların Kredi Riskini yakından takip etmek için bir rating sistemi kurmalarının çok önemli olduğu konusu tezimizin ana fikrini oluşturmakta ve bunun bir öneri niteliği taşımasına karşın bankaların kendi risk derecelendirme sistemlerini kurmalarında kısmen zorunlu hale gelmektedir.

2008 yılı başında bankacılık sektöründe uygulamaya alınacak olan Basel II kurallarının en temel ilkesi bankaların bir rating modeli kurmalarının kısmen zorunlu

¹⁵⁷ Geoffrey A. Hirth, **Fundamentals of Financial Management**, Macmillan Publishing Company, 1996, NewYork, USA, S:55

kılmaktadır. Bu noktada Basel II nin ne olduğu ve Türk Bankacılık sektörüne ne gibi değişiklikler getireceği konusunu anlatalım.

4.6 : BASEL–II SERMAYE UZLAŞISI

Tezimizin bu kısmında önce Basel-II kurallarının ne olduğunu anlatacak ve bu kurallar zincirinin Türk Bankacılığına neler getireceğine değineceğiz. Arkasından bunun Kredi Risk Takibi ile ilişkisini kurmaya çalışacağız.

4.6.1 : BASEL–II’nin TARİHÇESİ ve KURALLARI

Basel Sermaye Uzlaşısı

Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından yayımlanan ve Bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesini sağlayan bunun yanında bankaların denetim ve gözetimini gerçekleştiren standartlar zincirinin tümüne Basel Sermaye Uzlaşısı denmektedir.

Basel Bankacılık Denetim Komitesi

Dünyadaki tüm bankaların aynı standart kurallar içerisinde çalışmasını sağlamak üzere bu kuralları belirlemek amacıyla İsviçre’nin Almanya sınırındaki Basel kentinde faaliyet gösteren Uluslararası Takas Bankası (Bank for International) bünyesinde 1974 yılında kurulmuş bulunan bir komitedir.

Uluslararası Takas Bankası (BIS) tüm merkez bankalarının bankası konumundadır. 55 ülkenin merkez bankaları üyedir. Basel Bankacılık Denetim Komitesinin ise 13 daimi üyesi vardır. Bu üyeler: Almanya, A.B.D., İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya, Hollanda, Belçika, İsveç, Japonya, Lüksemburg, Kanada ve İsviçre’dir.

Basel Komitesi ilk kararlarını 1988 yılında Basel I Sermaye Uzlaşısı adı altında yayınladı. İlk yayınlandığında sadece G-10 ülkeleri diye anılan 10 ülkenin merkez

bankalarını bağıyor, diğer ülkeler için bir tavsiye niteliği taşıyordu. Buna karşın 100 den fazla ülke tarafından kabul gördü.

Basel Komitesinin yayınladığı çalışmaya göre bankaların Risk Ağırlıklı Aktifleri ile Sermaye Yeterlilikleri arasında bir oran belirlenmiş ve bu kararı uygulayacak ülkelerdeki bankaların 1992 yılı sonuna kadar Sermaye/Risk Ağırlıklı Aktifler değerini Minimum %8 oranına getirmek zorunda oldukları belirtilmiştir. Bu ilk raporda Risk Ağırlıklı Aktifler hesaplanırken sadece Kredi Riski dikkate alınırken, 1996 yılında yayınlanan 2. bir raporla oranın hesaplanmasında kullanılan Risk Ağırlıklı Aktifler bulunurken Kredi Riskinin yanında Bilanço İçi ve Dışı Piyasa Riskleri de yani kısaca Piyasa Riski de dikkate alınmıştır.

En sonunda Basel Komitesi 2004 yılında Basel II kararları adı altında son kez bir rapor yayınlamış bu kez Sermaye Yeterlilik Rasyosunu hesaplarken Risk Ağırlıklı Aktiflerin tespitinde, Kredi Riskinin ve Piyasa Riskinin yanında Operasyonel Riski de hesaplama dahil etmiştir. Yine bu kararlara uymayı kabul eden ülkelerdeki bankaların Asgari Sermaye Yükümlüklerinin %8 olmasına karar vermiştir.

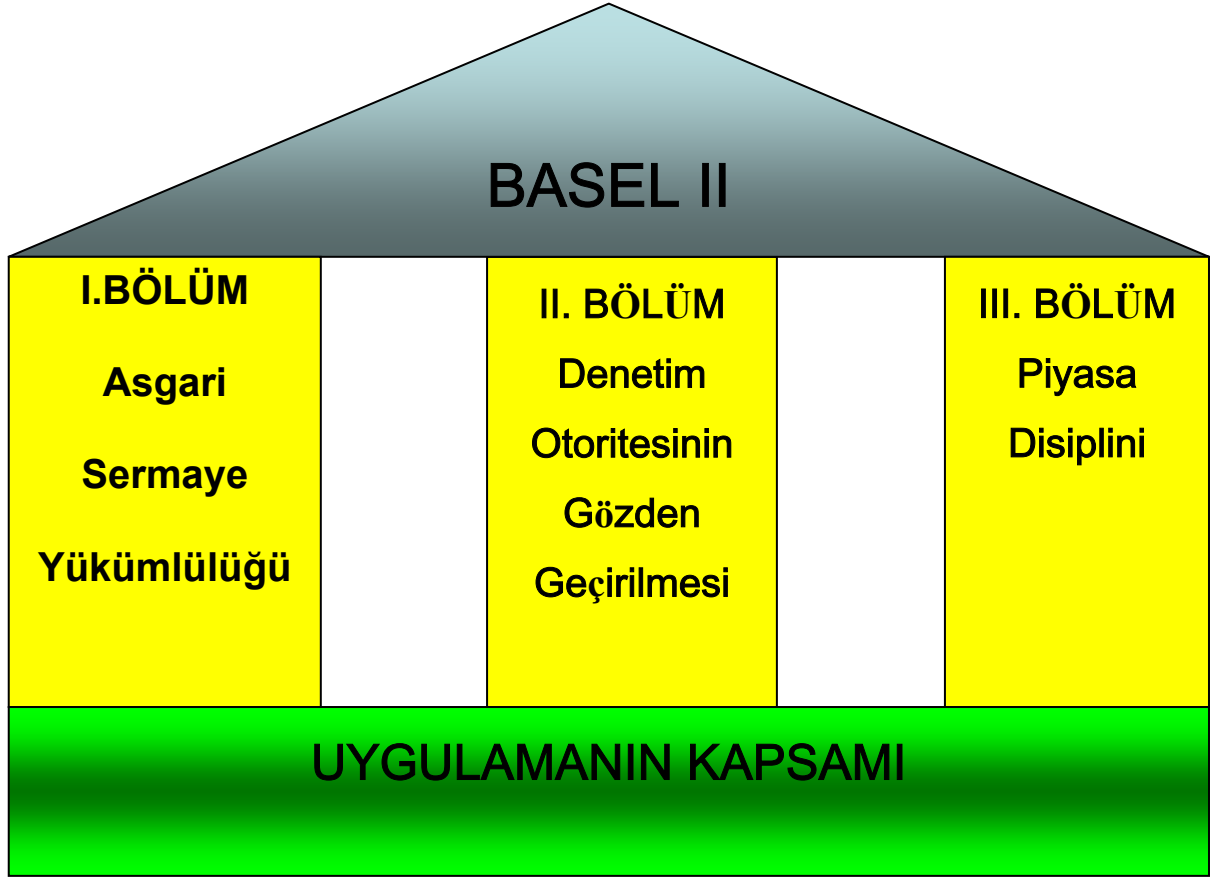
SERMAYE

----- =< % 8

Risk Ağırlıklı Aktifler (Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk)

Basel II raporu bankaların daha kuvvetli ve etkin bir risk yönetimi yapmalarını sağlayan bir kurallar zinciridir. 3 temel özelliği vardır. Tablo:4-III de görüldüğü gibi.

- Asgari Sermaye Yükümlülüğü
- Denetim Otoritesinin Yapısı, Yetkileri ve Çalışma Şekli.
- Piyasa Disiplini

Tablo : 4-III : Basel-II Temel Özellikleri

Kaynak : Garanti Bankası Basel-II Broşürü

Her ne kadar Piyasa Riski ve Operasyonel Risk hesaplama dahil edilse de Basel II kurallarının en temel hedefi Kredi Riskini doğru belirlenmesidir. Kredi Riski belirlenirken Bankalar iki yöntemden birini kullanabilirler.

A- Standart Yöntem : Profesyonel ve uluslararası kuruluşların firmalar hakkında yaptıkları derecelendirmeleri kullanmak.

B- Gelişmiş Yöntem : Bankaların kendi Risk Derecelendirme modellerini kurarak kendi derecelendirmelerini yapması.

Bankalar toplam kredi risklerini belirlerken tüm firmaları derecelendirmeye tabi tutarak bir not vermeli ve çıkan notların toplamı üzerinden sermaye yeterliliklerini belirlemelidirler.

Basel II kuralları yayınlandıktan sonra uygulama almak için bir takvim belirlenmiştir. Basel II yi yayınlayan 13 ülke kendi aralarında uygulamaya 2006 yılı

başında başlamışlardır. Bu takvime göre aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bu sistemi benimsemiş ve uygulayacağını açıklamış diğer ülkeler ise Mart 2007 tarihinde sermaye yeterliliği düzenlemesi yayınlayacaklardır. Bu ülkeler tarafından Ocak 2008 tarihinde standart yaklaşım uygulamaya alınacak. Ocak 2009 da ise Gelişmiş Yaklaşım geçilecektir.

Daha öncede belirttiğimiz gibi Basel II sistemi komiteye üye 13 ülke tarafından benimsenmiş olup uygulaması zorunludur. Diğer ülkeler için sadece tavsiye niteliği taşımaktadır. Ancak bu 13 ülke bankalarının sermaye yeterlilik rasyoları hesaplanırken diğer ülkelere verdikleri dolaylı veya direkt krediler ülkenin rating notuna, Basel II sistemini uygulayıp uygulamadığına veya OECD ülkesi olup olmadığına göre farklılık arz edecektir.

Örneğin Türkiye OECD ülkesi olduğu için yabancı bankaların sermaye yeterlilik oranları hesaplanırken, Türk Bankalarının Riski %20, TC Hazinesinin Riski ise %0 risk ağırlığı ile değerlendirilecektir. Ancak standart sisteme geçildikten sonra ülke notumuzun (BB-) olması nedeniyle riskimiz %100 risk ağırlığında değerlendirilecektir. Risk değerimizin %50 olarak değerlendirilmesi için ülke rating'inin BBB ye yükselmesi gerekmektedir.

“Basel II beklenen faydalarını şöyle sıralabiliriz.

- Bankaların yapısı ile uyumlu yöntemler yardımıyla sermaye yeterlilik rasyosunu hesaplaması.
- Sermaye ihtiyacının azalması (gelişmiş ülkelerde)
- Daha etkin risk yönetimi.
- Kurum çapında risk kültürünün yerleşmesi.
- Riske dayalı fiyatlama ve yeni ürün politikaları.
- Kaynakların daha doğru/etkin şekilde değerlendirilmesi.
- Sorunlu kredilerde azalma.
- Sermaye gereksiniminin doğru hesaplanması ve yerine getirilmesi ile, mecduat sahiplerinin de korunması.

- Etkin gözetim/denetim.
- Piyasa disiplinin sağlanması.
- Daha şeffaf bilgilendirme/kamuya açıklama.”¹⁵⁸

4.5.2 : BASEL–II’nin TÜRK BANKACILIĞINA ETKİSİ

Basel II ye göre sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanırken firmalar 2 kategoriye ayrılacaklar. Yıllık cirosu 50 Milyon Euro nun üzerinde olan firmalar Kurumsal firma, yıllık cirosu 50 Milyon Euro nun altında olan firmalar ise KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) olarak adlandırılacaktır. Görüldüğü gibi Basel II ye göre KOBİ kavramı bizdeki KOBİ kavramından oldukça farklıdır. Basel II ye göre ülkemizde 2005 yılı sonu rakamlarına göre sadece 400 adet kurumsal firma bulunmaktadır.

Yine Basel II ye göre krediler perakende ve kurumsal krediler şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Kurumsal firmalara kullandırılan krediler Kurumsal Krediler adı altında takip edilirken, bireysel krediler Perakende Krediler adı altında takip edilmektedir. KOBİ lere kullandırılan krediler ise 1 Milyon Euro’nun altında ise Perakende, 1 Milyon Euro’nun üzerinde ise Kurumsal Kredilerin altında takip edilecektir.

Standart Yöntemde bankalar firmaların bağımsız rating kurumlarına yaptırdıkları değerleri esas alacaklardır. Bu değerlendirme de risk ağırlığı şu şekilde oluşacaktır.

<u>Risk Raiting Notu</u>	<u>Risk Ağırlığı</u>
AAA, AA	%20
A+, A-	%50
BBB+, BB-	%100
BB- nin Altı	%150
Rating Olmayan	%100
Perakende Krediler	%75
Konut Kredileri	%35
Gayrimenkul İpotekli Ticari Kredi	%100

¹⁵⁸ Garanti Bankası, **Basel II’nin Kapsamı, Türk Finans ve Reel Sektörüne Etkisi**, Risk Yönetimi Müdürlüğü Notları, 2005, İstanbul, S:17

Buradan da anlaşıldığı gibi risk rating notu yüksek çıkan firmalara verilen krediler için bankalar daha az sermaye ayırırken, risk ratingi düşük çıkan firmalar için daha fazla sermaye ayırmak zorunda kalacaklardır.

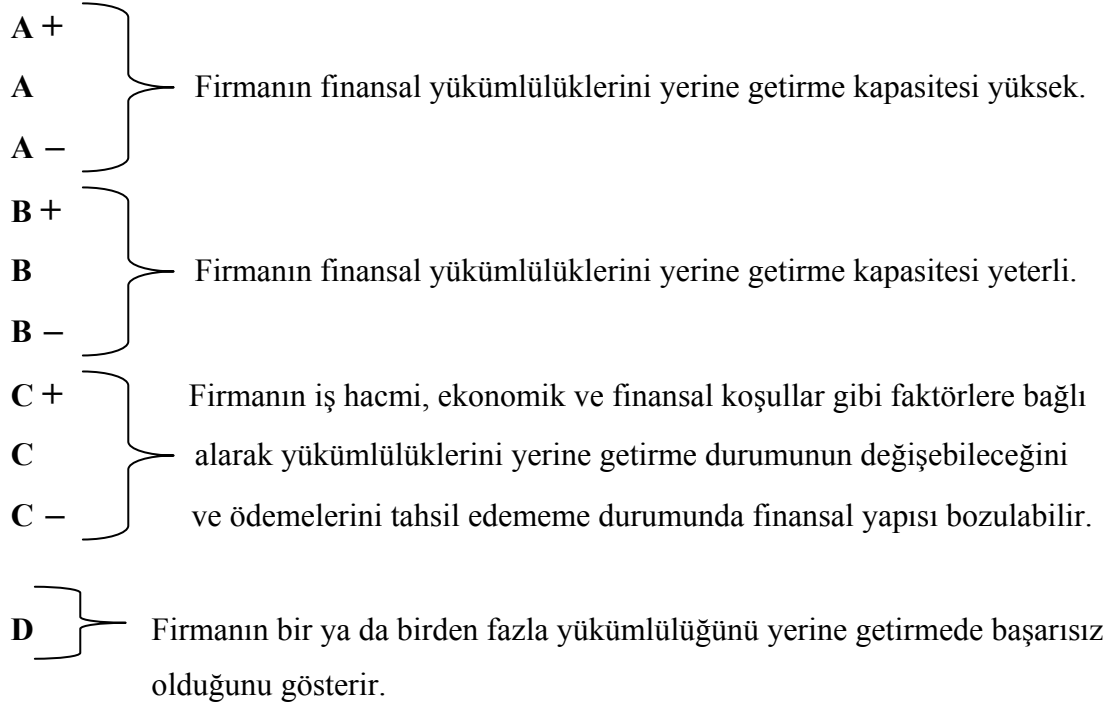
Basel II sistemi kredilerin teminatına alınan teminatları da belirlemiştir. Bu teminat türlerine baktığımızda ülkemizde halen çok kullanılan bazı teminatların örneğin müşteri çek ve senedinin veya kefaletin artık teminat vasfını yitireceğine şahit oluyoruz. Basel II ye göre teminat sayılabilen konular şunlardır.

- Nakit Mevduat
- Hazine Mevduatı, Devlet Tahvili
- Hazine Kefaleti (taaahüt işlerinde)
- Bankaların Finansman Bonoları
- Altın
- Belirli Endeslere Dahil Hisse Senetleri
- Belirli Özellikler Taşıyan Yatırım Fonları
- Gayrimenkullerin 1. Derece İpoteği
- Tapulu Arsaların 1. Derece İpoteği

Basel II kuralları uygulanmaya başlanması sonrasında ülkemizde bankacılık sektöründe ve reel sektörde bir çok yapısal değişiklik meydana gelecek. Bu değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz.

- Reel sektörde kayıt dışı oldukça azalacak.
- Firmaların kredi maliyetleri bankalar arasındaki rekabete göre değil, mali yapılarının durumuna yani risk değerlendirme notlarına bağlı olarak belirlenecek.
- Bankaların sorunlu kredilerinde büyük oranda azalma olacak.
- Bankalar daha şeffaf mali yapılara kavuşacak.

Basel II'ye göre gerek standart gerekse gelişmiş yaklaşımda Risk Rating not tekniği sabit olacak. Bu sisteme göre rating tablosu şu şekildedir.

Basel II nin uygulamaya başlamasından sonra bankalar 2 yol seçecekler ya kendi rating modellerini geliştirecekler. Yada kredi verecekleri firmaların bağımsız bir risk derecelendirme kurumuna yaptırdıkları rating notunu esas alarak kredi verip vermeyeceklerine veya teminat şartlarına karar verecekler. Her ne kadar bağımsız derecelendirme kurumları bu konuda gerekli izinlere sahip olan ve bu konuda uzman kişileri bünyelerinde barındıracak kurumlar olacak olmalarına karşın yinede özellikle büyük bankalar kendi modellerini oluşturmak ve tek bir elden bir derecelendirme yapmak isteyeceklerdir. Büyük bankaların bu konuda çalışmalarını sürdürmekte oldukları bilinmektedir.

Basel II kurallarına göre derecelendirmeye tabi tutulan ve yukarıdaki kriterlere göre bir not verilen firmaya kredi verilirken artık firma sahibinin moralitesi, firmanın bağlı olduğu grubun güçlü olması gibi mevcut kredi değerlemede önemli olan birçok konu önemini kaybedecektir. Yukarıdaki notlamaya göre derecesi D çıkan bir firmaya baştan kredi verilmeyecek, yada zaman içerisinde takip edilirken notu D ye düşen bir firmanın kredilerinin hemen kapatılması yoluna gidilecektir.

Basel II ye göre yukarıdaki derecelendirme sistemi sadece kredinin verilip verilemeyeceğini belirlemekle kalmayacak. Aynı zamanda kredinin faizinin de belirlenmesine neden olacaktır. Her puan aralığına göre bir faiz oranı belirlenecektir.

Örneğin risk notu A çıkan bir firma C çıkan diğer firmadan daha ucuz maliyetle kredi kullanacaktır. Faiz oranı ile Risk notu arasında şu şekilde bir ilişki olacaktır.

Görüldüğü gibi Basel II kuralları uygulamaya başladıktan sonra gerek bankacılık sektöründe gerekse reel sektörde bazı konularda radikal değişiklikler olacak. Bankacılık sektörü tarafında tüm bankaların bir derecelendirme sistemleri kurmaları zorunlu olacak ve her firmayı buna dahil etmek zorunda kalacaklar. Firmalar ise daha düzgün bir mali tablo oluşturmak zorunda kalacaklar; bu da kayıt dışı satışların kayıt altına alınmasını sağlayacak.

5. BÖLÜM : SORUNLU KREDİLER ve ERKEN UYARI SİSTEMLERİ

Bu bölüme kadar anlatılan kredi değerlendirme ve izleme yöntemlerini iyi uyguladığımız takdirde bir kredinin sorunlu hale gelmesini büyük ölçüde önlemiş oluruz. Ancak bazen iyi bir kredi izleme yöntemi uygulamadığımızdan veya çok iyi bir kredi izleme modeline sahip olsak dahi yinede farklı nedenlerle bazı krediler sorunlu hale gelebilirler. Bu durumda sorunlu hale gelen kredilerin yönetilmesi ve tahsil edilebilmesi için farklı çalışmalar yapılması gerekir. Bu bölümde sorunlu hale gelmeden bize yön gösterecek erken uyarı sistemlerinden ve her şeye rağmen sorunlu hale gelmişse bir kredinin kurtarılması için neler yapılması gerektiği konularına değinilecektir.

En geniş anlamıyla Sorunlu Kredi; kredinin vadesi geldiğinde anapara ve faizinin kısmen veya tamamen borçlu tarafından geri ödenmeme durumudur. Bir kredinin sorunlu kredi olarak adlandırılması için vadesinin gelmiş olması gerekir. Ancak bazı durumlarda vadesi gelmeden önce o kredinin vadesi geldiğinde ödenmeyeceği çok açık biçimde belli olabilir. Vadesi gelmeden önce bir kredinin sorunlu hale geleceğini anlamamızı sağlayan konuların bütününe ise Erken Uyarı Sistemleri denir.

“Bir banka kredi değerlendirme sonrasında 2 farklı karar verir, ya mali başarısızlığa uğrama riski yüksek bir firmayı iyi incelemeden risksiz zannederek kredi açar, yada mali başarısızlığa uğrama riski düşük sağlıklı bir işletmeye yanlış risk değerlendirmesi sonucu kredi açmaz. Bunlardan birincisi olan yani mali başarısızlığa uğrama riski yüksek bir işletmeye risksizmiş gibi kredi açılması kararı banka için problemlili kredilerin artması sonucunu doğuracaktır. Bu sorunun büyümesi kaçınılmaz olarak bankayı iflasa kadar götürebilecektir.”¹⁵⁹

Bir kredinin sorunlu kredi olarak adlandırılması için aşağıdaki durumların biri ile karşılaşılması gerekir.

- Nakit kredilerde; kredinin vadesi gelmesine karşın anaparanın ödenmemesi.
- Faiz devresi gelmiş olmasına karşın faizlerinin ödenmemesi.

¹⁵⁹ Ramazan Aktaş, **Endüstri İşletmeleri İçin Mali Başarısızlık Tahmini**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No:323, 1993, Ankara, S:16

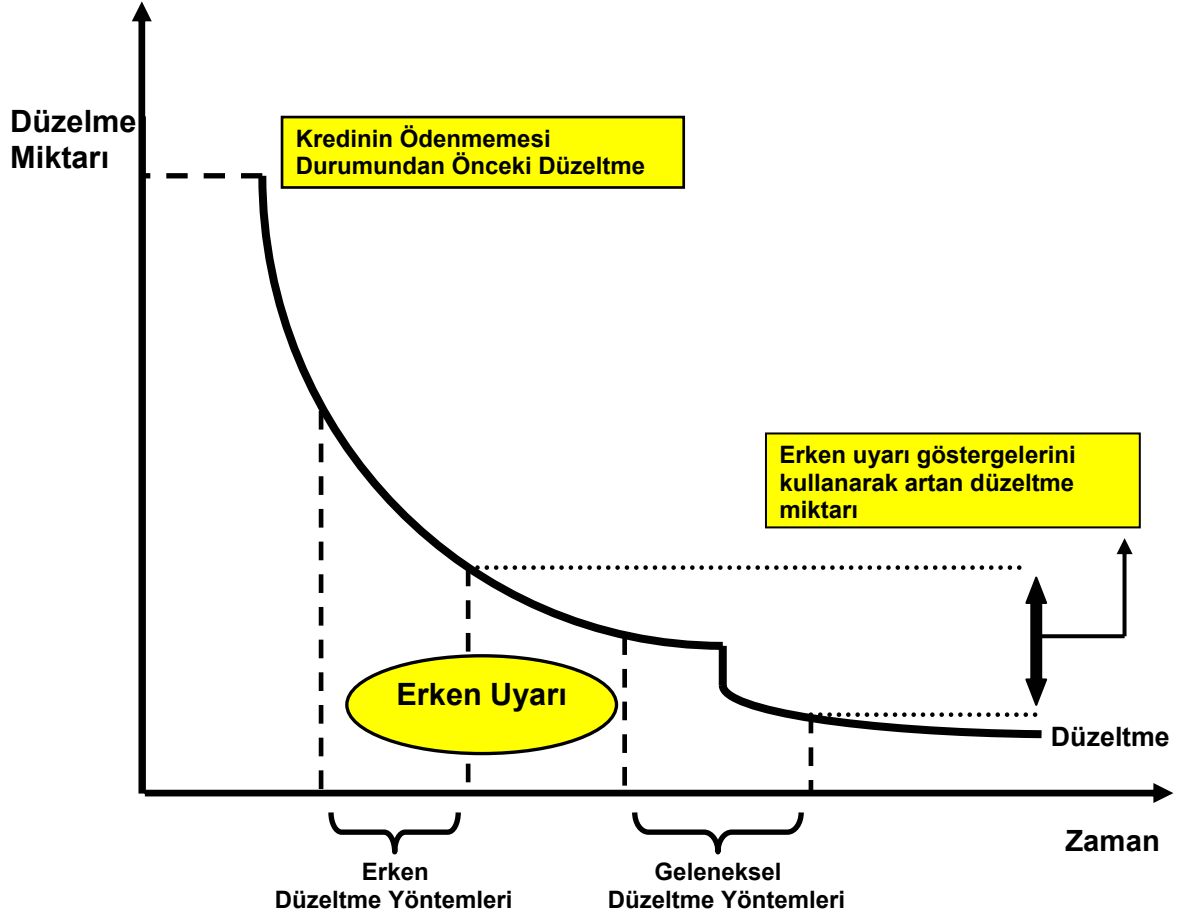
- Gayri nakit kredilerde; akreditiflerde vadesi gelmiş olmasına karşın veya teminat mektuplarında mektubun karşı tarafça tazmin edilmesi sonrasında bedelin kredi borçlusu tarafından ödenmemesi.
- Kredi tebliğ mercii tarafından verilen kredi limitinin üzerine çıkılması.

“Her bankanın tahsis ettiği kredilerin belirli bir oranı sorunlu krediye veya kredi zararına dönüşebilir. Ancak kredi yönetiminden sorumlu yöneticiler sorunlu kredileri kabul edilebilir düzeyde tutabilmeli ve kredi kalitesinin bozulması halinde bankayı zarardan koruma beceri ve başarısını gösterebilmelidirler.”¹⁶⁰ Birazdan daha detaylı olarak anlatacağımız gibi kredilerin sorunlu hale gelmemesinde en önemli görev banka yöneticilerine düşmektedir. “Sorunlu kredilerle genel olarak faiz ve anapara tahsilatında borçlunun geri ödemeyi yapamaması durumunda karşılaşılır. Ancak borçlu vadesi gelen faiz ve anapara ödemelerinde sorunsuz bir şekilde ödemeyi yapsa dahi, eğer mali yapısında bir bozulma söz konusuysa ileride ödeyememe ihtimali görülüyorsa bu tip kredilerinde sorunlu krediler kategorisine dahil edilmesi, gerekir.”¹⁶¹

Hiçbir kredi bir neden yokken aniden sorunlu hale gelmez. Sorunlu krediler zaman içerisinde bir takım olayların peş peşe gelişmesi neticesinde oluşur. Sorunlu krediler tıptaki bazı hastalıklara benzerler. Ne kadar erken teşhis edilirlerse çözüm bulup yok etmek o kadar kolay olur. Ama geç kalınırsa yok etmek imkansızlaşabilir. Erken uyarı sinyalleri sayesinde risk önceden belirlenerek daha oluşmadan giderilmelidir. Ya da hiç değilse mümkün olan en kısa sürede önlem alınmasına çalışılmalıdır. Riskin önceden tespit edilerek gerekli önlemlerin alınmasının faydasını aşağıdaki (Şekil:5-1 de) grafikte görebiliriz.

¹⁶⁰ Belkıs Seval, **Sorunlu Krediler**, Türkiye Bankalar Birliği, Eğitim ve Tanıtım Grubu, Seminer Notları, 10-11 Mart 2000, İstanbul, S:1

¹⁶¹ Çağlayan Dünder, **Sorunlu Krediler ve Karşılıklar Kararnamesi**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Yıl:6, No.24, 2000, Ankara, S:5

Şekil :5-1 Kaynak: Dünya Bankası Seminer Notları- “Credit Risk Indicator, Early Warning Indicator for Credit Risks, Belçika, June-2002. s:2

5.1 BÖLÜM : SORUNLU KREDİLERİN BANKAYA MALİYETİ

Bir kredinin sorunlu kredi haline gelmesi durumunda sorunlu hale geldikten sonra başlayarak tavsiye edilebiliyorsa edilene kadar edilemiyorsa da bilançoda karşılık ayırıp öz varlıklardan düşülene kadar bankaya çeşitli maliyetler doğurur. Ülkemizde zaten sermaye çok bol olan bir kavram değildir. Sorunlu kredilerin artması bankaların sermayelerinin azalmasına yol açacağı için bankaların bu konuda çok dikkatli olmaları hem kendileri hem de ülke ekonomisi için önemlidir.

Sorunlu kredilerin bankaya olan maliyetlerini şöyle sıralayabiliriz.

- “Sorunlu kredilere tahsis edilen fonlar, daha yüksek getirili alternatif alanlara yönlilemeyecektir.
- Sorunlu krediler daha yakın ilgi ve takibi gerektireceğinden, daha yüksek idari giderlere yol açacaktır.

- Sorunlu krediler yöneticilerin zamanlarını daha verimli alanlarda kullanmalarını engelleyecektir.
- Bankanın imajı ve piyasadaki ismi zedelenecek, bu da bankanın gelişmesi ve büyümesini olumsuz etkileyecektir.
- Sorunlu krediler hukuki konularda önemli ölçüde uzmanlığı gerektirmekte ve yüksek düzeyde hukuki giderlere neden olmaktadır.
- Sorunlu kredi miktarı yüksek olan bankalarda, düşük getiri ve sınırlı büyüme çalışanların moralini ve gelirini olumsuz olarak etkilemektedir.”¹⁶²

Bankaların kaldırabilecekleri sorunlu kredilerin yüksekliği öz varlıklarının büyüklüğü ile orantılıdır. Öz varlıkları daha kuvvetli olan bankalar daha fazla sorunlu kredi ile karşılaşılması durumunda bununla baş edebilirler. Ancak sorunlu kredilerin belirli bir tutarı aşarak banka sisteminin olanaklarını kısıtlaması kimi bankaların iflasına dahi neden olmaktadır.¹⁶³ Bunun örneklerini yakın bir geçmişte yaşadık. 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasındaki 2 yıl içinde kapanan 32 bankanın en az 1/3 ü sorunlu krediler yüzünden kapanmıştır. Bankacılık sektörü çok geniş bir kesimi ilgilendirdiği için bankaların batması sadece bankalarla ilgisi olan kişileri değil zincirleme bir etkiyle ekonominin büyük bir kısmının etkilenmesine neden olacaktır.¹⁶⁴

Bankaların iflas etmesi ortaklarının mağdur olmasından başka tüm ekonomiyi ve toplumu etkiler, bu etkilerin örneklerini şöyle sıralayabiliriz.

- Bankanın iflas etmesi mevduatlarını geri verememesine neden olur. Bu da ekonomiyi durdurur.
- Bankaların iflas etmesi sektöre olan güveni azaltır.
- Kredilerin aksaması üretimin aksamasına neden olacaktır.
- Hükümet tarafından uygulanan mali ve parasal politikalar aksayacaktır.”¹⁶⁵

¹⁶² Belkıs Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları Yayın No:59, 1990, İstanbul, S:275-276

¹⁶³ Betül Kırdan, **Kredi Verme Kararlarında Diskriminant Analizi Tekniğinin Kullanılması Üzerine Bir Deneme**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Yıl:13, Sayı:47-48, 1987, İstanbul, S:107

¹⁶⁴ Ender Aslanoğlu, **Bankacılık Krizlerinin Nedenleri ve Ön Göstergeler**, AD Business, Notebook, Mayıs-1998, İstanbul, S:25-26

5.2 BÖLÜM : SORUNLU KREDİLERİN NEDENLERİ

Bir kredinin sorunlu hale gelmesinin birçok nedeni olabilir. Çoğu zamanda tek bir nedenden değil birkaç nedenin birlikte gerçekleşmesi yüzünden sorunlu hale gelmiş olabilir. Önemli olan sorunların kaynağının zamanında tespit edilmesi ve gerekli önlemleri almasıdır. Bir firmanın borçlarını ödeme konusunda zorlanması çoğunlukla 6 temel nedenden kaynaklanabilir.

- İşletme Yönetiminin Hataları
- Ekonomik Durgunluğun Yol Açtığı Nedenler
- Kontrolsüz Büyüme Sonucu
- Yoğun Rekabetin Getirdiği Sorunlar.¹⁶⁶
- Üretilen Mal İle İlgili Konular
- Pazarlama Koşulları İle İlgili Koşullar

1- İşletme Yönetimi.

Bir işletmenin başarısız olmasına neden olan konuların başında yönetim ile ilgili problemler gelir.¹⁶⁷ Yeteneksiz ve basiretsiz yöneticilere sahip olan firmalar eninde sonunda bu durumun doğurduğu olumsuzluklarını yaşarlar.

İşletmeleri başarısızlığa götüren yönetimin genel zayıflıkları şöyle sıralanabilir.

- “Yönetimin gerektirdiği ihtiyaçların mevcut yönetim kademesinde çalışan kişilerin kapasitelerini aşması.
- Yönetim de çalışan kişilerin derinliklerinin olmaması.
- Yönetim kademesinde çalışan elemanların yeteneklerinin dengeli olmaması.
- Zayıf yada ehliyetsiz kişilerin yönetim kadrosun da bulunması.

¹⁶⁵ Erdal Polat, **Türk Bankacılık Sisteminde Prblemlı Kredileri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma**, Pamukbank, Eğitim Yayınları, 1995, İstanbul, S:6

¹⁶⁶ Bora Aktan, **Türk Ticaret Bankalarında Problemlı Kredilerin Yönetimi Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.’de Bir Uygulama**, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998, Aydın, S:112.

¹⁶⁷ Fred J. Weston, Eugene F., Brigham, **Essential Managerial Finance**, Nighth Edition, Dryden Pres, İllinoia, USA., 1990, S: 894.

- Yönetim kontrol ve sistemlerin yetersiz olması.”¹⁶⁸

Bunlardan başka yönetimle ilgili şu sorunlardan ötürü firmalar zor duruma düşerek kredinin problemlili olmasına neden olurlar.

- Yöneticilerin ailevi sorunlar yaşamaları
- Stratejik pozisyonda bulunan yöneticilerin ölmesi veya işten ayrılması.
- İş konusunda kumar sayılabilecek konularda karar almaları.
- Yöneticiler tarafından uygulanan yanlış fiyatlama yöntemleri
- Ortaklar arasında oluşan görüş ayrılıkları
- Ortaklı yapısının değişmesi.
- Firmalarda iyi bir iç kontrol sistemi olmaması.
- Bilgili ve deneyimli personel eksikliği.
- Mali konularda bilgi ve hakimiyet eksikliği.
- İşçi problemlerinin oluşması.

2- Ekonomik Durgunluk.

Ekonomide meydana gelen durgunluklar ve resesyonlar firmaları yakından ilgilendirir. Birçok firma sadece ekonomik durgunluk nedeniyle satışlarında ciddi düşüşler yaşarlar ve bunun sonunda da mali yapılarında bozulmalar meydana gelir.

“Ekonomide durgunluk dönemlerinde başarısız olan işletmelerin özellikleri şöyle sıralanabilir.

- Yeterli finansal ve yönetsel kaynaklara sahip olmayan işletmeler.
- Nakit akışları başa-baş noktasına yakın değerlerde olan bu nedenle de satışları düştüğünde, sabit giderleri kolayca azaltılamadığı için nakit akışları negatif olan işletmeler.
- Satılabilir nitelikteki varlıkları az olan, yada başa-baş noktasını düşürmeye olanak verecek diğer araçlara sahip olmayan işletmeler.
- Halihazırda net nakit kullanıcısı, yada borç kullanmakta olan finansal veya yönetsel yönden olgunluğa erişmemiş, nispeten yeni işletmeler.”¹⁶⁹

¹⁶⁸ Selim Bekçioğlu, **Banka İşletmelerinde Problemlili Kredilerin Önlenmesi**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Ağustos-Kasım, 1986, İstanbul, S: 38-39

¹⁶⁹ Selim Bekçioğlu, **A.e.**, S:40

Ekonomide oluşan olumsuzlukların firmalarda ciddi sorunlara yol açması üretilen ürünün türüyle de yakın ilişkilidir. “Üretilen malın ara malı mı yoksa nihai mal mı olduğu veya dayanıklı veya hemen tüketilen tüketim malı mı olduğuna göre değişir.”¹⁷⁰ Bazı ürünler ekonomik krizlerden çok çabuk etkilenirler; dayanıklı tüketim malları veya otomotiv ürünleri gibi, ancak bazı ürünlerde aynı hassasiyeti göstermezler; gıda ürünleri bunların başında gelir.

3- Kontrolsüz Büyüme:

Bütün firmaların amacı kapasite ve satışlarını artırarak büyüme. Ancak bu büyümenin belirli bir plan ve sistem içerisinde olması gerekir. Birçok firma kontrolsüz ve hesapsız büyüme yüzünden zor anlar yaşamışlardır.

“Büyüme esnasında dikkat edilmesi gereken unsurlar şunlardır.

- İşletmenin borçlarının artması ve faiz giderlerinin yükselmesi
- Kilit personelin yeterli sayıda istihdam edilememesi ve bunun sonucunda önemli mevkilerin tecrübesiz yöneticiler tarafından doldurulması.
- Yönetim kademesinin satın alma ihtiyaçları üstündeki kontrolünü kaybetmesi ve bunun sonucunda stok devir hızının yavaşlaması.
- Artan genel giderlerin kontrolünde eski sitemlerin yetersiz kalması.
- Üretim kapasitesinin zorlanması, ürün kalitesinin düşmesi ve bunun sonucunda satış iadelerinin artması.
- İşletme muhasebe sisteminin maliyetleri doğru bir biçimde belirleyememesi ve tahsis edememesi nedeniyle kar marjlarının düşmesi.
- Üst yönetim kademesinin tepkisel davranış içine girmesi, diğer bir ifadeyle günlük işletme faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesinden sorumlu tutulmaya başlanması nedeniyle, yönetim kademesinin stratejik planlamaya daha az vakit ayırması.

¹⁷⁰ Yeşim Dinçer, **Kredi Risk Yönetimi**, Türkiye Bankalar Birliği, Eğitim ve Tanıtım Grubu, Seminer Notları, 03-04/10/2001, İstanbul. S:9

- Organizasyon yapısının güncel ihtiyaçlara cevap verememesi, diğer bir ifadeyle işletmenin büyümesine paralel olarak örneğin, personel ve finansman fonksiyonlarının bağımsız olarak yürütülmesine ihtiyaç duyulması.”¹⁷¹

4- Rekabet:

Bankalar firmalar hakkında inceleme yaparken,

- “Rekabet eden firmaların azlığını veya çokluğunu,
- Belli başlı rakiplerin kimler olduğunu,
- Rekabetin şeklini
- Rakiplerin finansal güçlerini”¹⁷² bilmek zorundadırlar.

Bazı firmaların mali yapıları kuvvetli olsa dahi sektördeki rakiplerinin çok daha büyük olması ve sektörü ele geçirmek istemeleri yüzünden şiddetli rekabetle baş edemeyebilirler. Bazı ürünler ne kadar çok reklam yapılırsa o kadar yüksek satış ve pazar payı getiren ürünlerdir. Örneğin; diş macunu, şampuan veya çikolata-bisküvi sektörleri bu tip sektörlerdendir. Bu sektörde yer alan bir firma çok sayıda yazılı veya görsel basına reklam vermek zorundadır. Bu da yüksek oranda reklam gideri demektir. Bu nedenle bu tip sektörlerde yer alan firmalar rekabetin getirdiği olumsuzluklardan daha fazla etkilenebilirler. Rekabet şekillerinden en çok rastlanılanı fiyat rekabetidir. Sektörde oluşacak bir fiyat rekabetine ne kadar dayanacağı önemlidir. Mevcut durumunda bir problem olmayan firmalar şiddetli bir fiyat rekabeti yüzünden kısa sürede zor duruma düşebilirler.

Yukarıdaki nedenlerden başka bir kredinin sorunlu hale gelmesi başka farklı nedenlere de bağlı olabilir. Bazı durumlarda kredilerin problemlili hale dönüşmesinde kredi tahsis edenlerin payı bulunabilir. Bunlar;

- “Borçlu hakkında yeterli istihbaratın yapılmaması.
- Finansal Tabloların analizinde yapılan hatalar.
- Kredinin amacının net öğrenilmemesi.

¹⁷¹ Selim Bekçioğlu, A.e., S:41

¹⁷² Cengiz Erol, **Nakit Akımı Yaklaşımı Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi**, ‘Mali Tablolar Analizi’, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No.167, 1991, Ankara, S:113

- Kredinin geri ödeme kaynağının tam belirlenememesi.
- Kredilerin yetersiz teminatlarla verilmesi.
- Kredi fonksiyonunun yönetimindeki yetersizlikler.
- Firmanın hızlı büyümenin izlenememesi ve kontrol altına alınamaması.”¹⁷³

5- Üretilen Mal:

Bir firmanın faaliyetlerini karlı hale getirmesi, ancak ürettiği malın piyasada iyi tanınması ve itibar sağlamasıyla olur. Üretilen malın kalitesinin düşmesi firmanın da karlılığını düşürür buda firmanın mali yapısını bozarak kredilerin sorunlu hale gelmesine neden olacaktır.

6- Pazarlama Koşulları:

Sorunlu kredilerin nedenlerinden biride firmaların sahip oldukları ve uyguladıkları pazarlama faaliyetleridir. Dağıtım kanallarının doğru seçimi, fiyat politikalarının doğru saptanması, reklam kampanyaları gibi konular pazarlama politikalarını belirler. Firma etkin bir pazarlama planı oluşturamaz ve piyasadaki konumunu ve rolünü iyi belirleyemezse, bu tutum satışların ve karlılığın düşerek sorunlu kredilere dönüşmesine neden olabilir.¹⁷⁴

Bu nedenlerden başka problemlili kredilerin oluşmasındaki diğer nedenler olarak şunları sayabiliriz.

A- Çevresel Faktörler : Doğal afetler, sel, deprem, yıldırım gibi çevresel faaliyetlerle karşılaşılması durumunda özellikle petrol gibi ana hammadde fiyatlarının artması işletmeleri beklenmeyen zorluklarla karşılaşmalarına neden olabilir. Ayrıca sel veya deprem gibi doğal afetler makine parkına zarar verebilirler.

¹⁷³ Belkıs Seval, A.e., S:278-280

¹⁷⁴ Tümay Ekşioğlu, A.e., S:32

B- Teknolojik Eskime : Teknolojinin hızlı gelişmesi karşısında işletmenin bu gelişmeye gerek yöneticilerinin ileriye görememesi, gerekse sermaye yetersizliği nedenleriyle yeterli derecede ayak uyduramaması sonucunda rakipleriyle rekabet edememesidir.

C- Yasal Kurallar : Çıkarılan yasalar yüzünden işletmelere gelen ek maliyet firmaların maliyetlerinin artmasına neden olur. Çevre Bakanlığının çıkarttığı yasalar yüzünden arıtma tesislerinin kurulma zorunluluğunun getirilmesi buna örnek verilebilir.

D- Endüstriyel Değişim: Sanayide meydana gelen hızlı ve kalıcı değişimlerin etkilerinin zamanında yöneticiler tarafından farkına varılamamasının neden olduğu zararlar işletmeleri zor duruma sokabilir.

E- Sosyolojik Trendler : Sosyal yapının ve bireylerin yaşam ve tüketim şekillerinin değişmesi, buna karşın işletme yönetiminin bu değişimin farkında olmaması nedeniyle zor duruma düşülme ihtimalidir.

Sorunlu Kredilerin ortaya çıkmasına neden olan konuların en önemlilerinden bir tanesi de kredilendirme süreci esnasında yapılan bankacılık hatalarıdır. Bankalar kredi vermeden önce;

- Eksik veya yanlış istihbarat
- Mali Tabloların düzgün analiz edilmemesi
- Kredinin kullanım amacının tam anlaşılmaması
- Kredinin geri ödeme kaynağının net belirlenmemesi

Kredi verdikten sonra ise;

- Firmanın yeterli izlenmemesi
- Firmanın hızlı büyümesinin fark edilmemesi veya kontrol altına alınamaması

gibi nedenlerle kredilerin sorunlu hale gelmesinde etkileri olabilir.

5.3 BÖLÜM : ERKEN UYARI SİNYALLERİ:

Bankaların firmalar hakkında önceden bilgi edinmesini sağlayan ve bu sayede kredilerin sorunlu hale gelmeden önce belirlenmesini mümkün kılan bilgilerin toplamına erken uyarı sistemleri denir.

“Erken uyarı sinyalleri 4 farklı kanaldan alınabilir;

1- Banka İçi Sinyaller.

- Mevcut krediler ile ilgili sinyaller
- Ödemeler ile ilgili sinyaller
- Teminatlar ile ilgili sinyaller
- Mevduatlar ile ilgili sinyaller

2- Piyasa ve Çevreden Alınan Sinyaller

- Bankalardan ve finans çevrelerinden alınan sinyaller
- Resmi Makamlardan alınan sinyaller
- Piyasadan elde edilen sinyaller

3- Firmadan Gelen Sinyaller

- Yönetim ile ilgili sinyaller
- İletişim sinyalleri
- Sektörle ilgili sinyaller
- Stoklar ile ilgili sinyaller
- Makine ve teknoloji ile ilgili sinyaller

4- Finansal Sinyaller

- Bilançonun aktif tarafı ile ilgili sinyaller
- Bilançonun pasif tarafı ile ilgili sinyaller
- Gelir tablosu ile ilgili sinyaller”¹⁷⁵

¹⁷⁵ Yapı Kredi Bankası, **Kredilerin İzlenmesi**, Risk Yönetimi Müdürlüğü Notları, 2003, İstanbul, S:3

1- Banka İçi Sinyaller :

Firmaların banka ile olan çalışmalarını yakından takip ederek elde edebilecek sinyallerdir. Genelde bu sinyalleri yakalaması gereken kişiler portföy yönetmenleri ve şube müdürleridir.

A- Mevcut Krediler İle İlgili Sinyaller.

Firmalara mevcut kullandırılmış olan krediler yakından takip edilerek bazı özel durumların gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılır. Bu özel durumları şöyle özetleyebiliriz.

- Vadesi gelen krediler zamanında sorunsuz kapatılıyor mu?

Firmaların vadesi gelen kredileri zamanında rahat bir şekilde kapatıp kapatmadığı konusu takip edilmelidir. Vadesi gelen bir anapara ödemesini yapamayan ve temdit talebinde bulunan bir firma için ilk sinyal alınmalıdır.

Ancak genelde portföy yöneticileri ile şube yöneticileri hedef baskısı nedeniyle firmaların kredilerini kapatmalarını istemezler. Bu da çok önemli bir göstergenin etkin kullanılmasını engellemektedir.

- Nakit kredilerin faizleri devrelerde tahsil ediliyor mu?

En önemli sinyallerden birisidir. Firmalar yılda 4 kez olan faiz tahsilat devrelerinde en azından kredilerin faizlerini kendi kaynaklarından rahatlıkla ödeyebilmeleri gerekir. Eğer firma faiz dahi ödeyemeyecek durumda ise bu kredibilitesi açısından önemli bir sinyaldir. Devre faizlerini kendi kaynaklarında mı? Yoksa başka banka limitlerinden mi ödediğine dikkatli bir şekilde bakılmalıdır.

- Nakit kredi taleplerinde belirgin bir artış var mı?

Nakit kredi taleplerinde standart dışı bir artış talebi olup olmadığı takip edilmelidir. Firmaların belirli dönemlerde nakit kredi talepleri artabilir. Ancak bu artışın belirli bir nedeni olmalıdır. Örneğin ucuz bir kaynak bulunmuş ve hammadde alınması düşünülmüş olabilir.

- Faiz oranlarına hassasiyet devam ediyor mu?

Faiz oranlarında meydana gelen artışları hemen kabullenen veya piyasadaki genel faiz oranının üzerinde bir faiz oranıyla kredi kullanmayı kabul eden bir firmanın başka

bankalar nezninde kredilerinin dolu olduğu anlaşılr ki buda önemli bir erken uyarı sinyalidir.

- Teminatları karşılamada zorlanıyor mu?

Özellikle müşteri çek senedi teminatlđ kredilerde firmanın gerekli olan çek senedi üretme konusunda zorlanması bir başka erken uyarı sinyalidir.

- Tahsis edilmiş olan limitin kullanım oranında belirgin bir artış var mı? Veya Limitlerin doluluk oranının yüksekliği?

Tahsis edilmiş olan kredi limitlerini her zaman son sınırına kadar kullanan firmaların yakından takip edilmesi gerekir. Bu konuda özellikle şubeler tarafından fazla dikkat edilmeyen bir konudur. Hedef baskısı yüzünden şube ve pazarlama tarafı her zaman tüm limitlerini kullandırmak isterler.

- Net işletme sermaye ihtiyacına yönelik kredilerde artış var mı?

Firmalar 2 şekilde nakit kredi kullanırlar, Birinci amaç; işletme sermayesi açıklarını kapatmak, ikinci amaç; yatırım yapmak içindir. İşletme sermaye yetersizliği için kullanılan krediler yakından takip edilmeli ve belirli tutarı geçmesi veya sistematik olarak yükselmesi önemli bir uyarı sinyali oluşturmalıdır.

B- Ödemeler ile İlgili Sinyaller.

Firmaların bankalara ve piyasaya yaptıkları ödemelerde meydana gelen aksaklıklardır. Bunlar;

- Firmanın veya Ortaklarının piyasada bulunan çeklerini ödeyememeleri nedeniyle çeklerinin karşılıksız çıkması.
- Yine aynı şekilde firmanın veya ortaklarının piyasaya vermiş oldukları senetlerini vadesinde ödeyemeyip senetlerin protesto olması.
- Teminat Mektubu, Harici Garanti veya Akreditiflerin komisyonlarını zamanında ödeyememesi.
- İthalat poliçelerini zamanında ödeyememesi.

Ayrıca piyasada mal aldığı veya sattığı firmalardan gelecek olan bilgiler ciddi sinyalleri oluşturlar.

C- Teminatlar ile İlgili Sinyaller.

Firmaların teminat yapıları ile ilgili konularda meydana gelen olağanüstü durumlardır;

- Teminat verilen çek ve senetlerin karşılıksız çıkması.
- Teminata verilen çek ve senetlerin vadesinden önce başka çek ve senetlerle değiştirilmesi.
- Teminata alınan çek ve senetlerin firmanın ana faaliyet konusunda farklı amaçlarla alınmış çek ve senetlerden oluşması.
- Teminata verilen çek senetlerin henüz satışı yapılmamış mallar için önceden alınan avans çek senetleri olması.
- Teminata verilen çek senetlerin hatır çek ve senedi niteliği taşıması.
- Yeterli sayıda çek senet temin edemeyerek teminat açıklarının doğması.
- Alacak temliğinin teminata alındığı durumlarda temliği veren kurumun aralarında bir sorun olduğu gerekçesiyle borçlarını ödemeyi durdurması.

D- Mevduat ile İlgili Sinyaller.

Firmaların mevduat yapıları ve mevduatlarındaki hareketlerle ilgili konulardır.

- Firmaların bankadaki gerek vadeli , gerekse vadesiz mevduat bakiyelerindeki önemli ölçüdeki düşüşler görülmesi.
- Vadesiz mevduatlarındaki hareketlerinin para geliş gidişlerinin azalması. En önemli sinyallerden birisidir. Ticari faaliyetlerinin devamlılığında sorun olduğunu gösterir.
- Gün içerisinde açıktan çek/senet bedeli ödeme teklifleri.
- Takas çeklerini takas zamanında ödeyememesi ve verdiği müşterilerle görüşerek takastan geri çektilmesi.

2- Piyasa ve Çevreden Alınan Sinyaller :

A -Bankalar ve Diğer Finansman Kuruluşlarından Alınan Sinyaller.

- Merkez Bankası Risk Santralizasyon kayıtlarında görülen kredi bakiye artışları.
- Diğer bankaların başlattıkları idari veya kanuni takipler.
- Leasing firmalarına olan taksitlerini zamanında ödeyip ödemediği.
- Faktoring firmalarındaki risk bakiyelerindeki ciddi artışlar.
- Sigorta poliçelerinin taksitlerini zamanında ödeyip ödemediği.

B- Resmi Makamlardan Alınan Sinyaller.

- Firma hakkında alınmış haciz kararları.
- Firmanın ödenmeyen vergi borçları nedeniyle vergi yüzüzleri listesinde yayınlanması.
- Firmanın ithalat/ihracat işlemlerinde banka teminatı aranması.
- Firmaya ihale yasağı konulması.
- Firmanın Teşvik Belgelerinin iptal edilmesi.
- Firmanın iade edilen ihracatları nedeniyle T.C. Merkez Bankasına müeyyide uygulaması istenmesi.

C- Piyasadan Elde Elden Sinyaller.

- Piyasadan ve sektördeki diğer firmalardan firma veya sahipleri hakkında olumsuz bilgiler alınması.
- Firma veya ortakları hakkında basında olumsuz bilgiler çıkması.
- Firmanın tefeci piyasalarından borçlanması.
- Firmanın faaliyet gösterdiği sektörde meydana gelen olumsuz gelişmeler. Örneğin ithalat ağırlıklı çalışan bir firma ise piyasada karşılaşılan ani ve yüksek bir devalüasyon sonrası meydana gelen aşırı durgunluk.

3- Firmadan Alınan Sinyaller :

A- Yönetim İle İlgili Sinyaller.

Firmanın yönetim şekli veya yöneticileri ile ilgili çok ciddi sinyaller alınabilir. Bu sinyaller en rahat alınabilecek ve yakın takiple kolay öğrenilebilecek sinyallerdir. Bir firmanın mali yapısında meydana gelen olumsuzlukları görmeden çok önce yönetim problemlerini tespit edebiliriz. Bu sinyalleri şöyle sıralayabiliriz.

- Ortaklık değişimi sonrasında çok genç ve tecrübesiz ortakların firma yönetimine gelmesi.
- Uzun süredir firmada çalışan deneyimli ve firmayı iyi tanıyan yöneticilerin görevden ayrılmaları.
- Ortakların profesyonel yöneticilerin fikirlerine riayet etmeden tüm stratejik kararları kendilerinin alması.
- Ortaklar arasında ortaya çıkan fikir ayrılıkları.
- Ortakların veya stratejik yöneticilerin ani ölümleri.
- Finansal tabloların zamanında ve düzgün bir şekilde çıkmaması.
- Aile bireylerinin veya yöneticilerin aile hayatlarındaki problemler.
- Aşırı içki içmek, kumar oynamak gibi nedenlerle işe gelmemek.

B- İletişim İle İlgili Sinyaller.

Bankacılar firma ortakları ve yöneticileriyle devamlı olarak iletişim halinde olmaları gerekir. Sık sık firma ziyaretleri yapılmalı, yöneticilerle görüş alış verişinde bulunulmalıdır. Bu görüşmelerde yöneticilerin yaklaşımları, sorulara verdikleri cevapların düzgünlüğü veya inandırıcılığı yada cevap vermek isteyip istememesi konularının hepsi birer erken uyarı sinyali olarak algılanmalıdır.

Yine aynı şekilde mali tabloların zamanında ve düzgün bir şekilde verilip verilmemesi de oldukça önemli bir sinyal sayılır.

C- Sektör İle İlgili Sinyaller

Firmaların faaliyet gösterdiği sektörlerle ilgili olarak ciddi sinyaller elde edilir. Bu sinyalleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Firmanın faaliyet gösterdiği sektörde aşırı bir rekabetin oluşması.
- Firmanın en büyük ve hacimli çalıştığı müşterilerini rakip firmalara kaptırması.
- Firmanın başka eksikliklerini yanlış bir fiyatlama politikası uygulayarak kapatmak istemesi.
- Sektörde meydana gelen dinamik değişikliklere firmanın ayak uyduramaması.

D- Stoklar İle İlgili Sinyaller

Firmaların stokları önemli bir göstergedir. Bu nedenle bankacılar firmaları ziyaretlerinde mutlaka depo ve anbarları gezmeli ve stok durumlarına yakından bakmalıdırlar.

- Mali veriler incelenirken hangi stok değerlendirme yönteminin uygulandığı mutlaka sorgulanmalıdır. Bazı firmaların bilançolarında sadece stok değerlendirme yöntemi yüzünden olması gerekenden daha fazla stoğu var gibi görülebilir.
- Stokların içerisinde eskimiş, çürümüş ve artık bir değer ifade etmeyen malların olup olmadığına bakılmalıdır.
- Stokları belirli bir değer üzerinde olan firmalarda bu yüksekliğin nedeni araştırılmalıdır. Bazı firmalar yakın zamanda fiyatının artacağını planlayarak hammadde veya mamul stoklarının arttırılması yolunu izlemiş olabilirler ancak bu her zaman firmaların yararına sonuçlar doğurmaz. Sonuçta bir kumardan farkı yoktur. Bu nedenle yüksek stoğun bu şekilde bir amaçla mı oluştuğu yoksa mevsimsellikten mi kaynaklandığı iyi araştırılmalıdır.

E- Makine ve Teknoloji İle İlgili Sinyaller

Firmaların makine parklarının durumu da ciddi bir sinyal oluşturmaktadır. Kullanılan makinelerin durumları, kapasiteleri, teknolojileri rakipleriyle rekabet edebilecek özelliğe sahip olup olmadığı iyi araştırılması gereken bir konudur.

4- Finansal Sinyaller :

A- Bilançonun Aktif Tarafı İle İlgili Sinyaller

Firmaların likidite durumlarının bozulması yüzünden zor duruma düşmesi çok rastlanılan bir durumdur. Likidite durumunun bozulma ihtimalini gösteren erken uyarı sinyalleri şunlardır.

- Firmanın nakit durumunun zayıflaması
- Alacak tahsil süresinin uzaması
- Şüpheli alacakların artması
- Çek/senet karşılığı olan alacakların cari hesaba dönmesi. Bu durum kozların firmada değil de mal satın alan kişilerde olduğunun bir göstergesidir.
- Alacak tahsil süresinin borç ödeme süresinden daha uzun olması
- Toplam aktifler içerisinde döner varlıkların azalması
- Net işletme sermayesinin negatife dönmesi
- Yatırımların kısa vadeli banka kredileri ile yapılması

B- Bilançonun Pasif Tarafı İle İlgili Sinyaller

Firmanın finansal yapısında meydana gelen bozukluklar en rahat ve doğru sinyalleri almamızı sağlar. Bilançolarında meydana gelen olumsuzlukların başında şunlar gelir.

- Kısa vadeli banka borçlarında meydana gelen büyük artışlar.
- Ticari borçları içerisinde cari hesap borçlarının azalıp, senetli borçlarının artması. Bu durum tedarikçilerinin firmaya olan güvenlerinin azaldığının bir göstergesidir.
- Öz kaynakların toplam pasif içerisindeki payının azalması.

C- Gelir Tablosu İle İlgili Sinyaller

Gelir tablosu erken uyarı sinyalleri olarak önemli sinyaller veren bir tablodur. Gelir tablosundan şu durumlarda sinyaller alınabilir.

- Satışlarının reel olarak artmaması.
- İade/iskonto oranlarında meydana gelen ciddi artışlar
- Faaliyetlerden kar elde edilememesi.
- Karın büyük kısmının diğer ve olağanüstü gelirlerden sağlanması
- Finansman giderlerinde meydana gelen ciddi artışlar.
- SMM oranında geçmiş yıllara göre meydana gelen ciddi yükselmeler.
- Karlılık oranının sektör ortalamalarının altında kalması.

Bir kredinin sorunlu hale gelmesi elbette kredi kullanan firmasının kendisi ile ilgili bir durumdur. Ancak bir kredinin sorunlu hale gelerek bankaya zarar oluşturmasını engellemek konusunda en büyük görev banka yöneticilerine düşmektedir. Banka yöneticilerinin düştükleri en önemli hatalar şunlardır.

- Bankanın eski ve tanıdık müşterileri yeni kredi talebinde bulundukları zaman yeterli derece incelenmeden eski durumunun aynen devam ettiği varsayılarak yeni kredi verilmesi. Halbuki geçen zaman içerisinde her firmanın durumunda iyi veya kötü yönde değişim olabileceği unutulmamalıdır.
- Kredi verirken firmaların finansal değerlerine göre değil de, sözlü bilgilere göre değerlendirmek. Bu durumla genellikle ortaklarının piyasada ve medyada tanınan ve bilinen kişiler olduğu durumlarda karşılaşılmaktadır.
- Daha önceden kredi ilişkisine girilmiş ve güçlük yaşanmış olmasına karşın yinede yeni talepler karşısında iyimser bir tavır içinde olunması.¹⁷⁶

5.4 BÖLÜM : SORUNLU HALE GELEN KREDİLERDE YAPILMASI GEREKENLER

Yakından takip edilmemesi veya erken uyarı sinyallerinin iyi yorumlanmaması nedenleriyle bazı krediler sorunlu hale gelebilir. Bir kredinin sorunlu hale gelmesinde en önemli nedenlerden birisi; “Sorun teşhis edildiği zaman hemen harekete geçmemektir. Bu yaklaşım çoğu zaman sorunu daha da büyütür ve zarar olasılığını arttırır. Bankadaki

¹⁷⁶ Wayne S. Linder, **Total Quality Loan Management**, Bank Administration Institute Foundation, Bankers Publishing Company, 1993, Chicago, U.S.A., S: 219-220

sorumlu yönetici müşteriye sıkıştırmaktan çekinirse veya şahsi korkuları nedeniyle problemi kabul etmekten kaçınırsa durum kontrol altına alınmayacak şekilde kötüleşebilir.”¹⁷⁷ Şube yöneticileri genellikle bunu hedef baskısı yüzünden olaylara sadece pazarlama gözlükleriyle bakmalarından kaynaklanır.

“Mali tablolar incelendiği zaman erken uyarı sinyalleri açıkça görülebilir. Mali tablolar olaylar yaşandıktan belli bir süre sonra hazırlandığı için genellikle orada görülen sorunlardan kaçmak için geç kalınmış olabilir. Yine alışıldığı şekilde ve dönemlerde ödenen kredilerin o sene ödenmemesi veya borçların vadelerinin uzatılmasının talep edilmesi anormal bir nakit akış durumunun göstergesidir.”¹⁷⁸ Bu durumlar fark edildiği anda önlem alınmaya çalışılmalıdır.

Bir kredi sorunlu hale geldikten sonra yapılacak ilk iş nedeninin çok iyi belirlenmesidir. Daha önce anlattığımız nedenlerden bir veya birkaç tanesi yüzünden problemlili hale gelmişse bu durum belirlenmelidir.

Çünkü kredi sorunlu hale geldikten sonra izlenecek yöntemin şekli kredinin sorunlu hale gelme nedeniyle direkt ilgilidir. Her şeyden önce kredinin sorunlu hale gelmesinde yöneticilerin kötü niyetinin olup olmadığı iyi anlaşılmalıdır. Bankacılıkta ilişkilerin temelinde karşılıklı güven yatar. Firmanın ortak ve yöneticilerinin iyi niyetli ve dürüst kişilerden oluşması en önce gelen konu olmalıdır. Bankalar sorunlu kredileri belirli bir izleme sürecine almalıdırlar. Problemlili kredilerin Gözetim sürecini Şekil:5-2 de görebilirsiniz.

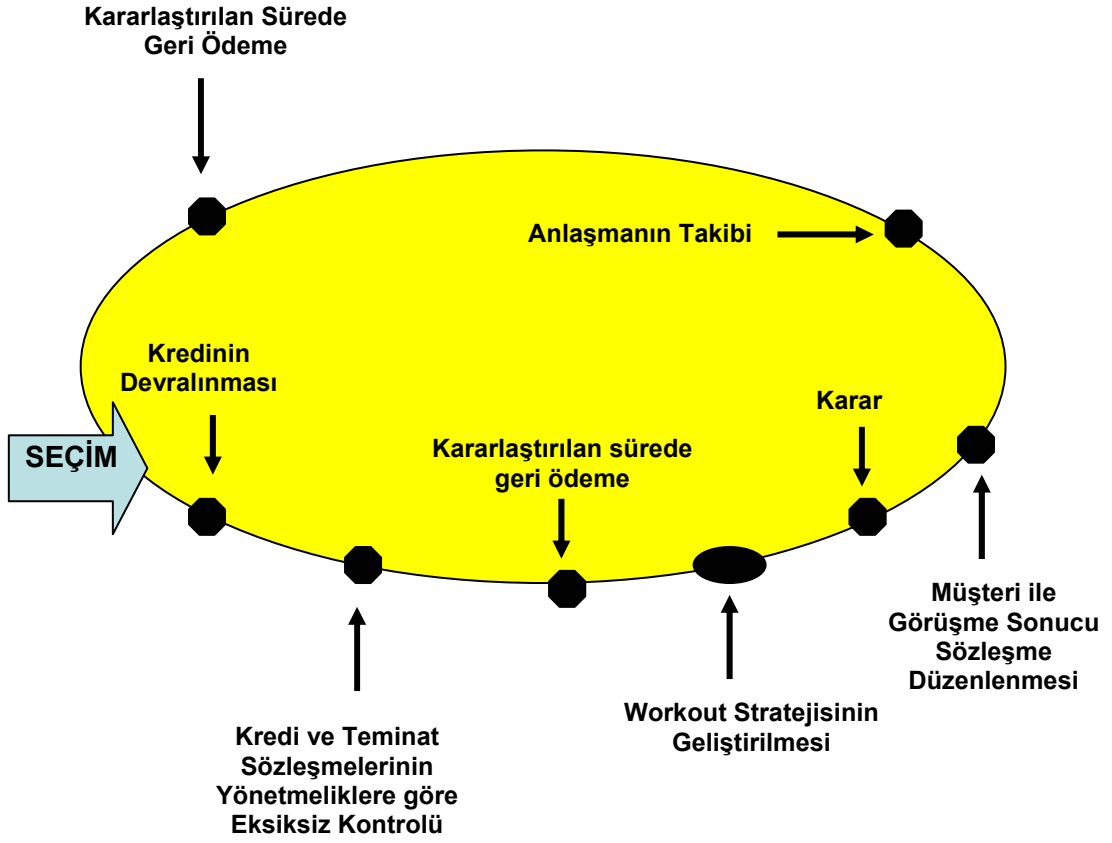
Problemlili kredi tespit edildikten sonra şunlar yapılmalıdır:

- Borçlu firmanın ne tür bir problemle karşı karşıya olduğu anlaşılmalıdır.
- Bankanın bu konuyla ilgilenecek olan kredi izleme departmanı yöneticileri sorunlu krediyi baştan incelemelidirler.
- Kredi sorunlu kredi kapsamına alınarak. Faiz işlemesi durdurulmalıdır.
- Krediyi kullanan firmanın diğer borçları hakkında bilgi toplanmalı.
- Firmanın hesap hareketleri günlük olarak takip edilmeli.
- Daha önce alınan teminatlar yeterli değilse ek teminatlar alınmasına çalışılmalı.

¹⁷⁷ Volkan Bodur, Çağlayan Bodur, **Kredi Risk Yönetimi ve Kredilendirme Teknikleri**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1999, İstanbul, S:36

¹⁷⁸ D. McNaughton, D.C. Carlton, C.T. Dietz, P. Falletti, K. Ikramullah, **Bulding Strong Management and Responding to Change, Banking Institutions in Developing Markets**, Volume 1, World Bank, 1992, Washington, D.C., USA., S:41-42

- Doğru eylem için bir plan hazırlanmalı.¹⁷⁹

Şekil :5-2 : Problemlı Kredilerde Gözetim Süreci

Kaynak : Niyazi Berk, **Bankaların Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, Esbank Eğitim Notları, 1987, İstanbul, S:173

Sorunlu kredilerle uğraşmak hem zaman hem maliyet gerektirir. Sonunda da başarılı olup olmayacağı belli değildir. Sorunlu kredi ortaya çıktıktan ve nedeni belirlendikten yapılması gerekenler şunlardır.

- “Borcun yeniden yapılandırılması
- Ek garanti ve dökümantasyon konusunda anlaşmak
- İlave teminatlar istemek
- İlave sermaye temin etmek

¹⁷⁹ Wilbert D. Boscom, **Bank Management and Supervision in Developing Financial Markets**,

- Teminatları likidite etmek
- Bazı aktifleri likidite etmek
- Garantilerin nakde tahvilini istemek
- Ortak ve sermaye bulmak
- Problemleri tespit etmek, potansiyel çözümleri belirlemek için yönetim ile birlikte çalışmak
- Tasarruf programı geliştirmek, bütçeyi sıkı bir şekilde izlemek
- İşletmenin üçüncü bir şahsa satışını organize etmek
- Yönetimi değiştirmek
- Banka adına şirkette çalışacak, kilit müdürler ve danışmanlar atamak
- Ortaklardan ve diğer şahıslardan kaynak temin etmek
- Borç servisini sürdürebilmek için devlet garantisine başvurmak
- Başka bir finansal kuruluşa alacağın aktarılmasını organize etmek
- Hukuki takibe geçerek garanti ve teminatlara başvurmak
- İflas istemek”¹⁸⁰

Kredi sorunlu hale geldikten ve nedeni belirlendikten sonra bir hareket planı belirlenmeli ve plana göre hareket edilmelidir. Bu planda üç farklı yol izlenebilir. Birincisi: Firmanın faaliyetlerine devam etmesine izin verip vermeyeceğimiz konusudur. Eğer müşterinin faaliyetlerine devam etmesine karar verirsek, firmanında bu fedakarlığın farkında olması ve ona göre davranması gerekir.

Bazı durumlarda firmaların faaliyetine devam edebilmesi için eski kredilerimizi geri almadan yeni fonlar vermemiz gerekir. Eğer firmada belirli bir potansiyel görüyorsak ek fonlamayı yapmamız gerekir. Fonlama ile birlikte firmanın en az bir yıllık proforma bilanço ve gelir tablosunun hazırlanması gerekir. Fon ihtiyacını biz karşılamak istemiyorsak alternatif kaynakların belirlenmesi gerekir. Bu kaynakların bazıları şunlardır.

- Ortakların firmaya sermaye koyması

Macmillan Pres Ltd., 1997, UK., S:119

¹⁸⁰ Sahap Kavcıoğlu, **Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözümü ve Takibi İçin Bir Uygulama**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Bölümü, Doktora Tezi, İstanbul, 2003, S:86-87

- Stokları hemen likit hale getirmek
- Sıkı bir gider tasarrufu sağlanması
- Sabit varlık satmak.¹⁸¹

İkinci yol : Teminatların paraya çevrilmesidir. Burada önemli olan elimizdeki teminatların nakde çevrilebilme kabiliyetinin bulunup bulunmamasıdır. Teminatımız satışı zor bir arsa veya emtia ise bu kararımız yanlış olabilir. Ancak bu yöntemde borçluda bize yardımcı olmalıdır. Borçlu gerek hukuki gerekse başka yollardan engellemeye çalışırsa banka olarak gereksiz para ve zaman kaybetme ihtimali bulunmaktadır.

Üçüncü yol ise : Hiçbir eylemde bulunmamaktadır. Ancak bu yolu seçersek teminatları nakde çevirebilme ihtimalini riske attığımız gibi firmanın daha da kötüye gitme riskini de göze almamız gerekir. Diğer taraftan bankanın hiçbir önlem almadığı bu dönem de diğer borç verenler bankanın aleyhine avantaj elde etmiş olabilirler. Bu seçeneğin değerlendirilmesi aşamasında banka şu sorulara cevap aramalıdır.

- Hemen harekete geçmekte gecikmek bankanın çıkarlarını zedeler mi?
- Harekete geçilmesinde gecikmeler mevcut durumu daha da kötüleştirir mi?¹⁸²

Bu sorulara verilecek cevaba göre bu yöntemin seçilmesine karar verilmelidir.

¹⁸¹ Wilbert D. Boscom, **Bank Management and Supervision in Developing Financial Markets**, Macmillan Press Ltd., 1997, UK.,S:120

¹⁸² Belkıs Seval, **A.e.**, S:294

6. BÖLÜM : ÖRNEK BİR DERECELENDİRME SİSTEMİ KURULMASI VE UYGULAMA

Bu bölümde önce her ticari bankanın sahip olması gerektiğini düşündüğümüz örnek bir derecelendirme sistemi kurulmasına çalışılacak. Daha sonra bu sistemin farklı firmalar üzerinde uygulaması gerçekleştirilecektir.

6.1 : ÖRNEK BİR DERECELENDİRME SİSTEMİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi tezimizin ana fikri her bankanın bir derecelendirme sistemine sahip olması gerektiği ve kredi değerlendirmesi yapılırken uygulanan diğer yöntemlerle birlikte mutlaka her firmanın derecelendirme sistemine tabi tutularak bir notunun belirlenmesidir. Daha önemlisi ise kredi tahsisinden sonra belirli aralıklarla firmalar bu derecelendirme sistemine tabi tutularak kredinin risk derecesi takip edilmelidir. Şimdi zaten 1 ocak 2008 tarihinden itibaren Basel-II kurallarının uygulamaya alınması ile birlikte her bankanın kurmak zorunda olacağı bir derecelendirme sisteminin basit şekliyle ancak özgün bir modelini kurmaya çalışalım.

Bir derecelendirme sistemi en temel şekliyle 2 kısımdan oluşur. Birinci kısım firma ile ilgili sözel konuların ve firma ile ortaklarının moralitesinin değerlendirildiği sözel bölümdür. Bu bölümde belirlenen sözel sorulara cevaplar verilir.

İkinci kısım ise firmanın mali değerlerinin değerlendirildiği sayısal bölümdür. Bu bölümde de firmanın bilanço ve gelir tablosundaki veriler değerlendirilerek puanlanır.

Derecelendirme sistemini oluştururken şöyle bir yöntem takip edeceğiz. Önce Sözel ve Sayısal bölümde sorulacak olan sorular ve dikkate alınacak rakamlar belirlenecek. Daha sonra her bir soru için yanıt seçenekleri ve her yanıt seçeneği için verilecek olan puanlar oluşturulacaktır.

İlk önce sözel bölümde sorulması gereken soruları belirlemeye çalışacağız. Burada sorulabilecek sorular sınırsız sayıda olabilir ancak burada en önemli sayılabilecek 30 temel soru belirlemeye çalıştım. Bu soruları şöyle sıralayabiliriz.

DERECELENDİRMENİN SÖZEL KISIM SORULARI

- Soru 1** - Firma Mevcut İşkolunda Ne Kadar Süredir Faaliyet Gösteriyor?
- Soru 2** - Firmada Ağırlıklı Hisseye Sahip Ortaklarının Yaş Ortalaması Nedir?
- Soru 3** - Firmanın veya Ortaklarının Ana Faaliyet Konusu Haricinde Başka Sektörlerde Yatırımları Var mı?
- Soru 4** - Firmanın Yönetimi Kimler Tarafından Gerçekleştirilmektedir?
- Soru 5** - Firma Yönetimi Hangi Sıklıkla Değişiyor?
- Soru 6** - Yönetiminde Meydana Gelecek Bir Değişiklik Firmada Olumsuzluk Yaratırmı?
- Soru 7** - Firmanın Ana Faaliyeti veya Başka Bir Konuda Devam Eden Yatırımı Var mı?
- Soru 8** - Firmanın Kendisi, Ortakları veya Yöneticileri Hakkında Devam Eden Hukuki Bir Dava Söz konusu mu?
- Soru 9** - Firmanın veya Ortaklarının Karşılıksız Çek, Protestolu Senet veya İdari veya Kanuni Takip’te İşlemleri Var mı?
- Soru 10** - Firmanın Ana Faaliyet Konusu Olan Üründeki Çeşitliliği Nasıldır?
- Soru 11** - Firmanın Ana Faaliyetini Oluşturan Ürün/Ürünlerin Piyasadaki Tanınırlık Derecesi Nedir?
- Soru 12** - Firmanın Ana Faaliyetini Oluşturan Ürünün Piyasadaki Pazar Payı Nedir? :
- Soru 13** - Firmanın Satışları İçerisinde İhracatın Payı Nedir?
- Soru 14** - Firmanın Ana Faaliyetini Oluşturan Ürünleri Sattığı Müşterilerinde Çeşitlilik Nasıldır?
- Soru 15** - Firmanın Ana Faaliyet Konusunu Oluşturan Ürün Piyasada Ne Derecede Fiyat Riski Taşımaktadır?
- Soru 16** - Firma Ne Kadar Kur Riski Taşımaktadır?
- Soru 17** - Firma Ne Kadar Faiz Riski Taşımaktadır?
- Soru 18** - Firmanın İhracat veya İthalat Yaptığı Ülkelerin Çeşitliliği Nedir?
- Soru 19** - Firmanın İhracat veya İthalat Yaptığı Ülkelerin Risk Derecesi Nedir?
- Soru 20** - Firmanın Kredi Limiti Olan Bankaların Sayısı?
- Soru 21** - Firmanın Düzgün Bir Muhasebe ve Raporlama Sistemi Var mıdır?
- Soru 22** - Firma Bağımsız Bir Denetim Firması Tarafından Denetleniyor mu?
- Soru 23** - Firmanın Alacaklarında Tahsilat Problemi Var mıdır?

Soru 24 - Merkez Bankasının Risk Santralizasyon Bilgilerine Göre Firmanın Son 6 ay içerisinde Banka Borçlarında Ne Kadar Artış Vardır?

Soru 25 - Firmanın Bankamızla Olan İlişki Süresi Nedir?

Soru 26 - Firma Bankamızın Taleplerine Karşı Ne Kadar Duyarlıdır?

Soru 27 - Firmanın Kapasite Kullanım Oranı Nedir?

Soru 28 - Firmanın Üretim Tesisleri Kendi Mülkiyetimdir?

Soru 29 - Firmaya veya Ortaklara Ait Gayri menkuller Üzerinde 3. Şahısların Lehine Verilmiş İpotekler Var mıdır?

Soru 30 - Firmanın Bankamız Dışındaki Diğer Bankalardaki Kredi Limitlerinin Durumu Nedir?

Bu 30 sorudan oluşan sözel bölüm sorularına verilen yanıtların bir standart oluşturması ve bu sorulara cevap veren mali analistlerin işini kolaylaştırmak için cevap şıklarının belirlenmesi uygun olacaktır. Ayrıca her cevap şikkının bir puanı olmalıdır. Bunların tamamen subjektif değerlendirme kriterleridir. Kişilere, ortama, sektörlere veya bankanın kredi politikasına göre değişiklik gösterirler. Buradaki değerleri ben tamamen kendime göre belirledim.

Soru 1- Firma Mevcut İşkolunda Ne Kadar Süredir Faaliyet Gösteriyor?

Firmaların faaliyet süreleri en önemli konulardan birisini oluşturur. Her ne kadar bazı ekonomik krizlerde asırlık firmalar dahi faaliyetlerine son veriyor olsa da aynı işkolunda uzun süredir faaliyet göstermek gerek iş tecrübesi, gerek sektörü tanımak gerekse kendini piyasada kanıtlamış olmak açısından önemlidir.

Bu soru için 4 farklı seçenek oluşturulmuştur.

- A- 0-1 yıl arasında faaliyet göstermek : 1 puan
- B- 1-5 yıl arasında faaliyet göstermek : 2 puan
- C- 5-10 yıl arasında faaliyet göstermek : 3 puan
- D- 10 yıldan uzun faaliyet göstermek : 4 puan

2- Firmada Ağırlıklı Hisseye Sahip Ortakların Yaş Ortalaması Nedir?

Firmanın gelecekte karşı karşıya kalacağı durumu göstermesi açısından önemlidir. Ortakların çok yaşlı olması firmada gelecek açısından problem yaratabilir. Aynı şekilde

ortakların çok genç olması tecrübe sorununa yol açabilir. Ülkemizde birçok firmanın nesil değişimleri esnasında yok olduğuna şahit olmaktayız.

Bu soru için 4 farklı seçenek oluşturulmuştur.

- A- Yaş ortalamasının 20 den küçük olması durumu : 1 puan
- B- Yaş ortalamasının 20-40 arasında olması durumu : 2 puan
- C- Yaş ortalamasının 40-60 arasında olması durumu : 4 puan
- D- Yaş ortalamasının 60 dan büyük olması durumu : 3 puan

3- Firmanın veya Ortaklarının Ana Faaliyet Konusu Haricinde Başka Sektörlerde Yatırımları Var mı?

Firmaların genelde tek bir faaliyet konusu üzerinde yoğunlaşmaları birden fazla sektöre yayılmalarından daha iyidir. Birden çok alanda faaliyet göstermek hem yönetim problemi hem de daha fazla sermaye gerektireceği için beraberinde farklı riskleri de taşırlar.

3 farklı puanlama yapılmıştır.

- A- Tek bir sektörde faaliyet göstermek : 3 puan
- B- İkinci bir sektörde faaliyet göstermek : 2 puan
- C- Üç veya daha fazla sektörde faaliyet göstermek : 1 puan

4- Firmanın Yönetimi Kimler Tarafından Gerçekleştirilmektedir?

Yöneticilerin kalitesi ve tecrübe düzeyi firmanın geleceği açısından önemlidir. Ortaklar iyi bir eğitim almış olsalar dahi sadece ortaklar tarafından yönetilen firmalarda yönetim boşlukları oluşma ihtimali her zaman mevcuttur. Sadece profesyoneller tarafından yönetilen firmalarda da farklı yönetim boşlukları oluşabilir. O yüzden en önemlisi her iki kesiminde birlikte yönetimde yer almasıdır. Burada profesyonel yöneticilerden kastımız yönetimde karar alma noktalarında da yer almalarıdır.

3 farklı yönetim türü söz konusu olabilir.

- A- Sadece ortaklar tarafından yönetilmektedir. : 1 puan
- B- Sadece profesyoneller tarafından yönetilmektedir. : 2 puan

C- Ortaklar ve profesyoneller tarafından birlikte yönetilmektedir. : 3 puan

5- Firma Yönetimi Hangi Sıklıkla Değişiyor?

Özellikle profesyonel yöneticilerin sık değişmesi firma ortaklarının geçimsiz kişiler olmasına veya işlere fazla karışıyor olmasına bağlı olabilir. Bu da firma için olumsuzluk yaratabilecektir.

Süreleri 3 bölüme ayrılabiliriz.

- A- Yöneticilerin çalışma süreleri 0-1 Yıl arasında : 1 puan
- B- Yöneticilerin çalışma süreleri 1-5 Yıl arasında : 2 puan
- C- Yöneticilerin çalışma süreleri 5 Yıldan uzun : 3 puan

6- Yönetiminde Meydana Gelecek Bir Değişiklik Firmada Olumsuzluk Yaratır mı?

Direkt yöneticilerine bağımlı firmalar her zaman risk taşırlar.

- A- Evet : 1 puan
- B- Hayır : 3 puan

7- Firmanın Ana Faaliyeti veya Başka Bir Konuda Devam Eden Yatırımı Var mı?

Devam eden yatırımların aslında tamamlandıktan sonra firmaya pozitif sonuçlar doğurma ihtimali olmasına karşın yatırım sırasında firmadan nakit çıkışı yaşanacağı için normal faaliyetlerinde olumsuzluk yaratabilirler. Ayrıca farklı bir konuda yapılan yatırımın ise ekstra bir risk taşıdığı unutulmamalıdır.

- A- Herhangi bir yatırımı yoktur. : 3 puan
- B- Ana faaliyet konusu ile ilgili yatırımı vardır : 2 puan
- C- Ana faaliyet konusu dışında bir yatırımı vardır: 1 puan

8- Firmanın Kendisi, Ortakları veya Yöneticileri Hakkında Devam Eden Hukuki Bir Dava Söz konusu mu?

Bu tip davalar firmaları olumsuz etkileyecektir.

- A- Evet : 0 puan

B- Hayır : 2 puan

9- Firmanın veya Ortaklarının Karşılıksız Çek, Protestolu Senet veya İdari veya Kanuni Takip’te İşlemleri Var mı?

En önemli konulardan birisidir. Ancak yukarıdaki konuların karşılaştığı süre çok önemlidir. Çok uzun zaman önce bir adet çekinin unutulma nedeniyle yazılmış olması ile yakın zamanda birçok çekinin yazılmasının farklı olduğu unutulmamalıdır.

- A- Söz konusu olumsuzluk Son 1 yıl içerisinde gerçekleşmiştir : -5 puan
- B- Söz konusu olumsuzluk 1-3 yıl arasında gerçekleşmiştir : -1 puan
- C- Söz konusu olumsuzluk 3 yıldan uzun süre önce gerçekleşmiştir : 0 puan
- D- Herhangi bir olumsuzluk yoktur : 1 puan

10- Firmanın Ana Faaliyet Konusu Olan Üründeki Çeşitliliği Nasıldır?

Ürün çeşitliliği firmalar için olumlu bir durum oluşturur. Farklı ekonomik krizlerde bazı ürünlerin satışlarında meydana gelen yavaşlama diğeriyle kompanse edilebilir. Ancak burada bahsettiğimiz ürün çeşitliliği aynı faaliyet konusundaki farklı ürün çeşitliliğidir.

- A- Tek ürünü var : 0 puan
- B- 2 Ürünü var : 1 puan
- C- 3 veya daha fazla ürünü var : 2 puan

11- Firmanın Ana Faaliyetini Oluşturan Ürün/Ürünlerin Piyasadaki Tanınırlık Derecesi Nedir?

Ürünün piyasada bilinirliği ve tanınırlılığı önemlidir. Piyasada marka haline gelmiş ürünler krizlerden daha az etkilenirler.

- A- Çok tanınan ve bilinen bir ürün : 2 puan
- B- Az tanınan ve bilinen bir ürün : 1 puan
- C- Tanınan ve bilinen bir ürün değil : 0 puan

12- Firmanın Ana Faaliyetini Oluşturan Ürünün Piyasadaki Pazar Payı Nedir?

Ürünün pazardaki payının yüksek olması olumlu değerlendirilir.

- A- Pazar payı %50 den Fazla : 5 puan
- B- Pazar payı %25-%50 Arasında : 4 puan
- C- Pazar payı %5-%25 Arasında : 3 puan
- D- Pazar payı %5 den Az : 2 puan

13- Firmanın Satışları İçerisinde İhracatın Payı Nedir?

Döviz kazandırması ve satışların ülkedeki ekonomik krizlerden etkilenmemesi açısından ihracat önemlidir. Ayrıca hammadde alımlarında kur riski taşımasına da engel olur.

- A- İhracatın Payı %50 den Fazla : 4 puan
- B- İhracatın Payı %25-50 Arasında : 3 puan
- C- İhracatın Payı %10-%25 Arasında : 2 puan
- D- İhracatın Payı %10 dan Az : 1 puan
- E- İhracat Hiç Yok. : 0 puan

14- Firmanın Ana Faaliyetini Oluşturan Ürünleri Sattığı Müşterilerinde Çeşitlilik Nasıldır?

Müşteri çeşitliliği her zaman önemlidir. Tek bir alıcısı olan firma ile çok sayıda farklı müşteriye mal satan firmanın taşıdığı risk çok farklı olacaktır.

- A- Yüksek sayıda müşteri çeşitliliği : 3 puan
- B- Orta sayıda müşteri çeşitliliği : 2 puan
- C- Az sayıda müşteri çeşitliliği : 1 puan
- D- Tek müşteri : 0 puan

15- Firmanın Ana Faaliyet Konusunu Oluşturan Ürün Piyasada Ne Derecede Fiyat Riski Taşımaktadır?

Fiyat riski yüksek olan ürün üreten firmalara daha temkinli yaklaşılmalıdır. Fiyat-Talep elastikiyeti yüksek ürün üreten firmalar piyasaya yeni bir rakibin fiyat kırarak girmesi durumunda oldukça olumsuz etkilenebilirler.

- A- Yüksek derecede fiyat riski : 0 puan
- B- Orta derecede fiyat riski : 1 puan
- C- Düşük derecede fiyat riski : 2 puan
- D- Fiyat riski taşımamaktadır : 3 puan

16- Firma Ne Kadar Kur Riski Taşımaktadır?

Özellikle İthalata dayalı çalışan firmalarda yüksek oranda taşınan kur riski çok önemli bir kriterdir. Ancak ithalat-ihracat arasındaki dengeye de bakmak gerekir.

- A- Yüksek derecede kur riski vardır : -2 puan
- B- Orta derecede kur riski vardır : 0 puan
- C- Düşük derecede kur riski vardır : 1 puan
- D- Kur riski yoktur : 3 puan

17- Firma Ne Kadar Faiz Riski Taşımaktadır?

Özellikle yüksek tutarda TL. kredi kullanan firmalarda taşınan yüksek faiz riski çok önemli diğer bir kriterdir.

- A- Yüksek derecede faiz riski vardır : -2 puan
- B- Orta derecede faiz riski vardır : 0 puan
- C- Düşük derecede faiz riski vardır : 1 puan
- D- Faiz riski yoktur : 3 puan

18- Firmanın İhracat veya İthalat Yaptığı Ülkelerin Çeşitliliği Nedir?

Siyasi sorunlar veya ekonomik krizler ithalat veya ihracatta az sayıda ülkeye bağlı olan firmalarda risk doğurabilir. Bunun çeşitlenmesi daha iyidir.

- A- Çok sayıda ülke var : 3 puan
- B- Orta sayıda ülke var : 2 puan
- C- Az sayıda ülke : 1 puan
- D- Tek ülkeye bağımlı : -1 puan
- E- İhracatı yoktur : 1 puan

19- Firmanın İhracat veya İthalat Yaptığı Ülkelerin Risk Derecesi Nedir?

Özellikle ihracatta mal bedellerinin sorunsuz tahsil edilmesi açısından önemlidir. Savaş riski veya ekonomik risk taşıyan ülkelerden mal bedellerinin tahsilinde problemler yaşanabilmektedir. Günümüzde Ortadoğu ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri veya Afrika ülkeleri bu gruba girmektedir. Burada ülkelerin rating derecelerine bakmak gerekebilir.

- A- Çok riskli ülkeler : -4 puan
- B- Orta riskli ülkeler : -2 puan
- C- Az riskli ülkeler : 0 puan
- D- Risksiz ülkeler : 2 puan
- E- İhracatı yoktur : 1 puan

20- Firmanın Kredi Limiti Olan Bankaların Sayısı?

Çok sayıda bankada kredi limitli olması firmalar için olumludur. Zaman zaman bazı bankalar politikaları gereği kredi kullandırımını durdurabilirler. Yada fiyat rekabeti yaratmak için çok sayıda bankada limit olması bir avantajdır.

- A- Çok sayıda bankada limiti var : 3 puan
- B- Az sayıda bankada limiti var : 0 puan
- C- Tek bankada limiti var : -3 puan

21- Firmanın Düzgün Bir Muhasebe ve Raporlama Sistemi Var mıdır?

Düzgün bir raporlama sistemi olması firma için olumlu bir durumdur.

- A- Evet : 1 puan
- B- Hayır : -1 puan

22- Firma Bağımsız Bir Denetim Firması Tarafından Denetleniyor mu?

Firmaların bağımsız denetim şirketleri tarafından denetlenmesi kurumsallaşması açısından önemlidir.

- A- Evet; SPK Tarafından Onaylanmış Bir Denetim Şirketi Tarafından

Denetlenmektedir. : 1 puan

B- Evet; SPK Tarafından Onaylanmamış Bir Denetim Şirketi Tarafından Denetlenmektedir. : 0 puan

C- Hayır Bağımsız Denetim Şirketi tarafından Denetlenmemektedir. : -1 puan.

23- Firmanın Alacaklarında Tahsilat Problemi Var mıdır?

A- Evet Alacaklarında Problem Vardır : -3 puan

B- Alacaklarında Problem Makul Seviyededir : 0 puan

C- Hayır Alacaklarında Problem Yoktur : 2 puan

24 – Merkez Bankasının Risk Santralizasyon Bilgilerine Göre Firmanın Son 6 ay İçerisinde Banka Borçlarında Ne Kadar Artış Vardır?

Banka borçlarındaki değişim önemli bir konu olarak incelenmelidir.

A- Banka Borçları %30 dan fazla Azalmıştır. : 3 puan

B- Banka Borçları 0-%30 arası Azalmıştır. : 2 puan

C- Banka Borçları Aynı Kalmıştır. : 1 puan

D- Banka Borçları 0-%30 Arası Artmıştır. : -1 puan

E- Banka Borçları %30 dan Fazla Artmıştır. : -3 puan

25- Firmanın Bankamızla Olan İlişki Süresi Nedir?

Firmalarla olan ilişki süreleri ne kadar uzun olursa firma ve sahiplerinin o kadar yakından tanınması sağlanabilir. Bu nedenle bu süre oldukça önemli bir konu olarak incelenmelidir.

A- İlk kez ilişkiye geçiliyor : -3 puan

B- 0-1 Yıl arası ilişki var : 0 puan

C- 1-5 Yıl arası ilişki var : 2 puan

D- 5 Yıldan uzun ilişki var : 3 puan

26- Firma Bankamızın Taleplerine Karşı Ne Kadar Duyarlıdır?

Bankanın istediği teminatları verirken firmanın duyarlı olup olmaması diğer bankalar nezdinde itibarının da ne kadar yüksek olup olmadığını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

- A- Bankamızın taleplerine çok duyarlı : 3 puan
- B- Bankamızın taleplerine orta duyarlı : 2 puan
- C- Bankamızın taleplerine az duyarlı : 0 puan
- D- Bankamızın taleplerine duyarsız : -1 puan

27 – Firmanın Kapasite Kullanım Oranı Nedir?

Önemli bir göstergedir.

- A- Kapasite kullanım oranı %0-%50 Arası : -2 puan
- B- Kapasite kullanım oranı %50-%75 Arası : 0 puan
- C- Kapasite kullanım oranı %75-%100 Arası : 2 puan

28- Firmanın Üretim Tesisleri Kendi Mülkiyetimidir?

Tesislerin kendi mülkiyetinde olması firmaların mal varlıklarını göstermesi açısından önemlidir.

- A- Evet Kendi Mülkiyeti : 2 puan
- B- Firma Ortaklarına Ait : 1 puan
- C- Hayır Kira : -1 puan

29- Firmaya veya Ortaklara Ait Gayri menkuller Üzerinde 3. Şahısların Lehine Verilmiş İpotekler Var mıdır?

Daha önce verilmiş ipotekler firmaların diğer bankalardaki kredibilitelerini göstermesi açısından önemlidir.

- A- Hayır yok. : 2 puan
- B- Evet var. Banka kredileri için verilmiş. : -1 puan

C- Evet var. Farklı Konular İçin Verilmiş. : -2 puan

30- Firmanın Bankamız Dışındaki Diğer Bankalardaki Kredi Limitlerinin Durumu Nedir?

Banka olarak kredilerimizi kapatmasını talep etmemiz durumunda firmanın karşılaşacağı durumu görme açısından önemlidir.

- A- Yeterli limit boşlukları var : 2 puan
B- Limitleri hemen hemen dolu : 0 puan
C- Bankamız kredilerini karşılayacak limit yok : -2 puan

Şimdide rakamsal verileri değerlendirmek için kullanacağımız değer ve oranları belirlemeye çalışalım.

DERECELENDİRMENİN SAYISAL KISIM SORULARI

Soru 1 – Cari Oran

Soru 2 – Borçluluk Oranı

Soru 3 – Net İşletme Sermayesi

Soru 4 - Net İşletme Sermayesi / Toplam Aktifler

Soru 5 - Aktif Karlılık

Soru 6 – Satış Karlılığı

Soru 7 - Öz Sermaye Karlılığı

Soru 8 – Alacak Tahsil Süresi – Borç Ödeme Süresi

Soru 9 – Stok Devir Sayısı

Soru 10 – Faaliyet Giderleri / Net Satışlar

Soru 11 – Net Satışlar / Aktif Toplamı

Soru 12 – Toplam Borçlar / Aktif Toplamı

Soru 13 – Öz Sermaye Devir Hızı

Soru 14 – Kısa Vadeli Banka Borçları / Aktif Toplamı

Soru 15 – Kısa Vadeli Banka Borçları / Net Satışlar

Soru 16 – Öz Kaynaklar / Kısa ve Uzun Vadeli Ticari ve Finansal Borçlar

Soru 17 – Likit Oran

Soru 18 – Net Sabit Kıymetler / Öz Sermaye

Soru 19 – Brüt Satış Karı / Finansman Giderleri

Soru 20 – Faiz Ödeme Gücü

Aynı şekilde sayısal değerler içinde standart oluşturmak amacıyla bir cevap skalası ve puan cetveli oluşturalım.

Soru 1 – Cari Oran

Oran analizinde de en çok kullanılan en önemli oranlar biridir. Döner Varlıklar / Kısa Vadeli Borçlar şeklinde hesaplanır. Uluslar arası piyasalarda ve gelişmiş ülkelerde en az 2 olması beklenirken, ülkemizde 1.5 olması yeterli görülmektedir. Değerlendirme kriteri şöyle kurulabilir.

A- Cari oran > 2.0 ise	: 6 puan
B - $2.0 > \text{Cari oran} \geq 1.5$ ise	: 4 puan
C- $1.5 > \text{Cari oran} \geq 1.0$ ise	: 3 puan
D- $1.0 > \text{Cari oran}$	: 1 puan

Soru 2 – Borçluluk Oranı

Bir diğer önemli orandır. Kısa Vadeli Borçlar / Öz Sermaye şeklinde hesaplanır. Genellikle 1 olması ideal durumdur.

A- Borçluluk Oranı < 0.5 ise	: 6 puan
B- $0.5 \leq \text{Borçluluk oranı} < 1.0$ ise	: 5 puan
C- $1.0 \leq \text{Borçluluk oranı} < 1.5$ ise	: 4 puan
D- $1.5 \leq \text{Borçluluk oranı} < 2.0$ ise	: 3 puan
E- $2.0 \leq \text{Borçluluk oranı}$ ise	: 1 puan

Soru 3 – Net İşletme Sermayesi

Önemli bir değerdir. Ne kadar yüksek olursa o kadar iyi olur, anca yükseklik göreceli bir kavram olduğundan en azından pozitif olup olmaması önemlidir.

A- Net İşletme Sermayesi Pozitifdir : 4 puan

B- Net İşletme Sermayesi Negatiftir : 0 puan

Soru 4- Net İşletme Sermayesi / Toplam Aktifler

Net işletme sermayesi ile aktif toplamı arasındaki ilişkiyi gösterir. İdeal bir rakamı olmamasına karşın %25 gibi bir değer esas alınabilir.

A- Oran Değeri ≥ 0.25 : 6 puan

B- $0.15 \leq$ Oran Değeri < 0.25 : 4 puan

C- $0.10 \leq$ Oran Değeri < 0.15 : 3 puan

D- Oran Değeri < 0.10 : 1 puan

Soru 5- Aktif Karlılık

Aktifin ne kadar kar ettiğini gösteren orandır. Net Dönem Karı / Toplam Aktif şeklinde hesaplanır. %5-10 arası bir değer Türkiye şartlarında ideal sayılabilir.

A- Aktif Karlılık ≥ 0.10 : 6 puan

B- $0.07 \leq$ Aktif Karlılık < 0.10 : 4 puan

C- $0.04 \leq$ Aktif Karlılık < 0.07 : 3 puan

D- Aktif Karlılık < 0.04 : 1 puan

Soru 6 – Satış Karlılığı

Satışlardan ne oranda kar ettiğini gösteren oran olup Net Dönem Karı / Toplam Net Satışlar şeklinde hesaplanır. %5-10 arası bir değer ideal sayılabilir.

A- Satış Karlılığı ≥ 0.10 : 6 puan

B- $0.07 \leq$ Satış Karlılığı < 0.10 : 4 puan

C- $0.05 \leq$ Satış Karlılığı < 0.07 : 3 puan

D- Satış Karlılığı < 0.05 : 1 puan

Soru 7- Öz Sermaye Karlılığı

Önemli oranlardan biridir. Sermayedarlar açısından da önemli bir orandır. Firmaya yatırılan öz sermayeden elde edilen karı gösterir. Net Dönem Karı / Öz Sermaye şeklinde hesaplanır. %10-15 arası bir değer iyi bir değer sayılır.

- A- Öz Sermaye Karlılığı ≥ 0.15 : 6 puan
- B- $0.10 \leq$ Öz Sermaye Karlılığı < 0.15 : 4 puan
- C- $0.05 \leq$ Öz Sermaye Karlılığı < 0.10 : 3 puan
- D- Öz Sermaye Karlılığı < 0.05 : 1 puan

Soru 8 – Alacak Tahsil Süresi – Borç Ödeme Süresi

Genelde firmaların ticari borç ödeme süresi, ticari alacak tahsil süresinden daha uzunsa banka borçlarına veya öz sermayeye daha az ihtiyaç duymaları açısından önemlidir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken konu borç ödeme süresi uzatılırken bunun firmaya bir maliyeti olup olmadığı konusudur.

- A- Borç Ödeme Süresi $>$ Alacak Tahsil Süresi ise : 4 puan
- B- Borç Ödeme Süresi $<$ Alacak Tahsil Süresi ise : 0 puan

Soru 9 – Stok Devir Sayısı

Firmaların 1 yıllık dönem içerisinde stoklarını kaç kere döndürdüklerini gösteren süredir. $360 / \text{Stok devir süresi}$ şeklinde hesaplanır. Dolayısıyla stok devir süresi ne kadar kısa ise Stok devir sayısı o kadar fazla olur.

- A- Stok Devir Sayısı ≥ 8 : 6 puan
- B- $5 \leq$ Stok Devir Sayısı < 8 : 4 puan
- C- $2 \leq$ Stok Devir Sayısı < 5 : 3 puan
- D- Stok Devir Sayısı < 2 : 1 puan

Soru 10 – Faaliyet Giderleri / Net Satışlar

Faaliyet giderlerinin, satışlar arasındaki payını gösteren orandır. Normal de bir ideal oranı yoktur. Tarafımdan %15-20 arasının ideal olduğu kabul edilmiştir.

A- Oran Değeri < 0.05	: 6 puan
B- $0.05 \leq$ Oran Değeri < 0.10	: 4 puan
C- $0.10 \leq$ Oran Değeri < 0.15	: 3 puan
D- Oran Değeri ≥ 0.15	: 1 puan

Soru 11 – Net Satışlar / Aktif Toplamı

Genelde ideal bir oranı olmasa da bu oranın 1.5 olması beklenmektedir.

A- Oran Değeri ≥ 1.5	: 5 puan
B- $1.0 \leq$ Oran Değeri < 1.5	: 3 puan
C- $0.5 \leq$ Oran Değeri < 1.0	: 2 puan
D- Oran Değeri < 0.5	: 1 puan

Soru 12 – Toplam Borçlar / Aktif Toplamı

Aktif toplam içerisinde borçlarının toplam ağırlığının payını gösteren orandır. %75 den yüksek olmaması iyi bir değer sayılır.

A- Oran Değeri < 0.40	: 5 puan
B- $0.40 \leq$ Oran Değeri < 0.60	: 3 puan
C- $0.60 \leq$ Oran Değeri < 0.80	: 2 puan
D- Oran Değeri ≥ 0.80	: 1 puan

Soru 13 – Öz Sermaye Devir Hızı

Öz sermayesi sayesinde faaliyetlerini ne kadar çevireceğini gösteren orandır. Net Satışlar / Öz Sermaye şeklinde hesaplanır. Ortaklar açısından da öz sermaye ile ne kadar hacim yarattığını göstermesi açısından önemli bir orandır. Tarafımda belirlenen oran 3 ve üzerinin iyi olacağı şeklindedir.

- A- Oran Değeri ≥ 2.0 : 5 puan
B- $1.5 \leq$ Oran Değeri < 2.0 : 3 puan
C- $1.0 \leq$ Oran Değeri < 1.5 : 2 puan
D- Oran Değeri < 1.0 : 1 puan

Soru 14 – Kısa Vadeli Banka Borçları / Aktif Toplamı

Banka borçlarının gerçek hacmini anlamamızı sağlayan 2 orandan biridir. %25 den fazla olması istenen bir durum değildir.

- A- Oran Değeri < 0.05 : 6 puan
B- $0.05 \leq$ Oran Değeri < 0.15 : 4 puan
C- $0.15 \leq$ Oran Değeri < 0.25 : 2 puan
D- Oran Değeri ≥ 0.25 : 1 puan

Soru 15 – Kısa Vadeli Banka Borçları / Net Satışlar

Banka borçlarının hacmini gösteren 2. orandır. Genellikle Satışların %20 sinden fazla olmaması istenir.

- A- Oran Değeri < 0.00 : 6 puan
B- $0.00 \leq$ Oran Değeri < 0.10 : 4 puan
C- $0.10 \leq$ Oran Değeri < 0.20 : 2 puan
D- Oran Değeri ≥ 0.20 : 1 puan

Soru 16 – z Kaynaklar / Kısa ve Uzun Vadeli Ticari ve Finansal Borçlar

z sermaye ile finansal ve ticari borçların ilişkisini gösteren orandır.

- A- Oran Değeri ≥ 1.50 : 5 puan
B- $1.25 \leq$ Oran Değeri < 1.50 : 3 puan
C- $1.00 \leq$ Oran Değeri < 1.25 : 2 puan
D- Oran Değeri < 1.00 : 1 puan

Soru 17 – Likit Oran

Firmanın likiditesini gösteren orandır. Likit Değerler / Kısa Vade Borçlar şeklinde hesaplanır. Genelde 1.0 olması beklenir.

- A- Likit Oran ≥ 1.0 : 5 puan
- B- $0.70 \leq$ Likit Oran < 1.0 : 3 puan
- C- $0.40 \leq$ Likit Oran < 0.70 : 2 puan
- D- Likit Oran < 0.40 : 1 puan

Soru 18 – Net Sabit Kıymetler / Öz Sermaye

Firmaların öz varlıklarıyla sabit kıymetlerinin ne kadar bir kısmını karşıladıklarını gösteren orandır. Sabit varlıkların en azından %75 lik kısmının öz sermaye ile finanse edilmesi gerekir.

- A- Oran Değeri ≥ 0.50 : 5 puan
- B- $0.25 \leq$ Oran Değeri < 0.50 : 3 puan
- C- $0.05 \leq$ Oran Değeri < 0.25 : 2 puan
- D- Oran Değeri < 0.05 : 1 puan

Soru 19 – Brüt Satış Karı / Finansman Giderleri

Brüt satış karıyla finansman giderlerinin ne kadarını karşıladığını gösteren bir orandır.

- A- Oran Değeri ≥ 10 : 6 puan
- B- $5 \leq$ Oran Değeri < 10 : 4 puan
- C- $2 \leq$ Oran Değeri < 5 : 2 puan
- D- Oran Değeri < 2 : 1 puan

Soru 20 – Faiz Ödeme Gücü

(Vergi Öncesi Kar + Finansman Gideri) / Finansman Gideri şeklinde hesaplanır. Önemli oranlardan birisidir. Vergi ve finansman giderleri öncesi karla kaç kere finansman giderlerinin karşılanabileceğini gösteren orandır.

A- Faiz Ödeme Gücü ≥ 4	: 6 puan
B- $2 \leq$ Faiz Ödeme Gücü < 4	: 4 puan
C- $1 \leq$ Faiz Ödeme Gücü < 2	: 2 puan
D- Faiz Ödeme Gücü < 1	: 1 puan

Sözel ve Sayısal kısmın sorularını belirledikten sonra puan hesaplama yöntemini anlatmaya çalışalım. Sözel Bölüm de bulunan 30 adet sorunun en yüksek değerleri toplamı 80 olmaktadır. Sayısal kısımda yer alan 20 sorunun ise en yüksek değerleri toplamı 110 olmaktadır. Yani bir firmanın alabileceği en yüksek değerler bunlardır.

Her iki bölümün birleştirilmesi esnasında Sözel Bölümün %35'ini, Sayısal Bölümün ise %65'ini esas alarak nihai notu bulabiliriz Bu durumda bir firmanın ulaşabileceği en yüksek not $80 \cdot 0.35 + 110 \cdot 0.65 = 100$ olabilecektir. Firmaların 100 üzerinden alacakları notlara göre puan kriterini ise Basel-II nin puanlama sistemini esas alarak Tablo-I deki gibi belirleyebiliriz.

TOPLAM PUAN	NOT
>90	A
89 – 85	+B
84 – 80	B
79 – 75	-B
74 – 70	+C
69 – 65	C
64 – 60	-C
59 – 55	D
54 – 50	E
<50	F

Tablo : I : Puan Skalası

Burada unutmamamız gereken önemli birkaç konu var. her şeyden önce gerek puanlamaya esas aldığımız notlar, gerek ortalamaya esas aldığımız %35-%65 oranı, gerekse notlama sistemi tamamen şahsi görüşlerime ve tecrübeme göre belirlenmiştir. Ayrıca uygulamada farklılık yaratmamak için derecelendirmeye tabi tutulan tüm firmalar üretici konumunda olan sanayi firmalarından seçilmiştir.

İdeal bir derecelendirme sisteminin soruları ve puanlarının ağırlıkları üretici firmalar, ticari firmalar, inşaat firmaları, finansal firmalar için ayrı ayrı belirlenmelidir.

Ayrıca değerlendirme yaparken sadece firmanın salt değerleriyle değil de, sektör ortalamaları ile olan ilişkilerine de bakmak gerekir. Bazı firmaların verileri faaliyet gösterdikleri sektörlerin özelliklerine bağlı olarak farklılıklar gösterebilirler. Gerçek bir sektör ortalaması elde etmek için mümkün olduğu kadar fazla firmanın değerlerinin sisteme girilmesi gerekir. Bu durum zaman içerisinde çalıştığı firma sayısı çok olan büyük bankalar için bir avantaj sağlayacaktır.

6.2 : DERECELENDİRME SİSTEMİNE UYGULAMA

Yukarıda oluşturduğumuz derecelendirme sisteminde uygulamayı 12 farklı firma üzerinde 3 er yıllık mali verilerini kullanarak gerçekleştireceğiz. Bu 12 firmanın 6 tanesi İMKB de hisse senetleri işlem gören firmalardan oluşurken diğer 6 tanesi de farklı sektörlerden gerçek firmalardan oluşmaktadır. Bu 6 firma halka açık olmadığı için isimleri gizlenmiştir. Ancak gerek sözel bilgileri gerekse mali verileri gerçek bilgilerden oluşmaktadır. İMKB de işlem gören firmalar nispeten daha büyük hacimli firmalar olduğu için diğer 6 firma küçük hacimli yani KOBİ işkoluna giren firmalardan seçilmiştir. Birbirleriyle kıyaslayabilmek için firmaların tamamı farklı sektörlerden ancak yukarıda da belirtildiği gibi üretim yapan sanayi firmalarından seçilmiştir. Bu 12 firma şunlardır.

- GOODYEAR Lastikleri A.Ş.
- KONYA Çimento Sanayi A.Ş.
- BERDAN Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.

- PARSAN Makine Parçaları Sanayi A.Ş.
- ÜLKER Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- VESTEL Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Diğer küçük firmalar ise isimleri gizlenerek;

- ABC İlaç Sanayi A.Ş.
- XYZ Gıda Sanayi A.Ş.
- MNQ Metal Sanayi A.Ş.
- DEF Et Sanayi A.Ş.
- HLD Isı Sanayi A.Ş.
- SDF İnşaat Sanayi A.Ş. dir.

Firmaları derecelendirmeye tabi tutmadan önce kısaca tanıtalım.

- **GOODYEAR Lastikleri A.Ş.** : %100 yabancı sermayeli bir firmadır. Kurumsal yönetim yapısı içerisinde tamamen profesyoneller tarafından yönetilmektedir. Ürettiği üründe sektördeki pazar payı yüksek olup 20 yıldan uzun zamandır ülkemizde faaliyet göstermektedir. Gerek üretici gerekse ithalatçı konusundadır. İthalat ve İhracat hacmi yüksektir.
- **KONYA Çimento Sanayi A.Ş.** : %100 yabancı sermayeli bir firmadır. Kurumsal yönetim yapısı içerisinde profesyoneller tarafından yönetilmektedir. İthalat ve İhracat hacmi yoktur. Uzun zaman önce kurulan firma hisseleri daha sonra yabancı sermayeye geçmiştir. Lojistik avantajı nedeniyle bölgesindeki tek çimento fabrikasıdır.
- **BERDAN Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.** : Kuruluş tarihi eski bir firmadır. Bir aile firmasıdır. Geçmiş dönemlerde mali zorluk yaşamıştır. Tekstil sektörü gibi geniş bir sektörde faaliyet göstermekte olmasına karşın ciro ve karlılık

rakamları yüksektir. İhracat ağırlıklı çalışmaktadır. Banka borçluluğu yüksektir.

- **PARSAN Makine Parçaları Sanayi A.Ş.** : Profesyoneller ve ortakların birlikte yönettikleri ve sektörünün önde gelen firmalarından birisidir. Otomotiv ve makine yedek parçası üretmektedir. Ürettiği ürünler kendi pazarında bilinen bir markadır. Uzun zaman önce mali zorluk yaşamış ancak problemlerini bitirmiştir. İhracat hacmi de bulunmaktadır.
- **ÜLKER Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.** : Ülkenin en büyük bisküvi ve çikolata üretici firmasıdır. Aile firması şeklinde yönetilmektedir. Ürünlerinde Pazar lideridir. İhracat hacmi de bulunmaktadır. Yeni yatırımlarla ürün çeşitliliğini arttırmaktadır. Grup olarak gıda haricinde finans sektörüne yatırım yapmaktadır.
- **VESTEL Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.** : Ülkenin en büyük gruplarından birisine ait olan bir firmadır. Ürünlerinin pazara tanınırlığı ve Pazar payı yüksektir. Ülkenin en yüksek ihracat yapan kurumlarından birisidir. Önceki sahipleri zamanında mali sorunlar yaşadığı için bir süre önce Zorlu grubu tarafından satın alınmıştır.
- **ABC İlaç Sanayi A.Ş.** : Mali yapısı kuvvetli ancak hacmi küçük olan bir aile şirkettir. 50 yıldan uzun zamandır faaliyet göstermektedir. İhracat potansiyeli yoktur. Patentine sahip olduğu az sayıda ilaç vardır.
- **XYZ Gıda Sanayi A.Ş.** : Sanayi ve yemeklik tuz üretimi başta olmak üzere çeşitli tip baharatlar üreten sektörünün yüksek pazar payına sahip firmalarından birisidir. Şahıs şirkettir. Hammadde kaynağına sahip olması en büyük avantajıdır.
- **MNQ Metal Sanayi A.Ş.** : Bakır ve Alüminyumdan mamul çatı kaplama levhaları üretmektedir. Metal fiyatlarında meydana gelen yüksek artıştan

olumsuz etkilenmektedir. Pazarında lider firmalardandır. Bir aile firması şeklinde yönetilmektedir. İhracat potansiyeli vardır. Yüksek banka borçluluğu bulunmaktadır.

- **DEF Et Sanayi A.Ş. :** Tavuk ve kırmızı et sektöründe faaliyet gösteren bir aile firmasıdır. Tamamen aile fertleri tarafından yönetilmektedir. Üretim tesislerine sahiptir. Geçen yıl yaşanan kuş gribi krizinden oldukça etkilenmiştir. İhracat potansiyeli yoktur. Ortaklarının mevcut firmanın yanında 3 adet daha farklı bir sektörlerde faaliyet gösteren firmaları daha vardır.
- **HLD Isı Sanayi A.Ş. :** Eski bir aile şirkettir. Beyaz ve kahverengi eşyaların ana motorlarını ve yedek parçalarını ithal etmektedir. Kendi üretimi de bulunmaktadır. Sektörde tanınan bir firmadır. Ana işinin yanında farklı konularda da faaliyet göstermektedir. İthalata dayalı çalıştığı için yüksek oranda kur riski taşımaktadır.
- **SDF İnşaat Sanayi A.Ş. :** Yap sat inşaat işleri yapmaktadır. Küçük çaplı bir inşaat firmasıdır. Yönetim kalitesi ve tanınırlığı düşüktür. Banka borcu bulunmamaktadır.

Söz konusu firmalara sözel ve sayısal soruları sordüğümüzda ve yukarıdaki şekilde puanladığımızda ortaya çıkan sonuçları Tablo-II den görebiliriz.

		31.12.2003			31.12.2004			31.12.2005		
	FİRMA (DERECELENDİRME NOTU)	SÖZEL	SAYISAL	TOPLAM	SÖZEL	SAYISAL	TOPLAM	SÖZEL	SAYISAL	TOPLAM
1	Good Year Lastikleri A.Ş.	65	67	66	61	75	70	67	71	70
2	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	64	88	80	64	86	78	64	89	80
3	Berdan Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	38	44	42	45	49	48	43	39	40
4	Parsan Makine Parçaları Sanayi A.Ş.	56	76	69	58	81	73	56	82	73
5	Ülker Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	57	72	67	57	64	62	57	71	66
6	Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	64	65	65	64	62	63	65	58	60
7	ABC İlaç Sanayi A.Ş.	56	84	74	56	93	80	56	97	83
8	XYZ Gıda Sanayi A.Ş.	57	101	86	57	107	90	57	107	90
9	MNQ Metal Sanayi A.Ş.	38	42	41	39	40	40	34	35	35
10	DEF Et Sanayi A.Ş.	34	78	63	30	62	51	32	48	42
11	HLD Isı Sanayi A.Ş.	36	69	57	31	57	48	31	54	46
12	SDF İnşaat Sanayi A.Ş.	44	65	58	40	61	54	45	82	69

Tablo : II : Puan Tablosu

Ortaya çıkan notları yukarıdaki puanlama sistemiyle puanladığımızda ise belirlenen nihai puanları Tablo-III de görebiliriz. Bu sonuçlara ulaşmak için yapılan derecelendirme notları Tablo-IV de ve derecelendirmede kullanılan firmaların Bilanço ve Gelir Tablolarını Tablo-V de görülmektedir. Bilanço ve Gelir Tabloları oluşturulurken küçük aklandırma arındırma işlemleri tarafımdan yapılmıştır. İMKB ye açık firmaların verileri İMKB nin www.imkb.gov.tr internet sitesinden alınmıştır. Ancak firmalar muhasebe sistemlerinde 2004 mali verilerinden itibaren enflasyon düzeltmesi yaptıkları için bu sistemin uygulanmadığı 2003 verilerinde bazı kalemlerde standardizasyon bozulmuştur.

	FİRMA (DERECELENDİRME NOTU)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
1	Good Year Lastikleri A.Ş.	C	+C	+C
2	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	B	-B	B
3	Berdan Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	F	F	F
4	Parsan Makine Parçaları Sanayi A.Ş.	C	+C	+C
5	Ülker Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	C	-C	C
6	Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	C	-C	-C
7	ABC İlaç Sanayi A.Ş.	+C	B	B
8	XYZ Gıda Sanayi A.Ş.	+B	A	A
9	MNQ Metal Sanayi A.Ş.	F	F	F
10	DEF Et Sanayi A.Ş.	-C	E	F
11	HLD Isı Sanayi A.Ş.	D	F	F
12	SDF İnşaat Sanayi A.Ş.	D	E	C

Tablo : III : Nihai Sonuç Tablosu

Bu tabloyu şu şekilde yorumlayabiliriz.

1- Derecelendirmeye notlarına göre mali yapısı en iyi olan firma XYZ Gıda Sanayi A.ř. firmasıdır. Son iki sene notu en yüksek değer olan A değerine ulaşmıştır. Bu nedenle bu firma ile en düşük teminat şartlarıyla çalışabiliriz. Örneğin bu firma ile rahatlıkla açık teminatlı çalışılabilir.

2- İkinci olarak durumu en iyi olan firmalar ABC İlaç Sanayi A.ř. ve Konya Çimento Sanayi A.ř. firmalarıdır. Bu firmalarla açık veya ortak kefaleti karşılığı çalışılabilir.

3- Daha sonra ki sırada en iyi firmalar Good Year Lastik Sanayi A.ř. ve Parsan Makina Sanayi A.ř. firmalarıdır. Bu firmalarla da müşteri çek ve senedi teminata alınarak kredi ilişkisine girilebilir. Ancak burada bir farklı konu mali yapısı çok iyi olmasa dahi ortaklık yapısının kuvvetli olması yabancı ortağın dünya çapında bir firma olması Good Year Lastikleri A.ř. firmasında teminat şartlarının esnetilmesini gerektirebilir.

4- Daha sonra durumu en iyi olan firmalar SDF İnşaat A.ř. ve Ülker Gıda Sanayi A.ř. firmalarıdır. Bu 2 firma ile de yine müşteri çek ve senedi karşılığı çalışılabilir. Ancak burada 2 firma arasında SDF İnşaat'ın durumu diğerine göre farklılık arz etmektedir. Ülker Gıda Sanayi A.ř. her 3 yılda da aynı performansa sahipken, SDF İnşaat A.ř. firması son sene büyük bir gelişme göstermiş ve D olan notunu C ye çıkartmıştır. Bu durumunun düzelmesi açısından önemli bir gelişme olmakla birlikte bu başarıyı devam ettirip ettiremeyeceği konusunda da soru işaretleri taşımaktadır. O nedenle daha yakından izlenmesinde fayda vardır.

5- Diğer 4 firma Berdan Tekstil A.ř., MNQ Metal Sanayi A.ř., DEF Et Sanayi A.ř., ve HLD Isı Sanayi A.ř. firmalarının notları F çıktığı için bu firmalarla kredi ilişkisine girilmemesinde fayda vardır. Yada çok kuvvetli bir teminat ile kısıtlı limitlerde çalışılabilir. Örneğin kredi tutarından çok yüksek değerdeki bir gayrimenkul ipoteği teminata alınabilir.

Bu değerlendirmeler yapılırken firmaların bağlı oldukları grupların mali yapılarına da bakılmalıdır. Yukarıda örneğini verdiğimiz Good Year Sanayi A.ř. da olduğu gibi. Benzer bir durum MNQ Metal A.ř. firmasında da vardır. Bu firmanın mali

yapısı kötüdür. Derecelendirme notu F çıkmıştır. Ancak bağlı bulunduğu ailenin farklı alanlarda çalışan ve mali yapıları çok kuvvetli firmaları bulunmaktadır. Bu firmaların kefaletleri alınarak daha esnek teminatlarla çalışılabilir.

Örneğin DEF Et A.Ş. firması 2003 yılından 2005 yılına gelirken mali yapısı devamlı olarak bozulmuş. Tavukçuluk sektöründe de faaliyet gösterdiğini hatırlarsak 2005 yılının sonunda ortaya çıkan kuş gribinin etkisini 2006 yılında daha fazla yakından yaşayacak. Bu durumda 2006 yılı firma için daha zor bir yıl olacak.

Bu arada notunun F çıkması bir firmanın mutlaka iflas edip kapanacağı anlamına da gelmez. Örneğin HLD Isı Sanayi A.Ş. firması 2004 yılında da F almışken, 2005 yılında faaliyetine devam etmiş ancak yine F almıştır. Bu durumda bu firma farklı açılardan yeniden incelenmelidir. Bu şekilde bir süre F notunda giderek zaman içerisinde iyileşme yoluna da gidebilir. Yahut uzun süre F ile faaliyetine devamda edebilir. Ancak bir bankacı gözüyle bakarsak bizim bu firma ile kredili çalışmamamız gerekir.

Yine daha önce belirttiğimiz gibi her firma sadece kendi mali verileri ile değerlendirilmişlerdir. Bu değerlerin sektör ortalamalarının altında veya üstünde kalıp kalmadığını kontrol etmek için derecelendirme sistemine bir bölüm ekleyip sektör ortalamasından sapmaları da sonuca eklemek daha sağlıklı olacaktır. Ancak bunu yapmadan önce elimizde sektör ortalamaları ile ilgili sağlıklı veriler olması gerekir.

Yukarıda oluşturduğumuz derecelendirme sistemi 2 amaçla kullanılabilir. Birinci amaç; firmaya kredi limiti tahsis edilmesi esnasında mali analiz değerlendirme çalışmasında kullanılan diğer yöntemlere (oran analizi, dikey yüzde analizi, fon akım analizi, nakit akım analizi gibi) alternatif bir yöntem olarak kullanılabilir.

Ancak ikinci ve daha önemli amaç; kredi limiti tahsisi yapıldıktan sonra kredi geri ödenene kadar geçen sürede firmanın mali yapısını daha yakından takip etmek için kullanılmasıdır.

Bankalar genelde firmalara kredi tahsis ettikten sonra en sık senede bir kez firmaların mali yapılarını kontrol edip bir farklılık olup olmadığına bakarlar. Bu derecelendirme sistemi ile firmaların her 3 aylık mali verileri yayınlandığında hatta ara dönemlerde yayınlanan aylık mizanlarla çok daha sık bir şekilde kontrolü yapılarak durumunda bir değişiklik olup olmadığına bakılabilir.

Sözel bölümde sorulan sorular bu kadar küçük zaman dilimlerinde fazla değişmeyecektir. Bu yüzden sadece sayısal bölümde yer alan 20 sorunun cevabını

vererek firmaların bir önceki döneme göre notunun nasıl değiştiğine bakmak 5-10 dakikalık kısa bir zaman alacaktır.

Notların 1 er basamak aşağı yada yukarı oynaması çok fazla önemli olmasa dahi bunun süreklilik arz ederek kısa dönemlerde devamlı değişmesi önemli bir dikkat noktası teşkil eder. Örneğin bir firmaya 31.12.2005 değerleri esas alınarak mali analiz çalışması yapıldığını ve kredi limit tahsis edildiğini varsayalım. O esnada derecelendirme notunun da B çıktığını kabul edelim. Firmanın 31.03.2006 değerleriyle derecelendirme notu +C çıkarsa bunu küçük bir değişim olduğu için fazla dikkate almaya biliriz. Ancak aynı firmanın 31.06.2006 değerleriyle derecelendirme notu C çıkarsa, Kısa sürede notunda ciddi bir değişim olduğu anlaşılır. Bu durumda bu firma eskisinden daha fazla yakın takibe alınmalıdır. 30.09.2006 mali verileri çıkar çıkmaz yeniden derecelendirmeye tabi tutulmalı notunda örneğin –C veya daha aşağıya doğru bir azalma söz konusu ise hemen önlem alınmaya çalışılmalıdır. Eğer kapatılabiliyorsa kredi kapatılmaya çalışılmalı yada en azından teminat güçlendirilmesine gidilmelidir.

Döviz kurunda meydana gelen ani yükselme veya düşüşler, kuş gribi gibi bazı sektörleri direkt ve kuvvetli etkileyen olaylar veya genel ekonomide meydana gelen şok dalgalanmalar bazı firmaları bu kadar kısa sürelerde ciddi boyutlarda etkileyebilirler.

Klasik bir kredi riski izlemesi yapıyor olsak muhtemelen firmanın 31.12.2006 mali verilerinin çıkması beklenecek ve bu veriler ile yapılan değerlendirmede firmanın notunun D çıktığı görülecek ancak bu durumda ek teminat almak için geç kalınmış olacaktır. Firmaların mali verilerinin incelenmesinde genellikle her banka 31.12 veya 30.06 tarihli verileri esas alırlar. Halbuki 31.03 veya 30.09 verileriyle yukarıda belirttiğimiz takibi yapan banka firmanın durumunun kötüye gittiğini diğer bankalardan önce öğrenip önlemini daha kolay alabilir. Böyle bir durumda diğer bankalardaki limitleri müsaitken firmaya o bankalardan kredi kullandırıp kendi kredimizi kapattırma şansımız vardır. Ama durumunu diğer bankalarla aynı anda öğrenirsek bu avantajı kaçırmış oluruz.

SÖZEL SORULAR	Good Year Lastikleri A.Ş.			Konya Çimento Sanayi A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	D	D	D
2	D	D	D	D	D	D
3	A	A	A	A	A	A
4	B	B	B	B	B	B
5	C	C	C	C	C	C
6	B	B	B	B	B	B
7	A	A	A	A	A	A
8	B	B	B	B	B	B
9	D	D	D	D	D	D
10	A	A	A	A	A	A
11	A	A	A	A	A	A
12	C	C	C	B	B	B
13	A	A	A	E	E	E
14	A	A	A	A	A	A
15	A	A	A	A	A	A
16	B	B	B	D	D	D
17	D	D	D	D	D	D
18	A	A	A	E	E	E
19	D	D	D	E	E	E
20	A	A	A	A	A	A
21	A	A	A	A	A	A
22	A	A	A	A	A	A
23	C	C	C	C	C	C
24	C	E	A	C	C	C
25	D	D	D	D	D	D
26	A	A	A	A	A	A
27	B	B	B	C	C	C
28	A	A	A	A	A	A
29	A	A	A	A	A	A
30	A	A	A	A	A	A

Tablo-IV – 1

SÖZEL SORULAR	Berdan Tekstil San.ve Tic. A.Ş.			Parsan Makine Parçaları San. A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	D	D	D
2	D	D	D	C	C	C
3	A	A	A	C	C	C
4	C	C	C	C	C	C
5	B	B	B	B	B	B
6	A	A	A	A	A	A
7	B	B	B	B	B	B
8	A	A	A	B	B	B
9	B	C	C	B	C	C
10	B	B	B	A	A	A
11	B	B	B	B	B	B
12	D	D	D	D	C	C
13	A	A	A	A	A	A
14	B	B	B	B	B	B
15	B	B	B	B	B	B
16	D	D	D	D	D	D
17	A	A	A	B	B	B
18	B	B	B	A	A	A
19	C	C	C	D	D	D
20	A	A	A	A	A	A
21	A	A	A	A	A	A
22	A	A	A	A	A	A
23	C	C	C	C	C	C
24	E	A	C	C	C	D
25	D	D	D	D	D	D
26	C	C	C	B	B	B
27	B	B	B	B	B	B
28	A	A	A	A	A	A
29	B	B	B	A	A	A
30	C	C	C	A	A	A

Tablo-IV - 2

SÖZEL SORULAR	Ülker Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.			Vestel Elektronik San.ve Tic. A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	D	D	D
2	C	C	C	C	C	C
3	C	C	C	C	C	C
4	C	C	C	C	C	C
5	C	C	C	B	B	B
6	B	B	B	B	B	B
7	C	C	C	C	C	C
8	B	B	B	B	B	B
9	D	D	D	D	D	D
10	C	C	C	A	A	A
11	A	A	A	A	A	A
12	A	A	A	B	B	A
13	D	D	D	A	A	A
14	A	A	A	A	A	A
15	C	C	C	B	B	B
16	D	D	D	C	C	C
17	A	A	A	C	C	C
18	E	E	E	A	A	A
19	E	E	E	D	D	D
20	A	A	A	A	A	A
21	A	A	A	A	A	A
22	A	A	A	A	A	A
23	C	C	C	C	C	C
24	C	C	C	C	C	C
25	C	C	C	D	D	D
26	C	C	C	B	B	B
27	C	C	C	C	C	C
28	A	A	A	A	A	A
29	A	A	A	A	A	A
30	B	B	B	A	A	A

Tablo- IV -3

SÖZEL SORULAR	ABC İlaç Sanayi A.Ş.			XYZ Gıda Sanayi A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	D	D	D
2	D	D	D	C	C	C
3	A	A	A	B	B	B
4	A	A	A	A	A	A
5	C	C	C	A	A	A
6	A	A	A	B	B	B
7	A	A	A	B	B	B
8	B	B	B	B	B	B
9	D	D	D	D	D	D
10	A	A	A	A	A	A
11	C	C	C	A	A	A
12	C	C	C	A	A	A
13	E	E	E	E	E	E
14	A	A	A	A	A	A
15	D	D	D	D	D	D
16	B	B	B	D	D	D
17	D	D	D	D	D	D
18	E	E	E	E	E	E
19	E	E	E	E	E	E
20	B	B	B	A	A	A
21	A	A	A	B	B	B
22	B	B	B	C	C	C
23	C	C	C	C	C	C
24	C	C	C	C	C	C
25	D	D	D	B	B	B
26	A	A	A	A	A	A
27	C	C	C	B	B	B
28	A	A	A	A	A	A
29	A	A	A	A	A	A
30	A	A	A	A	A	A

Tablo – IV – 4

SÖZEL SORULAR	MNQ Metal Sanayi A.Ş.			DEF Et Sanayi A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	C	C	C
2	C	C	C	C	C	C
3	C	C	C	B	B	B
4	A	A	A	A	A	A
5	C	C	C	B	B	B
6	A	A	A	B	B	B
7	C	C	C	B	B	B
8	B	B	B	B	B	B
9	D	D	D	D	D	D
10	B	B	B	B	B	B
11	B	B	B	C	C	C
12	A	A	A	D	D	D
13	C	C	C	E	E	E
14	A	A	A	A	A	A
15	A	A	A	C	C	C
16	A	A	A	D	D	D
17	A	A	A	A	A	A
18	A	A	A	E	E	E
19	C	C	C	E	E	E
20	A	A	A	A	A	A
21	A	A	A	B	B	B
22	B	B	B	C	C	C
23	C	C	C	B	B	B
24	C	B	E	C	E	D
25	B	B	B	D	D	D
26	C	C	C	D	D	D
27	C	C	C	B	B	B
28	A	A	A	A	A	A
29	B	B	B	B	B	B
30	C	C	C	C	C	C

Tablo – IV - 5

SÖZEL SORULAR	HLD Isı Sanayi A.Ş.			SDF İnşaat Sanayi A.Ş. dir.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	C	C	C
2	C	C	C	C	C	C
3	B	B	C	A	A	A
4	A	A	A	A	A	A
5	C	C	C	C	C	C
6	A	A	A	A	A	A
7	B	C	C	A	A	A
8	B	B	B	B	B	B
9	D	D	D	C	C	B
10	C	C	C	A	A	A
11	B	B	B	C	C	C
12	C	C	B	C	C	C
13	D	D	D	E	E	E
14	A	A	A	A	A	A
15	A	A	A	B	B	B
16	A	A	A	D	D	D
17	A	A	A	D	D	D
18	E	E	E	E	E	E
19	E	E	E	E	E	E
20	A	A	A	C	C	C
21	A	A	A	B	B	B
22	C	C	C	C	C	C
23	C	C	C	C	C	C
24	C	E	E	C	E	A
25	D	D	D	C	C	C
26	C	C	C	B	B	B
27	B	B	B	B	B	B
28	B	B	B	A	A	A
29	B	B	B	A	A	A
30	C	C	C	A	A	A

Tablo – IV -6

SAYISAL SORULAR	Good Year Lastikleri A.Ş.			Konya Çimento Sanayi A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	C	C	C	A	A	A
2	B	B	B	A	A	A
3	A	A	A	A	A	A
4	C	B	C	B	A	B
5	D	D	D	B	B	A
6	D	D	D	A	A	A
7	D	D	D	B	B	A
8	A	A	A	A	B	A
9	B	B	A	C	C	C
10	C	B	B	D	D	D
11	B	B	B	D	D	C
12	B	B	B	A	A	A
13	A	A	A	D	D	D
14	C	B	B	A	A	A
15	C	B	B	A	A	A
16	A	A	A	A	A	A
17	B	B	B	A	A	A
18	A	A	A	A	A	A
19	A	A	A	A	A	A
20	B	A	D	A	A	A

Tablo – IV - 7

SAYISAL SORULAR	Berdan Tekstil San.ve Tic. A.Ş.			Parsan Makine Parçaları San. A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	C	D	B	B	B
2	E	E	E	A	A	A
3	B	A	B	A	A	A
4	D	D	D	C	C	C
5	A	A	D	B	B	B
6	A	A	D	B	B	B
7	D	D	D	B	B	B
8	A	A	A	A	A	A
9	B	C	C	C	C	C
10	C	C	D	D	C	C
11	B	B	C	C	C	C
12	D	D	D	A	A	A
13	D	D	A	D	C	D
14	D	D	D	A	A	A
15	D	D	D	B	B	B
16	D	D	D	A	A	A
17	D	C	C	A	B	B
18	D	D	A	A	A	A
19	C	D	D	C	B	A
20	B	B	D	B	A	A

Tablo – IV - 8

SAYISAL SORULAR	Ülker Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.			Vestel Elektronik San.ve Tic. A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	C	C	C	B	C	C
2	B	B	B	D	D	E
3	A	A	A	A	A	A
4	C	C	D	A	A	B
5	C	C	C	D	D	D
6	D	D	C	D	D	D
7	B	B	B	C	C	C
8	A	B	A	B	B	B
9	A	B	A	B	C	C
10	C	B	C	C	C	C
11	A	B	B	B	B	B
12	B	B	B	C	C	C
13	A	A	A	A	A	A
14	D	C	C	A	A	A
15	C	C	D	B	B	B
16	C	C	C	D	D	D
17	A	A	A	A	A	A
18	A	B	A	A	A	A
19	B	B	B	C	C	C
20	B	B	B	C	C	C

Tablo – IV – 9

SAYISAL SORULAR	ABC İlaç Sanayi A.Ş.			XYZ Gıda Sanayi A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	A	A	A	B	A	A
2	A	A	A	A	A	A
3	A	A	A	A	A	A
4	D	A	A	B	A	B
5	A	B	B	A	A	A
6	A	C	B	B	B	A
7	D	C	B	A	A	A
8	B	A	A	A	A	A
9	A	A	A	A	A	A
10	B	B	A	C	C	B
11	B	B	B	A	A	B
12	A	A	A	A	A	A
13	D	C	B	A	B	B
14	A	A	A	A	A	A
15	A	A	A	A	A	A
16	A	A	A	A	A	A
17	A	A	A	A	A	A
18	D	B	C	A	A	A
19	A	A	A	A	A	A
20	A	A	A	A	A	A

Tablo – IV – 10

SAYISAL SORULAR	MNQ Metal Sanayi A.Ş.			DEF Et Sanayi A.Ş.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	D	D	D	B	C	D
2	E	B	C	B	B	D
3	B	B	B	A	A	B
4	D	D	D	B	D	D
5	D	D	D	B	D	D
6	D	D	D	B	D	D
7	B	D	D	B	D	D
8	A	B	B	A	A	A
9	B	C	C	C	B	B
10	B	B	B	C	B	C
11	C	C	C	B	B	B
12	C	B	B	B	A	C
13	A	C	C	A	A	A
14	D	B	C	B	D	D
15	D	D	D	B	D	C
16	D	C	D	A	A	D
17	D	D	D	C	D	C
18	A	A	A	A	A	A
19	D	D	D	B	B	A
20	C	C	D	B	C	C

Tablo – IV – 11

SAYISAL SORULAR	HLD Isı Sanayi A.Ş.			SDF İnşaat Sanayi A.Ş. dir.		
	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
1	C	C	C	C	A	A
2	E	E	E	C	B	A
3	A	A	A	A	A	A
4	A	B	B	D	A	A
5	B	D	D	C	C	B
6	D	D	D	A	D	A
7	A	C	C	C	D	C
8	B	A	A	B	A	B
9	A	A	C	D	D	C
10	A	A	A	D	D	D
11	A	A	A	C	C	C
12	C	C	C	B	B	A
13	A	A	A	D	D	D
14	B	D	D	A	B	A
15	B	D	D	B	D	A
16	D	D	D	A	A	A
17	B	B	B	D	A	A
18	C	C	C	A	D	D
19	C	C	C	A	A	A
20	B	C	C	A	D	A

Tablo – IV – 12

GOODYEAR LASTİKLERİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	22.983	19.891	31.600
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	82.730	97.546	101.155
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	1.307	915	1.005
STOKLAR	67.053	75.179	63.818
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	7.477	10.422	6.666
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	181.550	203.953	204.244
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	0	0	0
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	214.576	210.283	197.735
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	0	0	6.215
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	214.576	210.283	203.950
AKTİF TOPLAMI	396.126	414.236	408.194
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	61.497	44.088	58.963
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	41.513	70.133	31.259
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	8.571	8.402	7.233
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	20.778	17.788	47.602
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	132.359	140.411	145.057
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	30.327	30.912	49.548
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	30.327	30.912	49.548
ÖDENMİŞ SERMAYE	11.922	11.922	11.922
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	0	0	0
YEDEKLER	20.703	7.540	7.547
NET DÖNEM KAR/ZARARI	8.794	9.053	-7.364
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	-55.286	-31.093	-44.001
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	247.307	245.491	245.485
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	233.440	242.913	213.589
PASİF TOPLAMI	396.126	414.236	408.194

Tablo – V - 1

GOODYEAR LASTİKLERİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	229.618	264.181	258.459
YURTDIŞI SATIŞLAR	319.143	327.222	337.549
DİĞER SATIŞLAR	5.415	7.200	6.678
BRÜT SATIŞLAR	554.176	598.603	602.686
İSKONTO VE İADELER	-30.805	-22.838	-21.545
NET SATIŞLAR	523.371	575.765	581.141
SATILAN MAL MALİYETİ	-450.791	-507.623	-533.129
BRÜT SATIŞ KARI	72.580	68.142	48.012
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	-42.339	-37.107	-33.650
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-21.121	-18.849	-15.758
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-63.460	-55.956	-49.408
ESAS FAALİYET KARI	9.120	12.186	-1.396
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	28.002	14.784	9.993
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-12.623	-6.894	-7.232
FİNANSMAN GİDERLERİ	-6.362	-4.928	-4.778
NET FAALİYET KARI	18.137	15.148	-3.413
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	336	1.339	1.860
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-5.141	-983	-980
BRÜT DÖNEM KARI	13.332	15.504	-2.533
VERGİ GİDERLERİ	-4.538	-6.451	-4.831
NET DÖNEM KAR/ZARARI	8.794	9.053	-7.364

Tablo – V - 2

KONYA ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	21.230	44.129	27.305
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	8.712	12.472	23.554
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
STOKLAR	20.477	16.325	26.096
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	2.467	9.827	2.384
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	52.886	82.753	79.339
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	0	0	0
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	153.091	157.070	168.448
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	8.195	2.333	2.124
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	161.286	159.403	170.572
AKTİF TOPLAMI	214.172	242.156	249.911
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	4.120	6.666	10.465
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	674	1.932	1.192
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	4.776	10.139	3.791
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	1.785	2.495	4.132
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	11.355	21.232	19.580
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	2.984	2.817	1.572
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	2.984	2.817	1.572
ÖDENMİŞ SERMAYE	4.802	4.802	4.802
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	0	0	0
YEDEKLER	83.833	98.747	86.272
NET DÖNEM KAR/ZARARI	19.498	21.926	45.053
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	0	0	0
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	91.700	92.632	92.632
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	199.833	218.107	228.759
PASİF TOPLAMI	214.172	242.156	249.911

Tablo – V – 3

KONYA ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	81.574	100.381	155.357
YURTDIŞI SATIŞLAR	0	10.629	13.000
DİĞER SATIŞLAR	623	47	0
BRÜT SATIŞLAR	82.197	111.057	168.357
İSKONTO VE İADELER	-1.303	-3.872	-4.535
NET SATIŞLAR	80.894	107.185	163.822
SATILAN MAL MALİYETİ	-45.495	-53.091	-79.579
BRÜT SATIŞ KARI	35.399	54.094	84.243
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	-7.372	-11.350	-12.568
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-9.733	-10.532	-13.912
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-17.105	-21.882	-26.480
ESAS FAALİYET KARI	18.294	32.212	57.763
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	7.718	6.280	8.949
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-2.682	-6.841	-4.906
FİNANSMAN GİDERLERİ	-13	-14	-23
NET FAALİYET KARI	23.317	31.637	61.783
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	904	173	0
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-37	-9	-4
BRÜT DÖNEM KARI	24.184	31.801	61.779
VERGİ GİDERLERİ	-4.686	-9.875	-16.726
NET DÖNEM KAR/ZARARI	19.498	21.926	45.053

Tablo – V – 4

BERDAN TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	2.042	368	1.066
MENKUL KIYMETLER	227	70	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	19.304	13.733	12.030
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	2.889	2.821	2.634
STOKLAR	20.821	22.299	16.316
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	1.281	974	1.030
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	46.564	40.265	33.076
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	94	220	201
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	253	288	147
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	54.424	47.148	37.623
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	3.563	3.371	7.053
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	58.334	51.027	45.024
AKTİF TOPLAMI	104.898	91.292	78.100
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	53.312	29.232	26.053
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	9.492	7.061	6.236
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	601	598	993
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	852	908	1.614
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	1.283	675	296
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	65.540	38.474	35.192
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	44.195	45.629	32.903
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	7.787	7.365	5.932
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	51.982	52.994	38.835
ÖDENMİŞ SERMAYE	5.200	5.200	5.200
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	0	0	0
YEDEKLER	3.183	3.183	0
NET DÖNEM KAR/ZARARI	11.809	12.449	-6.405
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	-136.959	-125.151	-65.950
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	104.143	104.143	71.228
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	-12.624	-176	4.073
PASİF TOPLAMI	104.898	91.292	78.100

Tablo – V – 5

BERDAN TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	35.966	29.756	16.530
YURTDIŞI SATIŞLAR	82.292	84.968	58.539
DİĞER SATIŞLAR	2.205	2.155	1.320
BRÜT SATIŞLAR	120.463	116.879	76.389
İSKONTO VE İADELER	-1.059	-960	-120
NET SATIŞLAR	119.404	115.919	76.269
SATILAN MAL MALİYETİ	-96.199	-93.019	-71.559
BRÜT SATIŞ KARI	23.205	22.900	4.710
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	-260	-297	-125
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	-7.309	-7.625	-6.589
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-10.064	-9.219	-9.309
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-17.633	-17.141	-16.023
ESAS FAALİYET KARI	5.572	5.759	-11.313
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	16.820	13.288	11.200
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-2.527	-988	-834
FİNANSMAN GİDERLERİ	-9.485	-5.766	-5.364
NET FAALİYET KARI	10.380	12.293	-6.311
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	1.635	580	206
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-206	-424	-300
BRÜT DÖNEM KARI	11.809	12.449	-6.405
VERGİ GİDERLERİ	0	0	0
NET DÖNEM KAR/ZARARI	11.809	12.449	-6.405

Tablo – V – 6

PARSAN MAKİNA PARÇALARI SANAYİİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	1.720	1.403	1.778
MENKUL KIYMETLER	934	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	13.446	17.785	18.361
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	1.107	767	563
STOKLAR	12.847	16.316	19.566
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	979	4.601	395
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	31.033	40.872	40.663
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	82	87	72
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	13.212	21.369	36.039
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	67.817	66.251	92.843
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	1.977	12.404	4.329
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	83.088	100.111	133.283
AKTİF TOPLAMI	114.121	140.983	173.946
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	4.827	6.100	8.321
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	8.085	9.980	11.701
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	2.143	1.459	481
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	327	6.303	1.489
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	516	962	1.583
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	15.898	24.804	23.575
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	11.440	9.434	7.164
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	4.771	10.453	6.110
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	2.801	3.454	11.168
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	19.012	23.341	24.442
ÖDENMİŞ SERMAYE	32.748	35.184	64.260
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	0	0	26.499
YEDEKLER	2.267	2.264	2.267
NET DÖNEM KAR/ZARARI	7.574	11.911	13.802
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	-29.561	-22.704	-21.019
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	66.183	66.183	40.120
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	79.211	92.838	125.929
PASİF TOPLAMI	114.121	140.983	173.946

Tablo – V – 7

PARSAN MAKİNA PARÇALARI SANAYİİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	30.261	53.638	54.750
YURTDİŞİ SATIŞLAR	44.753	53.006	52.660
DİĞER SATIŞLAR	1.560	2.266	2.470
BRÜT SATIŞLAR	76.574	108.910	109.880
İSKONTO VE İADELER	-2.160	-1.869	-273
NET SATIŞLAR	74.414	107.041	109.607
SATILAN MAL MALİYETİ	-48.232	-71.456	-75.820
BRÜT SATIŞ KARI	26.182	35.585	33.787
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	-85	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	-4.184	-4.711	-4.812
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-8.875	-9.981	-10.136
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-13.144	-14.692	-14.948
ESAS FAALİYET KARI	13.038	20.893	18.839
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	6.726	6.894	7.031
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-1.917	-2.530	-2.179
FİNANSMAN GİDERLERİ	-6.077	-4.494	-2.903
NET FAALİYET KARI	11.770	20.763	20.788
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	569	1.913	1.200
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-142	-1.096	-3.731
BRÜT DÖNEM KARI	12.197	21.580	18.257
VERGİ GİDERLERİ	-4.623	-9.669	-4.455
NET DÖNEM KAR/ZARARI	7.574	11.911	13.802

Tablo – V – 8

ÜLKER GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	29.913	104.199	179.774
MENKUL KIYMETLER	12.828	48.120	9.996
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	245.203	218.836	359.088
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	51.570	47.709	12.990
STOKLAR	180.471	192.348	131.565
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	20.662	25.055	40.335
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	540.647	636.267	733.748
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	52.300	56.811	56.213
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	299.998	178.053	300.397
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	139.449	271.032	128.824
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	491.747	505.896	485.434
AKTİF TOPLAMI	1.032.394	1.142.163	1.219.182
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	260.036	271.765	295.943
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	157.687	192.349	183.007
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	38.941	25.196	58.561
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	10.846	24.715	41.862
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	4.264	4.639	3.863
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	471.774	518.664	583.236
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	35.277	48.887	31.913
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	2.271	631	889
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	118	1.646	112
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	25.483	18.255	6.175
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	63.149	69.419	39.089
ÖDENMİŞ SERMAYE	217.000	238.700	241.087
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	5.568	6.997	12.213
YEDEKLER	96.639	106.205	131.066
NET DÖNEM KAR/ZARARI	49.069	55.648	66.226
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	0	0	0
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	129.195	146.530	146.265
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	497.471	554.080	596.857
PASİF TOPLAMI	1.032.394	1.142.163	1.219.182

Tablo – V – 9

ÜLKER GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	1.876.548	1.669.589	1.241.464
YURTDIŞI SATIŞLAR	237.014	255.426	265.000
DİĞER SATIŞLAR	100.349	174.667	165.000
BRÜT SATIŞLAR	2.213.911	2.099.682	1.671.464
İSKONTO VE İADELER	-318.840	-434.495	-312.575
NET SATIŞLAR	1.895.071	1.665.187	1.358.889
SATILAN MAL MALİYETİ	-1.589.072	-1.371.356	-1.049.363
BRÜT SATIŞ KARI	305.999	293.831	309.526
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	-1.554	-1.310	-1.205
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	-235.327	-168.839	-157.547
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-50.313	-51.099	-46.446
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-287.194	-221.248	-205.198
ESAS FAALİYET KARI	18.805	72.583	104.328
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	118.759	71.043	100.180
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-36.241	-29.529	-46.860
FİNANSMAN GİDERLERİ	-39.322	-35.360	-44.374
NET FAALİYET KARI	62.001	78.737	113.274
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	5.174	10.735	8.550
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-4.091	-5.593	-22.845
BRÜT DÖNEM KARI	63.084	83.879	98.979
VERGİ GİDERLERİ	-14.015	-28.231	-32.753
NET DÖNEM KAR/ZARARI	49.069	55.648	66.226

Tablo – V – 10

VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	714.590	688.994	621.778
MENKUL KIYMETLER	854	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	903.162	1.003.460	1.367.201
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	83.845	65.459	34.376
STOKLAR	614.068	868.819	1.030.443
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	108.167	276.861	169.749
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	2.424.686	2.903.593	3.223.547
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	118	9.973	13.085
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	4.741	4.654	3.067
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	615.343	752.960	951.448
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	172.310	151.130	143.228
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	792.512	918.717	1.110.828
AKTİF TOPLAMI	3.217.198	3.822.310	4.334.375
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	101.739	147.070	171.934
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	1.295.780	1.571.433	2.063.321
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	76.017	216.365	110.008
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	56.258	86.178	146.425
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	32.521	19.878	18.373
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	1.562.315	2.040.924	2.510.061
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	538.465	486.789	525.597
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	161.110	202.162	87.913
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	699.575	688.951	613.510
ÖDENMİŞ SERMAYE	159.100	159.100	159.100
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	2.286	2.348	2.626
YEDEKLER	258.463	304.508	382.518
NET DÖNEM KAR/ZARARI	69.103	85.569	86.400
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	-333.188	-264.925	-227.873
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	799.544	805.835	808.033
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	955.308	1.092.435	1.210.804
PASİF TOPLAMI	3.217.198	3.822.310	4.334.375

Tablo – V – 11

VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	1.057.573	1.094.443	1.095.008
YURTDIŞI SATIŞLAR	2.584.395	3.417.880	3.440.730
DİĞER SATIŞLAR	0	19.063	0
BRÜT SATIŞLAR	3.641.968	4.531.386	4.535.738
İSKONTO VE İADELER	-85.065	-126.911	-128.000
NET SATIŞLAR	3.556.903	4.404.475	4.407.738
SATILAN MAL MALİYETİ	-2.909.092	-3.681.216	-3.747.152
BRÜT SATIŞ KARI	647.811	723.259	660.586
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	-31.054	-37.294	-42.756
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	-305.343	-296.420	-327.986
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-78.450	-125.021	-135.174
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-414.847	-458.735	-505.916
ESAS FAALİYET KARI	232.964	264.524	154.670
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	364.446	327.021	317.325
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-180.214	-167.492	-137.325
FİNANSMAN GİDERLERİ	-295.902	-226.289	-200.867
NET FAALİYET KARI	121.294	197.764	133.803
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	14.418	8.020	2.763
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-20.648	-24.402	-33.360
BRÜT DÖNEM KARI	115.064	181.382	103.206
VERGİ GİDERLERİ	-45.961	-95.813	-16.806
NET DÖNEM KAR/ZARARI	69.103	85.569	86.400

Tablo – V – 12

ABC İLAÇ SANAYİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	3.038	2.010	2.695
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	2.061	2.470	3.077
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
STOKLAR	588	687	840
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	505	407	1.168
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	6.192	5.574	7.780
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	191	786	929
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	2.566	3.696	2.514
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	78	225	480
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	2.835	4.707	3.923
AKTİF TOPLAMI	9.027	10.281	11.703
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	29	38	0
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	2.617	2.268	2.298
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	0	0	450
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	2.646	2.306	2.748
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	0	0	0
ÖDENMİŞ SERMAYE	1.000	1.000	1.000
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	0	0	0
YEDEKLER	83.833	11.535	12.295
NET DÖNEM KAR/ZARARI	1.594	712	980
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	0	0	0
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	-4.752	-5.271	-5.320
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	81.675	7.976	8.955
PASİF TOPLAMI	84.321	10.282	11.703

Tablo – V – 13

ABC İLAÇ SANAYİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	10.662	11.815	14.715
YURTDIŞI SATIŞLAR	0	0	0
DİĞER SATIŞLAR	0	0	0
BRÜT SATIŞLAR	10.662	11.815	14.715
İSKONTO VE İADELER	-20	-6	-28
NET SATIŞLAR	10.642	11.809	14.687
SATILAN MAL MALİYETİ	-8.809	-10.790	-12.858
BRÜT SATIŞ KARI	1.833	1.019	1.829
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	0	0	0
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-658	-709	-780
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-658	-709	-780
ESAS FAALİYET KARI	1.175	310	1.049
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	1.438	1.633	615
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-810	-1.010	-625
FİNANSMAN GİDERLERİ	-1	-1	-1
NET FAALİYET KARI	1.802	932	1.038
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	8	0	0
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	0	-10	-18
BRÜT DÖNEM KARI	1.810	922	1.020
VERGİ GİDERLERİ	-216	-210	-40
NET DÖNEM KAR/ZARARI	1.594	712	980

Tablo – V – 14

XYZ GIDA SANAYİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	29	66	486
MENKUL KIYMETLER	0	0	153
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	4.200	3.890	4.794
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
STOKLAR	885	1.051	1.278
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	41	17	18
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	5.155	5.024	6.729
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	8	8	8
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	4.624	6.146	9.373
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	48	94	329
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	4.680	6.248	9.710
AKTİF TOPLAMI	9.835	11.272	16.439
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	316	56	0
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	384	605	1.101
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	1.392	528	1.576
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	1.158	33	251
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	3.250	1.222	2.928
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	1.220	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	0	1.220	0
ÖDENMİŞ SERMAYE	938	938	938
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	3.044	0	0
YEDEKLER	198	1.130	2.214
NET DÖNEM KAR/ZARARI	2.405	2.038	5.635
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	0	0	0
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	0	4.724	4.724
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	6.585	8.830	13.511
PASİF TOPLAMI	9.835	11.2742	16.

Tablo – V – 15

XYZ GIDA SANAYİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	22.183	27.799	35.423
YURTDIŞI SATIŞLAR	63	121	173
DİĞER SATIŞLAR	0	0	0
BRÜT SATIŞLAR	22.246	27.920	35.596
İSKONTO VE İADELER	-7.327	-10.617	-14.751
NET SATIŞLAR	14.919	17.303	20.845
SATILAN MAL MALİYETİ	-9.987	-12.214	-12.586
BRÜT SATIŞ KARI	4.932	5.089	8.259
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	0	0	0
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-2.003	-2.251	-1.953
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-2.003	-2.251	-1.953
ESAS FAALİYET KARI	2.929	2.838	6.306
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	1.175	577	1.525
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-341	-361	-23
FİNANSMAN GİDERLERİ	-29	-32	-71
NET FAALİYET KARI	3.734	3.022	7.737
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	0	0	0
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-619	-124	-254
BRÜT DÖNEM KARI	3.115	2.898	7.483
VERGİ GİDERLERİ	-710	-860	-1.848
NET DÖNEM KAR/ZARARI	2.405	2.038	5.635

Tablo – V – 16

MNQ METAL SANAYİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	77	17	128
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	4.715	2.421	2.677
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
STOKLAR	3.110	4.796	5.325
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	521	840	1.573
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	8.423	8.074	9.703
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	63	63	63
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	10.283	20.751	20.692
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	196	336	181
DURAN VARLILAR TOPLAMI	10.542	21.150	20.936
AKTİF TOPLAMI	18.965	29.224	30.639
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	11.015	4.504	6.019
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	2.329	4.904	6.319
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	278	318	813
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	13.622	9.726	13.151
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	3.863	5.037
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	718	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	386	371	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	26	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	1.130	4.234	5.037
ÖDENMİŞ SERMAYE	5.000	6.135	6.135
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	418	0	13
YEDEKLER	1.289	1.614	1.696
NET DÖNEM KAR/ZARARI	560	194	-550
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	-2.388	-2.089	-2.208
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	-666	9.410	7.365
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	4.213	15.264	12.451
PASİF TOPLAMI	18.965	29.224	30.639

Tablo – V – 17

MNQ METAL SANAYİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	11.832	19.175	15.448
YURTDIŞI SATIŞLAR	3.325	1.670	3.639
DİĞER SATIŞLAR	0	0	0
BRÜT SATIŞLAR	15.157	20.845	23.087
İSKONTO VE İADELER	-91	-348	-226
NET SATIŞLAR	15.066	20.497	22.860
SATILAN MAL MALİYETİ	-14.017	-18.367	-21.132
BRÜT SATIŞ KARI	1.049	2.130	1.729
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	0	0	0
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-966	-1.612	-1.095
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-966	-1.612	-1.095
ESAS FAALİYET KARI	83	518	634
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	3.277	4.756	2.434
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-264	-1.753	-399
FİNANSMAN GİDERLERİ	-2.675	-1.137	-1.178
NET FAALİYET KARI	421	2.384	-510
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	139	0	0
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	0	-2.190	-2.040
BRÜT DÖNEM KARI	560	194	-550
VERGİ GİDERLERİ	0	0	0
NET DÖNEM KAR/ZARARI	560	194	-2.550

Tablo – V – 18

DEF ET SANAYİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	527	288	468
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	3.431	3.984	9.405
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
STOKLAR	5.007	8.247	7.216
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	607	523	506
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	9.572	13.042	17.595
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	1.574	2.337	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	517	750	429
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	8.167	16.317	14.324
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	0	0	0
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	10.258	19.404	14.753
AKTİF TOPLAMI	19.830	32.446	32.348
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	2.009	8.828	9.198
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	2.622	2.409	7.332
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	196	206	309
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	1.156	1.232	3.871
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	5.983	12.675	20.710
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	2.350	0	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	2.350	0	0
ÖDENMİŞ SERMAYE	8.500	8.500	8.500
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	2.806	0	0
YEDEKLER	258	1.007	1.085
NET DÖNEM KAR/ZARARI	1.877	78	95
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	-1.910	-1.910	-1.910
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	-34	12.096	3.868
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	11.497	19.771	11.638
PASİF TOPLAMI	19.830	32.446	32.348

Tablo – V -19

DEF ET SANAYİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	25.316	42.239	45.737
YURTDIŞI SATIŞLAR	0	0	0
DİĞER SATIŞLAR	0	0	0
BRÜT SATIŞLAR	25.316	42.239	45.737
İSKONTO VE İADELER	-322	-216	-285
NET SATIŞLAR	24.994	42.023	45.452
SATILAN MAL MALİYETİ	-20.746	-37.346	-38.836
BRÜT SATIŞ KARI	4.248	4.677	6.616
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	0	0	0
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-3.141	-4.039	-5.194
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-3.141	-4.039	-5.194
ESAS FAALİYET KARI	1.107	638	1.422
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	2.219	263	96
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-360	-254	-51
FİNANSMAN GİDERLERİ	-980	-1.397	-1.323
NET FAALİYET KARI	1.986	-750	144
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	0	870	0
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-75	0	-7
BRÜT DÖNEM KARI	1.911	120	137
VERGİ GİDERLERİ	-34	-42	-42
NET DÖNEM KAR/ZARARI	1.877	78	95

Tablo – V - 20

HLD ISI SANAYİ A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	162	64	76
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	2.445	5.614	7.330
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
STOKLAR	709	1.518	4.059
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	1.147	1.272	3.257
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	4.463	8.468	12.722
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	0	0	0
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	76	271	634
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	19	38	36
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	95	309	670
AKTİF TOPLAMI	4.558	8.777	15.392
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	149	4.178	7.917
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	2.120	1.512	466
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	150	36	1.386
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	27	255	23
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	2.446	5.981	8.792
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	0	0
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	0	0	0
ÖDENMİŞ SERMAYE	154	1.439	3.991
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	0	0	0
YEDEKLER	272	238	356
NET DÖNEM KAR/ZARARI	1.686	1.119	1.253
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	0	0	0
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	0	0	0
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	2.112	2.796	4.600
PASİF TOPLAMI	4.558	8.777	15.392

Tablo – V – 21

HLD ISI SANAYİ A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	8.974	13.813	20.905
YURTDIŞI SATIŞLAR	658	959	536
DİĞER SATIŞLAR	0	0	0
BRÜT SATIŞLAR	9.632	14.772	21.441
İSKONTO VE İADELER	-464	-756	-679
NET SATIŞLAR	9.168	14.016	20.762
SATILAN MAL MALİYETİ	-7.202	-11.985	-17.351
BRÜT SATIŞ KARI	1.966	2.031	3.411
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	0	0	0
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-286	-502	-790
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-286	-502	-790
ESAS FAALİYET KARI	1.680	1.529	2.621
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	418	472	488
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-138	-279	-460
FİNANSMAN GİDERLERİ	-169	-507	-1.246
NET FAALİYET KARI	1.791	1.215	1.402
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	0	0	0
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	-12	-8	-15
BRÜT DÖNEM KARI	1.779	1.207	1.387
VERGİ GİDERLERİ	-93	-88	-134
NET DÖNEM KAR/ZARARI	1.686	1.119	1.253

Tablo – V -22

SDF İNŞAAT A.Ş.			
BİLANÇO (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
HAZIR DEĞERLER	2.131	2.007	2.839
MENKUL KIYMETLER	0	0	0
KISA VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	1.698	9.349	1.845
DİĞER KISA VADELİ ALACAKLAR	53	5.230	10.009
STOKLAR	10.487	3.494	2.648
DİĞER DÖNER VARLIKLAR	155	221	448
DÖNER VARLIKLAR TOPLAMI	14.524	20.301	17.789
UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ ALACAKLAR	0	0	0
FİNANSAL DURAN VARLIKLAR	0	0	0
MADDİ DURAN VARLIKLAR (NET)	6.139	1.422	780
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	1.626	2.427	2.976
DURAN VARLILAR TOPLAMI	7.765	3.849	3.756
AKTİF TOPLAMI	22.289	24.150	21.545
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	304	2.266	0
KISA VADELİ TİCARİ BORÇLAR	3.608	5.007	1.812
DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR	7.115	283	565
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	1.667	63	80
KISA VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	12.694	7.619	2.457
UZUN VADELİ FİNANSAL BORÇLAR	0	0	0
UZUN VADELİ TİCARİ BORÇLAR	0	0	0
DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0	0
ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0	2.426	4.030
UZUN VADELİ BORÇLAR TOPLAMI	0	2.426	4.030
ÖDENMİŞ SERMAYE	5.500	6.800	6.800
YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ FONU	1.254	0	0
YEDEKLER	2.334	1.564	1.542
NET DÖNEM KAR/ZARARI	507	-37	1.308
GEÇMİŞ DÖNEM ZARARLARI	0	0	-37
ÖZ SERM.ENFLASYON DÜZELTMESİ	0	5.778	5.445
ÖZ SERMAYE TOPLAMI	9.595	14.105	15.058
PASİF TOPLAMI	22.289	24.150	21.545

Tablo – V – 23

SDF İNŞAAT A.Ş.			
GELİR TABLOSU (BİN YTL.)	31 Aralık 03	31 Aralık 04	31 Aralık 05
YURTIÇİ SATIŞLAR	3.452	5.507	6.869
YURTDIŞI SATIŞLAR	0	0	0
DİĞER SATIŞLAR	0	0	0
BRÜT SATIŞLAR	3.452	5.507	6.869
İSKONTO VE İADELER	-9	-7	-10
NET SATIŞLAR	3.443	5.500	6.859
SATILAN MAL MALİYETİ	-2.069	-5.229	-4.781
BRÜT SATIŞ KARI	1.374	271	2.078
ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD.	0	0	0
PAZARLAMA VE SATIŞ GİDERLERİ	0	0	0
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	-1.056	-926	-1.284
TOPLAM FAALİYET GİDERLERİ	-1.056	-926	-1.284
ESAS FAALİYET KARI	318	-655	794
DİĞER FAALİYETLERDEN GELİRLER	461	424	744
DİĞER FAALİYETLERDEN GİDERLER	-59	-371	-70
FİNANSMAN GİDERLERİ	-1	-19	-1
NET FAALİYET KARI	719	-621	1.467
OLAĞANÜSTÜ GELİRLER	9	584	15
OLAĞANÜSTÜ GİDERLER	0	0	0
BRÜT DÖNEM KARI	728	-37	1.482
VERGİ GİDERLERİ	-221	0	-174
NET DÖNEM KAR/ZARARI	507	-37	1.308

Tablo – V - 24

- S O N U Ç -

2001 yılında ülkemizde cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizlerinden biri yaşandı. Bu krizden ülke olarak topyekün etkilenmemize karşın en büyük yarayı bankacılık sektörü aldı. Kriz öncesinde 82 olan ülkedeki banka sayısı 2 yıl da 48 e düştü. Bankaların kapanma sebepleri farklı nedenlere dayanmakla birlikte içlerinden birçok banka sorunlu kredilerin getirdiği mali yükü taşıyamadığı için kapanmak zorunda kalmıştır. Kriz sonrasında görev başına gelen tek partili hükümetten oluşan siyasi iktidar aldığı radikal ekonomik kararlar ve tedbirler sayesinde 3 yıl içerisinde kademeli olarak enflasyonun %80 mertebelerinden %10 lara, kredi oranlarının da %90 lardan %15 lere gerilemesine neden olmuştur. Bunun sonucunda ülke olarak 40 yıldır unuttuğumuz ve alışık olmadığımız enflasyonsuz ortamda yaşamaya başladık.

1980-2000 yılları arasında ülkemizde bankaların en büyük karları hazine bonusu gelirlerinden oluşmaktaydı. Mevduat faizleriyle hazine bonusu getirileri arasındaki reel faizler %60 lar mertebesindeydi. Enflasyonun düşmesiyle birlikte reel faizler %10 seviyesine geriledi. Bu da bankaların en büyük kar kalemlerinin yok olmasına neden oldu.

Bankalar varlıklarını sürdürebilmek için uzun süredir unuttukları asıl faaliyetlerine yani gerçek bankacılık ürünlerine geri döndüler. Daha önce sektörde yaşanan yoğun rekabetin de etkisiyle tamamen unutilan hizmet ve komisyon gelirleri yeniden tahsil edilmeye başlandı. Bunun yanında bankalar fazla önem vermedikleri ve unuttukları bir diğer temel ürün olan “kredi”nin yeniden farkına vardılar.

2002 yılından itibaren ekonomide görülmeye başlanan düzelme ile birlikte başta tüketici, konut ve otomobil kredileri hız kazandı. Bunun yanında ticari kredilerde de bir hareketlenme görüldü. Kredi bir bankanın en riskli ürünü olduğundan kredilerin yeniden hareket görmesiyle birlikte bankaların risklerinde de ciddi artışlar oldu.

Ekonomide olağanüstü değişiklikler olmadığı sürece bankaların en önemli ürünlerinin kredi olma durumu uzun süre devam edecek gibi görülmektedir. Bu durumda bankalar uzun süre risk sorununu yaşamaya devam edecekler.

Bankalar bu riski ortadan kaldırmak veya en azından yönetmek amacıyla boyutunu ölçebilmek için bir takım çalışmalar yapmaya devam edecekler. Bu çalışmaları

yaparken daha önce fazla farkında olmadıkları şu konuya daha fazla dikkat etmeleri gerekecek :

Bankalar kredi riskinin varlığından haberdar olmalarına karşın bu riski kredi verilmeden önce belirlemeye çalışmakta, belirledikten sonra da krediyi kullandırmadan gerekli önlemleri alma yani teminatları oluşturma gayreti içerisinde olduklarıdır.

Halbuki anlamaları gereken esas konu; ‘kredi riskinin sadece kredi verilmeden önce var olmadığı, kredi kullanım evresinde de olabileceği veya ortaya çıkabileceği gerçeğidir.’

Kredi riskinin kredinin her devresinde olabileceği gerçeğini anladıktan sonra yapılması gereken bu riski tespit etmek ve gerekli önlemleri zamanında alabilmektir. Kredi riskini önceden tespit edebilecek birçok mali analiz yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntemlerin biri veya birkaçını kullanarak kredi riski, kredi verilmeden önce tespit edilebilir. Ancak bu yöntemlerin hiçbirisi kredi riskini kredi süresi boyunca ölçebilmek için kullanışlı değildir. Kredi süresince riski ölçmek için kullanılacak en iyi yöntem kanatimce derecelendirme sistemidir. Derecelendirme sisteminin en uygun yöntem olmasının en baştaki nedeni derecelendirme sisteminin bir firmanın her yönüne bir bütün olarak bakan ve diğer modellerin aksine sadece rakamsal verileri değil subjektif konularıda kullanan bir sistem olmasıdır. Ayrıca firmalar arasında standardı sağlayan ve uygulanması oldukça basit ve kısa süren bir yöntemdir.

Tezin son bölümünde yaptığım uygulamada da ispat etmeye çalıştığım gibi derecelendirme sistemi sayesinde bir firmanın durumunda zaman içerisinde meydana gelebilecek bozulmaları en erken şekilde tespit edebiliriz. Kredi Riskinin ne kadar erken tespit edilirse o kadar kolay yok edilebilir olduğu unutulmaması gereken bir gerçektir.

Tezde öne sürdüğüm ana fikir bankaların bir derecelendirme sistemine sahip olmaları gerektiği idi. 01.01.2008 tarihinden itibaren Basel-II kurallarının uygulanmaya başlamasıyla birlikte her banka kendi derecelendirme sistemine sahip olmak zorunda kalacak. Ancak burada yaptığım öneri Basel-II den bir noktada ayrılıyor. Basel-II kurallarına göre bankalar derecelendirme sistemini sadece krediyi verirken kullanmak zorundalar. Kredi verildikten sonra bir daha kullanmaya bilirlir. Benim tezde öne sürdüğüm fikir ise kredi kapanana kadar belirli aralıklarla bu derecelendirme sisteminin kullanılmasıdır.

- KAYNAKÇA -

- Activeline : **‘Ülke Riskine Dikkat’**, Aylık Gazete, Makale, Haziran-2002, İstanbul.
- Akgüç, Öztin : **‘100 Soruda Türkiye’de Bankacılık’**, Gerçek Yayınevi, 1987, İstanbul.
- Akgüç, Öztin : **‘Bankacılıkta Pazarlama’**, Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Temmuz-1986, İstanbul.
- Akgüç, Öztin : **‘Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi’**, İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No:226, 4. Baskı, 1994, İstanbul.
- Akgüç, Öztin : **‘Mali Tablolar Analizi’**, İstanbul Üniversitesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 61, 8. Baskı, 1990, İstanbul.
- Akkale, Ş., Banu : **‘Faktoring’de Erken Uyarı Sistemleri ve Bir Örnek Olay Çözümü’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İstanbul.
- Aktan, Bora : **‘Türk Ticaret Bankalarında Problemlili Kredilerin Yönetimi, Yapı Kredi Bankası A.Ş.’de Bir Uygulama’**, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998, Aydın.
- Aktaş, Ramazan : **‘Endüstri İşletmeleri İçin Mali Başarısızlık Tahmini’**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No:323, 1993, Ankara.
- Alkin, Erdoğan : **‘İktisat’**, Filiz Kitabevi, 1992, İstanbul.
- Alkin, Emre, Savaş, A.T., Akman, V. : **‘Bankalarda Risk Yönetimine Giriş’**, 2001, İstanbul.
- Altman, Edward, I. : **‘Managing the Commercial Lending Process’**, Edited By. Richard C. Aspinwall Interscience Publication, New York, 1985, USA.
- Altuğ, O. Ünkaya, G., Ersoy, A. : **‘Banka İşlemleri ve Muhasebesi’**, Evrim Yayınevi, İkinci Baskı, 1995, İstanbul.

- **Ana Britannica Ansiklopedisi:** Ana Yayıncılık, 1992, İstanbul
- Angus, T.S., Lawrence, R.F. : **‘Improving Qualification of Risk-Adjusted Performance Within Financial Institutions’**, Commercial Landing Review, Volume 13, Issue 3, 1998, Boston, U.S.A.
- Aras, Güler : **‘Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi’**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No.30, 1996, İstanbul.
- Aras, Güler : **‘Fon Akım Analizi ve Sermaye Piyasası Kanunu’na Tabi Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama’**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1990.
- Aren, Sadun : **‘İstihdam, Para ve İktisadi Politika’**, Bilgi Yayınları, Özel Dizi No:3, 5. Baskı, 1975, Ankara.
- Artun, Tuncay : **‘İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık’**, Tekin Yayınevi, 2.Basım, 1983, İstanbul.
- Aslanoğlu, Erdal : **‘Bankacılık Krizlerinin Nedenleri ve Ön Göstergeler’**, AD Business, Notebook, Mayıs-1998, İstanbul.
- Ataçoğlu, Hüsamettin : **‘Ticari Bankalarda Kısa Vadeli Krediler ve Kredilendirme Süreci’**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002, İstanbul.
- Ataman, G. Ayşe : **‘Derecelendirme Kurumları ve Türkiye’de Olası Rolü’** Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995, Ankara.
- Atan, Murat : **‘Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama’**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2002, Ankara. İstanbul.
- Aydın, M., Erol : **‘Aktif-Pasif yönetiminde Likidite ve faiz oranı Riski’** Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Makale, Eylül-Ekim 1993, Ankara.

- Babuşcu, Şenol : **‘Bankalarda Risk Yönetimi’**, Akademi Consulting & Trainig, Eylül-2005, İstanbul.
- Babuşcu, Şenol : **‘Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması’**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1997, Ankara.
- **Bankalar Kanunu**: Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 1999, İstanbul.
- **Banka ve Sigorta Sektörleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, TOBB Yayınları,
- BDDK : **‘Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik’**, 08.02.2001, İstanbul.
- Behrens, H., Robert : **‘Commercial Problem Loans’**, Second Edition, Bankers Lending Series, Bankers Publishing Company, Boston, 1983, U.S.A.
- Bekçioğlu, Selim : **‘Banka İşletmelerinde Problemlı Kredilerin Önlenmesi’**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Ağustos-Kasım, 1986, İstanbul.
- Benston, George, J. : **‘The Nature Importance and Measurement of Risk in Banking’**, Measuring Financial Risk in the 21 st Century, OCC Conference, 31 July 2002, Washington D.C., U.S.A.
- Berk, Niyazi : **‘Finansal Yönetim’**, Bilim Teknik Yayınevi, 1990, İstanbul.
- Berk, Niyazi : **‘Sigortacılıkta Risk Yönetimi’**, Emek Sigorta Yayınları, 1992, İstanbul.
- Berk, Niyazi : **‘Bankacılığın Dışa Açılması ve Dış Kredi İlişkileri’**, Yapı Kredi Bankası, Bankacılar Araştırmalar Dizisi, No.4, 1985, İstanbul.
- Berk, Niyazi : **‘Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi’**, Esbank Yayınları, 1987, İstanbul.

- Bernstein, A, Leopold : **‘Financial Statement Analysis : Theory, Application and Interpretation’**, The Robert N. Anthony / Willard J. Graham Series in Accounting, Irwin Publishing, 1993, New York, USA.
- Bessis, Joel : **‘Risk Management in Banking’**, Second Edition, John Willey & Sons, 2002, New York, U.S.A.
- Bodur, Volkan, Bodur, Çağlayan : **‘Kredi Risk Yönetimi ve Kredilendirme Teknikleri’**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1999, İstanbul.
- Boscom, D. Wilbert : **‘Bank Management and Supervision in Developing Financial Markets’**, Macmillan Press Ltd., 1997, U.K.
- Bowers, Thomas : **‘Bankalarda Etkili Risk Yönetimi Geliştirme’**, Yordam Risk ve Karlılık Yönetim Danışmanlık A.Ş., Seminer Tebliği, Mart-2001, İstanbul.
- Büyükkürkçü, Murat : **‘Kredi Değerlendirme Süreci’**, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.
- Büyükabacı, Mustafa : **‘Rating ve Türkiye’nin Kredi Notu’**, Çerçeve Dergisi, Makale, Mayıs-Haziran 1994, İstanbul.
- Canoğulları, Metin : **‘Mali Tablo Analizi, Nakit Akım Tablosunun Önemi’**, Activeline Gazetesi, Makale, Şubat-2003, İstanbul.
- Caymaz, Halil : **‘Krediler’**, Türk Ticaret Bankası Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1989, İstanbul.
- Ceylan, Ali : **‘İşletmelerde Finansal Yönetim’**, Ekin Yayınevi, 1995, Bursa
- Clark, J., Francis : **‘Investments : Analysis and Management’**, Fifth Edition, McGraw-Hill, International Editions, New York, 1991, U.S.A.
- Cractchfield, A., James, Herring N., Charles : **‘Money and Financial Institution and Economy’**, William Pigott, Prentice Hall, Inc., 1965, New York, U.S.A.

- Credit Management Handbook: ‘**National Association of Credit Management**’, (Credit Research Foundation), Second Edition, Richard D. Irwin Inc., 1965., USA.
- Collin, H. Peter : ‘**Dictionary of Business**, Peter Collin Publishing, Middlesex, 1994, Second Edition, USA.
- Çabuk Adem, Lazol İbrahim : ‘**Mali Tablolar Analizi**’, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Yayın No:154, 2000, Bursa.
- Çankaya Fikret, Mehmet Öz : ‘**Türkiye’de kamu Bankalarının Özelleştirilmesi**’, T.B.B. Yayınları, Yayın No :221, 1998, Ankara.
- Çıtak, Serdar : ‘**Geleneksel Risk Yönetiminden Programlanmış Menkul Kıymet İşlemlerine**’, Dünya Yayıncılık, Ekonomi Dizisi, Yayın No:7, 1999, İstanbul.
- Çiloğlu, Erdoğan : ‘**Bankacılıkta İstihbarat**’, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:151, Sevinç Matbaası, 1988, Ankara..
- Çivi, H. : ‘**Türkiye’de Bankacılık**’, Fon Matbaası, 1985, Ankara.
- Çolpan, Ufuk : ‘**Kredi Derecelendirme ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri**’, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İstanbul..
- Days B. Richard : ‘**Your Investment Banker Can Help**’, Financial Executive Magazine, May-June, 1992, USA
- DC Gardner Türkiye : ‘**İleri Düzeyde Kurumsal Kredi Analizi**’, Eğitim Notları, İstanbul, 1994
- Dinçer, Yeşim : ‘**Kredi Risk Yönetimi**’, Türkiye Bankalar Birliği, Eğitim ve Tanıtım Grubu, Seminer Notları, 03-04/10/2001, İstanbul.
- Done Danışmanlık : ‘**Kredi Eğitimi**’, Körfezbank Kısa Süreli Eğitim Programı, Eğitim Notları, 2000, İstanbul.
- Dündar, Çağlayan : ‘**Sorunlu Krediler ve Karşılıklar Kararnamesi**’, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Yıl:6, No.24, 2000, Ankara

- Dyner, Stuart : **‘The Management of Traditional Credit Facilities’**, Edited by Richard Handscambe, Bankers Management Handbook, Mc Graw Hill Company, New York, 1976, U.S.A.
- Dziobek, Claudia : **‘Market Based Policy Instruments for Systemic Bank Restructuring’**, IMF Working Paper, 1998, Washington, U.S.A.
- Edmister, O. Robert : **‘Financial Institution’**, Second Edition, Mc. Graw-Hill Book Company, New York, 1986, U.S.A.
- Ergin, Feridun : **‘Kredi Sistemi’**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No.2552, 1980, İstanbul.
- Eken, M. H. : **‘Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi’**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, No.187, 1994, Ankara.
- Eken, F., Mehmet. : **‘Bankalarda Risk Yönetimi ve Türkiye Uygulaması’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004, İstanbul..
- Ekşioğlu, Tümay : **‘Bankacılıkta Kredi Politikası, Risk Unsurları, Türkiye’deki Bankaların Karşılaştıkları Kredi Problemleri ve Uygulamaları’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999, İstanbul.
- Erdoğan Necmettin : **‘Mali Tablolar Analizi’**, Attila Yayıncılık Kitabevi, Ders Kitapları, 1997, Ankara.
- Eren Kasım : **‘Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Bankacılık’**, Beta Basım Yayım, 1. Baskı, Ocak 1996, İstanbul.
- Erkan, Hüsnü : **‘Ege Bölgesinin Ekonomik Gelişme Potansiyeli ve Büyüme Stratejisi’**, Seminer Tebliği, İktisadi Araştırmalar Vakfı, 6.Ekim.1995, Ege Bölgesi Sanayi Odası., İzmir.

- Ertan Cavit : **‘Bankalar İstihbaratı Yönünden İşletmeler İçin Bilanço Analiz Tekniği’**, Can Matbaası, 2. Baskı, 1970, İstanbul.
- Ertuna Özer, Özler G.: **‘Sermaye Piyasasının Banka Sistemi Üzerine Etkileri’**, İstanbul Bankası, Yayınları, Yayın No:1, 1976, İstanbul.
- Eugene F. Brigham : **‘Fundamentals of Financial Management’**, The Dryden Pres, 1992, USA.
- Erol, Cengiz : **‘Nakit Akımı Yaklaşım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi’**, Mali Tablolar Analizi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 167, 1991, Ankara.
- Eyüpgiller, Servet : **‘Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi’**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No.286, Beşinci Baskı, 1994, Ankara.
- Fettahlıoğlu Okan ve Seçil : **‘Bilişim Sistemlerinin Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri’**, Banka ve Para Teknolojileri Dergisi, 4. Sayı, Eylül-Ekim, 1999, İstanbul.
- Fischer, E., Donald, Jordan, J., Ronald : **‘Security Analysis and Portfolio Managemant’**, Prentice Hall International Editions, New Jersey, 1997, U.S.A.
- Fraser, Rose : **‘Financial Institutions’**, Second Edition, Business Publications Inc., New York, 1985, U.S.A.
- Freds, C., Yeager, C., Neil E. Seitz : **‘Financial Institution Management, Text and Cases’**, Third Edition, Prentice Hall Englewood Cliffs, New Jersey, 1989, U.S.A
- Garanti Bankası : **‘Basel II Kapsamı Türk Finans ve Reel Sektörüne Etkileri’**, Risk Yönetimi Müdürlüğü Notları, 2005, İstanbul.
- Giacomino, D.E, Mielke, D.E., : **‘Using The Statement of Cash Flows to Analyze Corporate Performance.’**, Management Accounting, Vol:LXIX, No:11, May 1988, USA.

- Gökçek, Binnaz : **‘Bankacılıkta Matematiksel İşlemler’**, Garanti Bankası Eğitim Merkezi Yayınları, Yayın No.61, Mart-Kasım 1994.
- Graddy, B. Duane, Spencer H. Austin : **‘Managing Commercial Banks’**, Prentice-Hall Inc. International Editions, New Jersey, 1990, U.S.A.
- Gücenme, Ümit : **‘Mali Tabolar Analizi**, Marmara Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, 1996, Bursa.
- Gülmüş, Bülent, Çiftçi, Oyal : **‘Krediler’**, Garanti Bankası, Eğitim Merkezi Yayınları, Yayın No:41, 1991, İstanbul.
- Günçavlı, Ömer, Levent, Haluk, Ülengin, Burç : **‘İMKB’ye kayıtlı firmaların Finansal Yapı ve Tercihleri Üzerine Bir İnceleme’**, Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayını No.28, 1999, İstanbul.
- Güredin, Ersin : **‘Denetim’**, İstanbul Üniversitesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:57, İstanbul, 1988..
- Güven, Ömer : **‘Bankacılık ve Mali Kurumlar’**, Okan Yayıncılık, 1984, İzmir.
- Hale, H., Roger : **‘Credit Analysis Acomplete Guide’**, Awiley Interscience Publication, John Wiley & Sons, 1983, U.S.A.
- Haslem, A., John : **‘Bank Funds Management: Text and Readig’**, Reston Publishing Company Inc., A. Perentice-Hall Company, Reston, 1984, U.S.A.
- Hempel, George H., Coleman, Alan B., Simpson, Donald G. : **‘Bank Management, Text and Cases’**, Second Edition, John Willey and Sons, New York, 1986, U.S.A.
- Hirth, A.,Geoffrey : **‘Fundamentals of Financial Management’**, Macmillan Publishing Company, New York, 1996, USA.
- Karacan, A. İhsan : **‘Bankacılık ve Kriz’**, Creative Yayıncılık, Finans Dünyası Yayınları, Yayın No.1, Tütünbank, 1996, İstanbul.
- Kaval, Hasan : **‘Bankalarda Risk Yönetimi’**, Yaklaşım Yayınları, 2000, Ankara.

- Kavcıoğlu, Sahap : **‘Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözümü ve Takibi İçin Bir Uygulama’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Bölümü, Doktora Tezi, 2003, İstanbul.
- Kaufman, M., Herberth: **‘Financial Institution, Financial Market and Money’**, Harcourt Brace, 1985, New York, US.A.
- Kazgan, Haydar : **‘Batı Dünyasının Bankerleri ve Galata’nın Efendileri’**, Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Yıl.9, Sayı.103, Eylül 1987, İstanbul.
- Keneddy, R., Charles : **‘Political Risk Management’**, International Lending and Investing Under Euromental Uncertainty., 1997, USA.
- Kılınç, Gonca : **‘Planlama, Uygulama, Kontrol : Aktif-Pasif Yönetimi**, Bankacılar Dergisi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1991, İstanbul..
- Kırdan, Betül : **‘Kredi Verme Kararlarında Diskriminant Analizi Tekniğinin Kullanılması Üzerine Bir Deneme’** İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Yıl:13, Sayı:47-48, 1987, İstanbul.
- Kidwell, S. David, Peterson, Richard : **‘Financial Institution Markets and Money’**, Third Edition, The Dryden Pres, New York, 1987, U.S.A.
- Klise, S. E. : **‘Money and Banking’**, South-Western Publishing, Beşinci Baskı, Cincinnati, 1972, USA.
- Kocaimamoğlu, Sururi : **‘Bankacılık Ansiklopedisi’**, 3. Baskı, T. İş. Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No.208, Doğu Matbaası, 1983, Ankara.
- Köksal, Sıddık : **‘Bankalarda İstihbarat ve Sorunlu Krediler’**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995, İstanbul.

- Kocaimamoğlu, Sururi : **‘Modern Bankacılıkta Senetler ve İşlemler’**, Turkish Daily News Matbaası, 1986, Ankara.
- Kupper, E. Funke : **‘Risk Management in Banking’**, Working Paper, 2001, New York, USA.
- Linder, S., Wayne : **‘Total Quality Loan Management’**, Bank Administration Institute Foundation, Bankers Publishing Company, 1993, Chicago, USA.
- Mann, G.G. : **‘Encyclopedia of Banking and Finance’**, The Bankers Publishing Co.’, Boston, 1962, USA.
- McNaughton, D., Carlton, D.C., Dietz, C.T., Falletti, P., Ikramullah, K. : **‘Bulding Strong Management and Responding to Change, Banking Institutions in Developing Markets’**, Volume 1, World Bank, Washington, D.C., 1992, USA.
- Meigs, F. Robert, Meigs, B., Walter : **‘Financial Accounting’**, 6’th Edition, McGraw-Hill Book, Inc. New York, 1989, U.S.A..
- Meir, Kohn : **‘Money, Banking and Financial Markets,’**, The Dryden Press, London, 1990, England.
- Mills, R., Wayne : **‘Traditional Credit Principles for Changing Times’**, Edited By William W., Sihler, Robert Morris Associates, Volume 2, Philadelphia, 1985, U.S.A.
- Murat, Mehmet : **‘Bankalarda Kredi Verme Sürecinde Bilanço Analiz Tekniklerinin Kullanılması’**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Estitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002, Ankara
- Oruç, Rıdvan : **‘Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi’**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2001, Konya.
- Ömür, Vildan : **‘İşletme Başarısızlıklarının Önceden Tahmininde Kullanılan Erken Uyarı Modelleri ve Sektörel Bir Uygulama’**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1992, İstanbul.

- Öncü, Mert : **‘Bankalarda Kredi Portföyleri ve Kredi Risk Yönetimi’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2001, İstanbul.
- Özdiñç, Özer : **‘Derecelendirme Sürecinde Ekonometrik Bir Değerlendirme’**, SPK Yayınları, Yayın No.130, Pelin Ofset, 1999, Ankara.
- Özgün, Zekai : **‘Bankacılıkta Risk Kavramı ve Denetim’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İstanbul.
- Özer, Ertuna, Özler, G.: **‘Sermaye Piyasasının Banka Sistemi üzerine Etkileri’**, İstanbul Bankası Yayınları, Yayın No:1, 1976, İstanbul.
- Özmen, Sibel : **‘Tek Düzen Hesap Planı - Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Mevzuatı’**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 2000, Ankara.
- Pala, Fikri : **‘Banka Muhasebesi ve Maliyet Sistemi’**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No.5, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1993, Bursa.
- Parasız, İlker : **‘Para, Banka ve Finansal Piyasalar’**, Ezgi Kitapevi, 2000, Bursa.
- Parasız, İlker : **‘Modern Bankacılık Teori ve Uygulama’**, Kuşak Ofset, 2000, İstanbul.
- Parasız, İlker, Dirimtekin, Tuğrul : **‘Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş’**, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No.384, 1998, Eskişehir.
- Pezier, Jacques : **‘Operasyonel Risk : Basell II ve Sonrası’**, ActiveLine Dergisi, Makale, Ekim-2002, İstanbul.
- Piroğlu, M. Sedat : **‘Ülkemiz Bankacılığının Bünyesel Yapısı ve Ticaret Bankalarında Kredi Maliyetlerini Saptama Yöntemleri’**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, İstanbul.

- Polat, Erdal : **‘Türk Bankacılık Sisteminde Problemlı Kredileri Önceden Belirleyecek Bir Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma’**, Pamukbank Eğitim Yayınları, 1995, İstanbul.
- Reisoğlu, Seza : **‘Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler’**, Sevinç Matbaası, 1983, Ankara.
- Resmi Gazete : 06.Mart.1997, Sayı:22925.
- Robinson, I., Roland : **‘The Management of Bank Funds’**, Second Edition, Mc. Graw Hill Book Company, Inc., New York, 1962, U.S.A.
- Roland I. Robinson : **‘The Management of Bank Funds’**, 2 nd Edition, Mc Graw Hill Company, Inc., New York, 1962, U.S.A.
- Rosenberg, M. Jerry, : **‘Dictionary of Banking and Finance’**, John Willey&Sons Inc. , 1982, Canada.
- Ruth, E. George : **‘Commercial Lending’**, American Bankers Association, 1987, U.S.A.
- Seval, Belkıs : **‘Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi’**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:59, 1990, İstanbul.
- Seval, Belkıs : **‘Sorunlu Krediler’**, Eğitim ve Tanıtım Grubu, Seminer Notları, 10-11 Mart 2000, İstanbul.
- Sevilengül, Orhan : **‘Bankalarda Kredi Müşterilerinin Finansla Tablolarının Analizi ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirmesi’**, 1993, Ankara.
- Sinkey, F., Joseph : **‘Commercial Bank Financial Management in The Financial Services Industry’**, Fourth Edition, Macmillian Publishing Company, New York, 1992, U.S.A.
- Slighton, L., Robert : **‘International Risk Management’**, John Wiley Sans Inc., 1995, NewYork, U.S.A.
- Sungur, Turgut : **‘Bankacılar İçin Banka Tekniğı (İşlemler)’**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No.275, Üçüncü Baskı, Bankacılar Serisi No.23, 1993, Ankara.

- Süer, Gökçen : **‘Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türkiye Uygulamaları’**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi., 2002, İstanbul.
- Şakar, Hasan : **‘Genel Bankacılık Bilgileri’**, Ecu Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri, Strata Yayıncılık, Yayın No:42, İstanbul.
- Takan, Mehmet : **‘Bankacılık, Teori, Uygulama ve Yönetim,’**, 1. Baskı, Nobel Yayınları, 2001, Ankara
- The Basel Committee Banking Supervision : **‘Core Principles for Effective Banking Supervision (Basel Core Principles)’**, 1997.
- Toprak, M., Tanyaş, M., Kenanoğlu, Soysal, M. : **‘Bankacılık Sektöründe Bilgisayar Kullanımı’**, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Yayın No.452, 1991, Ankara.
- Tulgar, Koray : **‘Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi’**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:177, 1993, Ankara.
- Tükenmez, M., Susmuş, T., Özkan S., Kutay, N.,... : **‘Finansal Yönetim’**, Vizyon Yayınları, 1999, İzmir.
- Uludağ, İlhan, Arıcan, Erişah : **‘Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar, Kurumlar, Araçlar)’**, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1999, İstanbul.
- Usta, Mahmut : **‘Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi’**, Pamukbank T.A.Ş., Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:24, 1994, İstanbul..
- Uyemura G., Dennis : **‘Financial Risk Management in Banking’**, The Theory & Application of Asset & Liability Management, Bankers Publishing Company, 1993, Chicago, USA.
- Uzkesici, N. : **‘Modern Banka Yönetimi ve Organizasyonu.’**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No.784, İletişim Bilimleri Yayınları, Yayın No.22, 1994, Eskişehir.

- Ünal, Targan : **‘Firma Başarısızlıklarının Erken Uyarı Göstergeleri : Finansal Oranlar’**, Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Yıl:9, Sayı:103, Eylül 1987, İstanbul.
- Ünay, Vecdi : **‘Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri’**, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş., Yayın No.6, Met-er Matbaası, 1989, İstanbul.
- Weston, J, Fred, Brigham, F., Eugene: **‘Essential Managerial Finance’**, Nighth Edition, Dryden Pres, 1990, İlinioia, USA.
- World, Bank : **‘Credit Risk Indicator, Early Warning Indicator for Credit Risks’**, Seminer Notları, Belçika, June-2002
- Wykes, Clive : **‘Ortakların Hisse Değerlerini Artırmak ve Risk Yönetimi’**, ActiveLine Dergisi, Makale, Ekim-2002, İstanbul.
- Yalvaç, Faruk : **‘Bankacılık Terimleri Sözlüğü’**, Ekonomi Araştırma Merkezi Yayınları, İkinci Basım No.5, 1994, Ankara.
- Yapı Kredi Bankası : **‘Kredilerin İzlenmesi’**, Risk Yönetimi Müdürlüğü Notları, 2003, İstanbul.
- Yüksel, A.Sait, Yüksel, Aslı, Yüksel, Ülkü, : **‘Banka Yönetimi El Kitabı’**, Alfa Yayınları, Yayın No.1109, Dizi No.90, 2002, İstanbul.
- Yüksel, A.Sait : **‘Bankacılık Hukuku ve İşletmesi’**, 7. Baskı, Met-Er Matbaacılık, 1992, İstanbul.
- Yüzbaşıoğlu, A.Nejat: **‘Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi’**, Risk Yönetimi Konferansı, Risk Yöneticileri Derneği - Finans Dünyası, 16.01.2003, İstanbul.
- Zarakoğlu, Avni : **‘Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi’**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No.232, Bankacılar Serisi No.5, 1989, Ankara.

-Ö Z G E Ç M İ Ş -

Tez öğrencisi Hüsametdin Ataçoğlu, 1965 yılında Konya’da doğmuş, İlkokul, orta okul ve lise eğitimini Konya’da tamamlamıştır. 1982 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Mühendisliği Bölümünde üniversite eğitimine başlamış, 1987 yılında iyi derece ile mezun olmuştur.

1987-1988 yıllarında askerlik görevini kısa dönem er olarak tamamlayan öğrenci, 1988 yılında Nasaş Alüminyum Sanayi A.Ş. firmasında Bütçe Planlama Uzmanı olarak iş hayatına başlamıştır. 1990 yılında yatırımlar departmanı şefi görevindeyken işinden ayrılıp A.B.D. ne gitmiştir.

A.B.D. de Louisiana State Univercity ve Univercity of Connecticut’ta ingilizce lisan eğitimleri almıştır. 1992 yılında yurda dönerek İktisat Finansal Kiralama A.Ş. firmasında krediler uzmanı olarak göreve başlamış, aynı yıl Körfezbank krediler departmanına geçmiştir. Körfezbank’ta 1994 yılında Kadıköy Şubesi pazarlama müdür yardımcısı, 1997 yılında Güneşli Şubesi müdürü görevine getirilmiştir. 2001 yılında Körfezbank Kozyatağı Şubesi müdürü görevindeyken, Doğu grubunun Körfezbank ve Osmanlı Bankalarını tek çatı altında birleştirmesi sonrasında Osmanlı Bankası Kozyatağı Şubesi müdürlüğü görevine atanmıştır.

2001 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para, Sermaye Piyasası ve Finansal Kurumlar bölümünde “Ticari Bankalarda Kısa Vadeli Kredilerin Değerlendirilmesi ve Kredilendirme Süreci” konulu teziyle Yüksek Lisans eğitimini tamamlamıştır.

2001 yılı aralık ayında Osmanlı Bankası ile Garanti Bankası’nın yine tek çatı altında birleştirilmesi sonrasında Garanti Bankası Elmadağ Şubesi müdürlüğüne getirilen Hüsametdin Ataçoğlu halen Garanti Bankası Taksim Şubesi müdürlüğü görevini sürdürmektedir.

İngilizce bilen Hüsametdin Ataçoğlu, evli ve 2 kız çocuğu sahibidir.